

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXIV

7
2022

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXIV

Číslo 7/2022 vychází 10. 1. 2023

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH	6
č. 34	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2022, sp. zn. 8 Tz 60/2022	7
č. 35	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2021, sp. zn. 3 Tdo 1120/2021	15
č. 36	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2022, sp. zn. 8 Tdo 593/2022	24
č. 37	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 8 Tdo 974/2020	30
č. 38	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 467/2021	37
č. 39	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2022, sp. zn. 5 Tdo 324/2022	54
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	64
č. 65	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 108/2020	65
č. 66	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021	70
č. 67	
Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. 40 P 42/2009	97
č. 68	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2335/2021	100
č. 69	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3752/2019	107
č. 70	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 29 Cdo 3267/2019	126
č. 71	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2797/2019	134
č. 72	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2021, sen. zn. 29 ICdo 95/2020	149
č. 73	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. 21 Cdo 3382/2020	161

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 34

Obhájcem v trestním řízení podle § 35 odst. 1 tr. ř. nemůže být usazený evropský advokát, dokud po dohodě s obviněným neustanoví advokáta jako svého konzultanta v otázkách procesního práva podle § 35p odst. 1 zákona o advokacii a dokud neoznámí soudu nebo jinému orgánu činnému v trestním řízení adresu sídla konzultanta podle § 35p odst. 2 zákona o advokacii.

Obhájce

§ 35 odst. 1 tr. ř., § 35p odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2022, sp. zn. 8 Tz 60/2022, ECLI:CZ:NS:2022:8.TZ.60.2022.1

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného S. T. proti pravomocnému rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 44 To 58/2020, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že tímto rozsudkem a v řízení, jež mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 35 odst. 1, § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. a § 35p odst. 1, 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, v neprospěch obviněného S. T., podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek, současně zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 270 odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 12. 2019, sp. zn. 3 T 121/2019, byl obviněný S. T. (dále jen „obviněný“) shledán vinným zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku (výrok pod bodem 1.), zločinem týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. b), c), d) tr. zákoníku (výrok pod bodem 2.), přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku (výroky pod body 1. a 2.) a přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 tr. zákoníku (výrok pod bodem 3.), jichž se měl dopustit skutky blíže specifikovanými ve skutkové větě ve výroku o vině rozsudku. Za to byl odsouzen podle § 199 odst. 2 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody ve výměře 3 roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Dalším výrokem bylo podle § 229 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o nárocích poškozených na náhradu škody.

2. Proti citovanému rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání obviněný, státní zástupce a poškození P. E. J., K. D. K. a N. S. K. Obviněný zaměřil své odvolání proti všem výrokům napadeného rozsudku, státní zástupce podal odvolání proti výroku o trestu, a to v neprospěch obviněného, poškození napadli odvoláními jich se týkající výroky o náhradě škody. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 44 To 58/2020, podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o náhradě škody a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil povinnost nahradit jmenovaným poškozeným ve výroku konkretizovanou nemajetkovou újmu. Podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněného.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

č. 34

3. Proti tomuto rozsudku Městského soudu v Praze podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného S. T. stížnost pro porušení zákona. Podle názoru ministra spravedlnosti byl napadeným rozhodnutím v neprospěch obviněného porušen zákon v ustanoveních § 35 odst. 1 a § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř.

4. Ministr spravedlnosti (dále též „stěžovatel“) ve stížnosti pro porušení zákona nejprve v obecné rovině připomněl znění ustanovení trestního řádu upravujících nutnou obhajobu v souvislosti s případem obviněného. Odkázal rovněž na relevantní ustanovení zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o advokacii“), vymezující, kdo je podle tohoto zákona advokátem a postavení usazeného evropského advokáta.

5. Stěžovatel konstatoval, že z předloženého spisu vyplývá, že obviněný byl stíhán mimo jiné pro trestné činy podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. b). c) a d) a § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, u nichž je dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. s ohledem na výši zákonné trestní sazby, která činí 2 roky až 8 let. Skutečnost, že trestní stíhání obviněného bylo vedeno vazebně, je dalším důvodem nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř.

6. Stěžovatel rekapituloval, že obviněný v průběhu vazebního zasedání dne 30. 1. 2020 vyjádřil svou vůli, aby jej dále zastupovala I. I. S., usazená evropská advokátka. Obvodní soud pro Prahu 9 proto v počátku konaného vazebního zasedání postupem podle § 39 odst. 1 tr. ř. z důvodu vyplývajícího z § 37 odst. 2 tr. ř. zrušil ustanovení obhájce Mgr. J. J. Jelikož šlo o trestní řízení, v němž musel být obviněný zastoupen obhájcem, měla zvolená usazená evropská advokátka podle § 35p odst. 1 zákona o advokacii povinnost ustanovit advokáta po dohodě s klientem jako svého konzultanta v otázkách procesního práva. Oznámení o ustanovení konzultanta přitom byla povinna učinit již při svém prvním úkonu, tj. během zmíněného vazebního zasedání, a to v souladu s § 35p odst. 2 zákona o advokacii. I. I. S. však tuto svou povinnost nesplnila a v dalším průběhu trestního řízení zastupovala obviněného bez konzultanta, který měl garantovat dodržení všech podstatných procesně právních ustanovení trestního řádu, jakož i dalších zákonných předpisů, navazujících na trestní řád.

7. Stěžovatel poznamenal, že soudy toto procesní pochybení v rámci prvostupňového ani odvolacího řízení nezaznamenaly a k usazené evropské advokátce přistupovaly jako k plnohodnotné advokátce. Bez konzultanta pak vystupovala i ve veřejném zasedání o odvolání dne 5. 3. 2020, kde byla přítomna toliko se svou asistentkou N. S. S., usazenou evropskou advokátkou, tedy opět osobou nesplňující podmínku podle § 35p odst. 1 zákona o advokacii. Jestliže odvolací soud za této situace konal veřejné zasedání o podaných odvoláních, došlo jeho postupem k porušení práva na obhajobu obviněného, neboť ten nebyl u veřejného zasedání řádně zastoupen. Rozsudek odvolacího soudu nemůže obstát, neboť byl zjevně učiněn na podkladě vadného postupu v řízení.

č. 34

8. Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze byl porušen zákon v neprospěch obviněného S. T., a to v ustanoveních § 35 odst. 1 a § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř., dále aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil tento rozsudek, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, případně postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

9. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) ve vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona uvedl, že se s ní zcela ztotožňuje. V podrobnostech odkázal na argumentaci stěžovatele a dodal, že proti obviněnému bylo vedeno řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let, zároveň bylo stíhání vedeno vazebně, obviněnému proto svědčily důvody nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. Obviněný v průběhu vazebního zasedání vyjádřil svou vůli, aby ho zastupovala I. I. S. jako usazená evropská advokátka. I v otázce oprávnění této usazené evropské advokátky k zastupování obviněného jakožto obhájkyne státní zástupce odkázal na argumentaci stěžovatele. Nad rámec již uvedeného pouze doplnil, že jmenovaná usazená evropská advokátka v průběhu trestního řízení komunikovala v českém jazyce patrně obtížněji než rodilý mluvčí, přičemž se domáhala také pomoci tlumočníka, a tyto okolnosti pouze utvrzují pochybnosti, zda mohla sama v souladu se zákonem o advokacii řádně zastupovat obviněného bez pomoci konzultanta.

10. Státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze byl v neprospěch obviněného S. T. porušen zákon v ustanoveních § 35 odst. 1 a § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek a zrušil i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a dále aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

11. Obhájce obviněného ve vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona zevrubně zrekapituloval relevantní část řízení předcházející napadenému rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 44 To 58/2020, a ve shodě se stížností pro porušení zákona i on vyjádřil přesvědčení, že soudy pochybily, pokud k usazené evropské advokátce I. I. S. přistupovaly jako k plnohodnotné advokátce a nevyzvaly ji k předložení oznámení o ustanovení

konzultanta ve smyslu § 35p odst. 2 zákona o advokacii. Porušení zákona spatřoval obhájce také v činnosti odvolacího soudu, který zamítl odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné, aniž dostál povinností, které mu ukládá ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. Podle obhájce obviněného měl totiž zjistit pochybení v souvislosti s nezákonným zastupováním obviněného obhájcem, jemuž toto postavení v řízení nepříslušelo, a byť šlo o odvoláním nevytýkanou vadu, tato vada měla vliv na správnost výroků, proti nimž bylo odvolání podáno.

12. I obhájce obviněného navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze byl v neprospěch obviněného S. T. porušen zákon v ustanoveních § 35 odst. 1 a § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek i všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a dále aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

č. 34

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

13. Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla podána stížnost pro porušení zákona, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení předcházející napadenému rozhodnutí, přičemž shledal, že zákon byl napadeným rozhodnutím soudu skutečně porušen v neprospěch obviněného.

14. V kontextu posuzované věci není od věci připomenout, že podle § 35 odst. 1 tr. ř. obhájcem v trestním řízení může být jen advokát. Pro jednotlivé úkony trestního řízení se může obhájce dát zastoupit koncipientem.

15. Podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení, je-li ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody, výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování ve zdravotním ústavu.

Podle § 36 odst. 3 tr. ř. koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje 5 let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení.

16. Pachatele zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. b), c), d) tr. zákoníku, jakož i zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, lze potrestat odnětím svobody na 2 roky až 8 let.

17. Podle § 4 zákona o advokacii je advokátem ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou (dále jen „Komora“).

18. Podle § 35l odst. 1 zákona o advokacii je usazeným evropským advokátem evropský advokát, který je zapsán do seznamu evropských advokátů vedeného Komorou.

19. Podle § 35o zákona o advokacii je evropský advokát oprávněn poskytovat právní služby spočívající v zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány, včetně obhajoby v trestním

řízení, a to i v těch případech, kdy zvláštní právní předpis stanoví, že účastník řízení musí být zastoupen advokátem nebo že zástupcem účastníka řízení může být jen advokát.

20. Podle § 35p odst. 1 zákona o advokacii poskytuje-li evropský advokát právní služby spočívající v zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány, včetně obhajoby v trestním řízení, a stanoví-li zvláštní právní předpis, že účastník musí být v tomto řízení zastoupen advokátem nebo že zástupcem účastníka může být jen advokát, je evropský advokát povinen ustanovit advokáta po dohodě s klientem jako svého konzultanta v otázkách procesního práva, které budou v řízení řešeny (dále jen „konzultant“); konzultantem může evropský advokát ustanovit i zmocněnce pro doručování podle § 35j odst. 2 zákona o advokacii.

č. 34

21. Podle § 35p odst. 2 zákona o advokacii je evropský advokát povinen oznámit soudu nebo jinému orgánu adresu sídla konzultanta při prvním úkonu, který vůči němu učiní; dokud evropský advokát nesplní tuto povinnost, není oprávněn dále poskytovat právní služby.

22. Nutná obhajoba, je-li dán některý z důvodů uvedených v § 36 tr. ř., počíná v přípravném řízení od okamžiku zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. a pokračuje v dalších stádiích trestního řízení, pokud tento důvod nadále trvá (viz rozhodnutí pod č. [2/1978](#) a č. [1/1979](#) Sb. rozh. tr.). Počátek nutné obhajoby je tedy vždy spojen se zahájením trestního stíhání (nemůže nastat dříve), což vyplývá z použitého pojmu „obviněný“ v návěť ustanovení § 36 odst. 1 tr. ř., protože právě od zahájení trestního stíhání se vede řízení proti konkrétní osobě (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 443).

23. K důvodům nutné obhajoby obviněného v nyní projednávané věci ze spisu vyplynulo, že dne 28. 2. 2019 bylo usnesením policejního orgánu zahájeno trestní stíhání obviněného pro skutky kvalifikované jako zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, zločin týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. c), d) tr. zákoníku, přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a), d), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. zákoníku (viz usnesení o zahájení trestního stíhání ve spise). Dne 28. 2. 2019 obviněný také převzal opis tohoto usnesení; téhož dne byl zadržen (viz protokol o zadržení obviněného ve spise) a následně byl usnesením Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 2. 3. 2019, sp. zn. 20 Nt 1009/2019, podle § 73b odst. 1 tr. ř. ve spojení s § 68 odst. 1 tr. ř. z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) a c) tr. ř. vzat do vazby. Obvodní soud pro Prahu 9 opakovaně přezkoumával, zda nadále trvají důvody vazby, přičemž vždy ponechal obviněného ve vazbě [z důvodů podle § 67 písm. a), c) tr. ř.]. Obviněný byl proto ve vazbě nepřetržitě od 28. 2. 2019 až do právní moci rozhodnutí, jímž mu byl uložen trest odnětí svobody, tj. do 5. 3. 2020 (viz usnesení Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. 3 T 121/2019, o započítání vazby do trestu odnětí svobody). Za takové situace byly po dobu trvání trestního stíhání dány důvody nutné obhajoby uvedené v § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř.

24. Ze spisového materiálu je dále zjištěno, že obviněný nevyužil svého práva zvolit si obhájce, ani mu nebyl zvolen jinou k tomu oprávněnou osobou. Protože obviněný neměl obhájce v případě, kdy ho musí mít, a nezvolil si obhájce v určené lhůtě, byl mu opatřením soudce

Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 20 Nt 1009/2019, podle § 39 odst. 1 tr. ř. ustanoven obhájce Mgr. J. J.

25. Z protokolu o vazebním zasedání konaném u Obvodního soudu pro Prahu 9 dne 30. 1. 2020 se podává, že obviněný na počátku tohoto vazebního zasedání sdělil soudu, že si přeje, aby jej nadále zastupovala I. I. S., usazená evropská advokátka podle § 35l odst. 1 zákona o advokacii (viz seznam usazených evropských advokátů vedený Českou advokátní komorou, č. průkazu XY), která soudu předložila plnou moc podepsanou obviněným. Obvodní soud pro Prahu 9 proto podle § 39 odst. 1 tr. ř. z důvodu vyplývajícího z ustanovení § 37 odst. 2 tr. ř. zrušil ustanovení obhájce Mgr. J. J. V důsledku toho Mgr. Š. K., zastupující obviněného v tomto vazebním zasedání na základě substituční plné moci udělené Mgr. J. J., na počátku vazebního zasedání opustila jednací síň a dalšího řízení se již neúčastnila (neúčastnil se jej ani sám Mgr. J. J.).

č. 34

26. Z protokolu o vazebním zasedání ani z obsahu spisového materiálu ovšem nevyplyvá a není nikterak doloženo, že by si I. I. S., evropská usazená advokátka, ve smyslu § 35p odst. 1 zákona o advokacii ustanovila po dohodě s obviněným advokáta jako svého konzultanta a sdělila Obvodnímu soudu pro Prahu 9, tj. soudu, vůči němuž činila svůj první úkon v postavení obhájkyne obviněného, adresu jeho sídla. Přitom I. I. S. jako usazená evropská advokátka nebyla podle § 35p odst. 2 zákona o advokacii oprávněna poskytovat obviněnému právní služby, dokud soudu nesdělila adresu sídla advokáta, kterého si ustanovila pro trestní řízení po dohodě s obviněným jako konzultanta v otázkách procesního práva. Jelikož usazený evropský advokát není advokátem podle § 4 zákona o advokacii, ale je podle § 35o zákona o advokacii za splnění dalších podmínek stanovených zákonem o advokacii oprávněn poskytovat právní služby spočívající mimo jiné i v obhajobě v trestním řízení, a to i v těch případech, kdy zvláštní právní předpis stanoví, že účastník řízení musí být zastoupen advokátem (§ 35p zákona o advokacii), nelze jej bez splnění těchto zákonem stanovených podmínek považovat za advokáta oprávněného vykonávat obhajobu v trestním řízení podle § 35 odst. 1 tr. ř.

27. Původně ustanovený obhájce Mgr. J. J. tak měl v souladu s ustanovením § 37 odst. 2 věty třetí tr. ř. (*per analogiam*) vykonávat obhajobu obviněného, dokud ji nebyla nově zvolená obhájkyne schopna osobně převzít. Ačkoliv za běžných okolností je třeba za takové osobní převzetí zpravidla považovat přítomnost nově zvoleného obhájce, kterým je advokát ve smyslu § 4 zákona o advokacii, v konkrétní situaci, byla-li ve vazebním zasedání předložena plná moc k obhajobě obviněného usazenou evropskou advokátkou, to neplatí bez splnění dalších podmínek. Nelze ztratit ze zřetele ustanovení § 35p odst. 1, 2 zákona o advokacii, v jejichž důsledku usazený evropský advokát není oprávněn dále poskytovat právní služby, nesplní-li povinnost po dohodě s klientem ustanovit advokáta jako svého konzultanta v otázkách procesního práva, které budou v řízení řešeny, a neoznámí-li soudu (nebo jinému orgánu), vůči němuž činí svůj první úkon, adresu sídla konzultanta. Proto ani jeho osobní účast při úkonu právní služby nelze považovat za osobní převzetí obhajoby obviněného. Podle § 73f odst. 2 tr. ř. není účast obhájce ve vazebním zasedání nutná, v důsledku čehož skutečnost, že obviněný nebyl řádně zastoupen již ve vazebním zasedání konaném dne 30. 1. 2020 před soudem prvního stupně, nepředstavuje relevantní vadu řízení.

28. Jinak ale nutno pohlížet na situaci ve veřejném zasedání o odvolání. Městský soud v Praze jako odvolací soud vyrozuměl původně ustanoveného obhájce Mgr. J. J. o konání veřejného zasedání o odvolání, jehož termín byl stanoven na den 5. 3. 2020, načež tento advokát sdělil odvolacímu soudu, že má za to, že „zvolením si vlastního obhájce došlo ke skončení ustanovení advokáta“. Odvolací soud proto kontaktoval usazenou evropskou advokátku I. I. S., vyžádal od ní předložení plné moci a současně ji vyrozuměl o dni konání veřejného zasedání. Z protokolu o veřejném zasedání o odvolání ze dne 5. 3. 2020 se podává, že se jej v postavení obhájkyň obviněného účastnila I. I. S., a to v přítomnosti svého tlumočníka a své asistentky N. S. S., která je rovněž usazenou evropskou advokátkou (č. průkazu XY; plná moc pro I. I. S. založena ve spise, plná moc pro N. S. S. založena ve spise). Ani v odvolacím řízení obhájkyň obviněného I. I. S. neoznámila soudu adresu ustanoveného konzultanta, který měl garantovat dodržení všech podstatných procesně právních ustanovení trestního řádu, jakož i dalších, na trestní řád navazujících zákonných předpisů, jak zmiňuje ve stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti.

č. 34

29. Nejvyšší soud má ze všech rozvedených důvodů za to, že odvolací soud pochybil, pokud konal veřejné zasedání o odvolání, aniž by v něm byl obviněný řádně zastoupen. Podle § 263 odst. 3 tr. ř. při veřejném zasedání konaném o odvolání musí obviněný mít obhájce ve všech případech, kdy ho musí mít při hlavním líčení. Podle § 202 odst. 4 věty druhé tr. ř. nelze v případech nutné obhajoby (§ 36 tr. ř.) konat hlavní líčení bez přítomnosti obhájce. Jelikož u obviněného trvaly i v odvolacím řízení důvody nutné obhajoby uvedené v § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř., musel mít obviněný ve veřejném zasedání o odvolání přítomného obhájce. Tato podmínka však ze stejných důvodů jako v případě vazebního zasedání u Obvodního soudu pro Prahu 9 nebyla splněna (viz výše bod 26. tohoto rozsudku Nejvyššího soudu). Pokud si I. I. S. jako usazená evropská advokátka neustanovila pro trestní řízení, v němž měla vykonávat obhajobu obviněného, advokáta jako konzultanta v otázkách procesního práva, které budou v řízení řešeny, jak vyžaduje ustanovení § 35p odst. 1 zákona o advokacii, a soudu, před nímž měla obhajobu vykonávat, nesdělila adresu sídla tohoto konzultanta podle § 35p odst. 2 zákona o advokacii, nebyla oprávněna poskytovat obviněnému právní služby spočívající v obhajobě v trestním řízení, a nebylo ji tak možno považovat za obhájkyňi ve smyslu § 35 odst. 1 tr. ř. Za konzultanta podle § 35p odst. 2 zákona o advokacii nemohla být v dané věci považována ani N. S. S., asistentka I. I. S., která byla přítomna u veřejného zasedání o odvolání, neboť není advokátem ve smyslu § 4 zákona o advokacii, který jediný může být podle § 35p odst. 1 zákona o advokacii konzultantem evropského advokáta při obhajobě v trestním řízení, nýbrž rovněž usazeným evropským advokátem.

30. Nad rámec uvedeného lze k míře dopadu porušení citovaných ustanovení konstatovat, že ustanovení trestního řádu o nutné obhajobě, stejně jako ustanovení zákona o advokacii ukládající evropskému advokátovi povinnost ustanovit si advokáta po dohodě s klientem jako svého konzultanta v otázkách procesního práva, které budou v řízení řešeny, slouží k zajištění práva obviněného na obhajobu. Tím, že byl obviněný v řízení před odvolacím soudem zastoupen evropskou advokátkou, která opomněla svou povinnost zvolit si pro obhajobu obviněného v trestním řízení obhájce jako svého konzultanta podle § 35p odst. 1 zákona o advokacii, a nebyla tak schopna zajistit obviněnému řádnou obhajobu,

došlo ke zkrácení práva obviněného na obhajobu v případě, kdy byla jeho obhajoba nutná podle § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. Je třeba zdůraznit, že toto porušení nebylo toliko formální záležitostí, neboť ze spisového materiálu vyplývá, že I. I. S. nebyla schopna efektivně se dorozumívat v českém jazyce, tedy jazyce, v němž probíhalo trestní řízení (jak vyplývá např. z úředního záznamu založeného ve spise), musela mít pro řízení vlastního tlumočníka (viz protokol o veřejném zasedání o odvolání), a nebyla tak schopna dohlédnout na zachování všech práv obviněného a využít všech možností pro jeho účinnou obhajobu. Odvolací soud (stejně jako již předtím soud prvního stupně) pochybil, pokud nezaznamenal vytýkané procesní pochybení. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 44 To 58/2020, nemůže obstát, protože v řízení, jež mu předcházelo, nebyla dodržena významná procesní ustanovení zajišťující právo na obhajobu.

Č. 34

31. Nejvyšší soud po přezkoumání obsahu trestního spisu na podkladě stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného zjistil, že v posuzované trestní věci došlo z výše uvedených důvodů k porušení zákona v neprospěch obviněného. Proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 44 To 58/2020, byl porušen zákon v ustanoveních § 35 odst. 1, § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. a § 35p odst. 1, 2 zákona o advokacii v neprospěch obviněného S. T. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. pak zrušil napadený rozsudek a současně zrušil i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušený rozsudek, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Na tomto soudu bude, aby odstranil vytýkané procesní pochybení a aby znovu rozhodl o všech podaných odvoláních.

č. 35

Podmínka jiného potřebného opatření k náhradě škody ve smyslu § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. může být splněna řádným oznámením škodní události příslušné pojišťovně a poskytnutím další potřebné součinnosti (viz rozhodnutí č. 19/1995 Sb. rozh. tr.), a to i v případě, že poškozený řádně nespecifikoval výši svého nároku nebo neposkytl jinou součinnost.

Podmíněné zastavení trestního stíhání

§ 307 odst. 1 písm. b) tr. ř.

č. 35

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2021, sp. zn. 3 Tdo 1120/2021, ECLI:CZ:NS:2021:3.TDO.1120.2021.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné dovolání, které podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného I. M. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 6. 2021, sp. zn. 6 To 212/2021, jako soudu stížnostního v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 5 T 25/2021.

I.

Rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně

1. Usnesením Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 4. 2021, sp. zn. 5 T 25/2021, bylo trestní stíhání obviněného I. M. pro přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku podmíněně zastaveno podle § 231 odst. 1 tr. ř. za užití § 223a odst. 1 tr. ř. a § 307 odst. 1, 3 tr. ř. a byla mu stanovena zkušební doba v trvání 24 měsíců.

2. Tohoto přečinu se měl obviněný dopustit jednáním spočívající v tom, že dne 7. 7. 2020 v 11:55 hodin v XY v rámci plnění pracovních povinností řídil nákladní motorové vozidlo tov. zn. XY, reg. zn. XY, ve vlastnictví společnosti T. h. m. Ú. n. L., přičemž při couvání z parkoviště u domu č. p. XY na pozemní komunikaci v ulici XY v rozporu s ustanoveními § 5 odst. 1 písm. b), § 24 odst. 2, odst. 3 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, se plně nevěnoval řízení motorového vozidla a nesledoval situaci v provozu na pozemní komunikaci, zároveň jako řidič motorového vozidla ohrozil dalšího účastníka provozu na pozemní komunikaci a rovněž si nezajistil bezpečné couvání pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby při nedostatečném rozhledu, v důsledku čehož při couvání narazil zadní částí jím řízeného vozidla do poškozené B. I., která šla po chodníku pro pěší ve směru od domu č. p. XY k domu č. p. XY. Poškozená se po střetu částečně nacházela pod zadní částí vozidla, odkud byla vyproštěna po popojetí vozidla vpřed a v důsledku nárazu utrpěla neposunutou zlomeninu levého lícního oblouku přesahující na stěny vedlejší nosní dutiny v horní čelisti se zakrvácením do této dutiny a neposunutou zlomeninu základny 1. záprstní kosti levé ruky s průvodním krevním výronem do podkoží

zápěstí a bolestivostí palcového valu ruky a další drobná poranění, v jejichž důsledku byla omezena hospitalizací od 7. 7. 2020 do 21. 8. 2020, zákazem dotyku s levou stranou obličeje po dobu 3 týdnů a nemožností smrkat a kýchat po dobu 3 týdnů, nutností užívat antibiotika po dobu 5 dní, užíváním sádrové dlahy na levé ruce po předloktí po dobu 2 týdnů a nutností užívat asistenci při základní sebeobsluze.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 14. 6. 2021, sp. zn. 6 To 212/2021, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodné stížnosti státního zástupce a poškozené podané proti citovanému usnesení okresního soudu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 35

4. Proti tomuto usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného dovolání, které opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř., neboť napadeným usnesením bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení soudu prvního stupně uvedenému v § 265a odst. 2 písm. f) tr. ř., přestože bylo v řízení mu předcházejícímu rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

5. Podstatou dovolací argumentace nejvyššího státního zástupce je jeho nesouhlas se závěrem Krajského soudu v Ústí nad Labem ohledně splnění podmínky uvedené v § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. *in fine* pro podmíněné zastavení trestního stíhání s ohledem na to, že není uzavřena otázka, zda obviněný splnil podmínku „jiného potřebného opatření k náhradě škody“. Nejvyšší státní zástupce je toho názoru, že pro splnění této podmínky je třeba zjistit, zda nárok poškozeného je účinně uplatnitelný a vymahatelný podle zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon č. 168/1999 Sb.“). V tomto směru dovolatel odkazuje na ustanovení § 6 odst. 2, 3 zákona č. 168/1999 Sb. a v návaznosti na ně pak na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. [4 Tdo 1515/2012](#) (publikované pod č. 59/2013 Sb. rozh. tr.).

6. Podle § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku poškozenému a) způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením, b) účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete a způsobenou škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat, c) ušlý zisk, d) účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c); v souvislosti se škodou podle písmene b) nebo c) však jen v případě marného uplynutí lhůty podle § 9 odst. 3 zákona č. 168/1999 Sb. nebo neoprávněného odmítnutí anebo neoprávněného krácení pojistného plnění pojistitelem, pokud poškozený svůj nárok uplatnil a prokázal a pokud ke škodné události, z níž tato újma vznikla a kterou je pojištěný povinen nahradit, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení.

7. Podle § 6 odst. 3 zákona č. 168/1999 Sb. nebylo-li ujednáno jinak, poskytne pojistitel plnění v rozsahu a ve výši podle § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. v penězích nejvýše do limitu pojistného plnění stanoveného v pojistné smlouvě.

8. Nejvyšší státní zástupce je toho názoru, že soudy obou stupňů rezignovaly na zjištění, zda poškozenou uplatněný nárok je reálně uplatnitelný a vymahatelný podle shora uvedené právní úpravy. V tomto směru, aniž by to bylo jakkoli argumentačně podloženo, stížnostní soud v odůvodnění svého usnesení konstatoval, že pokud by byl nárok u pojišťovny uplatněn, pojišťovna by se jím zabývala. Tato úvaha se však míjí s aplikační praxí vyjádřenou v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. [4 Tdo 1515/2012](#), které bylo publikované pod č. 59/2013 Sb. rozh. tr., podle níž v případě konkrétního jednání, které naplňuje definici jiného potřebného opatření k náhradě škody ve smyslu § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., musí jít o opatření, které přináší poškozenému podobnou míru jistoty, jakou mu přináší dohoda uvedená v tomtéž ustanovení, jejíž obsah je právně závazný a jejíž splnění se lze domoci soudně. Takovou kvalitu však postup obviněného nemá a nelze jej bez výhrady podřadit pod jiné potřebné opatření k náhradě škody.

č. 35

9. Nahlášení vzniku škody pojišťovně lze považovat za dostatečné opatření pouze při splnění dvou zvláštních podmínek. Zaprvé musí být známa celková výše škody a její druh, zadruhé tato škoda musí být současně pojištěním zcela kryta. Nejvyšší státní zástupce je toho názoru, že jakkoliv lze nárok na bolestné s odkazem na § 6 odst. 2 písm. a) zákona 168/1999 Sb. a náklady na vypracování znaleckého posudku s odkazem na § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb. úspěšně uplatnit podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. v rámci řešení pojistné události a lze zřejmě očekávat uspokojení tohoto nároku výplatou pojistného plnění, tak jiná situace nastává u nároku na náhradu za právní zastoupení poškozené. V případě nákladů na přibrání zmocněnce (advokáta) nejsou tyto náklady z tzv. povinného smluvního pojištění hrazeny. Přitom skutečnost, že i náklady vzniklé poškozené přibráním advokáta, aby ji zastupoval v trestním řízení, představují majetkovou škodu, která spočívá ve zmenšení jejího majetku, je jednoznačná. I zde jde o majetkovou újmu, která vznikla v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním. Z tzv. povinného smluvního pojištění jsou s odkazem na § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. hrazeny poškozenému jen účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením, avšak pouze při uplatňování nároků za a) škodu způsobenou na zdraví nebo usmrcením, b) škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat, nebo c) ušlý zisk. V každém případě musí jít o náklady zastoupení spojené s uplatňováním nároku na pojistné plnění. Náklady právního zastoupení jsou tzv. povinným smluvním pojištěním kryty pouze v omezené míře deklarované v § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. Jde přitom o majetkovou škodu, jejíž plné uhrazení je základní zákonnou podmínkou pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. Z tohoto důvodu nahlášení škodní události nepředstavuje jiné potřebné opatření, protože poškozenému neposkytuje žádnou jistotu v tom směru, že mu budou plně uhrazeny náklady právního zastoupení jako majetková škoda. Proto musí k jinému potřebnému opatření přistoupit ohledně této části nároku i alternativa první nebo druhá podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., aby bylo možno užít podmíněné zastavení v souladu se zákonem.

10. Ze všech těchto důvodů pak nejvyšší státní zástupce uzavřel, že nelze-li tedy na základě shora uvedeného podřadit uspokojení nároku poškozené zcela pod jednání obviněného spočívající v jiném potřebném opatření k náhradě škody, je třeba dospět k závěru, že pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebyly splněny bezezbytku všechny zákonné podmínky. Pokud přesto Okresní soud v Ústí nad Labem přikročil k podmíněnému zastavení trestního stíhání obviněného I. M. podle § 307 odst. 1, 3 tr. ř.,

pak zatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Jestliže Krajský soud v Ústí nad Labem nenapravil uvedenou nesprávnost, třebaže k tomu měl na podkladě podaných stížností státního zástupce a poškozené vytvořen náležitý procesní prostor, pak zatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 256b odst. 1 písm. l) tr. ř.

11. Proto nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 6. 2021, sp. zn. 6 To 212/2021, i jemu předcházející usnesení Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 4. 2021, sp. zn. 5 T 25/2021, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Okresnímu soudu v Ústí nad Labem, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 35

12. K dovolání nejvyššího státního zástupce se prostřednictvím svého obhájce vyjádřil obviněný I. M., který je toho názoru, že dovolání postrádá opodstatněnost a stížnostní soud svým rozhodnutím nepochybil. Obviněný zdůraznil, že nároky poškozené jsou kryty pojistným plněním podle zákona č. 168/1999 Sb. To platí i o nárocích, které v době rozhodování o odklonu nebyly uplatněny, byť jejich neuplatnění nebo nevyčíslení je zapříčiněno jakýmkoliv důvodem. Jiným potřebným opatřením k náhradě škody je totiž jistě i oznámení vzniku pojistné události příslušné pojišťovně v případě, že došlo ke vzniku škody při provozu motorového vozidla. To ostatně konstatuje i nejvyšší státní zástupce v dovolání. Obviněný však nesouhlasí s tím, že by překážkou tohoto odklonu měla být situace, kdy soud (nebo státní zástupce) rozhodují o podmíněném zastavení trestního stíhání za stavu, kdy poškozená osoba (z jakéhokoliv důvodu) nespecifikovala škodu co do důvodu a výše. Obviněný je toho názoru, že vydáním rozhodnutí o tomto odklonu za stavu, kdy je takto škodní událost řádně oznámena příslušné pojišťovně, zůstávají všechny nároky poškozeného zachovány, a to jak vůči pojišťovně, tak eventuálně vůči samotnému škůdci.

13. V daném případě jde podle obviněného o situaci, kdy ke škodě došlo při plnění pracovních úkolů obviněného, a tedy vůči poškozené odpovídá za škodu zaměstnavatel obviněného, nikoliv bezprostředně obviněný sám. Limit pojistného plnění pak navíc zcela evidentně přesahuje být jen teoreticky reálnou škodu, kterou by byla poškozená oprávněna uplatnit. Pokud by měly platit závěry obsažené v odůvodnění dovolání nejvyššího státního zástupce, že totiž za dostatečné opatření k náhradě škody lze považovat pouze takové oznámení škodné události, kdy je známa celková výše škody a její druh (za současného splnění podmínky, že škoda musí být pojištěním zcela kryta), pak by podle obviněného logicky muselo docházet k situacím, kdy z jakéhokoliv důvodu, kdy škodu ještě nelze uplatnit v plné výši, neboť například nejsou známy všechny skutečnosti, na nichž závisí její vyčíslení, bylo by rozhodnutí o odklonu vyloučeno. Takový stav je však podle obviněného nežádoucí, zákonodárcem jistě nezamýšlený, nechtěný a nepředvídaný.

14. Uvedené závěry platí podle obviněného i pro nároky na náhradu právního zastoupení poškozeného. Neoprávněnost argumentace nejvyššího státního zástupce je pak zřetelná i s ohledem na to, že náklady právního zastoupení poškozené nebyly v době rozhodování soudu specifikovány. Opět však platí, že tyto náklady jsou kryty pojistným plněním

z tzv. povinného smluvního pojištění a rovněž z povahy věci osobou zaměstnavatele obviněného.

15. Obviněný proto uzavírá, že soudy obou stupňů nepochybily, jestliže za daného stavu pokládaly podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání za splněné. Z toho důvodu obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zamítl dovolání jako nedůvodné.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

16. Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí napadené dovoláním, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, a poté dospěl k závěru, že dovolání nejvyššího státního zástupce je zjevně neopodstatněné. K tomuto závěru dospěl poté, co konfrontoval skutečnosti zjištěné v dosavadním průběhu trestního řízení v této trestní věci vedoucí k vydání napadeného rozhodnutí s relevantní právní úpravou upravující institut podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. a stávají judikaturou.

a) Zjištění Nejvyššího soudu ohledně dosavadního průběhu trestního řízení

17. Z obsahu spisového materiálu vyplývá (a je to v zásadě nesporné), že obviněný po dopravní nehodě nahlásil škodnou událost svému zaměstnavateli, který ji poté oznámil pojišťovně. Škodná událost byla u České podnikatelské pojišťovny, a. s., zaevidována pod č. 2206026082.

18. Ze spisového materiálu je dále patrné, že po podání obžaloby (dne 12. 4. 2021) poškozená prostřednictvím svého zmocněnce uplatnila v trestním řízení (rovněž dne 12. 4. 2021) svůj nárok na náhradu újmy v celkové výši 56 651 Kč. Tento nárok poškozená konkretizovala tak, že částka 42 656 Kč činí bolestné ve výši 125 bodů, částka 3 995 Kč znalečné a částka 10 000 Kč náklady právního zastoupení; k tomu doložila znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, který si nechala vypracovat, a doklad o vyúčtování znalečného. Náklady právního zastoupení nebyly blíže konkretizovány.

19. Za této situace Okresní soud v Ústí nad Labem svým usnesením ze dne 30. 4. 2021, sp. zn. 5 T 25/2021, podle § 231 odst. 1 tr. ř. za užití § 223a odst. 1 tr. ř. a § 307 odst. 1, 3 tr. ř. podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného I. M. pro přečin těžkého ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku a obviněnému stanovil zkušební dobu v trvání 24 měsíců.

20. Proti uvedenému usnesení podali stížnost státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Ústí nad Labem a prostřednictvím zmocněnce též poškozená B. I. Stížnost státního zástupce byla zaměřena na skutečnost, že nebyly dostatečně zohledněny povaha a okolnosti spáchaného přečinu, a to zejména ve vztahu k věku poškozené a délce jejího léčení. Dále státní zástupce navrhl pro případ, že by mělo být ve věci rozhodnuto podmíněným zastavením trestního stíhání, aby se tak stalo za současného složení peněžitě částky určené na pomoc obětem trestné činnosti ve výši nejméně 30 000 Kč a za současného závazku obviněného zdržet se během zkušební doby řízení motorových vozidel všech druhů. Poškozená ve stížnosti namítla, že, ač řádně uplatnila nároky na náhradu škody v trestním řízení, obviněný jí dosud neuhradil škodu a ani není zřejmé, zda učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, neboť Česká podnikatelská pojišťovna, a. s., nijak na pojistnou událost nereagovala.

21. Krajský soud v Ústí nad Labem před svým rozhodnutím doplnil dokazování o vyjádření České podnikatelské pojišťovny, a. s. (vyjádření ze dne 9. 6. 2021), v němž pojišťovna uvedla, že jí byla zaslána plná moc zmocněnce poškozené dne 29. 10. 2020 a tento zmocněnec byl vyrozuměn. Vzhledem k tomu, že (k datu vyjádření) nebyly vzneseny žádné nároky ze strany poškozené, nemohla se k nim pojišťovna vyjádřit, byť je připravena hradit pojistné plnění do výše limitu sjednaného ve smlouvě. Pojistná událost je stále otevřená. Zaměstnavatel obviněného a zdravotní pojišťovna své s nároky na náhradu škody v trestním řízení neuplatnili.

22. Po takto doplněném dokazování následně Krajský soud v Ústí nad Labem podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnosti státního zástupce a poškozené jako nedůvodné. V odůvodnění pak krajský soud ohledně zákonné podmínky spočívající v náhradě způsobené škody, případně učinění potřebných opatření k její náhradě, uvedl, že okresní soud správně poukázal na nahlášení pojistné události obviněným cestou zaměstnavatele, což je doloženo materiály České podnikatelské pojišťovny, a. s. Tato skutečnost pak vyplývá i z již citovaného vyjádření zmíněné pojišťovny ze dne 9. 6. 2021. Z téhož vyjádření navíc vyplynulo, že po zaslání plné moci právním zástupcem poškozené B. I., udělené JUDr. J. N., dne 29. 10. 2020 byl tento vyrozuměn, že vzhledem k tomu, že žádné nároky nebyly vzneseny, nemohou se k nim blíže vyjádřit, nicméně jsou připraveni je hradit do výše pojistného limitu sjednaného ve smlouvě. Dne 14. 4. 2021 pak pojišťovna obdržel přípis, kterým právní zástupce zasílá na vědomí kopii dokumentu „připojení se s nárokem na náhradu újmy do trestního řízení jako poškozená“ ze dne 8. 4. 2021. Ze závěru uvedeného vyjádření pak vyplývá, že daná pojistná událost je stále otevřena a pojišťovna je připravena se zabývat nároky poškozené neprodleně poté, co budou u ní vzneseny. Zaměstnavatel obviněného ani zdravotní pojišťovna poškozené pak své nároky na náhradu škody v trestním řízení neuplatnili (jak již konstatoval okresní soud).

b) Relevantní právní úprava

23. Podle § 307 odst. 1 tr. ř. může v řízení o přečinu se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže (a) obviněný se k činu doznal, (b) nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, (c) vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání.

24. Z hlediska otázky náhrady škody, tedy shora citovaného a v této trestní věci dovoláním dotčeného ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., je zřejmé, že pro splnění podmínky předpokládané tímto ustanovením je nutné, aby obviněný buď nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě.

c) Právní posouzení věci

25. Jestliže předmětem dovolací argumentace nejvyššího státního zástupce je zpochybnění závěru soudů nižších stupňů, že obviněný před rozhodnutím o podmíněném zastavení svého trestního stíhání učinil jiná potřebná opatření k náhradě škody, pak k této podmínce podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. lze nejprve obecně konstatovat, že jiným potřebným opatřením k náhradě škody může být i nahlášení vzniku škody jako pojistné události a poskytnutí

potřebné součinnosti pojišťovně. Za jiná potřebná opatření k náhradě škody lze přitom považovat i kroky obviněného směřující k tomu, aby škodu v souladu s platnou právní úpravou nahradil jiný subjekt, který za ni odpovídá, například zaměstnavatel, došlo-li k trestnému činu při plnění pracovních úkolů (viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1994, sp. zn. [4 To 693/94](#), publikované pod č. 19/1995 Sb. rozh. tr., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2002, sp. zn. [4 Tz 62/2002](#), publikovaný pod č. T 466. v sešitě 19 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2003). V takovém případě by měl obviněný následně plnit z titulu regresu vůči uvedenému subjektu.

č. 35

26. S podaným dovoláním (a jeho odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. [4 Tdo 1515/2012](#), které bylo publikováno pod č. 59/2013 Sb. rozh. tr.) pak lze souhlasit do té míry, že v případě konkrétního jednání, které naplňuje definici jiného potřebného opatření k náhradě škody ve smyslu § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., musí jít o opatření, které přináší poškozenému podobnou míru jistoty, jakou představuje dohoda uvedená v tomtéž ustanovení, jejíž obsah je právně závazný a jejíhož splnění se lze domoci soudně. V obecné rovině pak lze souhlasit i s názorem nejvyššího státního zástupce, že nahlášení vzniku škody pojišťovně lze považovat za dostatečné opatření pouze při splnění dvou zvláštních podmínek. Zaprvé musí být známa celková výše škody a její druh, zadruhé tato škoda musí být současně zcela kryta pojištěním.

27. Pokud jde o otázku, zda bude způsobená škoda zcela kryta pojištěním, je nutno s ohledem na obsah spisového materiálu a odůvodnění dovoláním napadených rozhodnutí konstatovat, že tato otázka nebyla předmětem dokazování v trestním řízení v této trestní věci. Nejvyšší soud je však toho názoru (a obdobně to připouští v dovolání sám nejvyšší státní zástupce), že k překročení minimálních limitů stanovených v § 3a odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. nedojde.

28. Pokud jde o otázku nezbytnosti zjištění celkové výše škody a jejího druhu a výhrady nejvyššího státního zástupce, že soudy obou stupňů rezignovaly na zjištění, zda nárok požadovaný poškozenou je reálně uplatnitelný a vymahatelný podle shora uvedené právní úpravy, lze předně konstatovat (s ohledem na obsah podaného dovolání), že z hlediska nároku na náhradu škody uplatněného poškozenou není sporu o to, zda bude poškozená v rámci pojistné události uspokojena podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. co do nároku na bolestné [s odkazem na § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb.], respektive co do nákladů na vypracování znaleckého posudku [zde s odkazem na § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb.].

29. Nejvyšší státní zástupce je však dále toho názoru, že jiná situace nastává u nároku poškozené na náhradu za právní zastoupení. Jeho argumentace (s určitou mírou zjednodušení) je založena na přesvědčení, že v případě nákladů na přibrání zmocněnce (advokáta) nejsou tyto náklady z tzv. povinného smluvního pojištění hrazeny, jakkoliv jde o majetkovou újmu, která vznikla v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním. Podle nejvyššího státního zástupce jsou z tzv. povinného smluvního pojištění s odkazem na § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. hrazeny poškozenému jen účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením, avšak pouze při uplatňování nároků za a) škodu způsobenou na zdraví nebo usmrcením, b) škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu

vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat, nebo c) ušlý zisk. V každém případě musí jít o náklady zastoupení spojené s uplatňováním nároku na pojistné plnění. Náklady právního zastoupení jsou tzv. povinným smluvním pojištěním kryty pouze v omezené míře deklarované v § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. Jde přitom o majetkovou škodu, jejíž plné saturování je základní zákonnou podmínkou pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. Z tohoto důvodu nahlášení škodní události nepředstavuje jiné potřebné opatření, protože poškozenému neposkytuje žádnou jistotu v tom směru, že mu budou plně uhrazeny náklady právního zastoupení jako majetková škoda. Proto musí k jinému potřebnému opatření přistoupit ohledně této části nároku i alternativa první nebo druhá podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., aby bylo možné užít podmíněné zastavení trestního stíhání v souladu se zákonem. Podle nejvyššího státního zástupce tedy platí, že nelze-li na základě shora uvedeného podřadit nárok poškozené zcela pod jednání obviněného spočívající v jiném potřebném opatření k náhradě škody, je třeba dospět k závěru, že pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebyly splněny bezesbýtku všechny zákonné podmínky.

č. 35

30. Jakkoliv Nejvyšší soud nehodlá v obecné rovině zásadně zpochybňovat naznačené úvahy nejvyššího státního zástupce sumarizované v předchozím odstavci, je nutné tyto úvahy současně konfrontovat se skutečnostmi zjišťovanými v této trestní věci, a to skutečnostmi vztahujícím se jednak k osobě obviněného a jeho aktivitě směřující ke splnění podmínek podmíněného zastavení jeho trestního stíhání, jednak k aktivitě a postoji poškozené v rámci trestního řízení při specifikaci jejího nároku na náhradu způsobené škody.

31. Pokud jde o obviněného, ten především způsobil poškozené škodu při plnění pracovních úkolů a za tuto škodu vůči poškozené tedy odpovídá zaměstnavatel obviněného, nikoliv bezprostředně on sám. S ohledem na ustálenou rozhodovací praxi (viz výše bod 25.) je přitom jiným potřebným opatřením k náhradě škody i oznámení vzniku pojistné události příslušné pojišťovně v případě, že došlo ke vzniku škody při provozu motorového vozidla, jak se také v této trestní věci stalo. Není také sporu o tom, že příslušná pojišťovna byla a je připravena hradit pojistné plnění do výše limitu sjednaného ve smlouvě, s již opakovaně uvedenou výhradou, že nebyly vzneseny žádné nároky ze strany poškozené, a proto se k nim nemohla pojišťovna vyjádřit a pojistná událost je stále otevřená. To platí i o nárocích, které v době rozhodování soudu nebyly uplatněny, byť jejich neuplatnění nebo nevyčíslení je zapříčiněno jakýmkoliv důvodem.

32. Pokud jde o poškozenou, je zjišťováno, že v době rozhodování soudu tato prostřednictvím svého obhájce nespécifikovala náklady právního zastoupení. Není tedy zřejmé, zda šlo o náklady na přibrání zmocněnce (advokáta), které nejsou podle nejvyššího státního zástupce hrazeny z tzv. povinného smluvního pojištění, či o náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování nároků poškozené (za škodu způsobenou na zdraví nebo usmrcením, škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škodu vzniklou odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat, nebo ušlý zisk).

33. Je pak otázkou, zda neexistence konkrétní a pochybnosti nevzbuzující specifikace nákladů právního zastoupení poškozené v době rozhodování soudu o naznačeném odklonu od trestního stíhání v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání a jistota jejich úhrady ze strany pojišťovny brání v závěru o tom, že obviněný splnil podmínku uvedenou

v ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., tedy že učinil jiné potřebné opatření k náhradě škody. Otázkou rovněž je, zda může být překážkou uvedeného postupu soudu situace, kdy soud (nebo státní zástupce) rozhodují o odklonu za stavu, že poškozená osoba ještě (z jakéhokoliv důvodu) nespecifikovala škodu co do důvodu a výše, při vědomí a zdůraznění toho, že škodní událost byla řádně příslušně pojišťovně oznámena, zde zaevidována s prohlášením o připravenosti pojišťovny plnit v rozsahu pojistného plnění, jakkoliv k úhradě způsobené škody nedošlo.

č. 35

34. Nejvyšší soud je toho názoru, že uvedená situace nebrání použití daného odklonu, neboť poškozené zůstávají zachovány veškeré nároky, a to jak vůči pojišťovně, tak eventuálně vůči samotnému obviněnému či jeho zaměstnavateli. Lze přisvědčit názoru obviněného, který uvedl ve svém vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce, že pokud by měly platit závěry uvedené v odůvodnění podaného dovolání, že za dostatečné opatření k náhradě škody lze považovat pouze takové oznámení škodné události, kdy je známa celková výše škody a její druh (za současného splnění podmínky, že škoda musí být zcela kryta pojištěním), pak by muselo docházet k situacím, že z jakéhokoliv důvodu, kdy škodu ještě nelze uplatnit (specifikovat) v plné výši, neboť například nejsou známy veškeré skutečnosti, na nichž závisí její vyčíslení, bylo by rozhodnutí o odklonu vyloučeno, což je z hlediska podstaty a smyslu odklonu od trestního stíhání v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání stav zákonodárcem jistě nezamýšlený, nechtěný a nepředvídaný. Do značné míry by se uvedený závěr dostal do rozporu i s judikatorní praxí konstatovanou shora v tomto usnesení v otázce, co lze považovat za jiná potřebná opatření k náhradě škody v situacích, kdy náklady na náhradu způsobené škody jsou kryty pojistným plněním z tzv. povinného smluvního pojištění a rovněž z povahy věci osobou zaměstnavatele obviněného.

35. Za dané situace, pokud nebyly náklady právního zastoupení poškozené době rozhodování soudu specifikovány, tedy poškozená nesdělila pojišťovně všechny skutečnosti, které jí umožní specifikovat zejména příslušnou požadovanou částku a poté ji poškozené uhradit (nebyla poškozenou poskytnuta nezbytná součinnost), nemůže tato pasivita či nedůslednost poškozené bránit obviněnému domáhat se postupu podle § 307 odst. 1 tr. ř.

36. Proto Nejvyšší soud uzavřel, že Okresní soud v Ústí nad Labem měl pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání splněny všechny zákonné podmínky, a to včetně jednání obviněného spočívající v jiném potřebném opatření k náhradě škody, a tudíž nezatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., takže ani Krajský soud v Ústí nad Labem nemohl své rozhodnutí zatížit vadou ve smyslu dalšího uplatněného dovolacího důvodu, totiž důvodu podle § 256b odst. 1 písm. l) tr. ř.

IV.

Způsob rozhodnutí dovolacího soudu

37. Ze shora uvedených důvodů tedy Nejvyšší soud rozhodl o dovolání nejvyššího státního zástupce způsobem uvedeným v § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., podle kterého Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

č. 36

Trestný čin těžkého ublížení na zdraví (§ 145 odst. 1 tr. zákoníku), jehož se pachatel dopustil tím, že jako řidič motorového vozidla fyzicky napadl jiného účastníka silničního provozu po vynuceném zastavení jeho vozidla pro nespokojenost s rychlostí nebo způsobem jeho jízdy, lze pokládat za čin spáchaný v souvislosti s řízením motorových vozidel. Proto lze jeho pachateli uložit trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku.

Trest zákazu činnosti

§ 73 odst. 1 tr. zákoníku

č. 36

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2022, sp. zn. 8 Tdo 593/2022, ECLI:CZ:NS:2022:8.TDO.593.2022.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné dovolání obviněného R. H. podané proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 10 To 47/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp. zn. 8 T 119/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 6. 12. 2021, sp. zn. 8 T 119/2021, byl obviněný R. H. uznán vinným zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, za který byl odsouzen podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 let. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 5 let a podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku též povinnost, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení podle svých sil nahradil škodu, kterou způsobil trestným činem. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o povinnosti obviněného nahradit škodu a nemajetkovou újmu poškozeným.

2. Tento rozsudek napadli odvoláními obviněný a státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Kolíně v neprospěch obviněného, oba je zaměřili proti výrokům o vině i trestu. Krajský soud v Praze rozhodl o odvoláních rozsudkem ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 10 To 47/2022, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil napadený rozsudek a podle § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. z podnětu odvolání obviněného po doplnění dokazování upravil skutkový děj, na základě odvolání státní zástupkyně zpřísnil obviněnému trest a znovu rozhodl tak, že obviněný dne 20. 8. 2020 kolem 21:25 hodiny řídil po silnici č. I/38 ve směru od K. H. na P. nákladní vozidlo tov. zn. XY, reg. zn. XY, s návěsem, přičemž již před městem K. dojel před ním jedoucí rychlostí asi 70 km/h nákladní vozidlo tov. zn. XY, reg. zn. XY, řízené J. B., které se na obchvatu města snažil agresivní jízdou několikrát předjet, a to s ohledem

na přijíždějící protijedoucí vozidla bezúspěšně, na toto vozidlo troubil, blikal světly, blikal i pravým směrovým světlem, aby mu uhnul do odbočovacího pruhu, přičemž agresivní styl jízdy obviněného trval po celou dobu až do obce N. V. I, okres K., kde se mu podařilo v ulici XY v úseku s plnou dělicí čarou předjet uvedené vozidlo, následně intenzivně brzdil až do zastavení, čímž přinutil zastavit předjeté vozidlo i další vozidla. Poté obviněný ihned vystoupil ze svého vozidla a běžel k řidiči předjetého vozidla J. B., který, když spatřil běžícího řidiče nákladního vozidla, vystoupil z vozidla a stoupl si vedle svého vozidla čelem k přibíhajícímu řidiči, který ho ihned udeřil pěstí do obličeje a dále ho chtěl zasáhnout dalšími ranami pěstí směřujícími na hlavu, přičemž poškozený J. B. před útokem obviněného ustupoval a kryl si obličej a obviněný v tomto jednání pokračoval, ačkoli věděl, že se nachází na frekventované silnici I. třídy, kde je hustý provoz vozidel, zatlačil tak poškozeného až do jízdní dráhy protijedoucího vozidla tov. zn. XY, reg. zn. XY, které řídil Jx. B., tento již nestačil reagovat na náhlý vstup J. B., srazil ho přední částí svého vozidla, v důsledku čehož poškozený J. B. utrpěl závažná zranění, s nimiž musel být letecky transportován do nemocnice a která si vyžádala léčení a podstatné omezení v obvyklém způsobu života značně přesahující 6 týdnů.

3. Uvedený čin posoudil odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně jako zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku a odsoudil obviněného k trestu odnětí svobody v trvání 3 roků nepodmíněně, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu uložil i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 5 let. Podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodl o náhradě škody a nemajetkové újmy.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

4. Proti citovanému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. d), h) a i) tr. ř. dovolání, neboť podle něj byla porušena ustanovení o jeho přítomnosti v hlavním líčení, soudy nesprávně právně posoudily skutek, jenž mu je kladen za vinu, a byl mu uložen druh trestu, který zákon nepřipouští.

5. V rámci uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. obviněný považoval výrok o trestu za vadný ohledně trestu zákazu činnosti, jenž mu byl uložen v rozporu se zákonem, protože se činu, za nějž mu byl uvedený trest uložen, nedopustil v přímé souvislosti s činností, ohledně níž byl vysloven. Skutek, pro který byl obviněný uznán vinným, podle jeho názoru nespáchal v důsledku zaviněného porušení povinností při řízení motorových vozidel, ani s ním nemá přímou souvislost, neboť těžká újma na zdraví poškozenému nebyla způsobena řízením motorového vozidla, ale v důsledku střetu s vozidlem, které řídila třetí osoba. Motorové vozidlo řízené obviněným tedy nesloužilo jako nástroj pro spáchání trestné činnosti, ani nemělo žádnou jinou trestněprávní souvislost se spáchaným skutkem (viz rozhodnutí pod č. [10/1973](#) nebo č. [23/1963](#) Sb. rozh. tr.). Pro vyslovení zákazu určité činnosti nebylo splněno ani to, že by sám přímo takovou činnost vykonával (viz rozhodnutí pod č. [41/1965](#) Sb. rozh. tr.). V posuzované věci nebylo respektováno, že zakazovaná činnost nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, její souvislost s trestným činem však musí být být přímá, bezprostřední (viz rozhodnutí pod č. [5/1980](#) Sb. rozh. tr.). Řízení motorových vozidel představuje hlavní zdroj příjmů obviněného,

a jeho zákaz je proto v rozporu s principem individualizace trestu, jelikož bude mít negativní dopad nejen na něj samotného, ale i na jeho rodinu. Nejvyšší soud by měl zvážit i přiměřenost trestu odnětí svobody, protože obviněný by chtěl nahradit škodu, kterou svým jednáním způsobil, čemuž by mohl dostat lépe na svobodě než ve výkonu trestu odnětí svobody.

6. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil v celém rozsahu napadený rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 10 To 47/2022, ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 6. 12. 2021, sp. zn. 8 T 119/2021, a aby ve věci sám znovu rozhodl nebo ji přikázal Okresnímu soudu v Kolíně k opětovnému projednání.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněného ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. nepřisvědčil jeho výhradám proti výroku o trestu. U trestu zákazu činnosti postačí pro jeho uložení souvislost mezi trestným jednáním a zakázanou činností. Není tedy nutné, aby bylo trestné jednání pácháno přímo v rámci zakazované činnosti. Zákonný předpoklad „souvislosti činnosti“ s trestným činem byl proto v posuzovaném případě naplněný, neboť byla dána souvislost místní, protože k útoku došlo na pozemní komunikaci, kde obviněný řídil vozidlo, časová, jelikož napadl poškozeného ihned poté, co ho tzv. vybrzdil a vyskočil z motorového vozidla, a splněna byla i souvislost osobní, protože konfliktní situaci vyvolal obviněný svým hulvátským a krajně riskantním stylem jízdy a týkala se především poškozeného. Státní zástupce shledal i souvislost subjektivní, neboť motivem napadení byla nespokojenost obviněného jako řidiče motorového vozidla se způsobem jízdy poškozeného. Není vyloučena ani věcná stránka souvislosti, protože konflikt započal již během jízdy motorových vozidel, kdy obviněný prudce brzdil před vozidlem poškozeného a vynutil si jeho zastavení. Údery pěstmi představují toliko vyvrcholení konfrontace započaté během jízdy. Z těchto důvodů shledal státní zástupce naplněnu podmínku „souvislosti se spáchaným trestným činem“.

č. 36

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Nejvyšší soud poté, co se vypořádal s ostatními dovolacími námitkami k jiným dovolacím důvodům, uvedl k dovolacímu důvodu týkajícímu se uloženého trestu zákazu činnosti následující.

IV.

K důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. zákoníku

9. Obviněný vytýkal prostřednictvím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., že mu byl trest zákazu činnosti uložen v rozporu s podmínkami stanovenými zákonem, protože činnost, která mu jím byla zakázána, není v souvislosti s činem, pro který byl uznán vinným. Tyto námitky odpovídají zákonnému vymezení uvedeného důvodu, jenž je dán, jestliže byl obviněnému uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

10. Druhem trestu, který zákon nepřipouští, se rozumí zejména případy, v nichž byl obviněnému uložen některý z druhů trestů uvedených v § 52 tr. zákoníku bez splnění těch podmínek, které zákon předpokládá, tj. pokud v konkrétním případě určitému pachateli za určitý trestný čin nebylo možno uložit některý druh trestu s ohledem na jeho zvláštní zákonné podmínky. Může jít i o případ kumulace dvou nebo více druhů trestů, které podle zákona nelze vedle sebe uložit. Jde též o takový druh trestu, jenž nedovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se rozhoduje o trestném činu. Za uložení trestu mimo zákonem stanovenou trestní sazbu se považuje případ, kdy u odstupňovatelných druhů trestu, které mají určitou sazbu vymezenou trestním zákoníkem, se vyměří trest, jenž přesahuje zákonnou maximální hranici. U trestu odnětí svobody je konkrétní hranice trestní sazby stanovena v příslušném ustanovení zvláštní části trestního zákoníku. U trestu zákazu činnosti lze v případě, že není mezi trestným jednáním, pro něž byl obviněný odsouzen, a zakázanou činností shledána souvislost, považovat za nesplnění zákonem stanovené podmínky pro uložení takového trestu.

č. 36

11. Posoudí-li se v projednávané trestní věci trest zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 5 let, který byl obviněnému uložen, a povaha trestného jednání, za které byl odsouzen, nelze přisvědčit jeho námitkám. Obviněný spáchal zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku v bezprostřední návaznosti na řízení motorového vozidla, neboť právě způsob jízdy při řízení motorového vozidla byl příčinou zastavení obou vozidel a "vyřizování si účtů" za ni. Uvedenou souvislost proto soud prvního stupně shledal v tom, že ze strany obviněného šlo o „odvetu“ za to, že styl jízdy poškozeného neodpovídal jeho představám. Odvolací soud v reakci na obdobnou obhajobu obviněného k zachování souvislosti mezi napadením poškozeného a řízením motorového vozidla obviněným konstatoval, že fyzickým útokem na poškozeného vyvrcholilo předchozí nebezpečné a riskantní chování obviněného jako řidiče motorového vozidla, při němž troubením a světelnými signály dával poškozenému na vědomí své záměry na vozovce a představy o způsobu jízdy, jimž se poškozený dostatečně a především v souladu s představou obviněného nepodvolil. Celá situace přesně popsána ve skutkovém zjištění odvolacího soudu svědčí o tom, že čin obviněného, tj. fyzické napadení poškozeného, byl spáchán v souvislosti s řízením motorových vozidel, což koresponduje se zákonným vymezením uvedeného druhu trestu, neboť podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku může soud uložit trest zákazu činnosti na 1 rok až 10 let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností.

12. Obecně lze k souvislosti spáchaného trestného činu s činností, která může být zakázána, uvést, že tato souvislost musí být užší, přímá, bezprostřední. Nestačí, že pachatel projevilo trestným činem morální nezpůsobilost k výkonu činnosti (viz rozhodnutí pod č. [5/1980](#) Sb. rozh. tr.). Podmínkou pro uložení trestu zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku je, aby se pachatel právě v souvislosti s touto činností dopustil trestného činu. Účelem trestu zákazu činnosti je zabránit pachateli vykonávat jen takovou činnost (zaměstnání, povolání nebo funkci), která mu dává příležitost k páčání trestných činů určitého druhu (viz rozhodnutí pod č. [42/1967](#) Sb. rozh. tr., a výklad podle materiálu uveřejněného pod č. [13/1969](#) Sb. rozh. tr.). Činnost, kterou lze zakázat, nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu. Souvislost v tomto smyslu bude dána především v případě, když byl trestný čin spáchán přímo při výkonu určité činnosti. Postačí ovšem, jestliže tato činnost poskytla pachateli příležitost ke spáchání trestného činu nebo mu alespoň trestnou činnost usnadnila (viz rozhodnutí pod č. [26/2007-III.](#) a č. [41/1965](#) Sb. rozh. tr.).

Nepostačuje však, jestliže by šlo jen o náhodnou souvislost (viz rozhodnutí pod č. [35/1997](#) Sb. rozh. tr.). Na přímou souvislost spáchaného trestného činu s činností, která má být zakázána, lze usuzovat z toho, že tato činnost nepostrádá věcný (vnitřní, účelový), místní a časový vztah ke spáchanému trestnému činu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 933).

13. Nejvyšší soud nevyhověl námitkám obviněného, protože jednání pachatele, který se dopustil trestného činu ublížení na zdraví (§ 145 odst. 1 tr. zákoníku) tím, že jako řidič motorového vozidla po zastavení vozidel na vozovce fyzicky napadl jiného účastníka silničního provozu pro nespokojenost s jeho rychlostí nebo způsobem jízdy, je nutné vyložit jako čin spáchaný v souvislosti s řízením motorových vozidel. Proto mu lze uložit trest zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku, neboť v takovém případě je mezi tímto uloženým trestem a spáchanou trestnou činností zachována potřebná souvislost. Způsobená újma na zdraví poškozeného měla v této věci příčinu právě v provozu na pozemní komunikaci, byla vyvolána v rámci silniční dopravy a i k následku v podobě újmy na zdraví poškozeného došlo tím, že byl sražen vozidlem dalšího účastníka silničního provozu. Veškeré souvislosti uvedeného trestného jednání se odehrály při postavení a výkonu činnosti řidiče motorového vozidla, přičemž bez nich by k posuzované situaci vůbec nedošlo. Podstatou byla agresivita obviněného, projevující se při řízení motorového vozidla, která našla vyústění v odvetné reakci v podobě brachiálního útoku, jehož následkem byla těžká újma na zdraví poškozeného. Nelze odhlédnout od toho, že uvedená příčina spočívala v riskantní jízdě obviněného snažícího se vynutit si na druhých své dominantní postavení na silnici, a protože se mu to nedařilo, choval se agresivně, nebezpečně, vulgárně a zcela nepřipustně. Tím obviněný jako řidič motorového vozidla zcela selhal. Obviněný způsobem jízdy bezprostředně předcházející vynucenému zastavení za ním jedoucího vozidla hrubě porušil pravidla silničního provozu, zejména ustanovení § 17 odst. 5 písm. c) zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů. Přestože zákonné znění uvedené porušení povinnosti řidiče není zahrnuto do popisu skutku, ze slovního vyjádření způsobu jízdy obviněného před vlastním posuzováním činem zřetelně a jasně vyplývá. Ze všech těchto důvodů byla souvislost spáchaného trestného činu s činností, která může být zakázána, zachována. Trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel je nezbytné ukládat právě v těch případech, kdy příčinou spáchaného trestného činu byla agresivita a nebezpečnost řidiče v rámci dopravy na pozemních komunikacích, a to i tehdy, když objektem posuzovaného trestného jednání není řízení motorových vozidel, jako tomu bývá u úmyslných trestných činů ublížení na zdraví nebo trestných činů, jejichž objektem je ochrana majetku jiných osob (jestliže je agrese vybita např. na dopravním prostředku apod.).

14. Ze všech těchto důvodů je uložený trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů na dobu 5 let, tedy asi v polovině zákonného rozpětí trestní sazby stanovené podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku od 1 roku do 10 let, trestem nutným, ale i přiměřeným. Lze připustit, že s ohledem na následky, výraznou brutalitu obviněného a zcela nečekanou a nepřijatelnou agresi, kterou projevoval po celou posuzovanou dobu jeho jízdy i po ní, jde o trest spíše mírnější.

15. Obviněný vytýkal rovněž nepřiměřenou přísnost a nevhodnost uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody s ohledem na to, že (též se zřetelem na navazující uložený trest zákazu činnosti, která je zdrojem jeho obživy a pravidelných příjmů) nebude schopen zaplatit

uloženou náhradu škody a nemajetkové újmy v rozsahu, kterého by byl schopen, kdyby byl na svobodě a mohl pracovat. K tomu je třeba připomenout, že námitky vůči druhu a výměře uloženého trestu s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí lze v dovolání úspěšně uplatnit jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., a to tehdy, jestliže byl obviněnému uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem za trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeného přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (viz rozhodnutí pod č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr.).

č. 36

16. Vzhledem k tomu, že obviněný vytýkal trestu odnětí svobody jen jeho nepřiměřenost, nenaplnil těmito námitkami označený dovolací důvod. Přesto nad rámec dovolání Nejvyšší soud zdůrazňuje, že odvolací soud při ukládání trestu obviněnému přihlížel ke všem rozhodným skutečnostem (viz § 39 a násl. tr. zákoníku), zejména měl na zřeteli význam ochrany lidského zdraví. Bral v úvahu i způsob provedení činu, zdůraznil předchozí způsob jízdy obviněného, který byl krajně nebezpečný a riskantní, jakož i motivaci jednání obviněného, spočívající v odplatě za předchozí způsob řízení vozidla poškozeným, kterou označil za zcela nepochopitelnou. Odvolací soud přihlédl i k osobním poměrům obviněného, zejména k jeho dosavadní trestní bezúhonnosti, když nebyl dosud postižen ani pro přestupek a je příznivě hodnocen svým zaměstnavatelem, a na zřeteli měl i nutnost uhradit vzniklou škodu. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal nedostatky namítané obviněným ani ve výroku o trestu.

17. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání obviněného, jehož nedůvodnost mohl posoudit na základě napadených rozhodnutí a příslušného spisu, jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

č. 37

Důkazním prostředkem použitelným v trestním řízení ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř. jsou primárně vlastní údaje o telekomunikačním provozu poskytnuté právníky nebo fyzickými osobami zajišťujícími veřejnou komunikační síť nebo poskytujícími veřejně dostupnou službu elektronických komunikací (viz zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů), opatřené podle § 88a tr. ř.

Pokud procesní strany nepožadují provedení důkazu obsahem těchto údajů, lze vycházet jen z jejich vyhodnocení zpracovaného policejním orgánem, a to na základě postupu podle § 213 odst. 1, 2 tr. ř.

č. 37

Dokazování, Listinný důkaz, Odposlech a záznam telekomunikačního provozu
§ 89 odst. 2 tr. ř., § 88a tr. ř., § 213 odst. 1 tr. ř., § 213 odst. 2 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 8 Tdo 974/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.974.2020.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné I. G. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 9 To 64/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 5 T 146/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 9. 1. 2020, sp. zn. 5 T 146/2019, byla obviněná I. G. uznána vinnou pod body 1. až 5. výroku o vině zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, dílem dokonaným, dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, pod bodem 6. výroku o vině přečinem krádeže podle § 205 odst. 1, 2 a 3 tr. zákoníku, jichž se dopustila ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku s obviněným J. Š., kterého k takovému postupu navedla, ač věděla, že má soudem omezenou svéprávnost a smí nakládat s majetkem a penězi pouze do výše 200 Kč, přičemž podrobnosti jsou uvedeny v popisu skutku v citovaném rozsudku.

2. Za tyto trestné činy a za sbíhající se přečin krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, kterým byla obviněná uznána vinnou rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 9. 6. 2018, sp. zn. 89 T 68/2018, byla odsouzena podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému k trestu odnětí svobody v trvání 4 a 1/2 roku, pro jehož výkon byla podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazena do věznice s ostrahou. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 9. 6. 2018, sp. zn. 89 T 68/2018, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

3. Krajský soud v Brně svým usnesením ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 9 To 64/2020, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodná odvolání obviněných I. G. a J. Š. i poškozené A. P. podaná proti zmíněnému rozsudku soudu prvního stupně.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněná I. G. podala prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. a v něm uvedenému usnesení odvolacího soudu vytkla, že neodstranil vady namítané v jejím odvolání, a poukázala na nedostatky, které spatřovala v tzv. extrémním nesouladu mezi skutkovými zjištěními a soudem provedeným dokazováním.

č. 37

5. Kromě jiných nedostatků obviněná vytkla především to, že soud prvního stupně provedl důkaz úředním záznamem Policie České republiky o vyhodnocení výpisů z telekomunikačního provozu, i když podle ní nešlo o relevantní důkaz (resp. byl jako takový proveden v hlavním líčení). Odvolací soud se podle obviněné dostatečně nezabýval námitkou, že nebylo možné provádět důkaz úředním záznamem o vyhodnocení výpisů z telekomunikačního provozu pořízeným policejním orgánem v trestním řízení namísto samotných údajů o telekomunikačním provozu. Podle názoru obviněné nepostačovalo, že odvolací soud bez bližšího vysvětlení v odůvodnění svého usnesení jen uvedl, že soud prvního stupně vyhodnotil, aniž by musel mít obsahy komunikací. Obviněná považovala za nesprávné, že skutková zjištění o tom, kdy a s jakými uživateli telefonních čísel byla v kontaktu, utvářel soud z úředního záznamu, z něhož ustanovoval pachatele trestné činnosti a dovozoval jejich úmysl, ač jej jako důkaz nemohl a neměl použít. Zpráva o zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu může být poskytnuta nejen v písemné, ale i v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup k vyžadování informací z databáze účastníků veřejné telekomunikační služby i předávání dat souvisejících s poskytováním telekomunikační služby (viz § 66 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů). Obviněná poukázala na odbornou literaturu a na to, že požadované údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu musí být zachyceny způsobem, který umožňuje pozdější provedení důkazu v řízení před soudem, což však v řízení vedeném proti ní nebylo splněno, neboť nebyla provedena jakákoliv hlasová nahrávka hovorů spolupachatelky s poškozenými, která by ji ztotožňovala. Důkaz, k němuž směřoval příkaz ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu vydaný Městským soudem v Brně ze dne 17. 9. 2018, sp. zn. 70 Nt 8342/2018, nebyl v řízení proveden, a v trestním spisu chybí přímý důkaz o relevantním telekomunikačním provozu vztahujícím se k trestné činnosti kladené za vinu obviněné. Proto soud prvního stupně opíral-li se o úřední záznam, který nemůže být důkazem, učinil skutková zjištění na základě důkazu, který v trestním spisu není založen a nebyl řádně proveden.

6. K podanému dovolání se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství a k námitce obviněné o použití záznamu o telekomunikačním provozu jako důkazu uvedla, že byl proveden v souladu s pravidly spravedlivého procesu, protože byl získán ve shodě s procesními předpisy (viz např. nálezy Ústavního soudu ve věcech vedených pod sp. zn. [IV. ÚS 135/99](#), [I. ÚS 129/2000](#), [III. ÚS 190/01](#), [II. ÚS 291/2000](#), aj.), neboť informace

z něj byly získány na základě řádně vydaného podle § 88a odst. 1 tr. ř. a soudcem odůvodněného příkazu Městského soudu v Brně ze dne 17. 9. 2018, sp. zn. 70 Nt 8342/2018. K samotnému provedení tohoto důkazu v hlavním líčení státní zástupkyně doplnila, že přečtení úředního záznamu policejního orgánu obsahujícího vyhodnocení podstatných částí zaznamenaného telekomunikačního provozu nelze považovat za nepřípustné, jestliže byl tento důkaz v zájmu rychlosti a hospodárnosti trestního řízení jako listinný důkaz během hlavního líčení předložen stranám k nahlédnutí podle § 213 odst. 1 tr. ř., přičemž žádná ze stran nežádala jeho podrobnější provedení (např. přečtením podle § 213 odst. 2 tr. ř.), ani nevyužila možnost se k němu podle § 214 tr. ř. vyjádřit. Uvedená výhrada tudíž nenaplnňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť nejde o vadu či pochybení v podobě např. opomenutého důkazu nebo důkazu získaného a posléze použitého v rozporu s procesními předpisy.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud nejprve shledal, že dovolání obviněné je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., podala ho obviněná jako osoba oprávněná podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě zákonem stanoveném v § 265e odst. 1, 2 tr. ř.

8. Z obsahu dovolání Nejvyšší soud zjistil, že splňuje i další formální požadavky vymezené v § 265f odst. 1 tr. ř., protože je v něm uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, jaké výroky a v jakém rozsahu napadá. Zabýval se proto tím, zda obviněnou uplatněné důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. byly skutečně obsahově naplněny, neboť jen na podkladě dovolání relevantně opřené o některý ze zákonných důvodů podle § 265b tr. ř. lze napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející podrobit věcnému přezkoumání.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle obsahu podaného dovolání je zjevné, že obviněná uplatnila výhrady především proti procesnímu postupu, neboť vytýkala, že soudy pochybily při provedení důkazu úředním záznamem o zjištěném telekomunikačním provozu podle § 88a tr. ř.

10. Námitky obviněné o vadném provedení důkazu úředním záznamem policejního orgánu o vyhodnocení výpisů z telekomunikačního provozu u hlavního líčení se netýkají právního posouzení skutku ani jiného hmotněprávního posouzení, a tedy nebyly uplatněny v souladu s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť argumentace obviněné, že takový důkaz nebylo vůbec možné provést, a pokud jej soud provedl, nemohl o něj opírat své skutkové závěry, spočívá na výtkách proti procesnímu postupu, jež nelze prostřednictvím žádného dovolacího důvodu namítat. Nejvyšší soud však v této věci, v níž dovolatelka poukazovala uvedenou výhradou na porušení zásad spravedlivého procesu, nejprve posuzoval, zda zmíněný postup soudu odpovídal procesním pravidlům, zejména zda byl namítaný důkaz proveden zákonem stanoveným způsobem.

11. Nejvyšší soud z obsahu spisu shledal, že v posuzované věci podal v přípravném řízení státní zástupce Městského státního zastupitelství v Brně návrh ze dne 7. 8. 2018 na vydání příkazu podle § 88a odst. 1 tr. ř., v němž byly uvedeny všechny rozhodné skutečnosti, zejména,

že jde o prověřování ve věci zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku u obou uvedených obviněných, v čem měla tato trestná činnost spočívat a jaké byly důvody pro zajištění výpisu z telekomunikačního provozu u konkrétně uvedených telefonních čísel. O tomto návrhu rozhodl soudce Městského soudu v Brně příkazem k zjištění údajů o telekomunikačním provozu dne 17. 9. 2018, sp.zn. 70 Nt 8342/2018, tak, že podle § 88a odst. 1 tr. ř. nařídil, aby všechny právnické osoby provozující telekomunikační činnost na území České republiky a poskytující telekomunikační služby a další dotčené fyzické a právnické osoby poskytly policejnímu orgánu informace o uskutečněném telekomunikačním provozu u konkrétně popsanych telefonních čísel.

č. 37

12. Uvedené informace byly poskytnuty Policii České republiky, Útvaru zvláštních činností, Službě kriminální policie a vyšetřování, expozituře Brno, u něhož jsou uloženy ve formátu "XML" na webovém prohlížeči nebo v aplikaci „AnswerReaderLite“. Na základě tohoto materiálu vedoucí zmíněné policejní expozitury dohledal použitá čísla vztahující se k projednávané trestné činnosti a tyto poznatky zpracoval dne 11. 7. 2018 do písemného materiálu vedeného pod č.j. UZC-14901-1/ČJ-2018-2825BR, jež odeslal Městskému ředitelství Policie České republiky, Obvodnímu oddělení Brno-střed k č. j. KRPB-118364-51/TČ-2018-060210. Tyto podklady byly dne 27. 9. 2018 zpracovány oddělením Městského ředitelství policie Brno, 5. oddělení obecné kriminality Brno pod č. KRPB-118364-148TČ-2018-060275-MU do tzv. úředního záznamu (vyhodnocení výpisů z telekomunikačního provozu). Pro úplnost je třeba poznamenat, že z jeho obsahu plyne, jaká komunikace v rozhodném období korespondujícím s dobou, na níž se povolení vztahovalo, probíhala u uživatelů konkrétních telefonních čísel, jichž se povolení týkalo. Z tam popsaného přehledu lze dohledat vzájemné komunikace v rozhodném období, jakož i výpisy z mobilních buněk, jež odpovídají lokalizací místům, kde se obvinění v inkriminované dny pohybovali.

13. Podle protokolu o hlavním líčení ze dne 14. 10. 2019 soud prvního stupně provedl důkaz uvedenými listinnými podklady tak, že je podle § 213 odst. 1 tr. ř. předložil stranám k nahlédnutí, a to kromě jiných i příslušné sdělení, úřední záznam, podnět k podání návrhu na vydání příkazu, příkaz k zajištění údajů o telekomunikačním provozu a úřední záznamy. Strany přítomné u hlavního líčení, mimo jiné i obviněná a její obhájce, se k takto provedeným důkazům nevyjádřily.

14. Soud prvního stupně na základě zmíněného úředního záznamu posuzoval zjištění z něj vyplývající, týkající se telefonních čísel, která užívala obviněná, jakož i telefonních čísel poškozených, s nimiž v rozhodné době komunikovala. Své závěry a úvahy z nich plynoucí pak rozvedl v odůvodnění rozsudku a popsal i ostatní důkazní prostředky a důkazy z nich vyplývající, dále uvedl, jak hodnotil veškeré důkazy, přičemž zdůraznil, že přihlížel jak ke každému důkazu jednotlivě, tak i k jejich souhrnu, a popsal, k jakým závěrům na základě takto komplexního hodnocení dospěl. Odvolací soud k obdobné námitce obviněné ve svém usnesení konstatoval, že soud prvního stupně nepochybil, jestliže vycházel mimo jiné i z úředního záznamu, neboť mohl použít výsledky záznamů o telekomunikačním provozu, protože byly opatřeny v souladu se zákonem a byly z nich čerpány údaje o telefonních číslech, jejich uživatelích a kontaktech mezi čísly. Rovněž zdůraznil, že podstatou tohoto důkazu tedy nebyly obsahy komunikací, kterých nebylo pro řádné objasnění věci třeba, ale jen přehled o tom, s kým a kde obvinění komunikovali.

15. Nejvyšší soud na podkladě těchto zjištění plynoucích z obsahu spisu nemohl přisvědčit námitkám uvedeným v dovolání, neboť jak orgány přípravného řízení, tak i soud postupovaly zcela v souladu se všemi zákonnými požadavky a plně respektovaly zásady týkající se postupu vyplývajícího z podmínek stanovených zákonem v § 88a tr. ř.

16. Podmínky, za kterých lze uvedený záznam použít, jsou popsány v ustanovení § 88a tr. ř. Nutné je zmínit, že ústavnost § 88a tr. ř. byla v minulosti opakovaně podrobena důkladné revizi, o čemž svědčí nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011 sp. zn. [Pl. ÚS 24/10](#) (č. 94/2011 Sb.), ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. [Pl. ÚS 24/11](#) (č. 43/2012 Sb.), a v nedávné době ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 45/17 \(č. 161/2019 Sb.\)](#), týkající se problematiky „Data retention III (shromažďování a využívání provozních a lokalizačních údajů o telekomunikačním provozu)“, v nichž bylo mimo jiné uvedeno, že „Údaje o telekomunikačním provozu mohou mít mnohdy větší vypovídací hodnotu než znalost obsahu komunikace, a připodobnění k odposlechům je zde proto namístě; provozní a lokalizační údaje zasluhují z hlediska ochrany základních práv podobnou míru regulace.“ Ústavní soud zde rovněž uvedl, že cílem shromažďování provozních a lokalizačních údajů je podle důvodové zprávy jejich následné využití pro odhalování vybrané trestné činnosti podle § 88a odst. 1 tr. ř. Ústavní soud dále konstatoval, že „Všechny uvedené cíle sledují silný veřejný zájem (ochrana bezpečnosti a zdraví obyvatel, ekonomických zájmů státu) a jako takové je lze označit za legitimní. Informace, které uvedené oprávněné orgány z vyžádaných provozních a lokalizačních údajů získávají, jsou nepochybně způsobilé posunout je v jejich činnosti vpřed a nasměrovat je o krok blíže k naplnění uvedeného účelu, ať už je jím (zjednodušeně a obrazně řečeno) objasnění trestné činnosti, nalezení ztraceného seniora či odvrácení teroristické hrozby“.

17. Předpokladem k tomu, aby obsah údajů zaznamenaných o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a tr. ř. mohl sloužit jako důkaz, je opatření těchto údajů v souladu se zákonem. I když obviněná výslovně nevytýkala uvedené vady, je pro úplnost vhodné zmínit, že jak orgány přípravného řízení, tak i soudy postupovaly před zajištěním zmíněných údajů v souladu s podmínkami podle § 88a tr. ř., neboť státní zástupce objasnil ve svém návrhu důvody, pro které požadoval vydání příkazu o záznamech o uskutečněném telekomunikačním provozu na telefonní stanice, které užívaly konkrétní osoby, a rozvedl i důvody, které jej k takovému požadavku vedly. Zejména vymezil, že jde o trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, na který dopadá ustanovení § 88a tr. ř., neboť je uveden mezi úmyslnými trestnými činy, pro které zákon umožňuje využít údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu. Soudce přezkoumal uvedený podnět a vydal příkaz, který rovněž odůvodnil, a to se zřetelem na to, že cílem v této trestní věci byly provozní a lokalizační údaje, jež měly sloužit pro odhalení trestné činnosti, z níž byla dovolatelka obviněna, tj. aby byly dohledány a identifikovány zdroje adresáta komunikace a dále údaje vedoucí ke zjištění data, času, způsobu a doby trvání komunikace. Tyto údaje byly poskytnuty od právnických nebo fyzických osob zajišťujících veřejnou komunikační síť (viz zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Následně byly zpracovány orgánem činným v trestním řízení, jenž je vyžádal, a podle povahy jejich obsahu je zpracoval do úředního záznamu „o vyhodnocení výpisů telekomunikačního provozu“. Důkaz tímto úředním záznamem soud při hlavním líčení provedl tak, že ho za podmínek § 213 odst. 1, 2 tr. ř. předložil stranám k nahlédnutí. Ani tento způsob provedení důkazu nevykazuje žádné vady, protože soud může posudky, zprávy státních i jiných

orgánů a další listiny a jiné věcné důkazy při hlavním líčení předložit stranám k nahlédnutí. Z povahy uvedeného úředního záznamu je zřejmé, že jde o jinou listinu zpracovanou orgánem činným v trestním řízení, a tedy soud jí mohl provést důkaz postupem podle § 213 odst. 1 tr. ř. Podle protokolu o hlavním líčení žádná ze stran nenavrhla, aby tato listina byla přečtena. Takový postup je ústavně konformní (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2013, sp. zn. [II. ÚS 2664/12](#)). Rovněž je třeba upozornit, že podklady, na jejichž základě byly závěry zpracovány do uvedeného úředního záznamu, měl soud rovněž k dispozici a také je při hlavním líčení za podmínek § 213 tr. ř. provedl k důkazu.

č. 37

18. Ze všech těchto důvodů nebylo možné přisvědčit námitce obviněné o nepoužitelnosti zmíněného úředního záznamu jako důkazu, neboť v případě zájmu obhajoby na získání informací o telekomunikačním provozu u zajištěných konkrétních telefonních čísel bylo možné požádat o provedení důkazu příslušnými podklady, z nichž čerpal policejní orgán při zpracování úředního záznamu, jelikož jsou uloženy ve formátu “XML” na webovém prohlížeči nebo aplikaci „AnswerReaderLite“, jak plyne z obsahu tohoto důkazu, čehož se však obviněná v řízení před soudem nedomáhala.

19. Lze proto uzavřít, že pokud soud prvního stupně zjištění plynoucí ze záznamu telekomunikačního provozu zpracovaného orgánem činným v trestním řízení do úředního záznamu přečetl při hlavním líčení v souladu s § 213 tr. ř. a takto získané informace použil jako důkazy, jde o postup, který odpovídá podmínkám, za nichž lze záznam telekomunikačního provozu v rámci dokazování provést a použít. Orgány činné v přípravném řízení i soud dostaly svým povinnostem a splnily všechna kritéria pro to, aby mohly být využity informace vyplývající z uvedených záznamů telekomunikačního provozu v tomto trestním řízení jako důkazy. Vycházely proto z § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, mimo jiné listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Důkazem může být prostředek, jímž lze zjistit a objasnit skutečný stav věci, jenž je předvídan příslušným procesním předpisem a který je podle tohoto předpisu proveden. Z důvodů shora popsaných nešlo o důkaz získaný nezákonným způsobem, neboť nebyl pořízen v rozporu s trestním řádem (§ 89 odst. 3 tr. ř.) a soudy se při jeho použití zabývaly se všemi okolnostmi. Přitom nic nesvědčí o tom, že jeho zákonnost byla zpochybněna (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. [II. ÚS 291/2000](#), či ze dne 1. 11. 2001, sp. zn. [III. ÚS 190/01](#), aj.).

20. Nejvyšší soud na základě těchto skutečností při nedůvodnosti výhrady obviněné o vadnosti postupu soudu podle § 213 tr. ř. navíc zdůrazňuje, že obviněnou zpochybněný důkaz nebyl jediným, o který byly závěry o její vině opřeny, neboť ta byla spolehlivě prokázána též jinými důkazy a potřebné údaje o průběhu skutků vyplývaly i z dalších důkazních pramenů (svědecké výpovědi a listinné důkazy), proto tento důkaz sloužil jako důkaz podpůrný, ověřující a dokládající již známé skutečnosti, jak vyplývá i z rozsahu dokazování provedeného před soudem prvního stupně, které bylo velmi obsáhlé (viz přiměřeně i usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. [III. ÚS 1701/14](#)).

21. Nebylo možné přisvědčit obviněné ohledně vadné realizace důkazů a jejich nesprávného hodnocení, protože nelze soudům přikázat, jakou důkazní sílu mají přiznat jednotlivým důkazům (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. [III. ÚS 859/13](#)), přičemž soud je oprávněn a zároveň povinen hodnotit důkazy ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. podle svého vnitřního přesvědčení, a to jak jednotlivě, tak ve vzájemné souvislosti (viz např. nálezy

Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. [I. ÚS 1677/13](#), či ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. [I. ÚS 455/05](#)). Soudy v dané věci splnily zákonem stanovenou povinnost řádně hodnotit důkazy (§ 2 odst. 6 tr. ř.), neboť zkoumaly věrohodnost a pravdivost každého důkazu jednotlivě a poté v souhrnu s ostatními důkazy, a to vždy ve vztahu ke konkrétní dokazované skutečnosti. Právo na spravedlivý proces nezaručuje jednotlivci přímo nárok na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale zajišťuje mu právo na spravedlivé soudní řízení, čemuž soudy v posuzované věci dostály, neboť provedly dostatek důkazů za účelem náležitého objasnění skutkového stavu bez důvodných pochybností (viz přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [II. ÚS 445/06](#), a ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2726/14](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. [II. ÚS 1576/15](#)). Pravidla spravedlivého procesu proto nebyla porušena (viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. [II. ÚS 2800/11](#), ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. [II. ÚS 1067/10](#), či ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 1326/13](#), aj.). Dokazování bylo provedeno v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř., přičemž soudy vyhodnotily důkazy jednotlivě i ve vzájemných souvislostech v souladu se zásadami podle § 2 odst. 6 tr. ř.

č. 37

22. Nejvyšší soud se pak zabýval ostatními dovolacími námitkami obviněné a na podkladě přezkoumávaných rozhodnutí a připojeného spisu podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

č. 38

Úplatkem ve smyslu § 331 odst. 1 alinea 1 a § 334 odst. 1 tr. zákoníku může být i odměna, kterou poskytl žadatel o dotaci zaměstnanci orgánu veřejné moci, podílejícímu se na dotačním řízení, za administrativní a další služby (např. za to, že provedl kontrolu splnění podmínek pro vyplacení dotace). Následné rozvázání pracovněprávního vztahu orgánem veřejné moci s takovým zaměstnancem zpravidla nebude dostatečným uplatněním odpovědnosti podle jiného právního předpisu ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

č. 38

Přijetí úplatku, Subsidiarita trestní represe, Úplatek

§ 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, § 334 odst. 1 tr. zákoníku, § 12 odst. 2 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 467/2021, ECLI:CZ:NS:2021:5.TDO.467.2021.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněných K. H. a H. S. proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 6 To 57/2020, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně pod sp. zn. 61 T 8/2018.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 6. 5. 2020, sp. zn. 61 T 8/2018, byli obvinění K. H. a H. S. uznáni vinnými přečinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Obviněnému K. H. byl za to a za sbíhající se trestné činy poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku uložen podle § 260 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků a 6 měsíců. Podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl tomuto obviněnému uložen také peněžitý trest ve výměře 140 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy v celkové výši 140 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, náhradní trest odnětí svobody v trvání 7 měsíců. Současně byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 2. 2020, sp. zn. 6 To 4/2019, který se týkal obviněného K. H., jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněná H. S. za uvedený trestný čin uložil soud prvního stupně podle § 331 odst. 1 tr. zákoníku a § 67 odst. 1, 3 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 40 denních sazeb po 500 Kč, tedy v celkové výši 20 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku jí byl pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, uložen náhradní trest odnětí svobody

v trvání 4 měsíců. Tímto rozsudkem bylo rozhodnuto také o vině a trestu dalších obviněných J. Š., A. H. a M. K.

2. Proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podali státní zástupce, obvinění K. H., M. K. a H. S. a poškozená Česká republika – Ministerstvo financí odvolání, o nichž rozhodl Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 6 To 57/2020, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 tr. ř. z podnětu podaného odvolání státního zástupce a obviněných mimo jiné částečně zrušil napadený rozsudek ohledně obviněných K. H. a H. S. v celém výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému K. H. za přečin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ohledně něhož zůstal napadený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině nezměněn, a za sbíhající se zločiny poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, 4 písm. b) tr. zákoníku uložil podle § 260 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků a 6 měsíců. Podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl tomuto obviněnému uložen rovněž peněžitý trest ve výměře 125 denních sazeb po 2 000 Kč, tedy v celkové výši 250 000 Kč. Současně byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 2. 2020, sp. zn. 6 To 4/2019, který se týkal obviněného K. H., jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněné H. S. za přečin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, ohledně něhož zůstal napadený rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině nezměněn, podle § 331 odst. 1 tr. zákoníku a § 67 odst. 1, 3 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku uložil odvolací soud peněžitý trest ve výměře 40 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy v celkové výši 40 000 Kč. Odvolací soud tímto rozsudkem rozhodl také o trestu ostatních obviněných. Ve zbylých výrocích ponechal odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně nezměněn. Odvolání poškozené bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

3. Uvedené trestné činnosti se podle skutkových zjištění měli obvinění dopustit (zjednodušeně uvedeno) tím, že obviněný K. H. ve 4 útocích popsanych v tzv. skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně pod body I. až IV. výroku o vině a obviněná H. S. ve 2 útocích popsanych tamtéž pod body II. a IV. výroku o vině za finanční odměnu (případně i za jiné naturální plnění v případě obviněného K. H.) pomáhali získat, resp. čerpat dotaci obchodním společností R. CZ (body I., II. a III. skutkové věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně) a R. (bod IV. skutkové věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně) tím, že zpracovávali, korigovali a kontrolovali veškerou dokumentaci, která se pro přidělení a čerpání dotace vyžaduje podle příslušných předpisů. Zneužili přitom svého pracovního postavení, zkušeností a informací nabytých ve své funkci, a to obviněný K. H. jako vedoucí oddělení (později odboru) kontroly a plateb Úřadu regionální rady, Regionální rady regionu soudržnosti Střední Morava, v rámci Regionálního operačního programu Střední Morava (dále jen „Úřad regionální rady“ nebo ve zkratce „ÚRR“) a obviněná H. S. nejprve od 1. 1. 2009 jako vedoucí odboru řízení projektu Regionálního operačního programu Střední Morava, od 9. 8. 2012 na mateřské a následně rodičovské dovolené a od 1. 5. 2013 pracující na základě dohod o pracovní činnosti jako odborný referent oddělení řízení projektů. Obviněný K. H. radil příjemcům dotace, jaké dokumenty a v jakých termínech je třeba dodat, aby celé dotační řízení probíhalo co nejrychleji a bezproblémově, iniciativně vyžadoval po těchto subjektech podklady pro tyto dokumenty, vyhotovoval je a předával je zpět těmto subjektům, kteří je pak

následně předkládali na ÚRR. Dále jsou v rozsudku soudu prvního stupně ve skutkové větě detailně popsány konkrétní dokumenty s časovými údaji, které obvinění pro dané příjemce dotace, tj. obchodní společnosti R. CZ a R., vypracovali. Obviněný K. H. oslovil obviněnou H. S. a nabídl jí, aby mu za finanční odměnu pomáhala při obstarání části agendy spojené s vyřízením a čerpáním dotace na projekt „Hotel M.“ (dříve „Penzion M. 2“), dále na projekt „Hotel H.“, přičemž obviněná H. S. tyto nabídky přijala. Od června 2012 vypomáhala na projektu Hotelu M., nejpozději od května 2014 pak vypomáhala na projektu Hotelu F. Obviněný K. H. dotčeným subjektům (příjemcům dotace) s předstihem oznamoval rozhodnutí a stanoviska ÚRR, sděloval jim interní informace, aby na ně tito příjemci o dotaci byli schopni okamžitě reagovat. Za jednání popsané pod bodem I. Výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně (projekt Bytový dům a penzion M. XY) obviněný K. H. za své služby pro obchodní společnost R. CZ při získání a čerpání dotace z ROP Střední Morava a za doložení udržitelnosti výsledků projektu fakturoval obchodní společnosti R. CZ prostřednictvím obchodní společnosti Z. P., jejíž založení obviněný K. H. k tomuto účelu inicioval, resp. přímo inkasoval od J. Š. finanční částky v celkové výši nejméně 35 550 Kč. Za jednání obviněných popsané pod bodem II. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně (projekt Hotel M.) při získání a čerpání předmětné dotace inkasoval obviněný K. H. za své služby pro obchodní společnost R. CZ od J. Š. finanční částky v přesně nezjištěné celkové výši, minimálně však dne 13. 12. 2013 urgoval J. Š. o zaplacení finanční částky v dosud nezjištěné výši, stejně tak v dubnu 2014 žádal J. Š. o platbu s tím, že její část musí předat obviněné H. S., v prosinci 2014, v době, kdy obviněný K. H. společně s obviněnou H. S. připravovali a sestavovali žádost o závěrečnou platbu, domlouvali se spolu na tom, že za vyřízení každé běžné žádosti o platbu obdrží obviněný K. H. od J. Š. částku ve výši 20 000 Kč a za vyřízení žádosti o závěrečnou platbu pak dvojnásobek této částky. Dále pak obviněný K. H. získal od J. Š. za své služby pro obchodní společnost R. CZ i jiný než finanční prospěch, a to nejméně v dubnu a květnu 2014, když J. Š. zajistil obviněnému K. H. montáž vinylové podlahy v jeho bytě, jejíž původní cena vyčíslená obchodní společností F. činila částku 25 290 Kč, přičemž po intervenci J. Š. byla tato podlaha obchodní společností F. zhotovena za částku asi 15 000 Kč a i tuto cenu uhradil J. Š. za obviněného K. H. Obviněná H. S. za svou pomoc obdržela od obviněného K. H. provizi ve výši nejméně 27 500 Kč. Za jednání popsané pod bodem III./1. výroku o vině (projekt Hotelu F.) inkasoval obviněný K. H. za své služby pro obchodní společnost R. CZ při získání předmětné dotace od J. Š., resp. od obchodní společnosti R. CZ, finanční částky v nezjištěné výši. Za své služby pro obchodní společnost R. CZ při získání a čerpání dotace popsané pod bodem IV. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně (projekt Hotelu H.) měl obviněný K. H. od M. K. příslibu finanční hotovost ve výši 2 % z částky alokované na dotaci pro projekt, což činí částku 259 000 Kč, z níž obdržel částku ve výši nejméně 240 000 Kč, a obviněná H. S. za svou pomoc obdržela od obviněného K. H. provizi ve výši nejméně 20 000 Kč.

II.

Dovolání obviněných

a) Dovolání obviněného K. H.

4. Proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 10. 2020, sp. zn. 6 To 57/2020, podali dovolání obvinění K. H. a H. S. Obviněný K. H. opřel své dovolání podané prostřednictvím svého obhájce o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Ve svém dovolání nejprve tento obviněný shrnul dosavadní průběh řízení. Připomněl, že byl

původně prvním rozsudkem soudu prvního stupně za stejné jednání zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř.

5. Dovolatel založil své dovolání na námitkách, že posuzovaný skutek byl nesprávně kvalifikován jako trestný čin přijetí úplatku, neboť podle jeho názoru vůbec nešlo o trestný čin, nebyly naplněny všechny zákonné znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, případně měla být aplikována zásada subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

6. Podle dovolatele soudy nižších stupňů konstatovaly, že nebyl nadán žádnou pravomocí v rámci procesu rozhodování o přidělení dotace a nebyl schopen ovlivnit, zda daný subjekt dotaci získá, či nikoliv. Měl za to, že nemohl naplnit požadavek objektivní stránky trestného činu přijetí úplatku v tom směru, že měl v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu přijmout úplatek. Dovolatel nesouhlasil se závěry odvolacího soudu, který pod pojem "obstarávání věcí obecného zájmu" zařadil i kontrolu řádného plnění podmínek dotačního procesu, přičemž obviněný působil jako vedoucí odboru kontroly a plateb. Dovolatel zdůraznil, že konkrétním subjektům „vypomáhal“ s administrativní činností ve věci žádosti o poskytnutí dotace, za což měl obdržet určitou odměnu. Obviněný působil na pozici, na které měl na starosti kontrolu a platby, ale neměl na starost proces rozhodování o přidělení dotace. Jestliže pomáhal žadatelům o dotace sestavovat a připravovat žádosti o platby, pak nijak nemohl zneužít svých znalostí a informací, které nabyl výkonem své funkce. Třebaže žádosti o platbu, které zpracoval, byly odevzdány na úřad, ve kterém působil, tyto žádosti byly kontrolovány příslušnými projektovými manažery. Vyzdvihl, že projektoví manažeři, kteří byli v řízení vyslechnuti jako svědci, popsali, že obviněný do jejich činnosti nijak nezasahoval, nepůsobil na ně a nijak se o dotčené projekty výrazněji nezajímal. Ve fázi po schválení dotace pak neměl obviněný možnost přímo ovlivňovat jednotlivé administrativní úkony. Dovolatel vyjádřil své přesvědčení, že na jeho osobu nelze pohlížet jako na osobu, která spolupůsobila při obstarávání věcí obecného zájmu.

7. Dovolatel rovněž nespatřuje nutnou souvislost mezi plněním, které obdržel za vykonanou činnost, a obstaráním věcí obecného zájmu, neboť v procesu přidělování dotace (věci obecného zájmu) nijak nepůsobil.

8. I kdyby však dovolací soud dovodil, že znaky skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku naplněny byly, tak se mělo podle názoru obviněného postupovat podle zásady subsidiarity trestní represe. Dovolatel dále k této zásadě upravené v § 12 odst. 2 tr. zákoníku odkazoval na judikaturu a stanovisko Nejvyššího soudu. Podotkl, že s ním byl kvůli jednání popsanému v rozsudku soudu prvního stupně rozvázán pracovní poměr, což považoval za (dostatečné) uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Obviněný konstatoval, že posuzovaný skutek neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty, dotační proces nebyl jeho jednáním nijak negativně ovlivněn, nedošlo k nezákonnému proplacení dotace a obviněný nijak nezasahoval do procesu rozhodování o přidělení dotace.

9. Proto ze všech shora uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudky soudů nižších stupňů a aby soudu prvního stupně přikázal ve věci znovu jednat a rozhodnout.

b) Dovolání obviněné H. S.

10. Obviněná H. S. uplatnila rovněž dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vyjádřila názor, že odvolací soud její námitky proti rozsudku soudu prvního stupně bagatelizoval a nebral je v úvahu.

11. Dovolatelka uvedla, že jednání, které jí je kladeno za vinu, nespadá pod zákonný znak objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku spočívající v „obstarávání věcí obecného zájmu“. Nikdo z obviněných podle ní nemohl ovlivnit samotné dotační řízení. Obvinění vykonávali jen administrativní činnost ve fázi, kdy žadatel o dotaci už byl jejím příjemcem, dotace již byla schválena a docházelo k jejímu proplacení a s tím byla spojená kontrola. Odvolací soud však podle obviněné tyto fáze nerozlišoval. Na kontrolní fázi se podle svého pracovního zařazení nepodílela, neboť v té době čerpala rodičovskou dovolenou. Odvolacímu soudu obviněná dále vytkla, že se důsledně nezabýval postavením Úřadu regionální rady, jeho organizací a strukturou, zejména co se týče rozložení úkolů na jednotlivých pozicích.

12. Odvolací soud přijal závěr, který respektoval i soud prvního stupně, že kontrola řádného plnění podmínek dotačního procesu spadá pod pojem „obstarávání věcí obecného zájmu“ a že na této kontrole se s ohledem na své pracovní zařazení měla podílet i obviněná. Avšak podle obviněné administrativní činnost, kterou pro subjekty činila, a vyplnění žádosti o platby a monitorovací zprávy podle skutečných údajů od příjemce dotace, bez jakékoliv změny, nemůže mít takovou intenzitu, že se tím snažila ovlivnit věci obecného zájmu. K tomu ani nesměřovala její vůle. Podle obviněné ani není podstatné, že za svoji pomoc v době rodičovské dovolené přijala odměnu.

13. Dále se dovolatelka věnovala pojmu úplatku jako neoprávněné výhodě. V jejím případě podle ní nemohlo jít o úplatek, neboť tento smluvní nárok jí vznikl v důsledku závazkového vztahu spočívajícího v její administrativní pomoci. Případně svůj nárok považovala za vrácení bezdůvodného obohacení, na které měla právní nárok, a podle obviněné odvolací soud nesprávně vyhodnotil souvislost mezi přijatou úplatou za služby a obstaráním věcí obecného zájmu. Dovolatelka znovu zdůraznila, že přijatá úplata byla pouze za její činnost spojenou s vyplněním formulářů pro příjemce dotace, služby byly spjaty pouze se soukromým zájmem subjektů a neodpovídaly její pracovní náplni u Úřadu regionální rady, a to i s ohledem na její čerpání rodičovské dovolené a faktického nevykonávání pracovní činnosti. Obviněná vyzdvihla, že subjekty, kterým poskytla administrativní pomoc, nebyly rozhodně nijak zvýhodněny před jinými příjemci dotace.

14. Dovolatelka namítla nedostatek subjektivní stránky spočívající v chybějícím úmyslu spáchat trestnou činnost v podobě přijetí úplatku. V době, kdy činila administrativní úkony, se necítila jako osoba jednáající ve věci obecného zájmu, neměla zájem zvýhodnit určité subjekty či nějak narušit nestranné rozhodování o dotaci. Svou činnost vnímala jako výpomoc při rodičovské dovolené, za kterou inkasovala odměnu, která se nijak nevymykla obvyklé výši odměny u jiných poradenských subjektů.

15. Konečně také obviněná brojila proti nesprávnému vyhodnocení otázky možného užití zásady subsidiarity trestní represe. Odvolací soud podle ní nijak konkrétně nevyhodnotil významné okolnosti tohoto případu, které ukazují na nízkou společenskou škodlivost jednání

obviněné. Ty dovolatelka shrnula následovně (a v podstatě již byly v dovolání obviněnou všechny zmíněny). Její činnost spočívala pouze v administrativní pomoci, nemanipulovala nijak s údaji od příjemců dotace, byla na rodičovské dovolené, neplnila pracovní úkoly a za výpomoc obdržela obvyklou odměnu. Obviněná nezasahovala do rozhodování Úřadu regionální rady, nenarušila jeho nestrannost při rozhodování a byla za dané jednání již postižena v rovině pracovněprávní, protože přišla o práci na Úřadě regionální rady a nebylo jí vyplaceno odstupné. Tento finanční dopad na ni výrazně dolehl, a to více, než kolik činila inkasovaná odměna, nyní žije řádným životem. Obviněná upozornila na délku trestního stíhání, po kterou žije v nejistotě, okolí na ni shlíží jako na „podvodnici“ a rovněž poukázala na výpověď ředitele Úřadu regionální rady I. M., že dané jednání obviněných porušilo etický kodex, avšak nepovažuje ho za trestné jednání. Dovolatelka upozornila také na fakt, že byla prvním rozsudkem soudu prvního stupně zproštěna obžaloby, což podle ní potvrzuje tenkou hranici mezi trestností daného jednání, jež je obtížně posouditelná pro právního laika.

č. 38

16. Na základě shora uvedeného dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a přikázal tomuto soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

III.

Vyjádření k dovoláním

17. K dovoláním obou obviněných se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Ten nejprve shrnul dosavadní průběh řízení a dovolací argumentaci obou obviněných a vyjádřil přesvědčení, že obsah obou dovolání opakuje obhajobu, kterou obvinění uplatňovali již v průběhu trestního stíhání. Státní zástupce upozornil, že v takovém případě, kdy se s obhajobou obviněných dostatečně a správně vypořádaly soudy nižších stupňů, dovolací soud zpravidla odmítne takové dovolání jako zjevně neopodstatněné.

18. Státní zástupce konstatoval, že námitky obviněných lze vesměs podřadit pod uplatněný dovolací důvod, když jádrem dovolací argumentace obou obviněných je otázka správnosti právního posouzení znaku vyžadovaného příslušnou skutkovou podstatou trestného činu podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a spočívajícího v obstarávání věcí obecného zájmu a na to navazujícího požadavku souvislosti přijatého úplatku s takovým obstaráváním věcí obecného zájmu. Státní zástupce podotkl, že teoretická východiska pro objasnění těchto pojmů dostatečně osvětlily oba soudy nižších stupňů. Za zcela důvodný považoval státní zástupce závěr odvolacího soudu, že pod pojem obstarávání věcí obecného zájmu musí spadat i proces kontroly řádného plnění podmínek dotačního procesu.

19. Pro opodstatněnost tohoto závěru podle státního zástupce není rozhodující, že soudy v posuzovaném případě nepříkly obviněným výkon rozhodovací pravomoci ve fázi rozhodování o přidělení dotace. Jak bylo v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně rovněž zmíněno, pojem obstarávání věcí obecného zájmu je mnohem širší než pojem plnění úkolů v rámci pravomoci úřední osoby. Obstarávání věcí obecného zájmu se neomezuje pouze na činnost osob, které samy obstarávají věci obecného zájmu a jsou k tomu nadány rozhodovací pravomocí. Obstaráváním věcí obecného zájmu je nutno rozumět i jednání mnohem širšího okruhu osob, jejichž činností je obstarávání věcí obecného zájmu podmiňováno či které při obstarávání věcí obecného zájmu spolupůsobí. V komentáři k trestnímu zákoníku citovaném soudem je výslovně zmiňován případ provádění kontroly.

Právě s fází dotačního řízení, jež se týkala kontroly plnění podmínek pro čerpání dotací, z časového hlediska v době, kdy ještě finanční dotační prostředky nebyly proplaceny, souvisela činnost obou obviněných (v případě obviněného K. H. je na tomto místě třeba zdůraznit, že ze skutkových zjištění akcentovaných i v odůvodnění soudních rozhodnutí vyplynul mnohem širší záběr jeho jednání, který se neomezoval jen na proces kontroly). Zejména právě v případě obviněného K. H., který zastával na ÚRR funkci vedoucího odboru kontroly a plateb, jsou spolupůsobení na obstarávání věci obecného zájmu a podmíněnost takového obstarávání jeho činností zcela zjevné. Ovšem i činnost obviněné H. S., která byla z pozice vedoucího úředníka znalá poměrů na ÚRR a svých zákonných povinností [definovaných především v § 16 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 312/2002 Sb.“)] a s plným uvědoměním si souvislosti ingerovala do těch činností ÚRR, jež se týkaly kontroly materiálů předkládaných příjemci dotací, a to tím, že tyto začala pro účely následné kontroly a jejího zdárného a bezproblémového průběhu sama připravovat, nadto vědomě za součinnosti s vedoucím příslušného odboru. Podle názoru státního zástupce je tedy nutno tuto činnost obviněné podřadit pod činnost spolupůsobení při obstarávání věci obecného zájmu.

20. Státní zástupce jednoznačně odmítl obhajobu obviněných, že by se jejich činnost poskytovaná konkrétním příjemcům dotace měla posuzovat jako ryze soukromý občanskoprávní závazkový vztah. Konstatoval, že skutečnost, že si žadatel o dotaci, resp. příjemce dotace vyjedná nezákonnou spolupráci s úředníky dotačního úřadu, kteří následně za úplatu v jeho zájmu v rozporu se svými povinnostmi úředníka úřadu vykonávají úkony v průběhu živého dotačního řízení, nic nemění na setrvávajícím obecném zájmu na řádném průběhu dotačního řízení a zachování rovného přístupu k prostředkům poskytovaným dotačními programy z veřejných zdrojů.

21. Podle státního zástupce nelze rovněž označit činnost obviněných jako „banální výpomoc“, jak se snaží dovolatelé naznačit. Státní zástupce zdůraznil, že projektoví manažeři, kteří kontrolovali předmětné doklady, jež však předtím vytvořili obvinění, působili na odboru ÚRR, jehož vedoucím byl obviněný K. H. Byli přímými podřízenými obviněného s povinností plnit jeho pokyny a příkazy. Obviněný pak kontrastoval výstupy projektových manažerů. Proto státní zástupce vyjádřil názor, že v případě obviněného K. H. je přímý vztah úplatku k jeho činnosti naprosto zjevný. Konstatoval, že k ovlivnění činnosti projektových manažerů ze strany obviněného došlo již tím, že jim byly předkládány dokumenty, na kterých se podílel sám obviněný.

22. V případě obviněné H. S. pak spatřoval státní zástupce taktéž souvislost mezi úplatkem a činnostmi spadající pod obstarávání věcí obecného zájmu. Zdůraznil, že souvislost s obstaráváním věcí obecného zájmu je obecně dána nejen v případech, kdy přijatý (slíbený) úplatek má vztah k činnosti osoby, která sama obstarává věci obecného zájmu, ale i v případě činnosti osoby, která při tomto obstarávání jen spolupůsobí, např. koná přípravné nebo pomocné práce. Obviněná podle učiněných zjištění připravovala k pokynům obviněného a ve prospěch příjemce dotace podklady, jež měly následně být podrobeny kontrole a přezkumu na odboru ÚRR, který vedl právě obviněný. Ostatně bylo by nelogické, pokud by obviněná zjevně porušující zákonné povinnosti úředníka, resp. vedoucího úředníka ÚRR, svou činností v průběhu dotačního řízení, v němž dochází k bezdůvodnému zvýhodňování

vybraného účastníka, který uplácí, nebyla trestně postižitelná, když za obstarávání věci obecného zájmu se výslovně považuje též zachovávání povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají (§ 334 odst. 3 tr. zákoníku).

23. K námitce obviněné, že činnost vykonávala v době, kdy byla na rodičovské dovolené, státní zástupce uvedl, že z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně vyplývá, že na mateřskou dovolenou nastoupila dne 9. 8. 2012, tedy až poté, kdy již vykonala dílčí jednání v případě skutku pod bodem II. výroku o vině. Od 1. 5. 2013 měla dále vedle rodičovské dovolené vykonávat činnost u ÚRR na základě dohod o pracovní činnosti, přitom i po uvedeném datu se měla svými dílčími kroky dopouštět trestné činnosti.

24. Podle státního zástupce v dané věci nelze přímé finanční platby (či v případě obviněného i naturální plnění spočívající v položení podlahy) přijaté obviněnými od spoluobviněných – fyzických osob jednajících za příjemce dotace – považovat za odměnu za provedené administrativní činnosti učiněné na podkladě řádného závazkového vztahu, jelikož pro příjemce dotace nebyl prioritní toliko výkon samotných administrativních úkonů, jež si mohl objednat u jakýchkoliv subjektů podnikajících v této poradenské či administrativněprávní oblasti, ale zajištění správnosti administrativních úkonů a jejich "posvěcení" právě konkrétně ze strany osob působících v řídicích funkcích ÚRR, jež měly následně tyto administrativní úkony kontrolovat a posuzovat. Pokud obviněná přijímala platby za takové činnosti, k jejichž provedení nebyla oprávněna (i vzhledem ke svému postavení a zastávané funkci u ÚRR), je nutno platby od zástupců příjemců dotací považovat za neoprávněný majetkový prospěch – úplatek spočívající v přímém majetkovém obohacení. Dále státní zástupce odmítl námitky obviněné týkající se posuzování finančních plateb za činnost vykonanou v závazkovém smluvním vztahu s ohledem na smluvní volnost, resp. nárok vyplývající z institutu bezdůvodného obohacení. Zdůraznil, že i v soukromém právu jsou zakázána ujednání porušující dobré mravy či veřejný pořádek v jeho širším pojetí odpovídajícím pojmu veřejný zájem (viz § 1 odst. 2, § 547 a § 580 odst. 1 o. z.). Státní zástupce zmínil rovněž princip, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu (§ 6 odst. 2 o. z.).

25. Státní zástupce uvedl, že v případě obviněných došlo k úmyslnému jednání v rozporu s právními normami, stejně jako k obcházení zákonných norem. Odkázal na vybrané povinnosti úředníků podle § 16 zákona č. 312/2002 Sb., podle něhož kromě obecných povinností dodržování ústavního pořádku a právních (i ostatních) předpisů vztahujících se k práci jimi vykonávané měli obvinění povinnost hájit při výkonu správních činností veřejný zájem, jednat a rozhodovat nestranně bez ohledu na své přesvědčení a zdržet se při výkonu práce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost rozhodování, zdržet se jednání, jež by závažným způsobem narušilo důvěryhodnost územního samosprávného celku (jeho úřadu) či které by mohlo vést ke střetu veřejného zájmu se zájmy osobními, zejména nezneužívat informace nabyté v souvislosti s výkonem zaměstnání ve prospěch svůj vlastní nebo někoho jiného, nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy územního samosprávného celku, v souvislosti s výkonem zaměstnání nepřijímat dary nebo jiné výhody, s výjimkou darů nebo výhod poskytovaných územním samosprávným celkem, u něhož je zaměstnán, nebo na základě právních předpisů a kolektivních smluv, v rozsahu stanoveném

zvláštními právními předpisy zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděli při výkonu zaměstnání a v souvislosti s ním atd. Obvinění byli taktéž obeznámeni s tím, že úředník může vykonávat jinou výdělečnou činnost jen s předchozím písemným souhlasem územního samosprávného celku, u něhož je zaměstnán.

26. Pokud obvinění opakovaně přijali finanční i jiná plnění od příjemců dotace, resp. o ně aktivně usilovali, a využívali svého postavení úředníků v ÚRR, svých osobních zkušeností nabytých v souvislosti s výkonem úřednické činnosti, ale i znalostí vazeb a postupů na ÚRR, pak takový přístup je nejen v rozporu s právními normami, nýbrž oprávněně musí vzbuzovat i zásadní pochybnost o tom, zda při výkonu správních činností a v souvisejících činnostech jednali ve veřejném zájmu. Z pohledu laické veřejnosti a občanů musí takové postupy, kdy je podkopáván rovný přístup osob k dotačním prostředkům a k řízení, v němž se o nich jedná a rozhoduje, vážně ohrožovat důvěru v nestrannost rozhodování a vedení řízení a vůbec důvěryhodnost celého ÚRR regionu soudržnosti Střední Morava. Proto státní zástupce považoval za správný závěr soudů nižších stupňů, že obvinění přijali úplatek v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, a naplnili tak skutkovou podstatu přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku.

27. Dále se státní zástupce ve svém vyjádření věnoval posouzení principu subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Vyjádřil své přesvědčení, že v dané věci se touto otázkou soudy nižších stupňů dostatečně zabývaly a dospěly ke správnému závěru, že došlo k natolik závažnému zásahu do právem chráněného zájmu, že na obviněné již bylo třeba působit trestněprávními normami. Státní zástupce konstatoval, že ani zánik pracovněprávního vztahu jako důsledek jejich jednání, tedy uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, nevylučuje rovněž uplatnění trestní odpovědnosti v případě, kdy dojde k naplnění zákonných znaků skutkové podstaty určitého trestného činu. Zdůraznil, že trestní právo chrání též soukromé zájmy fyzických a právnických osob (odkázal např. na usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 9. 2014, sp. zn. [III. ÚS 1211/14](#)). Nadto v případě trestného činu přijetí úplatku podle § 331 tr. zákoníku nelze hovořit o výhradní ochraně soukromých zájmů (např. zaměstnavatele), ale o ochraně veřejného zájmu a celospolečensky uznávaných hodnot. Ochrana takového konkrétního právního statku nemůže být dostatečně zajišťována uplatněním odpovědnosti podle jiného právního (pracovněprávního) předpisu. Nadto státní zástupce vyjádřil pochybnost o způsobu ukončení pracovněprávního vztahu obviněných u ÚRR. K dalším důvodům, které uváděla obviněná a jež měly opodstatňovat odlišné použití principu subsidiarity trestní represe, státní zástupce uvedl, že nešlo o okolnosti, které by významně snižovaly společenskou škodlivost činu, avšak šlo o okolnosti, které se promítají do úvahy o trestu, a nikoliv o vině.

28. S ohledem na výše uvedené státní zástupce shledal všechny námitky obviněných zjevně neopodstatněnými. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl podaná dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

29. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

30. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., resp. v § 265b odst. 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele také svým obsahem odpovídaly takovému důvodu.

č. 38

31. Oba obvinění uplatnili dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obecně lze konstatovat, že dovolání z tohoto důvodu je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně. Dovolání s poukazem na citovaný důvod tudíž nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

b) K vlastním dovolacím námitkám

32. Nejvyšší soud nejprve připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

33. Oba dovolatelé vlastně jen opakovali svou dosavadní obhajobu z průběhu celého trestního stíhání, na kterou zcela dostatečně, zevrubně a úplně již odpověděly soudy nižších stupňů v odůvodnění svých rozhodnutí, Nejvyšší soud s jejich odůvodněními (podobně jako s argumentací státního zástupce v jeho vyjádření) souhlasí, a proto na ně může

beze zbytku odkázat. Protože jeho rozhodnutí o odmítnutí dovolání jako mimořádného opravného prostředku má být jen stručně odůvodněno (viz § 265i odst. 2 tr. ř.) a pouhý (byť i jen generální) odkaz na podrobné a dostatečné odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů (zvláště pak v rozhodnutí o podaném mimořádném opravném prostředku) lze v takových případech považovat za dostačující (z judikatury Evropského soudu pro lidská práva k tomu viz např. rozsudek ze dne 19. 4. 1994 ve věci Van de Hurk proti Nizozemsku, stížnost č. [16034/90](#), rozsudek ze dne 28. 1. 2003 ve věci Burg a ostatní proti Francii, stížnost č. [34763/02](#), rozsudek ze dne 9. 12. 1994 ve věci Ruiz Torija proti Španělsku, stížnost č. [18390/91](#), rozsudek ze dne 19. 12. 1997 ve věci Helle proti Finsku, stížnost č. [20772/92](#), rozsudek ze dne 15. 2. 2007 ve věci Boldea proti Rumunsku, stížnost č. [19997/02](#); z judikatury Ústavního soudu viz např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 2766/15](#), publikovaný ve svazku 81 pod č. 84/2016 na s. 413 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu; z rozhodnutí Nejvyššího soudu viz např. usnesení ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. [5 Tdo 1345/2020](#)), bylo by možno se takovým odkazem, proč byla dovolání obviněných odmítnuta. Přesto však Nejvyšší soud níže zčásti doplní odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů a zaujme výslovné vlastní stanovisko k předložené obhajobě obviněných, kteří jinak (v zásadě) svými námitkami naplnili deklarovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., pokud vytkli nenaplnění konkrétně zmíněných znaků objektivní stránky skutkové podstaty přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, jímž byli uznáni vinnými, resp. shledávali nesprávnost v postupu soudů nižších stupňů vzhledem k údajně chybné aplikaci § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Jak již bylo naznačeno, ač tyto námitky dovolatelů odpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu, jak byl vymezen shora, nebyly dovolacím soudem shledány opodstatněnými, a proto Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných jako zjevně neopodstatněná (a to též z důvodů rozvedených níže).

1. Ke znakům skutkové podstaty přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku

34. Přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo dá si slíbit úplatek. Jde o skutkovou podstatu, která má více znaků stanovených alternativně. Dovolatelům bylo konkrétně kladeno za vinu, že každý z nich „v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe přijal úplatek“.

35. Dovolatelé se hájili tím, že mezi obstarávání věcí obecného zájmu nelze zahrnout jejich jednání, které spočívalo v pomoci určitým subjektům (příjemcům dotace) s vyřízením, resp. následným čerpáním dotace, tedy že přijatá odměna za jimi vykonanou činnost není úplatkem (neoprávněnou výhodou), ale po právu poskytnutým plněním na základě soukromoprávního závazkového vztahu založeného smlouvou, stejně tak chyběla i souvislost mezi přijetím takového plnění s obstaráváním věcí obecného zájmu.

36. Nejvyšší soud znovu konstatuje, že se soudy nižších stupňů důsledně zabývaly těmito námitkami v odůvodnění svých rozhodnutí, na něž je tak možno odkázat (stejně tak lze odkázat na vyjádření státního zástupce). Soudy nižších stupňů se detailně věnovaly rozboru pojmu „obstarávání věcí obecného zájmu“, a to jak obecně (citací komentářové literatury), tak konkrétně ve vztahu k posuzovanému případu. Důkladně a logicky posoudily, zda kontrola řádného plnění podmínek dotace a následné vyplacení dotace spadá pod pojem obstarání věcí

obecného zájmu, a s jejich závěry souhlasí rovněž dovolací soud. Nejvyšší soud k tomu jen může poznamenat, že obviněný K. H. se podle znění skutkové věty účastnil dotačního procesu již před schválením žádosti o poskytnutí dotace (není tak správná jeho opačná výhrada uváděná v dovolání), ovšem za věc obecného zájmu je třeba zcela nepochybně považovat i celý další průběh dotačního řízení následující po schválení dotace, který má vliv na pozdější vyplacení dotace i případnou pozdější kontrolu správnosti takového vyplacení. Jen namátkou lze uvést, že obviněný např. připravoval podklady k základní studii proveditelnosti, odstraňoval nedostatky v projektové žádosti, s předstihem žadatele informoval, že jejich žádost byla schválena, připravoval materiál a odstraňoval závady k doložení finančního zdraví subjektu tak, aby dokumenty splňovaly požadavky pro vyplacení dotace, jak vyplývá z podrobně formulované skutkové věty odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně. Ostatně na to poukazoval i odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku a důvodně to ve svém vyjádření k dovoláním zmiňoval i státní zástupce.

č. 38

37. Nejvyšší soud k tomu pouze pro úplnost připomíná, že „obstaráváním věcí obecného zájmu“ je nutno rozumět činnosti, které souvisí s plněním úkolů týkajících se věcí obecného (veřejného) zájmu. Jde tedy o plnění všech úkolů, na jejichž řádném a nestranném průběhu má zájem celá společnost nebo určitá sociální skupina. Jde o každou činnost, která souvisí s plněním společensky významných úkolů. Poskytování dotací, a to ve všech fázích dotačního procesu, v němž dochází k poskytování finančních prostředků tzv. „ve veřejném zájmu“, ať už ze strany státu, územně samosprávného celku, Evropské unie či jiného subjektu veřejného práva, je nutno již z podstaty dotace samé považovat za věc obecného zájmu ve smyslu skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku. Je potřeba zdůraznit, že se na pojem obstarávání věcí obecného zájmu tradičně pohlíží velmi široce. Škodlivost korupčního jednání je zpravidla zdůrazňována především v oblasti veřejné správy, zejména pak u služebníků státu či územních samosprávných celků, ale je v zájmu společnosti ji potírat i v dalších oblastech života, tedy i v soukromé sféře, jak ostatně vyplývá i ze změn právní úpravy v této oblasti [viz např. zavedení postihu úplatkářství v souvislosti s podnikáním stávajícím trestním zákoníkem v porovnání s předchozím zákonem č. 140/1961 Sb., trestním zákonem, ve znění účinném do 31. 12. 2009; viz však též postih podplácení jako nekalosoutěžní praktiky podle § 248 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, popřípadě další případy postihu korupčního jednání v § 256 odst. 3 a 4, § 257, § 258 či § 347a odst. 2 tr. zákoníku]. Obecně existuje společenská shoda na potřebě trestat korupční jednání v široké škále sociálního života – může jít i o takové činnosti jako je např. činnost znalce spočívající v podání znaleckého posudku (např. rozhodnutí pod č. [55/2011](#) Sb. rozh. tr.) nebo osoby nominované jako rozhodčí na ligové fotbalové zápasy (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. [8 Tdo 396/2007](#)).

38. V této věci je pro posouzení naplnění zkoumaných znaků objektivní stránky trestného činu přijetí úplatku podstatné pracovní zařazení obviněných. Obviněný K. H. byl vedoucí oddělení (posléze odboru) kontroly a plateb Úřadu regionální rady, Regionální rady regionu soudržnosti Střední Morava, v rámci Regionálního operačního programu Střední Morava. Obviněný byl přímým nadřízeným odborných referentů oddělení kontroly a plateb ÚRR, kteří prováděli kontrolu při následném vyplacení dotace v projektech uvedených pod body I. až IV. skutkové věty ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Obviněná H. S. byla vedoucí odboru řízení projektu Regionálního operačního programu Střední Morava od 1. 1. 2009, byť dne 9. 8. 2012 nastoupila na mateřskou a následně rodičovskou dovolenou, od 1. 5. 2013

pracovala na základě dohod o pracovní činnosti jako odborný referent oddělení řízení projektů. Obviněná se hájila tím, že v době, ve které jí je kladeno předmětné jednání za vinu, byla na mateřské a rodičovské dovolené. Jednak byla zčásti tato obhajoba z hlediska skutkových zjištění vyvrácena, neboť popsané činnosti posouzené jako trestný čin se pod bodem II. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně dopouštěla od června 2012 do podzimu 2014 a jednání popsaného pod bodem IV. výroku o vině téhož rozsudku pak od května 2014 do listopadu 2014, tedy v době, kdy působila jako vedoucí pracovník ÚRR a následně pak jako pracovník na základě dohody o pracovní činnosti. Jednak je třeba upozornit, že čerpáním mateřské či rodičovské dovolené pracovní poměr nezaniká, jde o překážku na straně zaměstnance a zaměstnavatel je po tuto dobu povinen omluvit nepřítomnost zaměstnance (viz § 191 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů). Tedy pracovní poměr po celou dobu čerpání mateřské a rodičovské dovolené stále trvá, smluvním stranám pracovněprávního vztahu zůstávají zachována práva a povinnosti plynoucí z pracovní smlouvy a zaměstnanec pouze po určitou dobu nevykonává práci.

č. 38

39. Objektivní stránka přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku dále vyžaduje, aby úplatek (tj. neoprávněnou výhodu spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok, jak vyplývá z § 334 odst. 1 tr. zákoníku) byl přijat nebo slíben v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu. V posuzované věci ze skutkových zjištění zcela jednoznačně vyplynulo, že obvinění za činnost popsanou ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku inkasovali od subjektů, kterým takto „vypomáhali“ při vyplacení financí z dotace, finanční prostředky, resp. obviněný K. H. také jiné naturální plnění. Činností obviněných se dostalo subjektům R. CZ a R. neoprávněné výhody, neboť oproti jiným žadatelům (příjemcům) dotace jejich žádosti nezpracovávali zaměstnanci ÚRR, který kontroloval vyplacení dotace. Tyto subjekty měly v podstatě jistotu, že jejich žádosti budou perfektní, dostávalo se jim rovněž s předstihem informací o dotačním řízení, a to právě kvůli pracovnímu zařazení obviněných. Takové výhody jiní žadatelé (příjemci) neměli.

40. Kromě shora zmíněného narušení principu rovnosti subjektů vystupujících vůči orgánům veřejné správy se zvýhodněním těch, kteří jsou ochotni poskytnout úplatu za takové služby, se uvedeným nezákonným postupem obviněných vytváří i velmi nebezpečný prostor pro užívání nezákonného nátlaku na subjekty přistupující k veřejné správě, aby využili nabízených služeb, jinak mohou mít problémy v oficiálním řízení. Takovým subjektům se tím totiž může snadno naznačit, že při využití nabízených „služeb“ ze strany služebníků veřejné správy bude vše v pořádku, řízení proběhne hladce a následné kontroly dopadnou dobře, zatímco v případě nepřijetí těchto „služeb“ budou žadatelé o dotaci podrobeni přísné kontrole, která by mohla skončit tak, že nebude reálně vyplacena dotace (jde o situaci nikoli nepodobnou v kriminálních vědách popsané kriminální praktice tzv. racketeeringu, tedy vyděračství se snahou o získání úplaty pod příslibem nevyžádané budoucí ochrany).

41. Nelze přijmout ani obhajobu dovolatelky H. S., že šlo o smluvní závazek, za který jí po právu náležela odměna. Kromě všech ustanovení občanskoprávních předpisů (§ 1 odst. 2, § 6 odst. 2, § 547 a § 580 odst. 1 o. z.) zmiňovaných státním zástupcem je nutno také připomenout zásadu *ex iniuria ius non oritur* (z bezpráví nemůže vzniknout právo),

případně jinou zásadu *nemo turpitudine suam allegare potest* (nikdo nemůže mít prospěch ze své vlastní nepoctivosti). Obviněná totiž údajnou přípustnost svého jednání obhajovala podle jejího mínění formálně dokonalou smlouvou s uplácjícím subjektem, na základě níž jí byla poskytnuta úplata za jí odvedenou práci, kterou však soudy nižších stupňů označily za nezákonnou činnost v rozporu s právem (a to nejméně v rozporu s povinnostmi vyplývajícími z § 16 zákona č. 312/2002 Sb., jak správně poukazoval i státní zástupce ve svém vyjádření k dovoláním). Kdyby byl takový přístup (dovedeno do absurdních důsledků – *argumentum ad absurdum*) zobecněn, bylo by jakékoliv úplatkářství trestně nepostižitelné, protože by stačila jednoduchá obrana spočívající v tom, že podplácující se s podpláceným přece společně dohodli na poskytnutí určitých vzájemných plnění (například poskytnutí peněz za nevykonání kontroly a nepostižení za nějaký delikt), tudíž úplata by byla poskytnuta na základě jejich smlouvy, a proto by podle takového názoru nemohlo jít o úplatkářství. Uvedený přístup jistě není možný, protože takové jednání musí být pro rozpor se zákonem absolutně neplatné (viz § 580 odst. 1 o. z.). Navíc úplatkem je dokonce i taková neoprávněná výhoda, na kterou nemá podplácený nárok, je-li poskytnuta za vykonání pravomoci v souladu s právním řádem (např. poskytnutí úplatku za přednostní vyřízení věci soudci – viz například JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 854).

č. 38

42. Nelze si též nevšimnout, že obviněný K. H. nepochybně velmi dobře věděl, že to, co činí, je nezákonné, protože danou činnost také zastíral. Za tímto účelem totiž zřídil obchodní společnost Z. P., jež formálně měla poskytovat poradenství obchodní společnosti R. CZ při žádosti o vyplacení dotace, aby prostřednictvím této obchodní společnosti (zastřeně) si nechal proplácet úplatky pro svou osobu. Zároveň si obviněný zřídil novou zvláštní e-mailovou adresu a telefonní číslo, tedy utajené informační kanály, prostřednictvím kterých se mohl utajeně domlouvat s podplácjícím a poskytovat mu protislužby.

43. To že v procesu přidělování a vyplacení dotace nebyli v těchto konkrétních případech obvinění nadáni žádnou rozhodovací pravomocí, se odrazilo na právní kvalifikaci trestného činu, jímž byli uznáni vinnými. Nebylo jim totiž kladeno za vinu, že by daný trestný čin spáchali v postavení úřední osoby [znak kvalifikované skutkové podstaty podle § 331 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku], resp. že by spáchali trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby (podle § 329 tr. zákoníku), k čemuž se vyjádřil dostatečně již soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku. K právní kvalifikaci jednání jako přečinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku, pro něž byli obvinění odsouzeni, však postačí, že obvinění K. H. a H. S. spolupůsobili (případně konali přípravné či pomocné práce) na obstarávání věci obecného zájmu, tj. nemuseli být v konkrétním případě nadáni pravomocemi rozhodovat. Jako zaměstnanci ÚRR (ve vedoucích pozicích), který měl dohlížet na řádnost a zákonnost vyplacení dotací, vypracovávali žádosti o platby mimo svůj pracovní poměr pro vybrané příjemce dotace a za to inkasovali odměnu, tímto zcela nepochybně spolupůsobili na řádný chod vyplacení dotací, jak bylo zmíněno i shora. Tato výhoda spočívající v jejich zmíněné činnosti, kterou neposkytovali v rámci své běžné práce coby zaměstnanci ÚRR všem žadatelům, také alespoň částečně odpovídala jejich pracovní náplni. Nehraje tedy roli, že přímo neovlivňovali rozhodování o přidělení nebo vyplacení dotace, jak se obhajovali.

44. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že je třeba souhlasit se závěry soudů nižších stupňů, že pojem „obstarávání věcí obecného zájmu“ je vykládán judikaturou široce a zcela jistě sem

po obsahové stránce bude náležet i kontrola plnění dotačních podmínek a na základě jejich splnění následné vyplácení dotací, tedy i jednání obviněných, které je popsáno ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně. Nepochybně má celá společnost zájem na tom, aby přidělování a rovněž také vyplácení dotací probíhalo řádně, nestranně, bez jakéhokoliv ovlivnění a střetu zájmů a v souladu s právními předpisy. Je tak nepřijatelné, aby zaměstnanci ÚRR, kteří kontrolovali důvodnost a správnost vyplácení dotací, poskytovali za úplatu výhody subjektům, s nimiž spolupracovali a jež informovali s předstihem o určitých úkonech v konkrétním dotačním řízení, navíc znali díky svému profesnímu zařazení, jak na dané podněty kvalifikovaně a promptně reagovat a co doložit, aby bylo vyhověno požadavkům na vyplácení dotace. Taková výhoda nebyla poskytována všem příjemcům dotace, ale šlo o neoprávněnou výhodu pro určité subjekty, za což obvinění v dané souvislosti obdrželi úplatek. Proto také Nejvyšší soud souhlasí s právní kvalifikací skutků užitou soudy nižších stupňů.

č. 38

2. K subsidiaritě trestní represe

45. Oba dovolatelé vznesli též námitku, že soudy nižších stupňů neužily zásadu subsidiarity trestní represe a princip *ultima ratio*. Domnívali se, že uplatnění trestní odpovědnosti je příliš tvrdé, zvláště za situace, kdy již byli „potrestáni“ podle pracovního práva rozvázáním pracovního poměru. Nejvyšší soud poukazuje, že i touto námitkou se soudy nižších stupňů zevrubně a zcela dostatečně zabývaly.

46. K obecnému výkladu zásady subsidiarity trestní represe a principu použití trestního práva jako *ultima ratio* lze odkázat na recentní učebnice trestního práva či uznávané komentáře k trestnímu zákoníku (za všechny viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 115 a násl.). Především je třeba odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpjn 301/2012](#), publikované pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr., na které ostatně i dovolatelé poukazovali a jež zmiňoval ve svém vyjádření i státní zástupce. Podle názorů v něm vyslovených (mimo jiné) zásadně platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání. Tento závěr je však v případě méně závažných trestných činů korigován použitím zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle níž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Ve stanovisku se dále výslovně uvádí, že společenská škodlivost není zákonným znakem trestného činu, neboť má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Společenskou škodlivost přitom nelze řešit v obecné poloze, ale je ji třeba zvažovat v konkrétním posuzovaném případě u každého spáchaného méně závažného trestného činu, u něhož je nutné ji zhodnotit s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, a to ve vztahu ke všem znakům zvažované skutkové podstaty trestného činu a dalším okolnostem případu. Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska dolní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. Kritérium společenské škodlivosti případu je doplněno principem *ultima ratio*, z něhož vyplývá, že trestní právo má místo pouze tam, kde jiné prostředky

z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné. Obecně je možno připomenout též další bohatou judikaturu zejména Nejvyššího soudu k této otázce (z poslední doby viz např. rozhodnutí publikovaná pod č. [42/2015](#), č. [39/2016](#), č. [31/2017](#), č. [50/2017](#), č. [52/2018](#) a č. [41/2020](#) Sb. rozh. tr.). Rozhodně není pravdou, že pouhá možnost uplatnění či samotné uplatnění civilní odpovědnosti za deliktní jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu je dostačující pro závěr, že nebude uplatněna též odpovědnost trestní, protože pak by řada trestných činů uvedených v trestním zákoníku neměla vůbec své opodstatnění (tak např. většina trestných činů majetkových či hospodářských).

47. Se zřetelem na výše uvedené však nelze v případě obviněných dovozovat, že by se posuzovaný případ s ohledem na konkrétní zjištěné skutečnosti vymykal běžně se vyskytujícím trestným činům dané právní kvalifikace a činil by jej tak bagatelním, že by to opravňovalo dospět k závěru, že není třeba s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe vyvodit jejich trestní odpovědnost, jak se obvinění domnívali. Jak bylo již vysvětleno výše, je třeba důsledně chránit zájem společnosti na potírání korupčního jednání v širokém spektru lidských činností, a to i za užití institutů trestního práva, které se právě v tomto směru jeví jako účinné, zatímco uplatnění odpovědnosti jiné (např. civilněprávní) jako nedostatečné, a to obzvláště ve veřejném sektoru. V tomto konkrétním případě jednání obviněných probíhalo po značně dlouhou dobu (obviněný K. H. tak jednal od března 2008 do dubna 2015, obviněná H. S. od června 2012 nejméně do listopadu 2014), činili tak u více dotačních projektů (obviněný K. H. ve 4 zjištěných případech a obviněná H. S. ve 2 zjištěných případech). Obviněný K. H. sám aktivně vyhledával zájemce a nabízel jim tuto „pomoc“ s vyřízením dotace, čímž zároveň vytvářel jistý druh nátlaku na takové subjekty (a to aniž by to doprovodil jakoukoliv pohrůzkou či následkem za nepřijetí nabídky), a za své jednání inkasoval finanční odměnu. Tato odměna přitom v jednom případě spočívala dokonce v podílu ve výši 2 % z částky alokované na dotaci (z čehož značnou část ve výši 240 000 Kč také obdržel), tedy obviněný ve výsledku byl dokonce čistým příjemcem dotace, ač se z pozice zaměstnance orgánu veřejné moci podílel na dotačním řízení ohledně téže dotace. V ostatních případech pak tento obviněný inkasoval částky ve výši 20 000 Kč a více za provedené úkony, v jednom případě obdržel plnění v podobě položení podlahy ve své nemovitosti. Obviněná H. S. pak obdržela od K. H., jak sama uvedla, za svou činnost peněžní prostředky ve výši nejméně 27 500 Kč a 20 000 Kč. Není přitom pravdou, jak se hájili obvinění, že do dotačního programu nijak nezasáhli, protože naopak tím, že poskytli své znalosti za úplatu pouze některým žadatelům o dotaci (resp. příjemcům o dotaci), a to mimo své pracovní povinnosti za úplatu, tak tím ovlivnili dotační řízení nepřímo ve prospěch těchto žadatelů, a nemuseli tedy ani v dané věci přímo konat či uplatňovat své pracovní pravomoci úřední osoby.

48. Také proto a zcela ve shodě se soudy nižších stupňů je Nejvyšší soud přesvědčen, že není vůbec jakýkoliv prostor pro úvahy, že by vůči obviněným neměla být vyvozována trestní odpovědnost za takové korupční jednání s tím, že pouhé ukončení pracovněprávního vztahu s orgánem veřejné moci, v jehož rámci se dopouštěli korupčního jednání, by mělo postačovat. Naopak ani Nejvyšší soud nepovažuje takový důsledek jejich jednání za dostačující, je však jistě důsledkem nezbytným pro zamezení jejich další trestné činnosti. Vedle toho je ovšem třeba vyvodit i trestní odpovědnost obviněných a uplatnit i trestní sankce, jak to učinily i soudy nižších stupňů.

49. Tyto i další skutečnosti (např. že jinak je osobou trestně zchovalou, matkou pečující o děti atd.), na které obviněná H. S. také poukazovala a jež měly podle ní vyloučit její trestní odpovědnost, jsou, jak správně podotkl státní zástupce, okolnostmi, které soudy nižších stupňů posuzovaly při rozhodování o trestu a jež vzaly rovněž v úvahu.

50. To vše vede k závěru, že bylo namístě uplatnit vůči obviněným trestní odpovědnost a důsledky s ní spojené, neboť zvláště ve veřejném sektoru je třeba dbát na řádné, nestranné a zákonné obstarávání věcí obecného zájmu ku prospěchu celé (většinové) společnosti a neakceptovat korupční jednání.

V.

Závěrečné shrnutí

č. 38

51. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům tak lze uzavřít, že námitky dovolatele K. H. a dovolatelky H. S. byly Nejvyšším soudem shledány zjevně neopodstatněnými. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl obě dovolání obviněných, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí obou dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 39

K naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku se vyžaduje aktivní přístup pachatele trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku. Ten je zpravidla vyloučen, pokud již pachatel nemá žádnou možnost disponovat s vlastním majetkem, jako je tomu např. v insolvenčním řízení. Odlišná situace je však v případě, že k vymožení pohledávek věřitelů pachatele byla ještě před zahájením trestního stíhání nebo v jeho průběhu vedena exekuční řízení, v jejichž rámci byly z majetku pachatele průběžně uspokojovány nároky věřitelů – správců povinných plateb. Zánik trestní odpovědnosti v důsledku účinné lítosti zde bude přicházet v úvahu zejména tehdy, jestliže pachatel poskytl potřebnou součinnost k vymáhání dlužných plateb nebo přispěl k dobrovolné úhradě některých z nich.

č. 39

Účinná lítost, Zánik trestnosti, Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby

§ 241 tr. zákoníku, § 242 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2022, sp. zn. 5 Tdo 324/2022, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.324.2022.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného R. F. proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 10. 2021, sp. zn. 4 To 354/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 6 T 83/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. 6 T 83/2020, byl obviněný R. F. podle § 226 písm. e) tr. ř. zproštěn obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích ohledně skutku, v němž byl spatřován přečin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku. Podstata žalovaného skutku spočívala v tom, že obviněný jako jediný jednatel a společník obchodní společnosti F. od března 2017 do srpna 2019 nesplnil zákonnou povinnost zaměstnavatele - obchodní společnosti F. odvést za jeho zaměstnance daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na zdravotní pojištění, a to přesto, že tyto povinné platby byly zaměstnancům obchodní společnosti F. strženy z jejich mezd a tato obchodní společnost měla k jejich úhradě dostatek prostředků, čímž na povinných odvodech vznikl celkový dluh ve výši 211 985 Kč. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že trestnost tohoto činu zanikla v důsledku zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku.

2. Proti citovanému rozsudku podala státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích v neprospěch obviněného R. F. odvolání, které Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 12. 10. 2021, sp. zn. 4 To 354/2021, zamítl jako nedůvodné podle § 256 tr. ř.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

3. Nejvyšší státní zástupce podal dovolání v neprospěch obviněného R. F. proti tomuto usnesení odvolacího soudu a opřel ho o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění účinném do 31. 12. 2021 (dále jen „tr. ř.“). Nejvyšší soud podotýká, že ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. bylo s účinností od 1. 1. 2022 novelizováno zákonem č. 220/2021 Sb., jímž byl do výčtu dovolacích důvodů zařazen nový dovolací důvod pod písm. g) a dosavadní důvody pod písmeny g) až l) jsou nyní označeny jako písm. h) až m). Pro lepší srozumitelnost reprodukce námitek i vypořádání se s nimi bude v tomto usnesení zachováno označení dovolacích důvodů ve znění účinném do 31. 12. 2021 podle doby podání dovolání nejvyššího státního zástupce v neprospěch obviněného R. F.

4. Úvodem nejvyšší státní zástupce připomněl obsah odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů, proti nimž směřuje jeho dovolání. Zejména zopakoval hlavní úvahy, jimiž soudy vysvětlily splnění podmínek pro užití ustanovení § 242 tr. zákoníku o účinné lítosti vztahující se výhradně k trestnému činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Sám dovolatel poté obecně vyložil institut jak obecné účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku, tak zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku a stručně je porovnal. S odkazem na rozhodnutí uveřejněné pod č. [44/1972](#) Sb. rozh. tr. nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že pro naplnění účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku nestačí jakákoli dodatečná úhrada neodvedených plateb, pojem „účinná lítost“ vylučuje, aby toto ustanovení dopadalo i na případy, u nichž dojde k uhrazení povinných plateb bez jakéhokoli přičinění pachatele nebo dokonce proti jeho vůli. K tomu dále dovolatel uvedl, že v posuzované věci byla podstatná část dlužných povinných plateb uhrazena v exekučním řízení, tj. v důsledku iniciativy státu, resp. správců povinných plateb. Na podporu svého tvrzení nejvyšší státní zástupce odkázal na usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [10 To 325/2005](#), uveřejněné pod č. 27/2006 Sb. rozh. tr., podle něhož nejsou splněny podmínky účinné lítosti ve smyslu § 147a tr. zák. (nyní § 242 tr. zákoníku) u těch dlužných částek, které byly zaplacený až prostřednictvím exekuce bez přičinění obviněného. Podle nejvyššího státního zástupce vycházel Nejvyšší soud ze stejného právního názoru i ve svých usneseních ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#), a ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#). Dovolatel si byl vědom skutečnosti, že kromě úhrady části dlužných částek v exekučním řízení obviněný R. F. uhradil některé platby sám, případně zajistil jejich zaplacení. Ani za těchto okolností však podle něj nebylo možné dovodit naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti, neboť k tomu by bylo nutné, aby obviněný sám uhradil všechny dlužné částky povinných plateb, ohledně nichž byla podána obžaloba. Nepříjemným byl pro nejvyššího státního zástupce názor odvolacího soudu, který se domníval, že obviněný přispěl k úhradě dluhu tím, že nijak nemařil exekuční řízení a neodkláněl příjmy obchodní společnosti tak, aby nebyly poukazovány na účet postižený exekucí. Pokud by obviněný takto postupoval, dopouštěl by se podle nejvyššího státního zástupce trestné činnosti podle

§ 222 nebo § 337 odst. 3 tr. zákoníku, a přesvědčení odvolacího soudu by tedy bylo možné vyložit tak, že ke splnění podmínek účinné lítosti dostačovalo, že se obviněný nedopouštěl trestného jednání ve vztahu k probíhajícímu exekučnímu vymáhání dlužných plateb.

5. Protože tedy podle přesvědčení dovolatele k zániku trestnosti v důsledku zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku nemohlo dojít, v důsledku čehož byla rozhodnutí soudů nižších stupňů založena na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, závěrem svého podání Nejvyššímu soudu navrhl, aby podle § 265k odst. 1, 2 a § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadená rozhodnutí soudů obou stupňů, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal okresnímu soudu v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

6. Obviněný R. F. se k dovolání, které v jeho neprospěch podal nejvyšší státní zástupce, nevyjádřil.

č. 39

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

7. Nejvyšší soud zjistil, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání. Nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. [nyní jde o § 265b odst. 1 písm. h) a m) tr. ř.].

8. K výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud připomíná, že mohl být naplněn především tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazoval znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplňoval znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Dovolání, které se opírá o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je tedy určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů.

9. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ten mohl být naplněn ve dvou variantách, jimž je společné, že musí jít o případy, v nichž bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř. Podle první varianty tohoto dovolacího důvodu tak bylo rozhodnuto, aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí. Druhá varianta je určena k nápravě vady spočívající v tom, že v řízení předcházejícím rozhodnutí soudu druhého stupně byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., přesto soud rozhodl o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku. Nejvyšší státní zástupce uplatnil druhou z uvedených variant, neboť podle jeho názoru napadeným usnesením odvolacího soudu bylo zamítnuto odvolání státní zástupkyně proti

rozsudku soudu prvního stupně, který trpí vadou odpovídající dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

b) K dovolacím námitkám

10. S poukazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. dovolatel vytkl soudům obou stupňů nesprávné právní posouzení naplnění podmínek pro užití institutu zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku. Ačkoli jde o právně relevantní argumentaci, která vytýká nesprávné použití hmotného práva, Nejvyšší soud ji neshledal důvodnou a naopak se ztotožnil s právním názorem soudů prvního a druhého stupně, že trestní odpovědnost obviněného R. F. za trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku zanikla v důsledku účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku.

č. 39

11. Trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který ve větším rozsahu nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění. Podle § 242 tr. zákoníku však trestní odpovědnost za uvedený trestný čin zaniká, jestliže pachatel dodatečně splnil svou povinnost dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek. Obecně představuje účinná lítost jednu z okolností způsobujících zánik trestní odpovědnosti a spočívá v tom, že pachatel dokonáného trestného činu svou vlastní aktivní činností dobrovolně zamezí nebo napraví škodlivý následek trestného činu, na který se účinná lítost vztahuje. Smyslem účinné lítosti je především motivovat pachatele slibem beztrestnosti k tomu, aby zamezil nebo napravil škodlivý následek spáchaného trestného činu. To se projevuje také v ustanovení § 242 tr. zákoníku, kde je upravena zvláštní účinná lítost, jež je ve vztahu speciality k obecné účinné lítosti upravené v § 33 tr. zákoníku. Zatímco institut účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku klade důraz na dobrovolnost kroků pachatele směřujících k odstranění již způsobeného škodlivého následku nebo zabránění hrozícího škodlivého následku, zvláštní případy účinné lítosti zakotvené v § 242, § 197, § 248a, § 312b a § 362 tr. zákoníku se soustřeďují na zabránění hrozícím škodlivým následkům a na jejich reparaci. Konkrétně u účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku má zájem na reparaci, tedy na dodatečném odvedení příslušných povinných plateb, přednost před trestním postihem pachatele. Pro naplnění podmínek této účinné lítosti je nutné, aby trestný čin podle § 241 tr. zákoníku byl dokonán, pachatel tohoto trestného činu dodatečně splnil veškerou zákonnou povinnost odvést za jiného jemu sražené příslušné povinné platby, které se vztahují k období vymezenému žalovaným skutkem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. [5 Tdo 368/2008](#), uveřejněné pod č. T 1090. v sešitě 45 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, Praha 2008), a to i případně dodatečně sražené platby nebo dodatečně předepsané doplatky a také prominuté a promlčené platby vztahující se opět k žalovanému období. K zániku trestní odpovědnosti pachatele ve smyslu § 242 tr. zákoníku se však nevyžaduje, aby byly uhrazeny eventuální sankce za dlužné částky (pokuty, penále, úroky z prodlení, přírážky), a ani není významné, jestli jsou odvedeny povinné platby sražené v období, které předcházelo či následovalo po období, které je předmětem trestního stíhání. O účinnou lítost podle § 242 tr. zákoníku půjde i tehdy, jestliže pachatel sám nezaplátí povinnou platbu, ale svou vlastní aktivní činností zařídí, že za něho byly platby uhrazeny jinou

osobou. Dále zákon vyžaduje, aby veškeré dlužné platby za období vymezené v žalovaném skutku byly uhrazeny do chvíle, než soud prvního stupně započne vyhlašovat rozsudek, resp. vydá trestní příkaz. Je však možné, aby se tak stalo i po podání odporu proti trestnímu příkazu, a to do doby, než soud prvního stupně počne vyhlašovat rozsudek, případně si lze představit i situaci, kdy je účinná lítost podle § 242 tr. zákoníku naplněna i poté, co byl odvolacím soudem zrušen rozsudek soudu prvního stupně, následně došlo k odvedení sražené daně nebo částek pojistného dříve, než soud prvního stupně přistoupil k vyhlášení nového rozsudku (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. [54/1971](#) Sb. rozh. tr.). Na rozdíl od obecné účinné lítosti podle § 33 tr. zákoníku není u účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku kladen důraz na dobrovolnost; pachatel trestného činu podle § 241 tr. zákoníku může odvést dodatečně dlužné platby až pod tlakem zahájeného a již probíhajícího trestního stíhání. Autor příslušné části jednoho z níže citovaných komentářů k trestnímu zákoníku (Alexander Sotolář) přímo tvrdí, že účinná lítost podle § 242 tr. zákoníku vůbec nevyžaduje dobrovolnost (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2458 až 2461; a DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 1721 až 1725).

12. Ustálená soudní praxe v otázce naplnění podmínek účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku konstantně zdůrazňuje aktivní přístup pachatele trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Ten je z logiky věci vyloučen, pokud již pachatel nemá žádnou možnost disponovat s vlastním majetkem, jako je tomu např. v konkursním, resp. v insolvenčním řízení (viz shora citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2008, sp. zn. [5 Tdo 368/2008](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1349/2021](#)). Odlišná situace však nastává v případě, že k vymození pohledávek věřitelů pachatele byla ještě před zahájením trestního stíhání vedena exekuční řízení, v jejichž rámci byly z majetku pachatele trestného činu podle § 241 tr. zákoníku průběžně uspokojovány nároky věřitelů – správců povinných plateb. Tehdy je nezbytné individuálně posuzovat konkrétní postoj pachatele, zda vedle probíhajícího nebo již skončeného vykonávacího řízení k vymození některých dlužných částek vymezených v žalovaném skutku činí aktivní kroky, a to kdykoli v době před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně, za účelem úhrady ostatních dlužných povinných plateb či nikoli, a také, zda se k exekučnímu řízení staví smířlivě, nijak ho nemaří nebo dokonce sám přispívá ke splnění dluhů ještě dobrovolnými platbami nad rámec stanovených srážek. Nejvyšší státní zástupce odkázal v dovolání na rozhodnutí uveřejněné pod č. [27/2006](#) Sb. rozh. tr., dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#), a na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#), o něž opřel svůj názor, že v rozsahu povinných plateb, jež byly uhrazeny v exekučním řízení, nelze považovat podmínky účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku za splněné, což nemohla zvrátit ani skutečnost, že v posuzované věci zajistil úhradu části dlužných částek sám obviněný R. F. S tímto výkladem dovolatele se však Nejvyšší soud neztotožnil, jak již bylo naznačeno, naopak považuje za správný přístup k použití zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku ve vztahu k obviněnému R. F., který zvolily soudy prvního i druhého stupně.

13. Ani citovaná soudní rozhodnutí nevyznívají striktně v tom smyslu, že je vyloučeno, aby nebylo možno využít institutu účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku při posuzování podmínek jejího naplnění ve vztahu k jakékoli exekučně vymožené dlužné částce na daních

či jiných povinných platbách označených v § 241 odst. 1 tr. zákoníku. Krajský soud v Hradci Králové ve svém usnesení uveřejněném pod č. [27/2006](#) Sb. rozh. tr. doslova uvedl: „V zásadě je možné souhlasit se závěry okresního soudu, že pokud byly dlužné částky za uvedené neuhrazené povinné platby zaplacený až prostřednictvím exekuce bez přičinění obžalovaného, nebudou v této části podmínky účinné lítosti splněny ... Bude však namístě zprávou exekutora prokazovat, jaký byl přístup obžalovaného k exekuci, protože míra jeho vstřícnosti by rovněž mohla mít vliv na stupeň společenské nebezpečnosti obviněného.“. Z ostatních hledisek nelze okolnosti zmíněné v trestní věci, kterou se v odvolacím řízení zabýval Krajský soud v Hradci Králové, porovnat s trestní věcí obviněného R. F., protože Krajský soud v Hradci Králové věc vracel soudu prvního stupně s četnými podněty k doplnění skutkových zjištění charakterizujících žalovanou trestnou činnost. Závěry v trestní věci, kterou řešil senát trestního kolegia Nejvyššího soudu pod sp. zn. [3 Tdo 1406/2015](#), nedopadají na nyní posuzovanou věc obviněného R. F. vůbec, protože skutkově jde o zcela odlišnou situaci. Na rozdíl od obviněného R. F. byl obviněný, jehož dovolání projednával jiný senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ve výše označené věci, ohledně splácení dlužných povinných plateb zcela pasivní, tyto odvody byly uhrazeny výhradně ve vykonávacím řízení, obviněný neprojevil ani náznakem snahu hradit něco z vlastní iniciativy a podobně pasivní přístup zaujal také při řízení obchodní společnosti, která byla po dobu 8 let ve ztrátě, což obviněný ponechal bez povšimnutí, nepřistoupil k úsporným opatřením, jimiž by se snažil zvrátit nepříznivé hospodářské výsledky podnikatelského subjektu, v němž vykonával funkci jednatele, což samozřejmě také přispělo k nedostatku prostředků na úhradu běžných i dlužných povinných plateb. Rovněž v trestní věci řešené Nejvyšším soudem pod sp. zn. [8 Tdo 72/2020](#) jsou patrné zjevné pochybnosti o vážné a skutečné vůli obviněného splatit všechny dluhy na povinných platbách obchodní společnosti, která dlouhodobě dlužila oprávněným příjemcům plateb od listopadu 2009 do listopadu 2015, neboť i v dovolání vytýkal soudu prvního stupně, že nevyhověl jeho požadavku náležitě zjistit přesnou výši dlužných částek, ačkoli tyto informace si měl právě obviněný sám aktivně zjistit u svých věřitelů, resp. u věřitelů obchodní společnosti, jejímž byl jednatelem a osobou odpovědnou za plnění zákonné povinnosti odvést za zaměstnance sražené povinné platby, a dohodnout se, případně se pokusit o dohodu s nimi na způsobu jejich úhrady. Nejvyšší soud v citované trestní věci uzavřel, že obviněný byl zcela pasivní, částečné úhrady povinných plateb probíhaly v letech 2016 až 2018 výlučně na podkladě vymáhacího řízení, obviněný byl obeznámen s aktuální výší dluhů z výsledků znaleckého zkoumání ještě před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně, čímž mu bylo umožněno „... dodatečně uhradit dlužnou částku, a naplnit tak podmínky pro užití zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku“. Ani v tomto případě tedy obviněný sám nezaplatil dluhy na povinných platbách, neprojevil žádnou snahu o dodatečné splnění jemu uložených povinností, proto se marně dovolával využití ustanovení o zvláštní účinné lítosti.

14. Jak je zřejmé ze shora stručně vyložených úvah soudní praxe, nelze shledat ani v jedné z citovaných trestních věcí totožné, nebo alespoň srovnatelné skutkové okolnosti, jaké byly zjištěny v trestní věci obviněného R. F. Z obsahu trestního spisu ve shodě s odůvodněním rozhodnutí obou soudů zřetelně vyplývá nepochybná snaha obviněného R. F. hradit průběžně povinné odvody (viz např. výpověď Mgr. J. Z., opatrovnice obviněné právnické osoby F., nebo svědeckou výpověď I. W., která u hlavního líčení potvrdila, že v momentě, kdy byly v obchodní společnosti dostupné nějaké finanční prostředky, obviněný osobně navštívil správce povinných odvodů a platil dlužné platby, čemuž odpovídá například i písemné sdělení

Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky, potvrzující uhrazení dlužného pojistného od ledna do července roku 2019 na pokladně jedné z poboček Všeobecné zdravotní pojišťovny). Obviněný R. F. zastupující obchodní společnost F. vyvíjel průběžně snahu splácet dluhy této obchodní společnosti z nadbytku finančních prostředků ještě nad rámec probíhajících vykonávacích řízení kvymožení dlužného plnění oprávněných subjektů. O jeho aktivním přístupu k plnění těchto povinností vypovídá například tabulka v trestním spise dokládající průběžné splácení jak dobrovolnými splátkami, tak ve vykonávacím řízení. Usuzovat na odhodlání obviněného vyrovnat v maximální míře dluhy obchodní společnosti F. lze také ze skutečnosti, že některá probíhající exekuční řízení byla zastavena z důvodu úhrady vymáhaného nedoplatku povinnou obchodní společností F. Výkon podnikatelské činnosti obchodní společnosti F. nebyl pod vedením obviněného přerušen nebo zastaven, naopak podnikání bylo provozováno kontinuálně se záměrem dosahovat podnikatelského zisku a použít jej následně pro realizaci práv věřitelů této obchodní společnosti na plnění, např. formou příkázání pohledávky z účtu. Pokud obchodní společnost F. měla k dispozici volné peněžní prostředky, obviněný je použil na mimořádnou úhradu (oproti pravidelnému odepsání peněžních prostředků dlužníka z jeho účtu) alespoň části dlužných povinných plateb. V případě, že obchodní společnost nedisponovala peněžními prostředky na jejich úhradu, z obchodní činnosti byly na jejích účtech ponechány alespoň částky nezbytně nutné k vymožení příslušného plnění v exekučním řízení. Není tedy pochyb o aktivitě obviněného k dodatečnému splnění nároků oprávněných subjektů vzniklých v souvislosti se zákonnými odvody za zaměstnance, jež byla obviněným vyvíjena souběžně vedle probíhajících exekučních řízení.

15. Z časového hlediska byl obviněný R. F. poučen o možnosti zániku trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 241 tr. zákoníku v důsledku zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku v rámci usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 12. 3. 2020, které mu bylo doručeno dne 2. 5. 2020. Již před zahájením trestního stíhání a uvedeným poučením obviněného byl v rámci výkonu rozhodnutí plně uhrazen dluh za žalované období vůči České republice zastoupené Okresní správou sociálního zabezpečení v Českých Budějovicích, stejným způsobem byl zaplacen také dluh vůči České republice zastoupené Finančním úřadem pro Jihočeský kraj, rovněž před zahájením trestního stíhání obviněný sám aktivně uhradil všechny dlužné částky dalšímu věřiteli - Všeobecné zdravotní pojišťovně, částečně potom před zahájením trestního stíhání obviněný aktivně sám uhradil dlužné platby Vojenské zdravotní pojišťovně za období od ledna 2018 do prosince 2018, přičemž zbytek dluhu za období od ledna 2019 do srpna 2019 byl uhrazen exekučně dne 3. 9. 2020, tedy po zahájení trestního stíhání. Dluh vůči Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra byl částečně uhrazen ve vykonávacím řízení před zahájením trestního stíhání, zbytek obviněný zaplatil sám aktivně v průběhu odročovaného hlavního líčení, podobně jako celý dluh vůči České průmyslové zdravotní pojišťovně. Z uvedených skutečností je patrné, že obviněný, aniž by byl pod tlakem zahájeného trestního stíhání a aniž by byl poučen o možnosti zbavit se trestní odpovědnosti, již aktivně jednal ve věci splácení dluhů na povinných odvodech, k nimž byla obchodní společnost F. ze zákona zavázána. Byť by bylo žádoucí, aby věřitelé nemuseli vynakládat úsilí na vymáhání svých pohledávek, nelze v trestním řízení klást obviněnému neúměrně k tíži, že část plateb byla uhrazena ve vykonávacím řízení ještě před zahájením trestního stíhání, neboť v té době si obviněný nemusel ještě ani uvědomovat, jak významné pro jeho trestní odpovědnost je, aby se aktivně snažil hradit dluhy sám. Ostatně zvláštní účinná lítost podle § 242 tr. zákoníku právě předpokládá, že pachatel

trestného činu podle § 241 tr. zákoníku začne hradit dlužné částky pod nátlakem z negativních následků, jež pro něj může mít trestní stíhání. Přesto však v určitém rozsahu na základě vlastní iniciativy obviněného byly některé povinné platby zaplacený, aniž by byl upozorněn na možné trestněprávní důsledky. Následně po zahájení trestního stíhání a řádném poučení obviněného mj. o možnosti využít institut zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku bylo plněno třem ze šesti věřitelů, a to Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra a České průmyslové pojišťovně samotným obviněným a Vojenské zdravotní pojišťovně byl zbytek dluhu uhrazen formou exekuce. Jednoznačně tedy obviněný průběžně po celou dobu (v brzké době po zahájení úkonů trestního řízení, avšak bez ohledu na to, zda proti němu skutečně bude vedeno trestní stíhání) vynakládal úsilí na to, aby obchodní společnost F. platila dlužné povinné odvody. Pokud již probíhala exekuční řízení, obviněný se stavěl pozitivně k jejich výslednému efektu, tj. aby byla uspokojena pohledávka příslušného věřitele obchodní společnosti F. Není pochyb, že motivační funkce institutu účinné lítosti, jež zajišťuje zánik trestní odpovědnosti spáchaného trestného činu, výrazně napomohla k tomu, aby byly uhrazeny všechny dluhy obchodní společnosti F. na povinných odvodech za žalované období, tj. aby byl naplněn smysl ustanovení § 242 tr. zákoníku, jímž je reparace škodlivého následku trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Motivace pachatele trestného činu podle § 241 tr. zákoníku, aby napravil způsobenou újmu, by byla zcela mizivá, pokud by bylo naprosto vyloučeno užít zvláštní účinnou lítost v případech, v nichž věřitel uplatnil nárok na plnění v exekučním řízení, navíc ještě před zahájením trestního stíhání a řádným poučením obviněného o možnosti zániku jeho trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 241 tr. zákoníku za podmínek podle § 242 tr. zákoníku. V podstatě by takové poučení bylo již zcela bezvýznamné a v praxi by se tak ustanovení § 242 tr. zákoníku stalo v mnoha případech zcela obsoletní. V reálném životě je totiž zcela běžné, že příslušné instituce, jimž ze zákona mají plynout pravidelné povinné odvody, činí poměrně včasné po marných výzvách právní kroky k vymožení dlužných částek, což je vlastně i jejich povinnost, protože jde o veřejné prostředky, k jejichž správě mají také svou odpovědnost, na což upozornil již okresní soud v odůvodnění svého rozsudku. Nelze jim vyčítat, že uplatňují řádně své nároky, avšak v trestním řízení to může mít při postoji, jaký k exekučně vymoženým dlužným povinným odvodům zaujal dovolatel, značně negativní důsledky. Zásadním hlediskem pro naplnění podmínek zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku je aktivita obviněného a jeho přístup k dodatečnému hrazení neodvedených plateb, a to i tehdy, pokud byly vymoženy exekučně. Takový závěr pak vyplývá i ze všech rozhodnutí, na která odkázal nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání a o něž opíral svou dovolací argumentaci k tvrzení o nesprávném použití ustanovení hmotného práva. Lze tedy shrnout, že pro naplnění účelu ustanovení o zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku je nutné v každém jednotlivém případě se zabývat individuálně postojem obviněného k závazku hradit příslušné povinné platby. Zejména pokud je prokázáno, že aktivně činil kroky k jejich úhradě ještě před zahájením trestního stíhání, jako tomu bylo v posuzované věci, aniž by však mělo být k tíži pachatele, pokud začne aktivně přispívat k placení dluhů až po zahájení trestního stíhání. Naplnění podmínek užití zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku nelze vyloučit ani tehdy, pokud byly některé povinné platby vymoženy v exekučním řízení. V takových případech bude vhodné obstarat vyjádření exekutora, jakým způsobem dlužník ve vykonávacím řízení vystupoval, zda nějakým způsobem nemařil účel exekučního řízení apod., což by představovalo překážku pro užití ustanovení § 242 tr. zákoníku. V posuzované trestní věci však nebyly zjištěny jakékoli obstrukce ze strany obviněného ve vztahu k některému z exekutorů, naopak se kladně stavěl k tomu, že dluhy

obchodní společnosti F. budou splněny alespoň touto cestou. Nelze též odhlédnout od skutečnosti, že dlužník nemá v průběhu výkonu rozhodnutí možnost dosáhnout zastavení tohoto druhu řízení jinak, než úhradou celé dlužné částky, ohledně níž je exekuce vedena (viz § 268 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Obviněný však neměl k dispozici tolik finančních prostředků, aby dosáhl takového cíle, nicméně aktivně přispíval k řádnému průběhu vykonávacího řízení a podle možností hradil též mimořádné splátky tak, aby byly dluhy uhrazeny v co nejkratší době.

16. Soudy prvního a druhého stupně tedy nepochybily v jiném hmotněprávním posouzení, jak předpokládá úspěšné uplatnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o který nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání. Naopak v trestní věci obviněného R. F. soudy prvního i druhého stupně vyhodnotily splnění zákonných podmínek k užití § 242 tr. zákoníku zcela správně. Nejvyšší soud může stručně připomenout hlavní podstatu jejich úvah, které vyústily v závěr, že v trestní věci obviněného byly splněny podmínky ustanovení o zvláštní účinné lítosti, v jejímž důsledku zanikla trestní odpovědnost obviněného za trestný čin podle § 241 tr. zákoníku, o jehož spáchání nevznikly pochybnosti. Zásadní z pohledu soudů bylo, že dluh za žalované období byl v plném rozsahu vyrovnán vůči všem oprávněným příjemcům povinných plateb, škodlivý následek trestného činu byl napraven, a to částečně na základě exekucí a částečně na základě dobrovolných plateb aktivně jednajícího obviněného, který spolupracoval s exekutorskými úřady a jako jednatel dlužníka - obchodní společnosti F. se snažil, aby tato obchodní společnost hospodárně dále podnikala, a byly tak zajištěny prostředky na úhradu jejích dluhů v průběhu exekučního řízení i nad rámec vymožených částek. Odvolací soud zdůraznil převažující zájem na dodatečném odvedení příslušných povinných plateb nad zájmem potrestat pachatele trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 tr. zákoníku, na čemž je založen smysl zvláštní účinné lítosti podle § 242 tr. zákoníku. S uvedenými úvahami soudů nižších stupňů se Nejvyšší soud s ohledem na shora podaný výklad plně ztotožnil.

č. 39

IV.

Závěrečné shrnutí

17. Na podkladě všech výše popsanych skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že nejvyšší státní zástupce podal proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu v neprospěch obviněného R. F. dovolání, které, ačkoliv částečně vycházelo z námitek, jež odpovídají uplatněným dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. [nyní jde o § 265b odst. 1 písm. h) a m) tr. ř.], není opodstatněné. Ostatní námitky dovolatele pak neodpovídají uplatněným, ani žádným jiným dovolacím důvodům. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, přičemž nepřezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí ani správnost řízení mu předcházejícího. Jde totiž o závěr, který lze učinit bez takové přezkumné činnosti pouze na podkladě spisu a obsahu dovolání, aniž by bylo potřeba opatřovat další vyjádření dovolatele či ostatních stran trestního řízení nebo dokonce doplňovat řízení provedením důkazů podle § 265r odst. 7 tr. ř.

18. Podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. mohl Nejvyšší soud rozhodnout tímto způsobem o dovolání nejvyššího státního zástupce podaném v neprospěch obviněného R. F. v neveřejném zasedání, proto tak učinil.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 65

Za neoprávněný zásah do osobnosti člověka způsobený textem (článkem) zveřejněným na internetu nebo v tisku nese občanskoprávní odpovědnost jeho autor, není-li zaměstnancem subjektu, který text publikoval a jehož případná odpovědnost tím není dotčena.

Ochrana osobnosti

§ 81 odst. 1 o. z., § 82 odst. 2 o. z., § 2956 o. z., § 2951 odst. 2 o. z., § 2910 o. z., § 2914 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 108/2020, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.108.2020.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 21 Co 95/2019, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Kladně rozsudkem ze dne 4. 12. 2018, č. j. 28 C 38/2018-100, uložil žalovanému povinnost zaslat žalobci omluvu ve znění: „Omluva: Dne 2. 2. 2018 byl v elektronickém vydání S. novin na označené internetové adrese zveřejněn článek, jehož jsem autorem. V článku jsem vědomě uvedl nepravdivé tvrzení o tom, že jste za pomoci pana místostarosty Z. přihrál řadu investic z kasy města (za desítky milionů) pro firmu svých rodinných příslušníků, resp. že jste se jako zastupitel a člen rady města S. ucházel o obecní zakázky pro rodinnou firmu a tyto zakázky i získal. Uvedená tvrzení se nezakládají na pravdě. Tím jsem se dopustil závažného zásahu do Vašeho práva na ochranu osobnosti. Za zveřejnění těchto nepravdivých tvrzení se Vám proto omlouvám. L. Š.“, zveřejnit po dobu 30 dnů na úvodní straně označené internetové stránky omluvu ve stejném znění, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný je autorem článku uveřejněného dne 2. 2. 2018 (v době před volbami do zastupitelstva města, jež se konaly v říjnu 2018) na označených internetových stránkách (dále jen „článek“). Tyto internetové stránky jsou provozovány společností S. s. r. o. V článku bylo mimo jiné uvedeno, že žalobce „za pomoci pana místostarosty Z. (oba ČSSD) přihrál řadu investic z kasy města (za desítky milionů) pro firmu svých rodinných příslušníků (dále jen „výrok 1“). Nepamatuji, že by se zastupitel (a už vůbec ne radní) ucházel o obecní zakázky pro rodinnou firmu, natož aby je získal.“ (dále jen „výrok 2“). Žalobce byl do roku 2012 společníkem a jednatelem společnosti E. S., svůj podíl převedl na P. V. Účastníci jsou osoby s odlišnou politickou orientací, oba byli v době publikování článku členy zastupitelstva města S. a žalobce dále členem rady města. Po skutkové stránce soud uzavřel, že nebylo prokázáno, že by žalobce veřejné zakázky „přihrál“ pro firmu svých rodinných příslušníků. Právně soud věc posoudil podle § 81, § 82, § 2956 a § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen o. z.), a shledal nárok žalobce na omluvu důvodným. Výrok 1 obsahuje skutková tvrzení, jejichž pravdivost žalovaný

neprokázal, a zveřejněním tohoto tvrzení se dopustil zásahu do osobnostních práv žalobce. Nebylo totiž zjištěno, že by žalobce jakýmkoli způsobem zasahoval do výběrových řízení, do uzavírání dodatků ke smlouvám o dílo ve prospěch firmy E., že by „přihrával“ řadu investic města firmě svých rodinných příslušníků, ani že šlo o investice za desítky milionů. Stejně je tomu, i pokud jde o hodnotící soudy a vyznění celého článku (včetně výroku 2), kde soud dovodil, že jeho cílem bylo zneuctění osoby žalobce tím, že jeho vystupování v pozici zastupitele bylo na základě skutkových tvrzení, jež žalovaný neprokázal, dáváno do souvislosti se získáním výhody pro rodinnou firmu. Žalobce je sice osobou veřejně činnou a blížily se komunální volby v roce 2018, žalovaný však jako novinář a tehdy i zastupitel města byl povinen svoji veřejnou kritiku zkoumat z pohledu principu přiměřenosti, což se nestalo. Zveřejněná kritika sloužila k posílení dojmu nekalosti údajného jednání žalobce, aniž byla podložena skutkovými okolnostmi. Soud zohlednil, že žalovaný nevyvinul dostatečné úsilí pro zjištění případných informací o výběrových řízeních či napojení žalobce na společnost E. S., žalobce nebyl před uveřejněním článku žalovaným dotazován ke skutkovým tvrzením v něm uvedeným, a nebylo ani zveřejněno vyjádření žalobce k článku či jeho vyjádření ze zastupitelstva ze dne 19. 12. 2016, v němž odmítl své spojení s uvedenou společností.

č. 65

2. K odvolání žalovaného Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 7. 2019, č. j. 21 Co 95/2019-133, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, na rozdíl od něj však dovodil nedostatek pasivní legitimace žalovaného, neboť za obsah označeného portálu, na němž byl předmětný článek uveřejněn, nese odpovědnost jeho provozovatel S. s. r. o. Nejedná se o veřejně přístupný portál a každá publikace musí být učiněna prostřednictvím označené adresy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání s tím, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolací důvod spatřuje v nesprávném vyřešení otázky odpovědnosti za neoprávněný zásah do osobnosti dovolatele způsobený difamujícími tvrzeními žalovaného v rámci jeho politické činnosti zveřejněnými prostřednictvím internetového portálu, k němuž nebyl v postavení zaměstnance či postavení obdobném. Odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Prz 33/67, [30 Cdo 1344/2004](#), [30 Cdo 2712/2005](#), [30 Cdo 1509/2011](#), [30 Cdo 4207/2013](#), [30 Cdo 2455/2010](#) a [30 Cdo 3090/2016](#) i odbornou literaturu s tím, že z nich vyplývá odpovědnost autora za obsah článku. Namíтал, že odvolací soud pouze konstatoval, že žalovaný je osobou odlišnou od provozovatele portálu a o uveřejnění článku nerozhodoval, čímž na jakékoliv právní posouzení zcela rezignoval. Žalovaný byl jako autor článku na provozovateli zcela nezávislou fyzickou osobou (nebyl jeho zmocněncem, zaměstnancem ani jiným pomocníkem), která je politicky činná, článkem naplňoval svoji politickou agendu, sám jej podepsal, a nese tak plnou odpovědnost za jeho obsah. Soudu vytýká závěr o výlučné odpovědnosti provozovatele média za situace, kdy žalovaný jednal vlastním jménem a nebyl zaměstnancem ani pomocníkem tohoto provozovatele. Domnívá se, že v daném případě jde o společnou odpovědnost obou subjektů plynoucí z jejich společného jednání (§ 2915 o. z.). S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Odo 1561/2006](#) a [32 Cdo 4455/2009](#) a Ústavního soudu pak namítá vady řízení, a to nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí,

nevypořádání se s právní argumentací dovolatele ohledně pasivní legitimace žalovaného a absenci poučení podle § 118a odst. 2 o. s. ř. Navrhl změnu rozsudku odvolacího soudu tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017, (dále jen „o. s. ř.“), a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné pro řešení otázky odpovědnosti autora článku zveřejněného na internetu vydavatelem internetových novin, která nebyla za daných skutkových okolností a podle nové právní úpravy dosud dovolacím soudem řešena. Dovolání je důvodné.

č. 65

IV.

Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Podle § 81 odst. 1 o. z. je chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Podle odstavce 2 téhož ustanovení ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

Podle § 82 odst. 1 o. z. člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

Podle § 2956 o. z. vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

Podle § 2951 odst. 2 o. z. se nemajetková újma odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

Podle § 2910 o. z. škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

Podle § 2914 o. z. kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám. Zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.

7. Ke vzniku občanskoprávní povinnosti odčinit nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti člověka musí být splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívajícího buď v porušení nebo ohrožení osobnosti člověka v jeho fyzické či morální integritě. Zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí být zjištěna existence příčinné souvislosti mezi takovým zásahem a dotčením osobnostní sféry člověka. Neoprávněným je zásah do osobnosti člověka, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem. Ochranu poskytuje občanský zákoník proti takovým jednáním, která jsou objektivně způsobitelná přivodit újmu na osobnosti subjektu práva zejména tím, že snižují jeho čest u jiných lidí, a ohrožují tak vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti. K porušení práva na čest, důstojnost, soukromí či vážnost člověka může dojít jak nepravdivými skutkovými tvrzeními difamačního charakteru, tak zveřejněním nepřipustných hodnotících úsudků o této osobě (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. [30 Cdo 1174/2007](#), publikované pod č. 29/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „Sbírka“, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. [25 Cdo 3423/2018](#), či ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. [25 Cdo 27/2020](#)).

8. Subjekt, který se neoprávněného zásahu do osobnosti poškozeného dopustil, porušil povinnost danou zákonem a zasáhl tím do absolutního práva poškozeného, proto jej podle § 2910 o. z. stíhá povinnost k odčinění této újmy. Takovým subjektem může být osoba fyzická, osoba právnická, ale i subjekt, který jedná ve sféře práva veřejného, ve vztahu k němuž však platí speciální úprava, a to zákon č. 82/1998 Sb. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2020, sp. zn. [25 Cdo 705/2019](#), publikovaný pod č. 97/2020 Sbírky).

9. V projednávané věci byl tvrzený zásah do osobnosti žalobce způsoben obsahem článku, jehož autorem byl žalovaný. Jako autor nese ve smyslu § 2910 o. z. občanskoprávní odpovědnost za výroky v článku uvedené. Skutečnost, že jeho článek byl zveřejněn na označeném portálu, jej této odpovědnosti nezbavuje. Neexistuje-li žádný právní předpis, který by upravoval výlučnou odpovědnost provozovatele internetových novin za zveřejněný článek, není dán právní podklad k závěru, že by vydavatel odpovídal za újmu způsobenou obsahem uveřejněného článku namísto jeho autora. Tím není vyloučeno, že kromě autora by mohl odpovídat za neoprávněný zásah do osobnosti člověka i jiný subjekt (např. vydavatel).

10. Na podporu tohoto závěru lze poukázat na to, že ani zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů, (dále jen „tiskový zákon“) neupravuje výlučnou odpovědnost vydavatele za obsah článku a ani tato speciální úprava nezbavuje (a ani v minulosti nezbavovala) autora textu jeho občanskoprávní odpovědnosti za jeho obsah. V této souvislosti lze odkázat na odbornou literaturu, podle níž je-li autorem článku osoba rozdílná od zaměstnance vydavatele, může se neoprávněným zásahem dotčená osoba domáhat ochrany své osobnosti buď samostatně na autorovi článku, nebo samostatně na vydavateli jako takovém, anebo na obou z nich společně (srov. Rozehnal, A., Tiskový zákon. Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2008). Přestože byl tento závěr učiněn za účinnosti předešlého občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013) a navíc v souvislosti s výkladem tiskového zákona, není žádný racionální důvod se od něj (ve vztahu k odpovědnosti autora) odchýlovat. Nový občanský zákoník sice přináší širší a propracovanější úpravu nároků na náhradu nemajetkové újmy, avšak až na výjimky v zákonném režimu výkonu a ochrany

osobnostních práv podstatné koncepční změny nepřináší [v odborné literatuře srov. TŮMA, P. In: LAVICKÝ, P. a kolektiv. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 393-394.].

11. Odlišná situace by mohla nastat pouze v případě, že by žalovaný napsal článek v pozici zaměstnance společnosti S. s. r. o. (vydavatele internetových novin, kde byl článek publikován), tedy jménem zaměstnavatele a podle jeho pokynů, čímž by jej tento zaměstnavatel použil k realizaci své činnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1029/2021](#)). S ohledem na ustanovení § 2914 věty první o. z. by v takovém případě mohl za neoprávněný zásah odpovídat výlučně tento zaměstnavatel, ovšem za předpokladu, že by se žalovaný nedopustil tzv. excesu. Z tohoto hlediska však nemůže dovolací soud věc posoudit vzhledem k nedostatečným skutkovým závěrům, neboť soudy nezjišťovaly, zda žalovaný článek napsal jako zaměstnanec vydavatele nebo jako osoba (autor), jež nabídla internetovým novinám článek ke zveřejnění.

12. Lze tedy uzavřít, že za neoprávněný zásah do osobnosti člověka způsobený textem (článkem) zveřejněným na internetu nebo v tisku nese občanskoprávní odpovědnost jeho autor, není-li zaměstnancem subjektu, který text publikoval a jehož případná odpovědnost tím není dotčena.

13. Z uvedených důvodů je právní závěr odvolacího soudu, že žalovaný za případný zásah do osobnosti žalobce neodpovídá, nesprávný či přinejmenším předčasný a uplatněný dovolací důvod je tak naplněn. Proto dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

14. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal s výjimkou již zmíněných nedostatečných skutkových zjištění. Vytýkal-li dovolatel rozhodnutí odvolacího soudu nepřezkoumatelnost a nevypořádání se s jeho právní argumentací, lze konstatovat, že i když je odůvodnění právního názoru odvolacího soudu poměrně kusé, nebylo, vzhledem k obsahu dovolání, na újmu uplatnění práv dovolatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněný pod č. 100/2013 Sbírky).

č. 66

Právnícká osoba nemá právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené (samotným) neoprávněným zásahem do své pověsti podle § 135 odst. 2 o. z., není-li výslovně ujednáno jinak.

Právnícká osoba, Nemajetková újma (o. z.), Dobrá pověst

§ 135 odst. 2 o. z., § 2894 odst. 2 o. z.

č. 66

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 327/2021, ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.327.2021.3

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2020, sp. zn. 3 Cmo 118/2019, v rozsahu, v němž byl potvrzen výrok I rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 3. 2019, sp. zn. 24 Cm 83/2018; jinak zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2020, sp. zn. 3 Cmo 118/2019, v rozsahu, v němž byly potvrzeny výroky II a III rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 3. 2019, sp. zn. 24 Cm 83/2018, a v němž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 3. 2019, sp. zn. 24 Cm 83/2018, v potvrzené části výroku II a ve výrocích III a IV, a v tomto rozsahu věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 22. 3. 2019, č. j. 24 Cm 83/2018-107, uložil žalovanému povinnost odstranit z webových stránek specifikované části textu zveřejněného žalovaným dne 23. 12. 2017 týkající se výsledků práce žalobkyně (výrok I), uložil žalovanému povinnost zveřejnit na webových stránkách a sociální síti omluvu žalobkyni (výrok II), uložil žalovanému povinnost tuto omluvu zaslat na adresu sídla žalobkyně (výrok III) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok IV).

2. Rozhodl tak o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala po žalovaném ochrany před zásahem do své pověsti, jehož se žalovaný dle žalobkyně měl dopustit zveřejněním nepravdivých a zavádějících tvrzení v článku uveřejněném na webových stránkách žalovaného dne 23. 12. 2017. Žalovaný na svoji obranu uvedl, že k zásahu do pověsti žalobkyně zveřejněním předmětného článku, jenž se kriticky věnuje kvalitě biologických hodnocení a posudků zpracovávaných pro investiční záměry v Ústeckém kraji, nedošlo a pokud by k tomu došlo, jednalo by se o realizaci ústavně zaručené svobody projevu a přípustné hodnocení kvality práce žalobkyně.

3. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I a III a ve výroku II v rozsahu uložení povinnosti žalovanému uveřejnit omluvu žalobkyni na webových stránkách, dále změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II tak, že zamítl žalobu o uložení povinnosti žalovanému uveřejnit omluvu žalobkyni na sociální síti, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

4. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež v odvolacím řízení nedoznala změn, podle kterých žalobkyně je obchodní společností působící v oblasti ochrany přírody a odpadového hospodářství. Žalovaný je spolkem, jehož účelem je mimo jiné ochrana životního prostředí a prosazování transparentního rozhodování ve veřejné správě.

č. 66

5. Dne 23. 12. 2017 byl na webových stránkách žalovaného uveřejněn text označený jako „KÚ: P. C. J. zpracoval nedostatečný a nereprezentativní posudek“. Tento text byl na základě předžalobní výzvy v březnu 2018 žalovaným pozměněn a v této podobě je přístupný na webových stránkách žalovaného. Je adresován investorům a varuje je před nekvalitně zpracovanými hodnoceními investičních záměrů. Výslovně zmiňuje žalobkyni jako opakovaného původce nekvalitních hodnocení investičních záměrů, dále ji takto označuje nepřímým odkazem na investiční záměr, u něhož žalobkyně zpracovávala jeho hodnocení, a odkazem na štítky osob, které pro žalobkyni pracují. Kromě toho článek vzbuzuje u čtenářů dojem, že žalobkyně zpracovávala hodnocení i u jiných investičních záměrů potýkajících se s obtížemi. Dále žalovaný v textu líčí neblahé vyhlídky investora, který si objedná zpracování hodnocení záměru u nekvalitního zpracovatele, v důsledku čehož dochází k zastavení či zdržení projektu. I po úpravě textu z března 2018 označuje žalovaný práci žalobkyně jako nekvalitní a nabádá investory, že se jim nevyplatí nechat si u nekvalitních zpracovatelů, včetně žalobkyně a osob pro ni pracujících, hodnocení záměru zpracovat. V řízení bylo prokázáno nepatrné pochybení žalobkyně při provádění biologického hodnocení v lokalitě K.

6. Po právní stránce se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že uveřejnění předmětného textu představuje neoprávněný zásah do pověsti žalobkyně podle § 135 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), neboť obsahuje hodnotící úsudek, jenž nemá reálný (pravdivý) podklad. Hodnotící úsudek o „nekvalitě“ práce žalobkyně nelze dle odvolacího soudu vyřknout na podkladě dvou případů hodnocení záměrů vypracovaných žalobkyní, o nichž je žalovaný subjektivně přesvědčen, že nebyla provedena správně. Zjištění nepatrného pochybení žalobkyně při vypracování jednoho hodnocení nemůže být věcným podkladem pro paušální hodnocení práce žalobkyně jako opakovaně nekvalitní. Vytýkané jednání žalovaného tak představuje projev nepřipustné paušální kritiky, tedy kritiky vybočující z „fair“ projevu, která přesáhla určitou přípustnou intenzitu takovou měrou, kterou již v demokratické společnosti nelze tolerovat, a to i vzhledem ke skutečnosti, že žalobkyni nelze považovat za osobu veřejně činnou. V projednávané věci tak dle odvolacího soudu převažuje zájem na zachování pověsti žalobkyně nad zájmem na ochraně svobody projevu a práva na informace a žalovaný je povinen závadný stav požadovaným způsobem odstranit.

7. Žalobkyni byla dle odvolacího soudu způsobena vytýkaným jednáním žalovaného nehmotná újma snížením její vážnosti, k jejíž reparaci je přiměřeným zadostiučiněním podle § 2894 odst. 2 o. z. omluva. Způsobu a rozsahu zásahu žalovaného odpovídá dle odvolacího soudu požadavek žalobkyně na uveřejnění omluvy na webových stránkách žalovaného a zaslání

omluvného dopisu, nikoli však uveřejnění omluvy na profilu žalovaného na sociální síti, na němž předmětný text uveřejněn nebyl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalovaný dovoláním, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), pro posouzení právních otázek, jež nebyly dle žalovaného v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešeny, popřípadě jsou rozhodovány rozdílně.

9. Na prvním místě klade žalovaný dovolacímu soudu otázku, podle jakých kritérií má být posuzován střet práva na svobodu projevu nepodnikající osoby a práva na dobrou pověst podnikající právnické osoby, což je dle žalovaného otázka, jež dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem spatřuje žalovaný v tom, že odvolací soud dostatečně neodlišil koncepční rozdíly ochrany osobnosti člověka a jeho osobnostních práv oproti ochraně osobních práv právnických osob. Rozhodovací praxe týkající se střetu práv fyzických osob či dvou podnikajících právnických osob není proto dle žalovaného použitelná u střetu práv nepodnikající a podnikající právnické osoby.

10. Dále shledává žalovaný své dovolání přípustné pro řešení druhé otázky, za jakých podmínek lze považovat právnickou osobu za osobu veřejně činnou, což je dle žalovaného otázka, jež dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Odvolacímu soudu vytýká nesprávné právní posouzení významu veřejné činnosti žalobkyně, jež musí snést větší míru kritiky. Dle žalovaného je smyslem všech právnických osob veřejná činnost a z tohoto důvodu se zapisují do rejstříků. Žalobkyně navíc podniká v oblasti veřejného zájmu a rozhodla se soustředit své podnikání na investiční záměry, kterou jsou pod drobnohledem veřejnosti.

11. Dovolání je dle žalovaného přípustné rovněž pro řešení třetí otázky, zda hodnotící výrok o opakovaně nekvalitní práci vybočuje z mezí přípustné kritiky, což je dle žalovaného otázka, jež dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Odvolací soud dle žalovaného nevzal při svém právním posouzení věci v úvahu, že mimo ústavně garantovanou svobodu projevu může vybočovat pouze takový výrok, který zcela postrádá věcný základ. Žalovaný přitom uvedl dva příklady činnosti žalobkyně, které považuje za nekvalitní. Navíc výrok o nekvalitě práce není vůbec způsobilý poškodit dobrou pověst žalobkyně.

12. Dle žalovaného nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena ani čtvrtá otázka, zda může právnická osoba z titulu ochrany názvu, pověsti či soukromí požadovat náhradu nemajetkové újmy. Žalovaný má za to, že dle účinné zákonné úpravy nárok právnické osobě na přiměřené zadostiučinění v takovém případě nepřísluší.

13. Žalovaný shledává své dovolání přípustným rovněž pro řešení páté otázky, zda je možný zásah veřejné moci do svobody projevu v situaci, kdy lze zásah do dobré pověsti napravit jinak, což je dle žalovaného otázka, jež je v rozhodovací praxi řešena rozdílně. Žalovaný má za to, že odvolací soud posoudil podmínku subsidiarity zásahu veřejné moci do svobody projevu v rozporu se závěry vyjádřenými v nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. [I. ÚS 367/03](#), jež by se dle žalovaného měly uplatnit i v případě osob, které nejsou

veřejně činné. Předmětné výroky byly uveřejněny na webových stránkách a žalobkyni tak nic nebránilo napsat ke článku komentář, kde by polemizovala s výrokem žalovaného, nebo se bránit vyjádřením na vlastním webu, na sociálních sítích či vyjádřením pro média nebo věc řešit smírně přímo se žalovaným.

14. Kromě toho žalovaný odvolacímu soudu vytýká, že přiznal žalobkyni plnění nad rámec žalobního návrhu a že obsah uložené omluvy není pravdivý.

15. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že žalobu zamítne.

16. K dovolání žalovaného se žalobkyně vyjádřila tak, že považuje dovolání za nepřipustné.

č. 66

III.

Připustnost dovolání

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě a oprávněnou osobou, zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), posoudil, zda je dovolání přípustné.

18. Dovolací soud na úvod uvádí, že posoudil rozsah dovolání žalovaného s přihlédnutím k celkovému obsahu dovolání (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) a dovodil, že proti té části rozsudku odvolacího soudu, kterou byl změněn výrok II rozsudku soudu prvního stupně tak, že se žaloba zamítá, a proti nákladovému výroku rozsudku odvolacího soudu dovolání ve skutečnosti nesměruje, neboť ve vztahu k těmto částem rozsudku odvolacího soudu postrádá dovolání jakékoli odůvodnění.

19. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

20. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odst. 1). V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh) (odst. 2). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení (odst. 3).

22. První otázka dovolatele přípustnost dovolání nezakládá, neboť tato otázka již byla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena a odvolací soud se při jejím řešení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil.

23. Dovolací soud ve své rozhodovací praxi dospěl (na základě výkladu § 19b odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dále též jen „obč. zák.“, jehož principy se při posouzení neoprávněnosti zásahu do pověsti právnické osoby uplatní obdobně i v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5173/2017](#), a ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5145/2017](#)) k závěru, podle kterého ke vzniku deliktních závazků z neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna (mimo jiné) podmínka existence konkrétního zásahu vůči pověsti právnické osoby (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. [30 Cdo 2448/2007](#)). Musí zde proto existovat takové neoprávněné jednání žalovaného, jež je objektivně způsobilé zasáhnout do pověsti žalobce jako právnické osoby (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. [30 Cdo 149/2010](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, č. j. [23 Cdo 3945/2019](#)).

24. Ochrana (dobré) pověsti je chápána jako ústavní hodnota bez ohledu na to, zda jde o pověst osoby fyzické či právnické (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5173/2017](#)). Pro posouzení okolností zásahu do pověsti právnické osoby podle § 135 odst. 2 o. z. zveřejněním znevažujícího výroku týkajícího se právnické osoby je proto možno přiměřeně vycházet ze závěrů rozhodovací praxe dovolacího soudu o posuzování zásahu do (všeobecného) absolutního osobnostního práva člověka snížením jeho cti a vážnosti, resp. jeho dobré pověsti (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. [28 Cdo 1375/2002](#), a ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. [30 Cdo 149/2010](#), dále pak např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1385/2006](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [23 Cdo 2758/2010](#), či rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. [23 Cdo 1551/2011](#), a ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. [23 Cdo 3132/2014](#)).

25. Podmínky vzniku deliktních závazků z neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby je třeba posoudit vždy podle konkrétních okolností věci (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. [30 Cdo 5111/2009](#), a ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. [30 Cdo 149/2010](#)).

26. Dospěl-li odvolací soud v projednávané věci na základě skutkových zjištění (jež dovolacímu přezkumu nepodléhají, srov. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř.), včetně zjištění o účelu založení účastníků řízení a předmětu jejich činnosti, a na základě individuálního posouzení povahy předmětných výroků žalovaného a jejich (objektivních) účinků na pověst žalobkyně s ohledem na konkrétní zjištěné okolnosti věci k závěru, že jednání žalovaného (jako zapsaného spolku) je objektivně způsobilé zasáhnout do pověsti žalobkyně (jako obchodní korporace), nikterak se odvolací soud od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení dovolatelem předestřené otázky neodchýlil.

27. Přípustnost dovolání nezakládá ani dovolatelem formulovaná druhá otázka, neboť rovněž tato otázka již byla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena a odvolací soud se při jejím řešení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil.

28. Dovolateli lze přisvědčit v názoru, že při posuzování podmínek deliktu neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby je nutno zohlednit i skutečnost, zda se kritika týká záležitosti veřejného zájmu. Debata o věcech veřejných požívá velmi silnou ochranu. Svoboda projevu totiž představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, jednu ze základních podmínek jejího pokroku a rozvoje každého jednotlivce, přičemž se vztahuje nejen na informace a myšlenky, které jsou přijímané příznivě či jsou považovány za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. [23 Cdo 3372/2018](#), popř. nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. [IV. ÚS 1511/13](#), a ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. [II. ÚS 2051/14](#)).

č. 66

29. Osoby dotčené debatou o věcech veřejných (tzv. osoby veřejného zájmu) proto požívají ve vztahu ke kritice jejich činnosti zásadně nižší ochrany než osoby soukromé sféry. Měřítka posouzení rozsahu zveřejněných skutkových tvrzení a přiměřenosti hodnotících soudů jsou v případě těchto osob mnohem měkčí (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3770/2011](#), uveřejněný pod číslem 31/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. [30 Cdo 464/2016](#)).

30. Dovolací soud ve svém rozhodování dovodil, že tzv. osobou veřejného zájmu je v tomto smyslu osoba, jež vstoupila na veřejnou scénu. Tato osoba musí počítat s tím, že jakožto osoba veřejně známá bude pod drobnohledem veřejnosti, která se zajímá o její jak profesní, tak i soukromý život, a současně jej hodnotí, zvláště jedná-li se o osobu, která spravuje veřejné záležitosti. Veřejnost je oprávněna být o těchto osobách informována pro možnost posouzení způsobilosti jak odborné, tak morální, zastávat a náležitě obstarávat věci veřejné. Prezentace těchto údajů a jejich případná kritika však musí souviset s veřejnou činností, kterou daná osoba vykonává (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. [30 Cdo 1174/2007](#), uveřejněné pod číslem 29/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

31. Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věcí veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. veřejná činnost jednotlivých osob, mohou být veřejně posuzovány (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. [30 Cdo 2563/2009](#), popř. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. [I. ÚS 453/03](#)).

32. Jedná se tudíž o osoby, jež zastávají nějaký veřejný úřad anebo využívají veřejné zdroje a široce řečeno, všechny ty, kteří hrají roli ve veřejném životě, ať už v politice, ekonomii, umění, sociální sféře, sportu nebo v nějakém jiném oboru, popř. se jedná o tzv. osoby veřejného zájmu na základě chování, kdy taková osoba na sebe nejprve upozorní nějakým kontroverzním činem a posléze se k dané věci vyjadřuje do médií (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3770/2011](#), uveřejněný pod číslem 31/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

33. Proto dospěl-li odvolací soud k závěru, že žalobkyni nelze pouze na základě zjištění o zpracovávání biologických hodnocení území na objednávku od jiných osob (při výkonu jejího podnikání), jež tyto osoby používají (resp. mohou použít) jako podklad k rozhodnutí v některých správních řízeních (v oblasti ochrany přírody a krajiny), považovat za tzv. osobou veřejného zájmu, nikterak se odvolací soud od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil. Činnost žalobkyně spočívající ve zpracování těchto podkladů není jako taková výkonem veřejného úřadu (byť se jedná o činnost odbornou a veřejnoprávně upravenou) ani způsobem využívání veřejných zdrojů ani vstupováním do veřejného života, např. v politice, ekonomii či sociální sféře, nebo prováděním činnosti umělecké, sportovní, publicistické či jiné obdobné činnosti, jež by byla založena na upoutávání veřejné pozornosti. Ostatně dle skutkových zjištění je předmětný text adresován investorům a jeho účelem je varování před (soukromou) objednávkou nekvalitně zpracovaného biologického hodnocení, tedy jde o určitou radu investorům, jak správně obstarávat jejich vlastní (hospodářské) záležitosti.

34. Dovolání není přípustné ani pro řešení třetí otázky dovolatele, neboť i v tomto případě již byla položená otázka v rozhodování dovolacího soudu vyřešena a odvolací soud se při jejím řešení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil.

35. Dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k závěru, že posuzování neoprávněnosti zásahu do pověsti právnické osoby je založeno na vzájemném poměřování střetávajících se ústavně zaručených práv, a to základního práva každého (tj. i osoby právnické) na zachování dobré pověsti dle čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a politického práva na svobodu projevu a na informace dle čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. [23 Cdo 3945/2019](#)).

36. Ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu a Ústavního soudu přitom důsledně vychází ze zásady rovnosti ústavních práv, podle které žádné ústavně zaručené právo není samo o sobě nadřazeno jinému (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. [30 Cdo 3063/2009](#), či nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. [II. ÚS 357/96](#)). Proto je třeba vždy vážit konkurující si ústavně chráněné statky s ohledem na konkrétně skutkově utvořený základ, a to v tom smyslu a tak, aby oba konkurující si statky byly v co největší míře zachovány, a nelze-li tomuto požadavku vyhovět, je třeba zdůvodnit zásah do jednoho z konkurujících si statků při uplatnění principů proporcionality (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. [30 Cdo 1483/2013](#), či nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 23/05](#)).

37. Pro oblast ochrany pověsti dotčené osoby (tj. včetně osob právnických) se uvedená zásada projevuje tím, že je třeba vždy zkoumat míru (intenzitu) tvrzeného porušení základního práva na ochranu dobré pověsti, a to v kontextu se svobodou projevu a s právem na informace a se zřetelem na požadavek proporcionality uplatňování těchto práv a jejich ochrany (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2006, sp. zn. [30 Cdo 2796/2005](#), a ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. [30 Cdo 5018/2007](#), či nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2000 ve věci sp. zn. [I. ÚS 156/99](#)).

38. V tomto smyslu při posuzování otázky, zda jednání spočívající ve zveřejnění výroku způsobilého zasáhnout do pověsti právnické osoby je neoprávněné, je nutno dle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu rozlišovat, zda posuzovaný výrok má povahu skutkového

tvrzení či hodnotícího úsudku (soudu). Skutkové tvrzení se opírá o fakt, o objektivně existující realitu, která je zjiitelná pomocí dokazování; pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. Proto pravdivá informace není v zásadě způsobilá zasáhnout do pověsti jiného, pokud není podána tak, že zkresluje skutečnost (aniž by však zároveň nemohla zasáhnout jiné osobní hodnoty dotčeného). Hodnotící úsudek (kritika) naopak vyjadřuje subjektivní názor svého původce, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící úsudek proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda je forma jeho veřejné prezentace přiměřená a zda zásah do pověsti jiného je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tedy zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. [30 Cdo 1174/2007](#), uveřejněné pod číslem 29/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. [23 Cdo 1551/2011](#)).

č. 66

39. Lze tak shrnout, že prezentace hodnotícího úsudku a z něj vyplývající kritika je přípustná (oprávněná) tehdy, jde-li o kritiku věcnou a konkrétní, stejně jako přiměřenou, a to i co do obsahu a formy veřejné prezentace (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. [23 Cdo 3945/2019](#)).

40. O věcnou kritiku nejde tam, kde kritika vychází z nepravdivých podkladů, a která z těchto nepravdivých podkladů dovozuje vlastní hodnotící úsudky. Byť posuzování samotných hodnotících úsudků z hlediska jejich pravdivosti či nepravdivosti je ze subjektivní povahy úsudku vyloučeno, nelze pominout, že každé hodnocení se nezbytně odvozuje od skutkových podkladů. Hodnotící úsudek musí být závěrem, který lze na základě existujících skutečností logicky dovodit (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1315/2008](#)).

41. Požadavkem na konkrétní kritiku je to, že její potřebné výchozí podklady tvoří konkrétní objektivní skutečnosti. Kritika se tak musí vyvarovat toliko všeobecných soudů, které nejsou opřeny o potřebné konkrétní skutečnosti. I úsudek všeobecného rázu proto musí být podmíněn odpovídajícími existujícími skutečnostmi. Proto i všeobecná výtka závadného chování kritizovaného musí být vždy podložena určitým chováním posuzované osoby projeveným navenek – v opačném případě by se jednalo o kritiku nepřipustnou (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3567/2010](#)).

42. Přiměřenost kritiky předpokládá, že při ní nejsou překročeny meze nutné k dosažení sledovaného a zároveň společensky uznávaného účelu, a to jak z hlediska jejího obsahu, tak i formy její veřejné prezentace. Vybočí-li publikovaný názor z mezí obecně uznávaných pravidel slušnosti v demokratické společnosti, ztrácí tím charakter korektního úsudku (zprávy, komentáře) a jako takový se zpravidla ocitá již mimo meze právní ochrany (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. [30 Cdo 1490/2006](#), a ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. [30 Cdo 149/2010](#)).

43. Při zohlednění shora uvedených závěrů ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a Ústavního soudu lze v poměrech projednávané věci dovodit, že odvolací soud se svým rozhodnutím od této rozhodovací praxe neodchýlil. Odvolací soud dospěl na základě skutkových zjištění (jež, jak uvedeno shora, dovolacímu přezkumu nepodléhají) k závěru, že hodnotící úsudek o „nekvalitě“ práce žalobkyně představuje nepřipustnou paušální kritiku

vybočující z mezí „fair“ projevu, kterou již nelze v demokratické společnosti tolerovat, je-li taková kritika vyřknuta na základě jediného nepatrného zjištěného pochybení v činnosti žalobkyně. Proto uzavřel-li odvolací soud, že takováto kritika s ohledem na konkrétní okolnosti dané věci postrádá podmínku své věcnosti, jež vyžaduje, aby se kritika vyvarovala toliko všeobecných (paušalizujících) soudů, které nejsou opřeny o potřebné konkrétní skutečnosti, a aby hodnotící úsudek byl závěrem, který lze na základě existujících skutečností logicky dovodit, je jeho rozhodnutí v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

44. Navíc závěr odvolacího soudu, že v důsledku jednání žalovaného (skutečně) vznikla žalobkyni nemajetková újma poškozením její pověsti, je skutkovým zjištěním odvolacího soudu, nikoli právní otázkou, proto je nelze zpochybnit právním důvodem nesprávného právního posouzení věci (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.). Námitka žalovaného v tomto směru tudíž nemůže založit ani přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [30 Cdo 193/2013](#), ze dne 18. 8. 2020, sp. zn. [23 Cdo 268/2020](#), a ze dne 18. 12. 2020, sp. zn. [23 Cdo 1870/2020](#)).

č. 66

45. Stejně tak přípustnost dovolání nezakládá pátá otázka dovolatele, neboť se nejedná o otázku, jež by byla v rozhodování dovolacího soudu rozhodována rozdílně, jak uvádí dovolatel, přičemž odvolací soud se při jejím řešení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil.

46. Dovolateli lze přisvědčit, že dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k závěru, podle kterého mocenský zásah do svobody projevu za účelem ochrany pověsti jiných by se měl dostavit subsidiárně, tedy pouze tehdy, pokud škodu není možno napravit jinak, tj. např. užitím přípustných možností k oponování kontroverzním a zavádějícím názorům. Tak lze často minimalizovat škodlivý následek sporných výroků mnohem efektivněji, než cestou soudního řízení. Pro osoby činné v oblasti veřejného života, ať již jde o politiky nebo o osobnosti veřejně známé, obecně platí, že mimo jiné disponují mnohem snadnějším přístupem k médiím a mají tak mnohem snadnější možnost vyvrátit to, co ony samy považují za smyšlenky. Státní moc proto může diskusi o těchto otázkách regulovat jen výjimečně a jen v míře zcela nezbytně nutné (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. [30 Cdo 2563/2009](#), a ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. [30 Cdo 524/2011](#), popř. nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. [I. ÚS 367/03](#)).

47. Dovolatel však opomíjí, že omezení možnosti zásahu veřejné moci do svobody projevu je podmíněn právě tím, že poškozený jako tzv. osoba veřejného zájmu má v zásadě odpovídající přístup k příslušným médiím, prostřednictvím kterých k zásahu do pověsti došlo, a tudíž je (vzhledem ke konkrétním okolnostem věci) namíste kritickou diskusi prostřednictvím takového média pouze regulovat, nikoli do ní mocensky zasahovat.

48. V poměrech projednávané věci se však o takovou situaci nejednalo, neboť k zásahu do pověsti žalobkyně nedošlo prostřednictvím hromadného sdělovacího prostředku, k němuž by žalobkyně (jako tzv. osoba veřejného zájmu) měla srovnatelný přístup a s žalovaným zde mohla vést vzájemnou kritickou diskusi. Dle skutkových zjištění soudů došlo k zásahu do pověsti žalobkyně prostřednictvím vlastní webové stránky žalovaného, a to v takové její části, jejíž obsah žalovaný sám vytváří, spravuje a kontroluje. Ostatně opačný názor dovolatele by vedl v konečném důsledku k nepřipustnému závěru, že v prostředí internetových webových stránek je právní ochrana před neoprávněným zásahem do pověsti

reálně vyloučena právě tím, že dotčená osoba se může prakticky vždy k zásahu do své pověsti vyjádřit buď připojením komentáře do připojeného diskuzního blogu nebo provozovat vlastní webové stránky.

49. Proto ani při řešení této otázky se odvolací soud od ustáleného rozhodovací praxe dovolacího soudu neodchýlil.

50. Přípustnost dovolání nemůže založit ani námitka dovolatele, již dovolatel vytýká odvolacímu soudu existenci vady řízení (že přiznal žalobkyni plnění nad rámec žalobního návrhu), neboť vada řízení sama o sobě přípustnost dovolání nezakládá (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. [23 Cdo 3500/2019](#), uveřejněný pod číslem 46/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1453/2014](#), či ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. [23 Cdo 4905/2014](#)).

č. 66

51. Dovolací soud nicméně shledává dovolání přípustným pro řešení čtvrté otázky dovolatele, zda se právnická osoba může (úspěšně) domáhat z titulu ochrany před neoprávněným zásahem do své pověsti podle § 135 odst. 2 o. z. s účinností od 1. 1. 2014 odčinění takto způsobené nemajetkové újmy, neboť tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. A to ani v žalobkyní odkazovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5145/2017](#), v němž byla řešena otázka, zda předmětné výroky žalovaného byly způsobilé zasáhnout pověst žalobkyně, a nikoli otázka, zda v důsledku takového případného zásahu vzniká či nevzniká delikt ní závazek k odčinění nemajetkové újmy. Obdobně pak Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. [23 Cdo 3372/2018](#), založil své rozhodnutí o dovolání žalovaného na závěru, že předmětné výroky nevybočily z rámce přípustné veřejné kritiky a do pověsti žalobkyně neoprávněně nezasáhly, a tudíž dovolání žalobkyně k otázce způsobu odčinění tvrzené nemajetkové újmy způsobené těmito výroky odmítl.

IV.

Důvodnost dovolání

52. Dovolání je v tomto rozsahu důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

53. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

54. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Aplikovaná právní úprava

55. Podle skutkových zjištění odvolacího soudu došlo ke skutečnosti, z níž má uplatněný nárok vyplývat, po 1. 1. 2014, proto práva a povinnosti z toho plynoucí je třeba podle § 3028 odst. 1 o. z. posuzovat podle občanského zákoníku účinného od tohoto data.

56. Je třeba předznamenat, že žalobkyně se předmětné omluvy po žalovaném domáhá v souvislosti s tvrzením o vzniku nemajetkové újmy v důsledku neoprávněného zásahu do své pověsti a výslovně za účelem odčinění takto vzniklé újmy. Odvolací soud právně posoudil tento návrh žalobkyně jako nárok na přiznání přiměřeného zadostiučinění k odčinění nemajetkové újmy způsobené žalobkyni ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z. a proti důvodnosti takto přiznaného nároku brojí žalovaný svým dovoláním, když v rámci vyličení předpokladů přípustnosti dovolání formuluje v tomto smyslu právní otázku, s níž přípustnost svého dovolání spojuje.

57. Podle § 135 o. z. právnická osoba, která byla dotčena zpochybněním svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek (odst. 1). Stejná ochrana náleží právnické osobě proti tomu, kdo bez zákonného důvodu zasahuje do její pověsti nebo soukromí, ledaže se jedná o účely vědecké či umělecké nebo o tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství; ani takový zásah však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy právnické osoby (odst. 2).

58. Podle § 2894 odst. 2 o. z. nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

59. Oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 uplatňuje současná právní úprava v oblasti podmínek soukromého deliktního závazku k odčinění nemajetkové újmy (resp. tzv. satisfakčního nároku) odlišná východiska. Závazek k odčinění nemajetkové újmy není v současnosti pojímán jako důsledek (resp. součást) jednotlivých zvláštních práv (resp. nároků) vyplývajících z deliktního zásahu do některých (v zákoně vyjmenovaných) soukromých práv (resp. jako soubor jednotlivých samostatně existujících závazků spjatých vždy s konkrétní zákonem vymezenou deliktní skutkovou podstatou), nýbrž je považován za součást obecné úpravy deliktního závazku k náhradě (majetkové a nemajetkové) újmy, což souvisí s uplatněnou koncepcí jednotné právní úpravy deliktního (škodního) práva v rekonstruované podobě soukromého práva (srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, sněmovní tisk č. 362/0, 6. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu, 2010-2013, dále též jen „důvodová zpráva k o. z.“).

60. Podle současné právní úpravy je tak nutno rozlišovat mezi podmínkami vzniku jednotlivých (zvláštních) deliktních závazků vyplývajících ze samotného neoprávněného porušení (popř. ohrožení) cizího soukromého práva (typicky spjatých s tzv. nárokem zápůrčím a tzv. nárokem odstraňovacím), oproti vzniku (obecného) deliktního závazku k odčinění nemajetkové újmy poskytnutím přiměřeného zadostiučinění, jehož podmínkou je, aby nemajetková újma, jež má být poskytnutím přiměřeného zadostiučinění odčiněna, na straně poškozeného (obdobně jako v případě takto způsobené újmy majetkové) skutečně vznikla (v tomto smyslu srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2020, sp. zn. [23 Cdo 4263/2019](#)).

61. V rámci takto chápaného (jednotného) deliktního práva k náhradě újmy současná právní úprava nicméně nepovažuje závazek k odčinění nemajetkové újmy, na rozdíl od náhrady újmy na jmění (škody), za pravidelný důsledek porušení právní povinnosti (resp. zásahu do cizího

práva), nýbrž předpokládá vznik tohoto závazku (výjimečně) pouze tehdy, byla-li taková povinnost výslovně ujednána nebo stanoví-li tak zvlášť zákon (§ 2894 odst. 2 o. z.).

62. Případy, kdy zákon zvlášť stanoví povinnost odčinit nemajetkovou újmu, jsou dle důvodové zprávy k návrhu občanského zákoníku pojaty v účinném právu dosti široce, resp. oproti předchozí právní úpravě dochází k jejich celkovému rozšíření (srov. Melzer, F.: § 2894. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol.: Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IX, § 2894 -3081. Praha: Leges, 2018, str. 44).

63. Ve vztahu k právnickým osobám účinná právní úprava v občanském zákoníku nevylučuje (nepopírá) možnost vzniku nemajetkové újmy (resp. některých forem nemajetkové újmy) i na jejich straně. Zároveň z hlediska samotných podmínek vzniku závazku k odčinění vzniklé nemajetkové újmy nerozlišuje, zda byla nemajetková újma způsobena osobě fyzické či právnické. Proto i pro nemajetkovou újmu způsobenou právnické osobě platí, že podle § 2894 odst. 2 o. z. vzniká povinnost škůdce k jejímu odčinění pouze tehdy (nebylo-li výslovně ujednáno jinak), stanoví-li tak zvlášť zákon.

64. Povinnost odčinit nemajetkovou újmu způsobenou právnické osobě přichází v zákonem zvlášť stanovených případech v úvahu (obecně vzato) kupříkladu v souvislosti s

- porušením práva člena spolku (srov. § 261 o. z.),
- porušením práva k obchodní firmě (srov. § 423 odst. 2 ve spojení s § 2988 o. z.)
- ochranou proti omezování hospodářské soutěže (§ 2990 o. z. ve spojení s § 2988 o. z.)
- ochranou proti nekalé soutěži (srov. § 2988 o. z.),
- porušením práv podle zákona o obchodních korporacích [srov. § 3 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)],
- porušením práv podle autorského zákona [srov. § 40 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 74, 78, 82, 86 a 94 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)],
- porušením práv z průmyslového vlastnictví (srov. § 5 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství),
- porušením šlechtitelských práv k odrůdám rostlin [srov. § 27 zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochraně práv k odrůdám)],
- nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem [srov. § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), a stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. [Cpjn 206/2010](#), uveřejněné pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek].

65. Oproti právní úpravě účinné od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 (dle § 19b obč. zák.) současná právní úprava v případě deliktního zásahu do pověsti právnické osoby (a rovněž v případě zásahu do jejího názvu nebo soukromí) podle § 135 odst. 2 o. z. právo poškozené právnické osoby na odčinění takto způsobené nemajetkové újmy zvlášť nestanoví.

66. Lze tak uzavřít, že právnické osobě právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené (samotným) neoprávněným zásahem do její pověsti podle § 135 odst. 2 o. z. na základě přímého použití účinné právní úpravy v občanském zákoníku (není-li výslovně ujednáno jinak) nevzniká.

č. 66

K podmínkám použití analogie a přímého použití ustanovení mezinárodní smlouvy

67. Vzhledem k uvedenému závěru dovolací soud posoudil, zda právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do pověsti právnické osoby podle § 135 odst. 2 o. z. lze dovodit na základě analogického použití právní úpravy některého ze zákonem zvlášť stanovených důvodů vzniku práva na odčinění nemajetkové újmy.

68. Zároveň dovolací soud posoudil, zda existence předmětného práva právnické osoby nevyplyvá z některého přímo použitelného ustanovení ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy, jíž je Česká republika vázána, pokud by taková mezinárodní smlouva stanovila něco jiného než zákon (čl. 10 Ústavy ve znění účinném od 1. 6. 2002).

69. Dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k závěru, že předpokladem užití analogie jako nástroje soudcovského dotváření práva je závěr o existenci tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu. O takovou mezeru se jedná toliko v případě, kdy argumenty teleologického výkladu, které jsou relevantní při interpretaci příslušného ustanovení, platí i pro skutkové stavy, které nelze podřadit pod nejširší jazykový význam tohoto ustanovení. Stav, kdy pro jeden případ, znaky jehož skutkové podstaty jsou popsány v hypotéze právní normy, tu z jejího jazykového výkladu vyplývá určitý následek stanovený v dispozici, pro jiný případ však nikoliv, ačkoliv se teleologie tohoto ustanovení (vzhledem k hodnotám a principům, na nichž je založen právní řád) vztahuje stejně na oba případy, se neslučuje s principem hodnotové bezrozpornosti právního řádu a opodstatňuje závěr o neúplnosti zákona, kterou je možno a nutno dotvořit prostřednictvím judikatury (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2013, sp. zn. [32 Cdo 2309/2011](#), ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. [32 Cdo 1519/2012](#), a ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2422/2015](#), popř. nálezy Ústavního soudu ze 25. 6. 2002, sp. zn. [Pl. ÚS 36/01](#), ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. [IV. ÚS 611/05](#), ze dne 21. 3. 2006, sp. zn. [I. ÚS 717/05](#), a ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 3/06](#)).

70. V případě rozporu mezi ratifikovanou a vyhlášenou mezinárodní smlouvou a zákonem (čl. 10 Ústavy ve znění účinném od 1. 6. 2002) platí, že v souladu s čl. 95 odst. 1 Ústavy jsou touto mezinárodní smlouvou vázány i soudy při svém rozhodování a též na základě čl. 1 odst. 2 Ústavy, podle něž Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, jsou povinny dotčenou mezinárodní úmluvu respektovat a vnitrostátní právo vykládat

souladně s jejími ustanoveními. Pokud by to nebylo možné a vnitrostátní podústavní právo by bylo v rozporu s touto úmluvou bez možnosti konformního výkladu, bylo by namíště aplikovat přednostně tuto úmluvu, a to za podmínky, že by její relevantní ustanovení bylo tzv. samovykonatelné („self-executing“), tj. vnitrostátně bezprostředně použitelné, bez nutnosti převtělení do konkrétního zákonného ustanovení (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. [I. ÚS 2637/17](#)).

Východiska v ústavním právu

71. Při úvaze o možné existenci tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu ve vztahu k odčinění nemajetkové újmy způsobené právní osobě neoprávněným zásahem do její pověsti vzal dovolací soud nejprve v úvahu ústavní východiska této právní ochrany.

72. Podle čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

73. Ústavní soud při výkladu povahy ústavně zaručených základních práv a svobod zakotvených v Listině základních práv a svobod uplatňuje obecné východisko, podle kterého tato práva a svobody se vztahují též na osoby právní za splnění předpokladu, že to povaha věci umožňuje. To platí i ve vztahu k ústavní garanci (dobré) pověsti. Jak uvedeno shora, ochrana (dobré) pověsti je chápána jako ústavní hodnota bez ohledu na to, zda jde o pověst osoby fyzické či právní (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5173/2017](#), či nález Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. [I. ÚS 201/01](#)).

74. Z uvedené ústavní garance, resp. z rozhodování dovolacího soudu či Ústavního soudu k této problematice, nicméně nevyplývá, že by její nedílnou součástí (resp. nezbytným nástrojem její ochrany) byla nutně i existence soukromého práva právní osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti. Ostatně v rozhodování Ústavního soudu je patrný určitý příklon k majetkovému pojetí ochrany dobrého jména právní osoby ve smyslu mezinárodně vžitého termínu „goodwill“ a jeho majetkové povahy (srov. nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. [I. ÚS 3819/14](#)).

K povaze práva na ochranu pověsti právní osoby podle účinné právní úpravy

75. Dovolací soud při posouzení předmětné otázky dále vyšel ze závěrů své dosavadní rozhodovací praxe o podstatě (povaze) práva právní osoby na ochranu její pověsti.

76. Dovolací soud ve svém rozhodování uplatňuje východisko, podle kterého ačkoli ustanovení § 135 odst. 2 o. z. používá jen pojem „pověst“ (oproti předchozímu zákonnému pojmu „dobrá pověst“ podle § 19b odst. 3 obč. zák., účinného do 31. 12. 2013), obsah tohoto pojmu se nezměnil. Lze tak mít za to, že i nadále se zachovávají stejné principy, na nichž byla ochrana pověsti právní osoby založena podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5173/2017](#), ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5145/2017](#), ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. [23 Cdo 3372/2018](#)).

77. V tomto smyslu považuje rozhodovací praxe dovolacího soudu právo právní osoby na ochranu pověsti za jedno z práv osobní povahy, jež jsou právní osobám zákonem přiznána. Jedná se o právo nezcizitelné, sleduje osud právní osoby a přechází s podstatou

právnícké osoby na právního nástupce (srov. podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. [30 Cdo 5111/2009](#), či ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. [30 Cdo 149/2010](#)).

78. V tomto směru lze doplnit, že důvodová zpráva k občanskému zákoníku vymezuje právo na ochranu pověsti právnícké osoby (společně s právem na ochranu jejího názvu a soukromí) jako „práva spojená s právní osobností právnícké osoby“, a to oproti „osobnostnímu právu“ člověka jako projevu „zákonné garancie všech přirozených práv člověka“.

79. Pověst má právnícká osoba od svého vzniku po celou dobu trvání její existence. V souladu s obecně uznávanou presumpcí poctivosti jednání subjektů práva se rovněž předpokládá, že právnícká osoba má (dobrou) pověst do té doby, dokud není proveden úspěšně důkaz opaku. To znamená, že podle tohoto východiska se hodnotí i neoprávněnost zásahu do pověsti právnícké osoby. Pověst konkrétní právnícké osoby je především vytvářena na základě zkušeností, které s tímto subjektem mají její obchodní partneři, zákazníci či jiné subjekty, kteří s ní přichází do kontaktu (srov. např. rozsudek ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. [30 Cdo 1385/2006](#)).

č. 66

Právní úprava v mezinárodním právu

80. Dovolací soud dále posoudil, zda z vyhlášených ratifikovaných mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, vyplývá její závazek stanovit soukromé právo právnícké osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti.

81. V tomto směru lze konstatovat, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, problematiku odškodňování nemajetkové újmy právnícké osoby způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti neupravují.

82. Ve vztahu k právní úpravě obsažené v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhlášené pod č. 209/1992 Sb., dále též jen „Úmluva“) a jejímu výkladu provedenému Evropským soudem pro lidská práva lze zmínit, že jde-li o pověst fyzické osoby, je její ochrana stanovena prostřednictvím čl. 8 jako součást práva na soukromí (srov. např. rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, ve věci [39954/08](#), Axel Springer AG proti Německu). Zároveň Evropský soud pro lidská práva ve vztahu k osobám právníckým dovedl, že do působnosti čl. 8 Úmluvy spadá i ochrana jejich obchodních prostor (srov. rozsudek ze dne 28. 4. 2005, ve věci [41604/98](#), Buck proti Německu) a korespondence právníckých osob (srov. např. rozsudek ze dne 16. 10. 2007, ve věci [74336/01](#), Wieser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakousku).

83. Evropský soud pro lidská práva dále připustil, že ochrana dobré pověsti právnícké osoby může být legitimním cílem omezení práva na svobodu projevu podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy (srov. např. rozsudek ze dne 15. 2. 2005, ve věci [68416/01](#), Steel a Morris proti Spojenému království, či rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, ve věci [64569/09](#), Delfi AS proti Estonsku, popř. rozhodnutí Výboru druhé sekce ze dne 2. 9. 2014, ve věci [32783/08](#), Firma Edv Für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH proti Německu).

84. Jde-li však o samotnou otázku, zda z Úmluvy vyplývá ochrana nemajetkových zájmů právnícké osoby spojených s neoprávněným zásahem do její pověsti či přímo její právo

na odčinění takto způsobené nemajetkové újmy, nelze konstatovat, že by Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodování takovouto ochranu právnických osob dovodil či že by přímo stanovil členským státům povinnost přiznat právnickým osobám právo na soukromoprávní odčinění takto způsobené nemajetkové újmy, a to ani v rámci (pozitivního) závazku členských států efektivně chránit Úmluvou zaručená práva před zásahy ze strany soukromých osob (ve smyslu závěrů uvedených např. v rozsudku Soudního dvora ze dne 26. 3. 1985, ve věci [8978/80](#), X a Y proti Nizozemsku). (Srov. obdobně též Acheson, D.: Corporate reputation under the European Convention on Human Rights. Journal of Media Law, roč. 2018, č. 1, str. 57.)

č. 66

85. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva naopak (na základě výkladu omezení práva na svobodu slova ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy) zdůrazňuje, že povaha práva právnických osob na dobrou pověst a jeho rozsah jsou diskutabilní (srov. rozsudek ze dne 5. 12. 2017, ve věci [19657/12](#), Frisk a Jensen proti Dánsku) a že je rozdíl mezi dobrou pověstí právnické osoby a jednotlivce, přičemž u první jmenované nelze dovozovat vliv na její důstojnost, a tedy ani morální rozměr tohoto práva (srov. rozsudek ze dne 8. 10. 2019, ve věci [15449/09](#), Margulev proti Rusku). K tomu pak Evropský soud pro lidská práva (rovněž na základě výkladu čl. 10 odst. 2 Úmluvy) doplnil, že členské státy mají prostor pro uvážení, pokud jde o prostředky, které poskytují podle vnitrostátního práva, aby umožnily společností zpochybnit pravdivost a omezit škodlivé následky tvrzení, která jsou s to poškodit jejich pověst, přičemž je třeba vzít v úvahu, že existuje rozdíl mezi zájmy společnosti na komerční reputaci a pověstí jednotlivce týkající se jeho společenského postavení (srov. např. rozsudek ze dne 19. 7. 2011, ve věci [23954/10](#), Uj proti Maďarsku).

86. Kromě toho Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodování zvažoval rovněž majetkovou povahu ochrany pověsti právnické osoby ve smyslu „goodwillu“ jejího závodu, a to v rámci posuzování možného porušení čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhlášeného pod č. 209/1992 Sb.). V tomto směru uvedl, že „goodwill“ může být prvkem ocenění profesní praxe. Nicméně budoucí příjem sám o sobě se stane „majetkem“ až poté, co byl dosažen, nebo pokud na něj existuje vymahatelný nárok, a proto „goodwill“ nespadá (za daných okolností věci) do působnosti čl. 1 Dodatkového protokolu [srov. rozhodnutí komise ze dne 3. 10. 1984, ve věci [10438/83](#), Batelaan a Huiges proti Nizozemí, rozhodnutí soudu ze dne 25. 1. 2000, ve věci [37683/97](#), Ian Edgar (Liverpool) Ltd proti Spojenému království, a rozsudek ze dne 11. 4. 2006, ve věci [34600/03](#), Levänen a ostatní proti Finsku].

87. V právu unijním není problematika deliktčního závazku k náhradě újmy plně unifikována či harmonizována. Dílčí harmonizace proběhla pouze v některých specifických oblastech, jako je spotřebitelské právo [srov. směrnici Rady ze dne 25. července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (85/374/EHS)], právo hospodářské soutěže (srov. směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži) či ochrana osobních údajů (srov. nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení

směrnice 95/46/ES). Žádný z těchto předpisů však ani částečně neupravuje odčinění nemajetkové újmy způsobené právnické osobě neoprávněným zásahem do její pověsti.

Přeshraniční srovnání

88. Dovolací soud při svém rozhodování rovněž zohlednil stav právní úpravy dané problematiky v některých evropských zemích. Učinil tak při vědomí, že účinný občanský zákoník se z hlediska svých inspiračních zdrojů hlásí k evropským kontinentálním konvencím a přijímá ideje soukromého práva v duchu evropských právních tradic (srov. důvodovou zprávu k o. z.).

89. Právní úprava francouzská připouští vznik nemajetkové újmy právnické osoby, jejíž odčinění se poskytuje buď podle obecné úpravy čl. 1240 tamního občanského zákoníku, kdy je však podle judikatorního výkladu vyžadováno, aby škůdce a poškozený byli v konkurenčním vztahu, nebo podle zvláštních předpisů (zejm. zákona o svobodě tisku z roku 1981). Právo na odčinění nemajetkové újmy za neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby tak nelze podle tamní úpravy přiznat, nedomáhá-li se poškozená osoba ochrany před nekalou soutěží nebo ochrany v rámci zvlášť vymezené oblasti přiznané podle zvláštních právních předpisů (srov. rozhodnutí Kasačního soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 05-16.437, nebo ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 11-10.278).

č. 66

90. Německá právní úprava uznává soukromé právo právnických osob na ochranu dobré pověsti. Nástrojem této ochrany je však především žaloba na zdržení se závadného jednání. Právnickým osobám nenáleží ve smyslu § 253 odst. 1 tamního občanského zákoníku právo na odčinění způsobené nemajetkové újmy, pokud zároveň netvrdí porušení pravidel nekalé soutěže nebo existenci deliktu podle zvláštního předpisu, což vyplývá z funkce přiměřeného zadostiučinění, jež má poskytnout satisfakci poškozené osobnosti (srov. např. rozsudky Spolkového soudního dvora ze dne 3. 6. 1975, sp. zn. VI ZR 123/74, nebo ze dne 8. 7. 1980, sp. zn. VI ZR 177/78).

91. Podle nizozemského práva přichází v úvahu náhrada nemajetkové újmy v rozsahu, v jakém právo takovou náhradu výslovně přiznává (čl. 6:95 a čl. 6:106 tamního občanského zákoníku). Byť obecně vzato lze přiznat náhradu nemajetkové újmy za poškození dobrého jména v důsledku porušení pravidel týkajících se slušného chování, v případě újmy způsobené právnickým osobám převažuje názor, že lze uvažovat pouze o újmě majetkové.

92. V Belgii se daná problematika odvíjí od ustanovení čl. 1382 tamního občanského zákoníku. Judikatura v zásadě připouští možnost poškození dobrého jména právnické osoby, avšak ve vztahu k obchodním společnostem tradičně zastává názor, že nemohou utrpět jinou než majetkovou škodu. Čistě nemajetková újma těchto společností není právem uznávána. Náhradu za poškození dobré pověsti je tak možno přiznat za předpokladu, že společnosti poškozením dobré pověsti vznikla škoda majetková.

93. Obdobné závěry platí i pro právní úpravu finskou (neobsahující kodifikovaný kodex soukromého práva).

94. Oproti tomu v Itálii (na základě čl. 2059 tamního občanského zákoníku) či Slovinsku (na základě čl. 132 tamního zákona o závazcích) soudní praxe možnost odčinění nemajetkové

újmy vzniklé právnické osobě v důsledku zásahu do její pověsti uznává (srov. von Bar, Ch. a kol.: Principles of European law: study group on a European civil code. Non-contractual liability arising out of damage caused to another. Mnichov: Sellier, 2009, str. 336).

Nadnárodní osnovy deliktního práva

95. Vzhledem k tomu, že jedním z inspiračních zdrojů účinného občanského zákoníku jsou rovněž relevantní nadnárodní (akademické) projekty unifikace (evropského) soukromého práva, dovolací soud při posouzení předestřené otázky zohlednil přístup těchto projektů k dané problematice.

č. 66

96. Podle Principů evropského deliktního práva (PETL) se škodou rozumí majetková nebo nemajetková újma zákonem chráněného zájmu (čl. 2:101). Z chráněných nemajetkových zájmů, jejichž poškození může vzhledem k rozsahu ochrany (čl. 2:102) ospravedlnit náhradu nemajetkové újmy, se výslovně uvádí život, tělesná a duševní integrita, lidská důstojnost a svoboda, jež požívají nejvyšší ochrany. V tomto rámci se uznává, že poškození chráněného zájmu může ospravedlnit náhradu nemajetkové újmy, konkrétně je tak tomu v případě, pokud poškozený utrpěl osobní újmu nebo újmu na své svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech (čl. 10:301).

97. Úprava Společného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference) v obecné rovině stanoví, že ustanovení o deliktním závazku k náhradě újmy se zásadně vztahují jak na osoby fyzické, tak osoby právnické (čl. VI.-1:103), a odškodňuje se vznik právně významné újmy (čl. VI.-1:101). Právně významnou újmou („legally relevant damage“) přitom může být taková majetková či nemajetková újma, o níž to osnova stanoví, nebo jedná-li se o újmu vzniklou ze zásahu do (národním) zákonem přiznaného práva nebo právem chráněného zájmu (čl. VI.-2:101).

98. Komentářová literatura k osnově uvádí, že oprávněnou osobou z deliktního závazku k náhradě újmy mohou v zásadě být rovněž osoby právnické. Není tomu však tehdy, pokud se některé ustanovení osnovy vztahuje pouze k osobám fyzickým nebo pokud se konkrétní právně významná újma právnických osob netýká. Přitom pojem právně významné újmy je záměrně osnovou ponechán jako otevřený („flexible rule“). Je tomu tak nejen proto, že v tomto směru není reálně možné zohlednit všechny rozmanité životní situace, jež mohou nastat, nýbrž i vzhledem k existenci významných odlišností v ústavních východiscích v jednotlivých národních právních řádech a nedostatečné harmonizaci v otázkách samotného základu právní odpovědnosti. Řešení těchto otázek je tak ponecháno právním řádům jednotlivých států a jejich soudnímu výkladu. Jako příklad je pak výslovně uváděna otázka, zda právnické osoby mají či nemají být nadány osobními (osobnostními) právy (zejm. zda mají svoji vlastní „dobrou pověst“ či „důstojnost“) a pokud tomu tak je, v jakém rozsahu má být ochrana těchto zájmů právnických osob přiznána (srov. von Bar, Ch. a kol., op. cit., str. 305).

99. Z osnovou zvlášť vymezených skutkových podstat lze zmínit újmu způsobenou zásahem do důstojnosti, svobody nebo soukromí, jež se primárně vztahuje k osobám fyzickým. Jde-li však o zásah do pověsti osoby, resp. újmy z toho vzniklé, jedná se o právně významnou újmu (pouze) tehdy, pokud tak stanoví národní právní řád (srov. čl. VI.-2:203). Osnova tedy i v tomto ustanovení ponechává otázku existence osobních (osobnostních) práv právnických

osob na řešení v jednotlivých státech a jejich soudnímu výkladu (srov. von Bar, Ch. a kol., op. cit., str. 423).

100. Kromě toho osnova stanoví zvláštní skutkovou podstatu újmy vzniklé v důsledku sdělení takových informací o jiném, o nichž škůdce věděl nebo musel vědět (resp. musel rozumně předpokládat), že jsou nepřesné (srov. čl. VI.-2:204). V tomto zvláštním případě osnova předpokládá, že poškozenou osobou může být i osoba právnická, nicméně tato skutková podstata je založena na objektivním principu v tom smyslu, že není významné, zda sdělením informace došlo k zásahu do osobní cti („*personal honour*“) poškozeného. Kupříkladu postačí, pokud nepřesná informace vyvolá pochybnosti o důvěryhodnosti poškozené osoby (srov. von Bar, Ch. a kol., op. cit., str. 444).

101. Formu odškodnění způsobené újmy předpokládá osnova primárně v penězích, jiným způsobem tehdy, pokud se to jeví vhodné vzhledem k okolnostem věci (srov. čl. VI.-6:101). Odškodnění v nepeněžitě formě se předpokládá především v případě zásahu do nehmotných osobnostních práv (srov. von Bar, Ch. a kol., op. cit., str. 910).

č. 66

Historické právní úpravy na našem území

102. Vzhledem k tomu, že základním ideovým zdrojem rekodifikace účinné úpravy soukromého práva je vládní návrh občanského zákoníku bývalého Československa z r. 1937, jenž sledoval (mimo jiné) modernizační revizi původně rakouského všeobecného zákoníku občanského (srov. důvodovou zprávu k o. z.), vzal dovolací soud v úvahu rovněž historický vývoj právní úpravy institutu ochrany pověsti právnické osoby na našem území.

103. V minulosti byla výslovná úprava práva právnických osob na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich (dobré) pověsti obsažena v ustanovení § 19b odst. 2 a 3 obč. zák., ve znění účinném od 1. 2. 1992 do 31. 12. 2013. Dle tehdejší koncepce právní úpravy deliktních závazků bylo toto právo považováno za zvláštní právo (nárok) satisfakční povahy přímo spjaté s právním uznáním a ochranou této osobní (nemajetkové) hodnoty právnických osob, a to oproti obecné úpravě deliktního závazku k náhradě škody, jenž byl spjat pouze se vznikem škody majetkové.

104. Předcházející znění občanského zákoníku z roku 1964 ani občanský zákoník z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.) zvláštní úpravu ochrany pověsti právnických osob neobsahovaly a toto právo nevznikalo ani podle obecné úpravy deliktního závazku k náhradě škody vzhledem k jeho majetkovému pojetí (stejně tak i dle zákona č. 109/1964 Sb., hospodářského zákoníku, a zákona č. 101/1963 Sb., zákoníku mezinárodního obchodu).

105. Hospodářský zákoník upravoval pouze ochranu dobré pověsti podniku, s níž bylo mimo jiné spjato i právo na uveřejnění arbitrážního rozhodnutí, v rámci právní úpravy nekalé soutěže spočívající v uvádění falešných údajů při provozování podniku (§ 119d), a to ve znění účinném od 1. 5. 1990 do 31. 12. 1991.

106. Osnova vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 stanovila, že právnické osoby požívají zpravidla stejných práv jako osoby přirozené (§ 79), zvláštní právní úpravu osobnostních práv fyzických (přirozených) osob však neobsahovala. Dle důvodové zprávy

k osnově z této úpravy vyplývá, že právníkům osobám mají příslušet pouze ta práva, jež nejsou takové povahy, že „mohou náležeti pouze osobám fyzickým“.

107. Obecná úprava deliktního závazku k náhradě škody v této osnově nebyla spjata pouze s újmou majetkovou, nýbrž týkala se i „všelijaké újmy, která někomu vznikne na osobě“ (§ 1120). Náhrada se předpokládala zásadně za újmu majetkovou (§ 1156), nicméně v případě některých zvláštních skutkových podstat, včetně újmy při ublížení na cti či při porušení práva na jméno (§ 1167 a násl.), se při odškodnění mělo postupovat obdobně podle právní úpravy náhrady újmy na zdraví (§ 1157), tj. včetně odškodnění duševních útrap. Tím byl dle důvodové zprávy dostatečně kryt „princip náhrady za škodu immateriální“. Zároveň však důvodová zpráva uváděla, že „jest samozřejmé a není třeba výslovně to v zákoně vytýkati“, že bylo-li ublíženo na cti právníkové osobě, „předpis o bolestném neplatí“. To dle důvodové zprávy mělo platit i v případě újmy při porušení práva na jméno.

č. 66

108. Obecný zákoník občanský (císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., dále též jen „o. z. o.“) obdobně stanovil, že „dovolené společnosti“ používají zpravidla stejných práv jako jednotlivé osoby (§ 26). Ve vztahu k osobám fyzickým uplatňoval východisko, podle kterého každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva (§ 16). Zvláštní úpravu stanovil ve vztahu k ochraně jména, s níž výslovně spojoval nárok na náhradu škody, došlo-li k zásahu do tohoto práva zaviněně (§ 43).

109. Obecný závazek k „náhradě škody a zadostiučinění“ vyplýval mimo jiné z újmy, která byla někomu učiněna na jeho osobě (§ 1293). Zásadně měla být poskytována náhrada za „utrpenou“ újmu majetkovou, jež se označovala jako „odškodnění“. „Plné zadostiučinění“ oproti tomu pokrývalo kromě skutečné škody rovněž ušlý zisk a také „shlazení způsobené urážky“ (§ 1323). V případě zvláštních skutkových podstat při újmě na cti spočívajících jednak v urážce (§ 1330 odst. 1), jednak v rozšiřování nepravdivých zpráv (§ 1130 odst. 2), bylo stanoveno, že byla-li někomu urážkou na cti způsobena skutečná škoda, nebo ušel-li mu tím zisk, „jest oprávněn žádati za náhradu“. V případě rozšiřování nepravdivých zpráv bylo možno „žádati také za odvolání a jeho uveřejnění“.

110. V právní teorii převažoval názor, že se samotnou ochranou osobnostních (vrozených) práv podle § 16 o. z. o. nebyl nárok na odčinění způsobené újmy spjat. Dotčená osoba se mohla domáhat nároku zdržovacího, odstraňovacího či určovacího, a to bez ohledu, zda jí zároveň vznikla újma (srov. např. Sedláček, J., Rouček, F.: Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 1. Praha: V. Linhart, 1935, reprint Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 188).

111. Ohledně otázky, zda na základě obecného deliktního závazku k náhradě škody a zadostiučinění podle obecného zákoníku občanského bylo možno odčinit i způsobenou nemajetkovou újmu, se právní teorie většinou přikláněla k názoru, podle kterého se tento závazek zásadně týkal pouze majetkových poměrů (neboť se jednalo o institut majetkových práv), nikoli osobnostních. Zároveň nebylo vyloučeno, aby byla nahrazena i taková majetková újma, jež vznikla v důsledku zásahu do osobnostních práv jiného. Nemajetková újma jako taková se měla odškodňovat pouze ve zvláštních případech, pokud tak zákon (vzhledem k určitým majetkovým souvislostem takové újmy, označovaným někdy též jako „immateriální škoda“) zvlášť stanovil [jako příklad bylo uváděno odškodňování bolesti podle § 1325 o. z. o. či ceny zvláštní záliby podle § 1331 o. z. o., dále případy podle § 27 zákona č. 19/1890 Sb.,

o ochraně známek, § 57 zákona č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), či § 103 zákona 30/1897 ř. z., o ochraně vynálezů (patentní zákon)]. (Srov. Randa, A.: O závazcích k náhradě škody, s přídavkem o úrocích dle rakouského práva občanského s ohledem na cizozemské zákonodárství. Praha: Otto, 1899, str. 42. Sedláček, J., Rouček, F.: Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 6. Praha: V. Linhart, 1935, reprint Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 670 a 900. Sedláček, J.: Obligační právo. Díl 3. Mimosmluvní závazky jednatelství a versio in rem, náhrada škody, nekalá soutěž. Brno: Právník, 1947, reprint Praha: Wolters Kluwer, 2010, str. 29. Krčmář, J.: Právo občanské. Díl 3. Právo obligační. Praha: Věšrd, 1936, reprint Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 336).

112. Tento závěr dovozovala právní teorie většinou i pro případ shora uvedených skutkových podstat při újmě na cti podle § 1330 o. z. o. Dle tohoto přístupu proto nebylo možné žádat peněžitou kompenzaci za samotnou „pokořenou čest“. Pouze na základě zvláštní výslovné úpravy v případě deliktu rozšiřování nepravdivé informace podle odst. 2 vznikalo dotčenému právo na její odvolání a uveřejnění tohoto odvolání (srov. např. von Zeiller, F.: Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie. Svazek III. Vídeň: Geistingers Verlagshandlung 1813, str. 776. Krasnopolski, H.: Österreichisches Obligationenrecht. Lipsko: Duncker & Humblot, 1910, str. 228. Mayr-Harting, R.: Soustava občanského práva. Právo obligační. Brno: Barvič & Novotný 1928, reprint Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 352. Dále op. cit. v předchozím odstavci.).

Legislativní přípravy návrhu občanského zákoníku a jeho novelizace

113. Věcný záměr návrhu občanského zákoníku z roku 2000 k zamýšlené úpravě ochrany osobních práv právnických osob uváděl, že upravena bude ochrana názvu a dobré pověsti právnických osob, a to obdobně, jak taková právní ochrana náleží osobám fyzickým.

114. První veřejnosti představená verze návrhu občanského zákoníku z ledna 2005 spojovala výslovně s ochranou pověsti právnických osob rovněž právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (§ 111). Právní úprava závazku k náhradě nemajetkové újmy byla již v této verzi návrhu pojímána v rámci ustanovení o závazcích z deliktů, přičemž byl navrhován princip, podle kterého se zásadně hradí pouze majetková škoda, nemajetková újma jen tehdy, stanoví-li tak zvlášť zákon (§ 2401 odst. 1). Důvodová zpráva žádné bližší důvody takto navržené právní úpravy neuváděla.

115. Verze návrhu uveřejněná v květnu 2007 se lišila pouze tím, že (bez bližšího odůvodnění v důvodové zprávě) bylo výslovně stanoveno právo právnické osoby domáhat se určení svého práva (§ 121).

116. Zásadní změnu zaznamenal návrh v jeho podobě předložené vládě v lednu 2009. Ze zvlášť stanovených práv k ochraně pověsti právnické osoby byla ponechána pouze práva na upuštění od neoprávněného zásahu a na odstranění jeho následku. Právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění a právo domáhat se určení svého práva byla (bez bližšího odůvodnění v důvodové zprávě) vypuštěna (§ 134).

117. V průběhu dalšího legislativního procesu nedoznala navržená úprava v předmětném rozsahu žádných změn. Tato problematika nebyla při projednání návrhu občanského zákoníku součástí parlamentní rozpravy. Po přijetí občanského zákoníku nebylo k této problematice vydáno výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy.

118. Při následných novelizacích občanského zákoníku nedoznala předmětná úprava změn.

119. Je však namístě zmínit, že v průběhu příprav novelizace občanského zákoníku v roce 2014 bylo v rámci uveřejněného pracovního textu návrhu zákona zvažováno vložení práva právnické osoby požadovat odčinění nemajetkové újmy do znění § 135. A to s odůvodněním, že „nový občanský zákoník vypustil oproti dřívější úpravě pravidlo, podle kterého mohla i právnická osoba žádat přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, již utrpěla zásahem do svého názvu či pověsti. Důvodem zřejmě byla představa, že právnické osoby jako fiktivní útvary nemajetkovou újmou být stiženy nemohou. To je ovšem představa mylná: jakkoliv právnická osoba sama vskutku nemajetkovou újmu pociťovat nemůže, mohou osoby v ní sdružené pociťovat nemajetkovou újmu zájmů, pro jejichž prosazování byla právnická osoba zřízena. Je dozajista na místě, aby to byla právě právnická osoba, kdo se pro osoby v ní sdružené bude domáhat (nejen) odčinění nemajetkové újmy. Ostatně soudní praxe ukazuje, že taková újma je často konstatována a nahrazována, a mělo by tomu tak být i nadále; jinak by došlo k výraznému a obtížně odůvodnitelnému omezení ochrany dobré pověsti právnických osob. Co více, existence základních práv právnických osob byla uznána nejenom judikaturou soudu pro lidská práva ve Štrasburku, ale i právem EU. Diskriminovat právnické osoby odpíráním jim práv v důsledku jakési doktrinní koncepce je v právním státě nepřijatelné. Jako příklad je možno uvést judikaturu o mezinárodních sankcích postihujících právnické osoby, kde požívají právnické osoby naprosto stejné právní ochrany jako osoby fyzické.“

120. V předloženém znění návrhu novely ani v jejím přijatém znění již zvažovaná úprava obsažena nebyla.

Důvody účinné právní úpravy

121. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku se k otázce práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti podle § 135 o. z. výslovně nevyjadřuje. Jako obecné východisko úpravy ustanovení o náhradě majetkové a nemajetkové újmy uvádí, že návrh vychází ze zdejší tradice, a to i z tradice úpravy ve všeobecném zákoníku občanském, ale s poučením z novějších vývojových trendů, patrných zejména z návrhu Principů evropského deliktního práva (PETL) vypracovaných Evropskou skupinou pro deliktní právo v r. 2005, z vývoje příslušné partie německého občanského zákoníku (§ 823 a násl. BGB), z obsahu občanského zákoníku Québecu (§ 1457 a násl. CCQ) i z návrhu novely rakouského deliktního práva. S přihlédnutím k těmto normativním i nenormativním textům, ale i v návaznosti na tradici starého obecného občanského zákoníku se navrhuje rozejít se zcela s pojetím institutu náhrady škody v duchu primitivního materialismu, podle něhož se poškozenému hradí výlučně škoda majetková.

122. Nemajetková újma má být dle důvodové zprávy odčiněna v některých zvláštních případech, a to buď tehdy, není-li náhrada majetkové újmy vůbec možná, anebo tehdy, odporovalo-li by přiznání poškozenému náhrady jen majetkové újmy obecně uznávaným

zásadám spravedlnosti. V první řadě se náhrada nemajetkové újmy přiznává při protiprávních zásazích do osobních práv člověka nebo do obdobných (restriktivněji vymezených) práv právnické osoby. V tomto směru se dle důvodové zprávy zásadně přejímá koncept dosavadní zákonné úpravy.

123. Obecně pak ve vztahu k právnímu postavení právnických osob důvodová zpráva uvádí, že metodologicky je pojetí rovnosti účastníků jako první zásady občanskoprávních vztahů vadné i z toho důvodu, že vede k závěru o rovném právním postavení fyzických a právnických osob. Tím se základní přístupové schéma k pojetí soukromých práv a povinností deformuje. Akcent na zásadu rovnosti jednak zastírá přirozenou nerovnost mezi fyzickými a právnickými osobami, neboť mezi nimi nemůže být právně, především v oblasti osobních práv, rovnosti nikdy dosaženo. Dle důvodové zprávy člověk a právnická osoba principiálně nejsou a nemohou být obecně v rovném právním postavení. Člověk má ze své podstaty nezadatelná přirozená práva. Zákon nelimituje základní práva člověka, nýbrž naopak základní práva člověka představují limit pro zákon. Tak to také vyjadřuje Listina základních práv a svobod a celý český ústavní pořádek.

č. 66

124. Naproti tomu základ juristického postavení právnických osob je dle důvodové zprávy odlišný; z něho také vyplývají jiné právní důsledky. Právnická osoba je umělý organizační útvar vytvořený člověkem a sloužící jeho zájmům. Na rozdíl od člověka, jehož právní osobnost pozitivní právo uznává (uznat musí), právnické osobě její právní osobnost pozitivní právo poskytuje (dát může). Odtud se odvozuje naprosto odlišné právní postavení obou skupin právních subjektů, o jejichž právní rovnosti nelze mluvit ani ve sféře osobních práv, ani v celé sféře práv majetkových. Tato rovnost se uplatňuje, a to ještě nikoli bezvýjimečně, v oblasti práv věcných a obligačních.

125. I v souvislosti odůvodněním tzv. antropocentrického pojetí občanského zákoníku důvodová zpráva opětovně zdůrazňuje, že při úpravě postavení právnických osob se uplatňuje východisko, že právnické osoby vytvářejí lidé proto, aby sloužily jejich zájmům. Nefinguje se tudíž rovnost obou skupin subjektů, neboť ta fakticky není a v řadě případů není ani možná. Zjevný rozdíl je v konstrukci osobních práv, dále se jedná o rozsáhlou oblast práva rodinného a dědického, nehledě k tomu, že ani při určitých typech smluv nemohou právnické osoby jako určitá smluvní strana vůbec vystupovat.

126. Toto východisko zdůrazňuje důvodová zpráva i v souvislosti s úpravou statusových otázek osob. Občanský zákoník dle důvodové zprávy odlišuje nahlížení práva na lidi jako fyzické osoby a na právnické osoby jako subjekty umělé (fiktivní). Občanský zákoník tak jen bere na vědomí, že člověk je subjekt přirozených práv, jež zákon může jen respektovat a uznat a případně, v zájmu celku a racionálního uspořádání a fungování demokratické společnosti, omezit (regulovat), kdežto právnickou osobu, aby se subjektem práva stala, musí zákon za takovou prohlásit a konstituovat. Osnova tudíž odmítá antropologizaci právnických osob a bere za své hledisko, že právnické osoby jsou umělé lidské útvary, které jsou vytvořeny proto, aby sloužily zájmům člověka, nikoli proto, aby mu byly ve všem postaveny naroveň; rovnost fyzických a právnických osob přichází v úvahu jen v majetkových otázkách, a to ještě ne ve všech.

Názory právní teorie

127. V současnosti nepanuje ve vztahu k otázce odčinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby podle účinné právní úpravy v právní teorii jednota.

128. V odborné literatuře je zpravidla zastáván buď výslovný názor, podle kterého odčinění nemajetkové újmy za dané situace nemůže být úspěšně požadováno (srov. Svejkovský, J.: § 135. In: Svejkovský, J., Deverová, L. a kol.: Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 43. Chaloupková, H., Holý, P., Urbánek, J. Mediální právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 375. Pilík, V.: Pojetí a úprava ochrany právní osobnosti právnických osob v občanském právu. Právní rozhledy, roč. 2016, č. 13-14, str. 457 – 466. Dobrozemský, V.: Ochrana názvu nevýdělečné organizace a jméno člověka v názvu. Unes – účetnictví neziskového sektoru, roč. 2009, č. 7, str. 7), popřípadě není toto právo uváděno ve výčtu práv vyplývajících z neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby podle § 135 o. z. (srov. Lasák, J.: § 135. In: Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník. Obecná část. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 716. Pospíšil, M.: Právní úprava názvů podnikatelů – stručné porovnání s minulou právní úpravou. Obchodní právo, roč. 2014, č. 5, str. 176).

129. Autoři delikt neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby zpravidla neuvádějí ani mezi případy zvlášť zákonem stanovené povinnosti odčinit nemajetkovou újmu ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z. (srov. Bezouška, P.: § 2894. In: Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1498. Melzer, F.: § 2894. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol.: Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IX, § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, str. 44. Hrádek, J.: § 2894. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník VI. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 871, včetně přepracované podoby uveřejněné v informačním systému ASPI), popř. uvádějí, že ustanovení § 2894 odst. 2 o. z. stanoví uzavřený výčet případů otevřený pouze ve směru dohody stran, pro něž nelze použít analogii a na ni založit povinnost k náhradě nemajetkové újmy (srov. Tichý, L., Hrádek, J.: Deliktní právo. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 124 a 292).

130. Spíše výjimečně je mezi autory právo na odčinění nemajetkové újmy se zásahem do pověsti právnické osoby spojováno, a to buď bez bližšího zdůvodnění (srov. Dvořák, T.: § 135. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník I. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 437), nebo s odkazem na judikaturu podle předchozí právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srov. Zůbek, J.: K právu nástupce poškozeného na přiznání nemajetkové újmy v adhezním řízení. Trestní právo, roč. 2021, č. 2, str. 11).

Posouzení existence tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu a přímé použitelnosti ustanovení mezinárodní smlouvy

131. Na základě shora uvedených východisek dospěl dovolací soud k názoru, že existenci tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu ve vztahu k právu právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti nelze podle účinné právní úpravy dovodit.

132. Předně je třeba zohlednit, že ze samotné ústavní garance dobré pověsti podle čl. 10 Listiny základních práv a svobod nevyplývá nezbytnost její zákonné ochrany (právě)

prostřednictvím soukromého práva právnické osoby na odčinění (přiměřené zadostiučinění) nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti. Nelze tak dospět k závěru, že by na základě ústavní ochrany základních práv a svobod bylo třeba absenci zákonem požadovaného zvláštního stanovení tohoto zásahu jako důvodu pro vznik práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy (§ 2894 odst. 2 o. z.) překlenout ústavně konformním výkladem.

133. Nelze ostatně ani uzavřít, že by předmětné právo právnické osoby mohlo být považováno za součást evropské kontinentální konvence soukromého práva, k níž se účinná právní úprava v občanském zákoníku přihlašuje. To vyplývá především ze shora uvedeného přeshraničního srovnání evropských národních právních úprav, jež obsahují široké spektrum přístupů k této problematice. Právo na odčinění nemajetkové újmy je právnickým osobám v těchto úpravách přiznáváno spíše výjimečně, a nelze ho tak považovat za standardní součást kontinentálních soukromoprávních tradic. Tomu pak odpovídá i znění citovaných nadnárodních (akademických) projektů unifikace (evropského) soukromého práva, které otázku odčinění nemajetkové újmy právnických osob v důsledku neoprávněného zásahu do jejich pověsti ponechávají otevřenou.

č. 66

134. Právo právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku neoprávněného zásahu do pověsti nelze považovat ani za tradiční institut tuzemského soukromého práva, jak se vyvíjelo do roku 1948, z něhož účinná právní úprava v občanském zákoníku koncepčně vychází. Mimo toto období bylo předmětné právo právnickým osobám přiznáno pouze v období od 1. 2. 1992 do 31. 12. 2013 podle předchozí právní úpravy v občanském zákoníku, s jehož koncepcí se v obecné rovině účinná právní úprava opírající se o přístupové hledisko diskontinuity záměrně rozchází.

135. Nelze rovněž pominout zásadní odlišnost mezi samotnou právní podstatou přirozených práv člověka chráněných v účinném soukromém právu absolutním osobnostním právem podle § 81 a násl. o. z. a ochranou některých práv právnických osob osobní povahy, jimž je zákonem přiznána soukromoprávní ochrana podle § 135 o. z. Toto rozlišení je zdůrazňováno rovněž ve shora citované rozhodovací praxi dovolacího soudu. Přihlašuje se k němu též odůvodnění účinné právní úpravy v občanském zákoníku, a to již samotným terminologickým odlišením těchto různých kategorií právních hodnot, jak uvedeno shora. Na tom nic nemění, že ochrana těchto odlišných právních hodnot je v obou případech realizována v účinné zákonné úpravě prostřednictvím soukromých práv absolutní povahy, v důsledku čehož může být (a zpravidla i bývá) posuzování podmínek samotné neoprávněnosti (nezákonnosti) zásahu do těchto soukromých práv obdobné.

136. Pro řešení posuzované otázky je rovněž významné, že účinná právní úprava stojí v souvislosti s uplatňováním antropocentrického pojetí soukromého práva zřetelně na rozlišování mezi právním postavením osob fyzických a osob právnických, jež vyplývá z občanským zákoníkem akceptované přirozené nerovnosti mezi fyzickými osobami, jako živými bytostmi nadanými nezadatelnými přirozenými právy, a právnickými osobami, jako organizačními útvary vytvořenými člověkem a sloužícími jeho zájmům, jimž pozitivní právo jejich právní osobnost pouze poskytuje (může poskytovat).

137. Účinná právní úprava tudíž dle úmyslu zákonodárce nesměřuje k tomu (resp. nefinguje takový stav), aby v právním postavení fyzických osob a právnických osob bylo dosaženo

rovnosti, což platí především v oblasti osobních práv, kde existence takové rovnosti je ze samotné podstaty obou skupin právních subjektů fakticky vyloučena a v řadě případů není právně dosažitelná.

138. Tomuto koncepčnímu východisku účinné právní úpravy se proto nijak nepřičí zákonné omezení podmínek vzniku deliktního závazku k odčinění nemajetkové újmy pouze na případy zvlášť zákonem stanovené, a tudíž ani stanovení odlišného okruhu případů vzniku tohoto závazku ve prospěch osob fyzických na straně jedné a osob právnických na straně druhé (není-li výslovně ujednáno jinak). Existence odlišného rozsahu odškodňování nemajetkové újmy pro fyzické a právnické osoby proto nemůže představovat ani diskriminační postup vůči jedné z těchto skupin subjektů práv.

č. 66

139. Ze shora uvedeného rovněž vyplývá, že ze samotné skutečnosti, že fyzickým osobám je podle § 2956 a násl. o. z. zákonem přiznáno právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do jejich přirozených práv (chráněných absolutním osobnostním právem podle ustanovení první části občanského zákoníku), není důvod dovozovat, že by zákonodárcem zároveň bylo (resp. muselo být) přiznáno právo na náhradu nemajetkové újmy rovněž osobám právnickým v souvislosti se zásahem do jejich (oproti absolutnímu osobnostnímu právu fyzických osob povahově odlišného) práva na ochranu pověsti. Ostatně stanovení tohoto práva ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z. ve prospěch právnických osob bylo zvažováno jak v průběhu legislativních prací na samotné osnově občanského zákoníku, tak i při přípravě novelizace občanského zákoníku v roce 2014, nicméně v obou případech byl průběhu dalších legislativních prací tento záměr zákonodárcem opuštěn.

140. Proto dovolací soud dospěl ze shora uvedených důvodů k závěru, že situace, kdy zákonodárce nezahrnul neoprávněný zásah do pověsti právnické osoby do okruhu zvlášť stanovených případů, se kterými zákon spojuje právo na odčinění nemajetkové újmy ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z., nepředstavuje tzv. otevřenou nepravou (teleologickou) mezeru v právu. Je tomu tak proto, že zde není takové zákonné ustanovení, u něhož by ze skutkové podstaty popsané v jeho hypotéze vyplýval takový následek stanovený v jeho dispozici, jenž by se měl vzhledem k teleologii tohoto ustanovení vztahovat (vzhledem k hodnotám a principům, na nichž je založen právní řád) i na deliktní závazek odčinění nemajetkové újmy právnické osoby v důsledku neoprávněného zásahu do její pověsti.

141. Konečně existence práva právnické osoby na odčinění nemajetkové újmy v důsledku neoprávněného zásahu do její pověsti nevyplývá ani z ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Rovněž v právu unijním není tato problematika harmonizována. Uvedený závěr je rovněž možno považovat za souladný i se shora citovanou rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva a jeho výkladu Úmluvy, podle kterého samotná existence práva právnických osob na dobrou pověst a jeho rozsah jsou diskutabilní, neboť je třeba spatřovat rozdíl mezi dobrou pověstí právnické osoby a člověka. Navíc i ve vztahu k samotné ochraně pověsti fyzických osob mají dle Evropského soudu pro lidská práva členské státy prostor pro uvážení, pokud jde o prostředky, které poskytují podle vnitrostátního práva. Tím spíše pak tento závěr musí platit pro ochranu pověsti osob právnických.

142. Proto z ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, nevyplývá její závazek k ochraně tohoto práva právnických osob, a tudíž existenci tohoto práva nelze dovodit ani z žádného přímo použitelného ustanovení takové mezinárodní smlouvy.

143. Proto lze na základě shora uvedených východisek uzavřít, že podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 nemá právnická osoba právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené (samotným) neoprávněným zásahem do své pověsti podle § 135 odst. 2 o. z.

144. Tím však zároveň není vyloučeno, aby v případě, kdy je povinnost k odčinění nemajetkové újmy vzniklé právnické osobě zvláště zákonem stanovena ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z. (jak jsou tyto případy uvedeny příkladem shora), zohledňovalo přiměřené zadostiučinění k odčinění nemajetkové újmy též takové poškození pověsti právnické osoby, k němuž v této souvislosti došlo (tj. např. poškození pověsti právnické osoby v hospodářské soutěži v důsledku nekalosoutěžního jednání jiného soutěžitele).

č. 66

145. Vzhledem k přípustnosti dovolání dovolací soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. rovněž přezkoumal, zda řízení nebylo v rozsahu, v němž je dovolání přípustné, postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení před soudy obou stupňů takovými vadami netrpí.

146. Ze shora uvedených důvodů plyne, že dovolání žalovaného v rozsahu, v němž napadá rozsudek odvolacího soudu o povinnosti žalovaného odstranit předmětný text z webových stránek žalovaného, není přípustné. Dovolací soud je proto v tomto rozsahu podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

147. Nicméně rozhodnutí odvolacího soudu v části, v níž bylo vyhověno nároku žalobkyně na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění k odčinění nemajetkové újmy (uveřejněním omluvy na webových stránkách žalovaného a jejím zasláním žalobkyni), neobstojí, neboť odvolací soud posoudil zjištěný skutkový stav (jenž sám dovolacímu přezkumu ve smyslu § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. nepodléhá), podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá.

148. Proto dovolací soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu není v předmětné části správné a dovolání je důvodné. Z toho důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) v této části zrušil.

149. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř.). O náhradě nákladů řízení včetně tohoto dovolacího řízení rozhodne soud v rozhodnutí, jímž se řízení u něho končí.

č. 67

Neshledá-li lékař u nezletilého žádnou zdravotní překážku bránící očkování, poručník s očkováním souhlasí a nezletilý starší 14 let se očkování nebrání, nelze ani nepovinné očkování (včetně očkování proti Covidu-19) považovat za jiný než běžný zákrok; souhlas poručníka nezletilého s takovým očkováním proto nepodléhá schválení soudem.

Nezletilí, Opatrovník

§ 100 odst. 1 o. z., § 934 odst. 1 o. z.

č. 67

Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. 40 P 42/2009, ECLI:CZ:MSBR:2021:40.P.42.2009.1

Městský soud v Brně zamítl návrh poručníka na schválení jeho souhlasu s očkováním nezletilého F. proti chřipce.

1. Návrhem doručeným soudu dne 25. 10. 2021 se navrhovatel domáhal schválení vyslovení jeho souhlasu k aplikaci vakcíny proti chřipce u nezletilého F., kterou nezletilý každoročně podstupuje, přičemž dosud uděloval souhlas jeden z rodičů.
2. Soud provedl dokazování listinnými důkazy (dřívějšími rozsudky ohledně nezletilého a lékařskou zprávou) a dospěl k následujícím skutkovým zjištěním.
3. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2021, č. j. 40 P 42/2009-563, bylo poručníkem nezletilého jmenováno statutární město B., neboť oba rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti k nezletilému.
4. Z lékařské zprávy MUDr. L. D. K. vyplývá, že u nezletilého je očkování proti chřipce plně indikováno a lékařkou doporučováno.
5. Podle ust. § 934 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“) každé rozhodnutí poručníka v nikoli běžné záležitosti týkající se dítěte musí být schváleno soudem. K právnímu jednání poručníka, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží.
6. Podle ust. § 100 odst. 1 obč. zák. má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná. Podle odstavce druhého téhož ustanovení nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si jej tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu.

7. Občanský zákoník obecně stanoví povinnost poručníka vyžádat si souhlas soudu v jakékoliv, nikoliv běžné záležitosti týkající se dítěte. Podle právní teorie je podstatnými záležitostmi dítěte třeba rozumět jak osobní, tak majetkové záležitosti, které nejsou každodenní, pravidelné, popřípadě malého majetkového významu. Každé rozhodnutí poručníka v nikoliv běžné záležitosti týkající se dítěte musí být schváleno soudem. Týká se to tedy i rozhodnutí v osobní sféře dítěte, kde poručník souhlas soudu potřebuje. Jedná se zejména v rámci výchovy dítěte o otázky vzdělávání, volby a výkonu povolání, závažné lékařské zákroky, dlouhodobý pobyt v zahraničí, změnu státního občanství, změnu jména či příjmení, souhlas s osvojením apod. (k tomu blíže komentář Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1201).

8. S ohledem na shora uvedené má soud za to, že návrh na schválení udělení souhlasu poručníkem s očkováním nezletilého vakcínou proti chřipce (stejně jako proti jiným nemocem) – byť jde o nadstandardní, tedy nepovinná očkování – není důvodný, neboť souhlas poručníka za nezletilého v této věci nepodléhá schválení soudu.

č. 67

9. Obecně lze očkování definovat jako cílené navození imunitní odpovědi proti určenému antigenu, které je zásadním nástrojem prevence před infekčními chorobami, jehož účelem je zvyšování obranyschopnosti organismu. Vzhledem k tomu, že v případě očkování se nepochybně nejedná o závažný lékařský zákrok (tento zákrok např. nevyžaduje anestezii, a to ani lokální) je třeba aplikaci státem schválené očkovací vakcíny zásadně považovat za běžný léčebný či obdobný zákrok ve smyslu ustanovení § 934 odst. 1 obč. zák.

10. Z úřední činnosti je soudu známo, že informovaný souhlas rodiče je vyžadován pouze u očkování proti Covid-19, a to u dětí mladších 15 let. U dětí starších 16 let očkovací centra přítomnost zákonného zástupce při aplikaci očkování proti Covid-19 (s výjimkou osob s mentálním postižením) nevyžadují a informovaný souhlas s očkováním uděluje přímo nezletilý. U dětí v náhradní rodinné péči uděluje souhlas poručník, pěstoun či jiná pečující osoba, případně ředitel ústavního zařízení (viz blíže k tomu stanovisko Ministerstva zdravotnictví publikované na jejich webových stránkách pod názvem „Informace k očkování proti Covid-19 nezletilých zájemců o očkování – udělování informovaných souhlasů a přítomnost zákonného zástupce na očkovacím místě“). I z uvedeného vyplývá, že může-li být nezletilý starší 16 let očkován bez souhlasu rodiče, nemůže se jednat o závažný zásah do jeho tělesné integrity.

11. Pouze v případech, kdy by došlo ke kolizi mezi zákonným zástupcem (zde poručníkem) a nezletilým (např. nezletilý starší 14 let by odmítal očkování a poručník na jeho nepovinném očkování trval) nebo mezi poručníkem a lékařem (např. lékař by shledal kontraindikaci a očkování nezletilého by nedoporučil a poručník na očkování nezletilého přesto trval), pak by se jednalo o rozhodování poručníka v neběžné záležitosti nezletilého, které by vyžadovalo schválení soudem dle § 100 obč. zák. Za situace, kdy lékař neshledává u nezletilého žádnou zdravotní překážku bránící jeho očkování, poručník s očkováním souhlasí a nezletilý starší 14 let se očkování nebrání, jak je tomu i v nyní souzené věci, nelze ani tzv. nadstandardní, resp. nepovinné očkování považovat za jiný než běžný zákrok, tedy se jedná o rozhodování poručníka v běžné záležitosti nezletilého, které nevyžaduje schválení soudu.

12. Vzhledem k tomu, že schválení udělení souhlasu poručníka je v dané věci nadbytečné, soud návrh jako nedůvodný v celém rozsahu – tedy ohledně očkování proti všem navrženým onemocněním – zamítl (výrok I).

č. 68

Činnost správce pozůstalosti vedoucí k dovršení přiznaného restitučního nároku je činností naplňující prostou správu podle ustanovení § 1405 o. z. (činit vše, co je nutné k zachování spravovaného majetku), tak, aby nedošlo ke zhoršení stavu přiznaného restitučního nároku zejména tím, že se vlivem času (kdy převod pozemků uplatňují i další restituenti) zmenší výběr vhodných náhradních pozemků ve vlastnictví státu.

Zmírnění křivd (restituce), Prostá správa cizího majetku (o. z.) [Správa cizího majetku (o. z.)], Pozůstalost (o. z.), Správce pozůstalosti (o. z.)

§ 1405 o. z., § 1406 o. z., § 1407 o. z., § 1408 o. z., § 1677 odst. 1 o. z., § 1678 odst. 1 o. z., § 1703 o. z.

č. 68

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2335/2021, ECLI:CZ:NS:2021:24.CDO.2335.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 26. 4. 2021, sp. zn. 18 Co 76/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem ze dne 27. 12. 2017 (změněným podáním u Okresního soudu ve Svitavách ze dne 2. 3. 2018) se V. M. u Okresního soudu v Domažlicích domáhala nahrazení projevu vůle žalované mimo jiné k převodu označených pozemků v k. ú. S., okres S., s tvrzením, že je restituentkou, již byl přiznán nárok na náhradu za vyvlastněné pozemky, které pro překážku zastavení nebylo možné vydat, žalovaná však postupuje liknavě v nabídce náhradních pozemků a neumožnila jí nárok realizovat ve veřejných nabídkách.

2. Po zahájení řízení o žalobě žalobkyně V. M. dne 19. 4. 2020 zemřela. Okresní soud ve Svitavách [místně příslušný k rozhodnutí o návrhu ohledně předmětných pozemků, kterému byla tato věc po vyloučení k samostatnému řízení postoupena Okresním soudem v Domažlicích] usnesením ze dne 30. 11. 2020, č. j. 10 C 164/2019-153, rozhodl, že v řízení bude na místě žalobkyně dále pokračováno se správcem pozůstalosti V. V.

3. K odvolání žalované Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 26. 4. 2021, č. j. 18 Co 76/2021-177, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Vycházel ze zjištění, že řízení o pozůstalosti po zemřelé V. M. stále probíhá u Obvodního soudu pro Prahu 10, není skončeno, že V. M. závětí sepsanou notářským zápisem dne 2. 7. 2019 povolala správcem své pozůstalosti advokáta V. V. a že tento ustanovený správce se po vyrozumění soudem o její smrti ujal funkce správce. Uzavřel, že soud prvního stupně správně vyhodnotil, že lze v řízení pokračovat i před skončením pozůstalostního řízení, a to s tím, kdo spravuje pozůstalost, vykonává tak práva a povinnosti v rozsahu prosté správy

a činí vše, co je nutné k zachování pozůstalosti, včetně vymáhání a uplatňování práv týkajících se spravovaného majetku. Uvedl, že nesdílí námitky žalované, že by správce pozůstalosti v režimu prosté správy nebyl oprávněn vést tento soudní spor, když žalobkyně své majetkové nároky uplatnila, a správce pozůstalosti tak má stejná oprávnění jako žalobkyně, tedy v uplatněném majetkovém nároku v tomto soudním řízení pokračovat.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, a to z důvodu, že napadené usnesení spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Přípustnost dovolání spatřuje jednak v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (konkrétně od usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. [32 Cdo 2394/2009](#), ze dne 30. 1. 2007, sp. zn. [28 Cdo 3576/2006](#), ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. [20 Cdo 1921/99](#), a ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. [30 Cdo 209/2005](#)), když při hodnocení překážky postupu řízení za situace, kdy účastník řízení po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení, řízení nepřerušil, jednak v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, která dosud nebyla vyřešena, a to „zda vedení a pokračování v soudním řízení (o nahrazení projevu vůle) lze podřadit pod prostou správu pozůstalosti, k níž je správce pozůstalosti oprávněn bez dalšího“. Podle jejího názoru je nepřerušování řízení v rozporu s ustálenou praxí vyčkat skončení projednání pozůstalosti a vydání pravomocného rozhodnutí v dědickém řízení tak, aby bylo postaveno najisto, jaká konkrétní osoba nebo osoby vstoupily do práv a povinností zemřelého účastníka řízení. Odlišný postup soudní praxe připouští pouze ve zcela výjimečných případech, a to se zřetelem ke všem rozhodným skutečnostem, přičemž musí být řádně zdůvodněn. V dané věci však soud prvního stupně ani soud odvolací v rozhodnutí neuvedly důvody, pro které bylo nutné projednávanou věc podřadit pod některou z výjimek. I pokud by byly dány mimořádné důvody pro pokračování v řízení, považuje žalovaná napadené usnesení za nesprávné z důvodu nesprávného právního posouzení otázky způsobilosti správce pozůstalosti vystupovat v řízení jako procesní nástupce zemřelé původní žalobkyně. Poukazuje na rozdíl mezi správou prostou a úplnou, s tím, že cílem správy prosté je zachování spravovaného majetku, konzervace stavu, jaký byl na začátku správy, účelem není rozmnožení majetku, změna účelu spravovaného majetku přichází v úvahu pouze v případě, že s takovým krokem vysloví souhlas beneficianti dané správy. Z toho pak dovozuje, že správce pozůstalosti má svou činnost zaměřit pouze na úkony nezbytně nutné k zachování pozůstalosti, a to v takovém rozsahu, v jakém byla v okamžiku smrti zůstavitele, a je přesvědčena, že nelze dospět k závěru, že správce pozůstalosti disponuje bez dalšího oprávněním vést soudní řízení týkající se pozůstalosti, disponovat s jeho předmětem a vystupovat tak jako plnohodnotný účastník takového řízení. Pokračováním v soudním řízení se správcem pozůstalosti v dané věci fakticky dochází ke změně účelu spravovaného majetku a dědicům se znemožňuje zvolit případně jiný způsob uspokojení přiznaného restitučního nároku, než převodem náhradních pozemků. S odkazem na uvedené žalovaná navrhuje, aby dovolací soud změnil usnesení odvolacího soudu tak, že v řízení na místě zemřelé původní žalobkyně nebude dále pokračováno s V. V., a rozhodl, že se řízení přerušuje do pravomocného skončení dědického řízení vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 27 D 837/2020. Dále navrhuje, aby dovolací soud (nebude-li mít podmínky pro změnu usnesení odvolacího soudu za naplněné) usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. K dovolání žalované podal správce pozůstalosti po V. M. V. V. vyjádření. Především má za to, že se odvolací soud při posouzení otázky přerušení řízení v případě ztráty procesní způsobilosti účastníka řízení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nijak neodchýlil, naopak z ustálené rozhodovací praxe přímo vycházel. Z ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že posouzení, zda v případě úmrtí účastníka řízení dojde k přerušení řízení či bude nadále v řízení pokračováno a s kým, je pouze na uvážení soudu, jelikož zákon neuvádí žádný taxativní výčet situací ani osob, s nimiž je možné v řízení dále pokračovat. Povaha řízení, v němž se původní žalobkyně domáhá odčinění křivd, které jí byly v minulosti způsobeny, je pak natolik významná, aby mohlo být zařazeno mezi řízení, v nichž hrozí nebezpečí z prodlení, spočívající v tom, že žalobkyní zvolené náhradní pozemky již nebudou ve vlastnictví žalované, která při své činnosti převádí pozemky i jiným oprávněným osobám. Na specifickou povahu restitučního řízení opakovaně upozorňuje jak Nejvyšší soud České republiky (např. rozsudek ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. [30 Cdo 775/2011](#)), tak i Ústavní soud (např. náleze ze dne 18. 7. 2017, sp. zn. [II. ÚS 4139/16](#)). Dále je správce pozůstalosti toho názoru, že vedení sporu za účelem uspokojení restitučních nároků, které byly zemřelé žalobkyni přiznány již za jejího života, lze považovat za prostou správu existujícího majetku, když podstatou prosté správy je činit vše, co je nutné k zachování majetku v pozůstalosti. Za součást prosté správy se považuje i uplatňování všech práv týkajících se spravovaného majetku a řádné hospodaření se svěřeným majetkem, jakož i vymáhání dluhů a uplatňování pohledávek. Hranici pravomoci správce upravuje ustanovení § 1406 občanského zákoníku, které zakazuje změnit účel spravovaného majetku, k čemuž v dané věci v žádném případě nedochází, když nárok na náhradu za odejmuté pozemky podle zákona o půdě byl zůstavitelce přiznán za jejího života a ona také vybrala konkrétní pozemky, jejichž vydání se předmětnou žalobou domáhá – správce tak bude pouze pokračovat v její snaze vymoci tyto konkrétní pozemky. Pokud žalovaná v dovolání uvádí, že volbou uspokojení nároků správce pozůstalosti zmaří volbu oprávněných dědiců na uspokojení nároku finanční náhradou, úmyslně opomíjí to, že volbu uspokojení nároku provedla sama žalobkyně tím, že podala návrh na vydání náhradních pozemků, navíc právo na finanční náhradu ani nevzniklo, když nebyly splněny podmínky uvedené v ustanovení § 16 odst. 1 zákona o půdě, a žaloba na takové uspokojení restitučního nároku by proto musela být zamítnuta. Z uvedených důvodů považuje správce pozůstalosti dovolání žalované za nedůvodné a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky (jako soud dovolací) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 věta první o. s. ř.).

9. O nesprávné právní posouzení věci jde, pokud odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

10. Ze skutkového stavu, z něhož odvolací soud při rozhodování vycházel (jehož správnost nepřísluší dovolacímu soudu přezkoumávat, srov. ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), vyplývá, že po úmrtí žalobkyně V. M. bylo třeba posoudit, zda lze v řízení o žalobě na nahrazení projevu vůle žalované pokračovat, případně s kým namísto této žalobkyně. Soudy obou stupňů řešily vzniklou situaci aplikací ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. za současného použití hmotněprávní úpravy dědického práva, a to ustanovení § 1677 odst. 1, § 1678 odst. 1, § 1405, § 1406 a § 1703 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). Otázka aplikace uvedených ustanovení o správě pozůstalosti pro účely rozhodování podle ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu jako dovolací důvod dosud řešena (v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. [28 Cdo 1352/2018](#), kterým bylo rozhodováno ve věci samé „o nahrazení projevu vůle“, dovolací soud bez dalšího konstatoval, že jelikož žalobce v průběhu dovolacího řízení zemřel, stal se jeho nástupcem správce pozůstalosti jmenovaný soudem v řízení o pozůstalosti). Nejvyšší soud České republiky proto dospěl k závěru, že dovolání žalované je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), učinil Nejvyšší soud České republiky závěr, že dovolání není opodstatněné.

12. Jestliže účastník řízení ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením (§ 107 odst. 1 o. s. ř.).

13. Povolal-li zůstavitel správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti, spravuje pozůstalost až do potvrzení nabytí dědictví správce pozůstalosti, jinak vykonavatel závěti. Nepovolal-li zůstavitel žádného z nich, spravuje pozůstalost dědic, je-li dědiců více a neujedná-li si nic jiného, spravují pozůstalost všichni dědicové (§ 1677 odst. 1 o. z.). Kdo spravuje pozůstalost, vykonává její prostou správu (§ 1678 odst. 1 o. z.).

14. Kdo vykonává prostou správu cizího majetku, činí vše, co je nutné k jeho zachování (§ 1405 o. z.). Správce uplatňuje při prosté správě všechna práva týkající se spravovaného majetku a řádně s ním hospodář. Správce nesmí bez souhlasu beneficianta změnit účel spravovaného majetku (§ 1406 o. z.).

15. Dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti (§ 1703 o. z.).

16. Dovolací soud především poukazuje na to, že posouzení, zda lze v řízení pokračovat, pokud po jeho zahájení některý z účastníků zemřel, závisí podle ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. na povaze projednávané věci. Dlouhodobě ustálená soudní judikatura (již od rozhodnutí býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 4. 1973, sp. zn. [5 Cz 12/73](#), uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66, ročník 1973) vychází z toho, že pro úvahu, zda lze v řízení pokračovat, je zpravidla rozhodující, nedochází-li smrtí žalobce k zániku uplatněného nároku (např. nárok na výživné, který je vázán výlučně na samotného účastníka řízení) nebo k zániku právního vztahu, o němž mělo být v řízení rozhodováno (např. řízení o rozvod manželství). Pokud nejde o tyto případy, soud opět podle povahy věci posoudí, zda je na místě přerušení řízení, nebo lze v řízení pokračovat ihned, a rozhodne, s kým bude v řízení pokračováno. Povahu předmětu řízení při posuzování, zda lze v řízení pokračovat bez přerušení řízení, ostatně zdůrazňují i rozhodnutí dovolacího soudu, která v dovolání označila žalovaná (na doložení toho, že se od v nich uvedených názorech dovolacího soudu odvolací soud odchýlil), navíc poukazují i na další okolnosti, které je třeba vzít v úvahu, např. stav řízení, v němž jsou zjišťováni právní nástupci zemřelého účastníka řízení, ale také nemožnost předjímat výsledek řízení o dědictví. Pokud v označených rozhodnutích dovolací soud vyslovil, že pokračování v řízení před skončením řízení o dědictví není na místě, bylo to dáno právě povahou projednávané věci, navíc se jedná o rozhodnutí vydaná v době dřívější právní úpravy správy dědictví (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013).

17. Vzhledem k tomu, že v dané věci smrt žalobkyně nepochybně neznamená zánik práva na uspokojení přiznaného restitučního nároku, nelze mít za to, že by se odvolací soud, pokud vycházel z názoru, že lze v řízení pokračovat, a to bez přerušení řízení, odchýlil od dosavadní rozhodovací praxe dovolacího soudu, zejména když současně aplikoval aktuální (od 1. 1. 2014 účinnou) právní úpravu správy pozůstalosti a z ní také dovodil, s kým bude v řízení pokračováno namísto zemřelé žalobkyně.

18. Při rozhodování o tom, s kým bude v řízení pokračováno, pak nelze přehlédnout změny, k nimž došlo na základě nové úpravy dědického práva občanským zákoníkem účinným od 1. 1. 2014, především novou úpravu o správě pozůstalosti, která určila kompetence toho, kdo vykonává správu pozůstalosti, tj. má se postarat o zůstavitelem zanechaný majetek do doby, než je pravomocně skončeno řízení o pozůstalosti, tak, aby byl tento majetek zachován pro dědice, popř. věřitele. Osobami oprávněnými ke správě pozůstalosti jsou především správce pozůstalosti a vykonavatel závěti, které k tomu povolal sám zůstavitel za svého života, nejsou-li takové osoby, pak dědic nebo všichni dědici (§ 1677 odst. 1 o. z.), popř. správce jmenovaný soudem (§ 1677 odst. 2 o. z. ve spojení s § 157 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních). Pro všechny, kteří spravují pozůstalost, podle ustanovení § 1678 odst. 1 o. z. platí, že vykonávají její prostou správu.

19. Prostá správa je v současném občanském zákoníku upravena v ustanovení § 1405 až 1408, jako jedna z forem správy cizího majetku (vedle plné správy). Podstatou prosté správy je činit vše, co je nutné k zachování spravovaného majetku (§ 1405). Správce uplatňuje všechna práva týkající se spravovaného majetku a řádně s ním hospodář, bez souhlasu beneficenta nesmí změnit účel spravovaného majetku (§ 1406), peněžní prostředky musí vynaložit obezřetně (§ 1407), se souhlasem beneficenta (v případě, kdy majetku hrozí rychlá zkáza nebo ztráta na hodnotě, i bez jeho souhlasu) může ze spravovaného majetku něco zcizit, je-li to v zájmu

zachování hodnoty, podstaty a účelu spravovaného majetku nebo je-li to nutné k zaplacení dluhů s tímto majetkem spojených, jinak jen za protiplnění, za stejným účelem může majetek zastavit nebo použít jako jistotu (§ 1408).

č. 68

20. Takto definovanou prostou správou jistě nelze vykládat tak, že jde o úplné „zakonzervování“ majetku ve stavu, jaký byl v době, kdy se správce ujal své funkce. Je zřejmé, že podle povahy majetku půjde i o snahu pokračovat v dosavadním nakládání s konkrétními věcmi a právy, jak s nimi nakládal samotný zůstavitel, pokračování v podnikatelské činnosti zůstavitele, apod. K plnění povinností vedoucích k zachování podstaty a účelu svěřeného majetku, tj. i zamezení zhoršení jeho stavu, mohou patřit především faktické úkony a právní jednání obdobné, k nimž byl oprávněn správce dědictví podle předcházející právní úpravy (občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů), kdy soudní praxe (při absenci definice pojmu „obvyklé hospodaření“ přímo v zákoně) dovodila, že obvyklé hospodaření je nutno posuzovat podle okolností případu, s přihlédnutím k charakteru majetku, který má správce spravovat, a jako obvyklá správa bylo uváděno např. placení či vybírání nájemného, zajišťování a placení oprav, platby zajišťující chod podniku (nákup surovin, mzdy zaměstnanců, pojistné, daňové povinnosti), jako úkony přesahující obvyklé hospodaření pak byly uváděny např. investice, které by měnily činnost podniku, zcizení nebo zastavení nemovitosti (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. [24 Cdo 1770/2020](#)). Dovolací soud doplňuje, že má-li být tato činnost správce pozůstalosti úspěšná, nemůže se např. při přijímání plnění spojeného se spravovaným majetkem obejít bez možnosti tato plnění také vymáhat procesními prostředky, včetně podávání žalob, resp. exekučních návrhů.

21. Z uvedeného pro danou věc vyplývá, že pokud V. M. za svého života podala žalobu, kterou se vůči žalované domáhá realizace práva na náhradu za odňaté a nevydané pozemky podle zákona o půdě, přitom označila konkrétní pozemky ve vlastnictví žalované, ohledně nichž má být rozhodnutím soudu nahrazen projev vůle žalované k převodu do jejího vlastnictví, není žádného důvodu nepokračovat v řízení právě se správcem pozůstalosti, kterého si sama zvolila, neboť jde jen o pokračování toho, co činila ona sama. Projednáním věci může být přiznaný restituční nárok fakticky realizován (vymožen) v souladu s právním jednáním zemřelé žalobkyně, nelze tedy uvažovat o změně účelu v době její smrti existujícího nároku vůči žalované. Činnost správce pozůstalosti vedoucí k dovršení přiznaného restitučního nároku je tak činností naplňující prostou správu podle ustanovení § 1405 o. z. (činit vše, co je nutné k zachování spravovaného majetku), tak, aby nedošlo ke zhoršení stavu přiznaného restitučního nároku zejména tím, že se vlivem času (kdy převod pozemků uplatňují i další restituenti) zmenší výběr vhodných náhradních pozemků ve vlastnictví státu.

22. Podpůrně lze procesní nástupnictví správce pozůstalosti na místo zemřelé žalobkyně dovodit i z ustanovení § 1703 o. z., podle něhož dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti. Není žádného důvodu k tomu, aby ten, kdo spravuje pozůstalost, mohl být do skončení řízení o pozůstalosti žalovaným ohledně případných dluhů zůstavitele, na druhé straně však neměl možnost žalovat případného dlužníka zůstavitele ohledně plnění ve prospěch pozůstalosti.

23. Je zřejmé, že pokud odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) na zjištěný skutkový stav aplikoval nejen ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř., ale i ustanovení o. z. o správě cizí věci

a správě pozůstalosti, použil správnou právní normu, kterou také správně vyložil. Z hlediska žalovanou uplatněných dovolacích důvodů proto dovolací soud shledal dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu jako správné, a protože nebylo zjištěno, že by usnesení bylo postiženo některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolání žalované podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 69

Jednostranné započtení, které pro svou neplatnost nevedlo k zániku vzájemných pohledávek, není samo o sobě uznáním dluhu ve smyslu ustanovení § 2053 nebo § 2054 o. z.

Započtení pohledávky, Uznání dluhu, Promlčení

§ 6 odst. 1 o. z., § 556 o. z., § 575 o. z., § 639 o. z., § 1982 odst. 1 o. z., § 2053 o. z., § 2054 o. z.

č. 69

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 23 Cdo 3752/2019, ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.3752.2019.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 13 Co 361/2018, ve znění opravných usnesení ze dne 24. 5. 2019, sp. zn. 13 Co 361/2018, ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. 13 Co 361/2018, ze dne 10. 6. 2019, sp. zn. 13 Co 361/2018, v části prvního výroku, jíž byl rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I změněn tak, že se žaloba zamítá co do částky 1 721 777 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 23. 3. 2014 do zaplacení, a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení; dovolání žalované odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v souzené věci žalobou podanou dne 6. 4. 2017 po žalované domáhala zaplacení kupních cen v souhrnné výši 6 079 497 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení.
2. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 27. 4. 2018, č. j. 41 C 64/2017-142, žalobě v plném rozsahu vyhověl (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II a III).
3. Soud prvního stupně dospěl k těmto skutkovým zjištěním:

Žalobkyně, tehdy pod obchodní firmou D., spol. s r. o., jako prodávající uzavřela se žalovanou jako kupující několik kupních smluv, jejich předmětem byla dodávka tam specifikovaného množství hnojiva (dále jen též „zboží“) za sjednanou kupní cenu.

Na základě telefonických objednávek ze dne 7. 2. 2014, 14. 2. 2014, 17. 2. 2014 a 18. 2. 2014, na základě nichž došlo k uzavření kupní smlouvy, dodala žalobkyně žalované řádně a včas objednané zboží za kupní cenu ve výši 1 857 882 Kč (faktura č. 7140002), splatnou dne 22. 3. 2014. Žalovaná na ni uhradila dne 25. 4. 2014 pouze 136 105 Kč, k úhradě tak zbývá 1 721 777 Kč.

Na základě kupní smlouvy ze dne 21. 2. 2014 dodala žalobkyně žalované řádně a včas zboží za kupní cenu ve výši 810 519 Kč (faktura č. 7140003), splatnou dne 26. 3. 2014. Žalovaná neuhradila ničeho.

Na základě kupních smluv ze dne 6. 3. 2014 a 10. 3. 2014 dodala žalobkyně žalované řádně a včas zboží oproti souhrnné kupní ceně 1 036 184 Kč (faktura č. 7140004), splatné dne 9. 4. 2014. Žalovaná uhradila ve dnech 5. 5. 2014, 13. 5. 2014, 21. 5. 2014, 27. 5. 2014 částku 100 000 Kč a dne 5. 6. 2014 částku 149 530 Kč, k úhradě tak zbývá 486 654 Kč.

Na základě kupních smluv ze dne 17. 3. 2014 a 20. 3. 2014 dodala žalobkyně žalované řádně a včas zboží za kupní cenu ve výši 628 474 Kč (faktura č. 7140006), splatnou dne 24. 4. 2014. Žalovaná uhradila dne 16. 6. 2014 částku 128 474 Kč a dne 25. 7. 2014 částku 100 000 Kč, k úhradě tak zbývá 400 000 Kč.

Na základě kupních smluv ze dne 24. 3. 2014 a 25. 3. 2014 dodala žalobkyně žalované řádně a včas zboží za kupní cenu ve výši 869 748 Kč (faktura č. 7140007), splatnou dne 24. 4. 2014. Žalovaná neuhradila ničeho.

Na základě kupní smlouvy ze dne 29. 3. 2014 dodala žalobkyně žalované řádně a včas zboží za kupní cenu ve výši 859 100 Kč (faktura č. 7140008), splatnou dne 30. 4. 2014. Žalovaná neuhradila ničeho.

Konečně na základě kupní smlouvy ze dne 11. 4. 2014 dodala žalobkyně žalované zboží řádně a včas, faktura vystavená pod č. 7140014 však obsahovala nesprávné údaje (kupní cenu, označení kupujícího), a proto prostřednictvím opravené faktury č. 7140014 byla vůči žalované uplatněna pohledávka na zaplacení kupní ceny ve výši 931 700 Kč. Žalovaná neuhradila ničeho.

K zaplacení dlužných částek byla žalovaná vyzvána dne 21. 5. 2014, přičemž téhož dne uhradila částku 100 000 Kč, dne 27. 5. 2014 částku 100 000 Kč, dne 5. 6. 2014 částku 149 530 Kč, to vše na fakturu č. 7140004. Dne 16. 6. 2014 uhradila částku 128 474 Kč a dne 25. 7. 2014 částku 100 000 Kč, obě částky na fakturu 7140006. Nadále dluží žalobkyni úhrnem částku 6 079 497 Kč s příslušenstvím.

Žalobkyně uzavřela dne 1. 2. 2011 jako dodavatel se společností L&I C., spol. s r. o. jako objednatelem smlouvu o spolupráci při využívání receptury a know how, jejímž předmětem byla dohoda o podmínkách spolupráce, metody a přípravy produktů FORSOL. Podle této dohody byla žalobkyně oprávněna využívat recepturu a know how jen k výrobě hnojiva pro dodavatele, případně podle jeho písemného svolení i pro jiné subjekty. Smlouva obsahovala ujednání o smluvní pokutě pro případ, že by žalobkyně používala recepturu a know how bez oprávnění.

Společnost L&I C., spol. s r. o. oznámila žalobkyni fakturou splatnou dne 22. 4. 2014, že má vůči ní nárok na smluvní pokutu ve výši 110 000 EUR, a to pro porušení povinnosti utvrzené smluvní pokutou. Zmíněná pohledávka byla cedovaná na žalovanou, o čemž byla žalobkyně vyrozuměna.

V dopise ze dne 24. 4. 2014, odeslaném dne 21. 5. 2014 a doručeném žalobkyni dne 22. 5. 2014, s názvem "Oznámení o zániku části pohledávek započtením" žalovaná sdělila žalobkyni, že nabyla postoupením výše uvedenou pohledávku ve výši celkem 110 000 EUR, která v přepočtu ke dni 24. 4. 2014 činí 3 018 950 Kč. Výslovně uvedla, že žalovaná má současně vůči ní z titulu odebraného zboží závazek jednak ve výši 1 721 777 Kč, vyúčtovaný fakturou č. 71400002 na částku 1 857 882 Kč, z níž bylo již poskytnuto částečné plnění ve výši 136 105 Kč, dále závazek ve výši 810 519 Kč vyúčtovaný fakturou č. 71400003 na částku 810 519 Kč a konečně též závazek ve výši 1 036 184 Kč vyúčtovaný fakturou č. 71400004 na částku 1 036 184 Kč. Žalovaná dále uvedla, že tímto započítává ve smyslu ustanovení § 1982 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „nový občanský zákoník“ či „o. z.“), svou splatnou pohledávku z titulu smluvní pokuty oproti uvedeným pohledávkám žalobkyně.

č. 69

Fakturou splatnou dne 4. 9. 2014 společnost L&I C., spol. s r. o. oznámila žalobkyni, že má vůči ní nárok na další smluvní pokutu, a to ve výši 110 000 EUR, přičemž dne 8. 9. 2014 provedla částečnou cesi této pohledávky ve výši 77 034,49 EUR na žalovanou a žalobkyni o tom informovala.

V dopise ze dne 12. 9. 2014, doručeném žalobkyni dne 16. 9. 2014, s názvem "Oznámení o zániku pohledávek započtením" žalovaná sdělila žalobkyni, že nabyla postoupením pohledávku uvedenou v předchozím bodě, která v přepočtu ke dni 8. 9. 2014 činí 2 128 848 Kč. Dále výslovně uvedla, že má vůči žalobkyni z titulu odebraného zboží jednak závazek ve výši 400 000 Kč vyúčtovaný fakturou č. 71400006 na částku 628 474 Kč, z níž bylo již poskytnuto částečné plnění ve výši 228 474 Kč, jednak závazek ve výši 869 748 Kč vyúčtovaný fakturou č. 71400007 na částku 869 748 Kč a konečně závazek ve výši 859 100 Kč vyúčtovaný fakturou č. 71400008 na částku 859 100 Kč. Žalovaná dále uvedla, že tímto započítává ve smyslu ustanovení § 1982 o. z. svou splatnou pohledávku z titulu smluvní pokuty oproti uvedeným pohledávkám žalobkyně.

4. Soud prvního stupně posoudil žalobu jako důvodnou v celém rozsahu, neboť dovodil, že žalovaná má vůči žalobkyni dluh z titulu uvedených kupních cen. Obranu žalované spočívající v namítaných započteních neshledal ani zčásti opodstatněnou. Zdůraznil, že žalovaná započítala pohledávky získané postoupením, které měly vzniknout třetí osobě, a usoudil, že jde ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., o pohledávky nejisté a neurčité, a proto k započtení nezpůsobilé, započtení tak není platné a účinné. Nejistou povahu pohledávek spatřoval v tom, že za účelem zjištění vzniku nároků na smluvní pokuty by nepochybně muselo být vedeno rozsáhlejší dokazování, když žalobkyně takové nároky popírá, a ohledně jejich existence tedy panuje nejasnost.

5. Dopisy ze dne 24. 4. 2014 a 12. 9. 2014, jimiž žalovaná hodlala provést kompenzaci, soud posoudil jako uznání závazku ve smyslu § 2053 o. z.; aplikaci nového občanského zákoníku zdůvodnil datem započtení a datem vzniku pohledávek, „na něž k započtení mělo dojít“. Podle jeho názoru z obsahu těchto dopisů podrobeného výkladu podle § 555 odst. 1 a 556 odst. 1 o. z. jednoznačně vyplývá prohlášení žalované o tom, že žalobkyně má za ní pohledávky z faktur, vůči nimž mělo být provedeno započtení, a faktury jsou označeny čísly, daty vystavení a výší částek, na něž byly vystaveny. Tomu, že žalovaná tyto závazky uznávala,

když je ani co do důvodu a výše nespороvala, podle jeho mínění odpovídá též skutečnost, že ve zbývajících částech, do níž pohledávky žalobkyně z uvedených šesti faktur neměly zaniknout započtením, provedla žalovaná částečné úhrady. Soud prvního stupně k tomu uzavřel, že okamžikem uznání těchto závazků počala běžet nová desetiletá promlčecí doba k jejich uplatnění ve smyslu § 639 věty první o. z., a ke dni podání žaloby (6. 4. 2017) tedy nebyly pohledávky žalobkyně promlčeny.

6. Soud prvního stupně odmítl rovněž obranu žalované, že nárok z faktury č. 7140014 na částku 931 700 Kč není důvodný proto, že žalobkyně zboží nedodala. S odkazem na výsledky dokazování dospěl k závěru, že zboží bylo řádně dodáno.

7. Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem, ve znění opravných usnesení ze dne 24. 5. 2019, č. j. 13 Co 361/2018-199, dne 4. 6. 2019, č. j. 13 Co 361/2018-203, a dne 10. 6. 2019, č. j. 13 Co 361/2018-206, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v té části výroku I, již bylo žalobě vyhověno co do částky ve výši 3 547 202 Kč s úrokem z prodlení, a ve zbylé části výroku I jej změnil tak, že se žaloba co do zaplacení částky 1 721 777 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 23. 3. 2014 do zaplacení a co do částky 810 519 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 27. 3. 2014 do zaplacení zamítá (první výrok). Současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

č. 69

8. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Uvedl, že podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Cdo 5234/2016](#) (jde o rozsudek ze dne 18. 4. 2018, uveřejněný pod číslem 77/2019 Sb. rozh. obč.) je pro posouzení způsobilosti pohledávek k započtení rozhodná právní úprava, kterou se řídí závazkový poměr, z něhož pohledávka vznikla, v předmětné věci však nejde o závazky smluvní, neboť pohledávky namítané k započtení byly žalované postoupeny po 1. 1. 2014 a mají původ v právní skutečnosti mimosmluvní (*ex delicto*). Na základě toho dovodil, že „tím není dána relevantní odlišnost činící závěr o aplikaci o. z. v této věci neaplikovatelným“. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že pohledávky žalobkyně za žalovanou zápočtem nezanikly, neboť byly nepřipustně započteny pohledávky nejisté a neurčité ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., nejde proto o platné a účinné započtení. Vyslovil názor, že v kontextu civilního procesu by měl být smysl § 1987 odst. 2 o. z. spatřován zejména v ochraně věřitele před tím, aby řízení o jím uplatněné pohledávce bylo zdržováno složitým prokazováním pohledávek dlužnických. Možnost konstatovat nekompenzabilitu započítávané pohledávky pro nejistotu a neurčitost spatřuje v případě, kdy lze očekávat, že by námitka započtení vznesená dle § 98 věty druhé o. s. ř. s ohledem na obtížnost zjišťování existence a výše započítávané pohledávky nepřiměřeně prodlužovala řízení o pohledávce uplatněné žalobou. Za nejistou a neurčitou není namístě označit pohledávku, jestliže pochybnosti o její existenci vyvolává toliko spornost právní kvalifikace, nikoliv problematičnost zjišťování skutkových předpokladů jejího vzniku. Odvolací soud zdůraznil, že pohledávka započtená žalovanou je pohledávka z titulu smluvní pokuty, která měla vůči žalobkyni vzniknout třetí osobě porušením smluvní povinnosti týkající se využívání receptury a know how a kterou žalovaná získala postoupením.

9. Oproti soudu prvního stupně odvolací soud posoudil jako důvodnou námitku promlčení ve vztahu k fakturám č. 7140002 a č. 740003, neboť dospěl k závěru, že z dopisů žalované ze dne 24. 4. 2014 a 12. 9. 2014, jimiž žalovaná hodlala učinit kompenzaci pohledávek, uznání závazku nevyplývá. Zdůraznil, že započtení a uznání závazku jsou dvě odlišná právní

jednání, a dodal s odkazem na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3549/2007](#), a ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [32 Odo 1400/2004](#) (které jsou, stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu zde citovaná, dostupná na jeho webových stránkách), že započtení směřuje k zániku závazku, kdežto uznání k potvrzení existence závazku v okamžiku jeho uznání. Uzavřel k tomu, že podle obsahu přípisů žalované její právní jednání směřovalo k zániku vzájemných pohledávek, nikoliv k uznání závazků vůči žalobkyni (§ 2053 o. z.). Vyjádřil názor, že k platnosti uznání dluhu je třeba písemná forma, vyjádření příslibu zaplatit dluh a uvedení důvodu dluhu a jeho výše, a poslední dvě náležitosti v přípisech chybějí, na čemž nemůže nic změnit ani skutečnost, že zápočet k zániku žalované pohledávky nevedl.

10. Odvolací soud se ztotožnil též se závěrem soudu prvního stupně, že žalobkyně prokázala nárok na zaplacení částky 931 700 Kč vyplývající z faktury č. 7140014.

č. 69

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti rozsudku odvolacího soudu v prvním výroku podala dovolání jak žalobkyně, ta proti jeho měnící části, tak žalovaná, proti jeho části potvrzující.

Dovolání žalobkyně

12. Žalobkyně staví přípustnost dovolání v první řadě na argumentu, že odvolací soud při řešení otázky, „zda může jednostranný úkon započtení, byť i neplatný, v sobě implicitně obsahovat úkon uznání závazku (dluhu)“, odchýlil od jí označené ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (otázka „a“).

13. Dovolání má být přípustné též proto, že odvolací soud se od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu odchýlil též při řešení právní otázky promlčení části žalovaných pohledávek, na které bylo dlužníkem částečně plněno (otázka „b“). Z judikatury Nejvyššího soudu žalobkyně označuje usnesení ze dne 14. 9. 2006, sp. zn. [32 Odo 1115/2004](#), ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2441/2012](#), a ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. [23 Cdo 2914/2015](#).

14. Přípustnost shledává žalobkyně též v „nesprávném právním posouzení odvolacího soudu, resp. jeho úplné absenci, v otázce promlčení části žalovaných pohledávek, délky a běhu promlčecí doby, a to v návaznosti na částečnou úhradu pohledávky dlužníkem“ (otázka „c“), a zároveň v tom, že hodnocení skutkových zjištění odvolacím soudem je stran této otázky nepřezkoumatelné pro absenci odůvodnění (otázka „d“), v čemž žalobkyně spatřuje zásah do jejího práva na spravedlivý proces.

15. Vedle toho žalobkyně podpůrně k otázce sub d) opírá přípustnost dovolání o otázku, zda je porušením práva na spravedlivý proces, jestliže soud v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu právně nehodnotil zjištěný skutkový stav, a ve svém rozhodnutí tak neuvedl své právně kvalifikační úvahy (otázka „e“).

16. Podpůrně k otázce uvedené sub a) žalobkyně předkládá jako dosud dovolacím soudem neřešenou otázku, zda dle § 2053 o. z. je nutnou náležitostí uznávacího úkonu též vyjádření příslibu zaplatit dluh (otázka „f“).

17. Ve vztahu k otázce a) žalobkyně argumentuje ve prospěch názoru, že dopisy žalované ze dne 24. 4. 2014 a 12. 9. 2014 lze dle § 555 odst. 1 a § 556 odst. 1 o. z. vykládat jako uznání dluhu. Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [32 Odo 1400/2004](#), a z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3549/2007](#), a ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [32 Odo 1206/2004](#), na něž poukazovala žalovaná, podle jejího mínění nevyplývá, že jednostranný úkon započtení (byť i neplatný) nemohl v sobě implicitně obsahovat uznání závazku, resp. vyplývá z nich opak, k němuž je případně nutno dospět výkladem, a odvolací soud se od těchto rozhodnutí odchýlil.

18. Podle přesvědčení žalobkyně zejména z dopisu ze dne 24. 4. 2014 vyplývá nejen snaha o započtení vůči jejím pohledávkám, ale též jednoznačný projev vůle žalované uznat závazky se všemi důsledky s tím spojenými. O aktu uznání podle ní svědčí též skutečnost, že žalovaná v dokumentu uvádí, jaká část pohledávek zůstává po zápočtu neuhrazena, a prohlašuje, že tento zůstatek uhradí. Má za to, že ve věci lze přiměřeně aplikovat závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2005, sp. zn. [32 Odo 901/2004](#).

19. K otázce vymezené pod b) žalobkyně odkazuje na rozhodnutí, v nichž se Nejvyšší soud vyjadřoval k § 407 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), a namítá, že se odvolací soud se od závěrů těchto rozhodnutí (např. od usnesení ze dne 14. 9. 2006, sp. zn. [32 Odo 1115/2004](#), ze dne 29. 5. 2013, [23 Cdo 2441/2012](#), či ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. [23 Cdo 2914/2015](#)) odchýlil, jestliže v právním posouzení nezohlednil, že žalovaná částečně plnila na fakturu č. 7140002, což představuje uznání dluhu ve smyslu § 2054 odst. 2 o. z., ve spojení s § 639 o. z., a došlo proto k započtení běhu nové desetileté promlčecí lhůty ohledně nároku ve výši 1 721 777 Kč s příslušenstvím.

20. Stran otázek vymezených sub c) a d) žalobkyně dodává, že dle judikatury Ústavního soudu, kterou označuje, může být dovolacím důvodem i otázka skutková, je-li namítáno porušení ústavně zaručených základních práv a svobod dovolatele postupem odvolacího soudu. Akcentuje, že odvolací soud při posuzování promlčení některých uplatněných nároků opomněl skutečnost, že žalovaná částečně plnila, s čímž § 2054 odst. 2 o. z. pojí uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu.

21. K otázce uvedené sub f) žalobkyně vytýká odvolacímu soudu nesprávný závěr, že náležitostí uznání dluhu je vyjádření příslibu zaplatit dluh, ačkoliv tomu tak podle § 2053 o. z. není, oproti § 558 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, zrušeného k 1. 1. 2014 (dále jen „starý občanský zákoník“ či „obč. zák.“).

Dovolání žalované

22. Žalovaná zakládá přípustnost svého dovolání na tvrzení, že odvolací soud řešil nesprávně otázku, „zda v případě, že žalovaný použije k započtení vůči nároku uplatněnému žalobou pohledávku nabytou od třetí osoby z titulu smluvní pokuty, jde bez dalšího o započtení nepřipustné a pohledávky nekompenzabilní (jak je označil odvolací soud) z toho důvodu, že jde o pohledávku nejistou ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z.“, přičemž tato otázka má být v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, konkrétně v rozsudcích ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5711/2017](#), a ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. [32 Cdo 4182/2016](#), řešena rozdílně (první otázka).

23. Žalovaná má dovolání za přípustné též proto, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, neboť rozsudek odvolacího soudu je zatížen vadami potud, že skutková zjištění ohledně nároku žalobkyně ve výši 931 700 Kč neskýtají podklad pro právní posouzení učiněné odvolacím soudem (druhá otázka). Argumentuje, že podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3025/2009](#), a nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. [I. ÚS 354/15](#), může být dovolacím důvodem i otázka skutková, je-li namítáno porušení základních práv a svobod dovolatele rozhodnutím nebo postupem odvolacího soudu.

24. K otázce v pořadí první žalovaná uvádí, že výklad § 1987 odst. 2 o. z. provedený odvolacím soudem vede ve svém důsledku k tomu, že nejistou a tudíž nekompensabilní pohledávkou je každá pohledávka, jež je popřena dlužníkem a není podepřena „jednoduchým“ podkladem. Argumentuje, že výklad hmotněprávního ustanovení nelze podřizovat potřebám civilního procesu; zásady civilního procesu mají směřovat k prosazení hmotného práva, to však neznamená, že nutnost jejich použití je způsobilá být kritériem či korektivem významu normy práva hmotného. Dovedení takových úvah do důsledku by soudní moc snadno dospěla v konkrétních případech ke stavu *denegationis iustitiae*.

25. Podle názoru žalované rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 5711/2017](#), o který odvolací soud opřel řešení otázky, zda jí započtená pohledávka je či není nejistou, je v rozporu s rozsudkem sp. zn. [32 Cdo 4182/2016](#).

26. Ve vztahu ke druhé otázce žalovaná vytýká odvolacímu soudu, že nereagoval na její námitku, že žalobkyně předložila dodatečně opravovaný dokument, dodací list č. 020-2014, vydávaný za podklad opravné faktury č. 7140014. Dle jejího mínění nebylo prokázáno tvrzení žalobkyně, že se jednalo o omyl, svědecké výpovědi byly vzájemně rozporné, a nepodařilo se tak stanovit, zda k dodání plnění vůbec došlo. Podle názoru žalované tu jde o extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními.

Vyjádření k dovolání

27. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání žalované navrhuje, aby dovolací soud toto dovolání odmítl, popřípadě zamítl. Tvrdí, že na řešení první otázky vymezené žalovanou rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá a namítaný rozpor judikatury není dán, neboť označená rozhodnutí řeší odlišné otázky. Ve vztahu k druhému z uplatněných předpokladů přípustnosti dovolání poukazuje na závěry usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. [II. ÚS 3920/16](#), a zdůrazňuje, že žalovaná neformuluje žádnou právní otázku, která by z hlediska jejího vztahu k judikatuře odvolacího soudu splňovala některý z předpokladů přípustnosti dovolání. Zároveň podrobně argumentuje ve prospěch názoru, že skutková zjištění odvolacího soudu mají oporu v provedeném dokazování.

28. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání žalobkyně tvrdí, že na řešení otázky sub a) příslušný výrok rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá a právní posouzení odvolacího soudu se judikatuře odvolacího soudu neprotiví. K otázkám vymezeným sub b) a c) pak zdůrazňuje, že jde o polemiku v rovině skutkové; žalobkyně se dovolává skutkových závěrů, které odvolací soud neučinil. Poukazuje na své tvrzení, že k plnění došlo až poté, co žalovaná dala svým jednáním směřujícím k započtení najevo, že případné částečné plnění nemůže mít následek uznání dluhu, navíc plnění bylo určeno na jiné nároky a na nároky specifikované ve fakturách

č. 7140002 a č. 7140003 nebylo plněno ani částečně, tyto nároky jsou proto promlčeny. Žalovaná navrhuje posoudit dovolání žalobkyně jako nepřipustné, event. jako nedůvodné.

III.

Připustnost dovolání

29. Vzhledem k datu vydání rozhodnutí odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení - v souladu s bodem 1. čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017.

30. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 69

Připustnost dovolání žalované

31. Ani jedna z otázek předložených žalovanou připustnost dovolání nezakládá.

32. Otázku předloženou jako v pořadí první odvolací soud neřešil a napadené rozhodnutí na jejím řešení nespočívá, není tedy splněn jeden z předpokladů, za nichž je dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné. Odvolací soud totiž oproti výhradám žalované nezaložil závěr o tom, že jde o pohledávku nejistou, bez dalšího na argumentu, že jde o pohledávku z titulu smluvní pokuty nabytou od třetí osoby, nýbrž vzal, stejně jako soud prvního stupně, na zřetel též povahu pohledávky jako práva na zaplacení smluvní pokuty za porušení smluvní povinnosti týkající se využívání receptury a know how. Právě v souvislosti s tím vyslovil názor, že smysl § 1987 odst. 2 o. z. spočívá zejména v ochraně věřitele před tím, aby řízení o jím uplatněné pohledávce bylo zdržováno složitým prokazováním pohledávek dlužníkůvých.

33. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vysvětluje, že dovolání není přípustné podle § 237 o. s. ř., jestliže dovolatel jako důvod jeho přípustnosti předestírá dovolacímu soudu k řešení otázku hmotného nebo procesního práva, na níž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí (srov. již usnesení ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#)).

34. Žalovanou tvrzený rozpor v judikatuře odvolacího soudu ostatně dán není, neboť v rozsudku sp. zn. [32 Cdo 4182/2016](#) jsou řešeny procesní aspekty započtení, konkrétně situace, kdy žalovaný provedl započtení po koncentraci řízení; otázky nejisté a neurčité pohledávky ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z. se toto rozhodnutí v žádném ohledu nedotýká.

35. Lze ostatně dodat, že odvolací se při řešení uvedené otázky neodchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněného pod č. 37/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 37/2021“), jímž velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu výklad § 1987 odst. 2 o. z. upřesnil.

36. Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka žalované, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces. Ústavní soud vysvětlil v plenárním nálezu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#), uveřejněném pod č. 45/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, že § 237 o. s. ř. ve spojení s čl. 4 a čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky vyžaduje, aby jako přípustné bylo posouzeno dovolání, závisí-li napadené rozhodnutí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva vztahující se k ochraně základních práv a svobod, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Ústavního soudu. Zdůraznil přitom, že § 241a odst. 2 o. s. ř. stanoví srozumitelný, legitimní a přiměřený požadavek na obsah podaného dovolání. Požadavek na vymezení přípustnosti dovolání je přitom odlišný od požadavku na vymezení dovolacího důvodu, které je obvykle splněno samotnou právní argumentací a konstatováním, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jestliže zákonodárce kromě této argumentace požaduje také vyjádření se k relevantní judikatuře Nejvyššího soudu, pak nelze z pouhého vylíčení dovolacího důvodu usuzovat, že dovolatel již nemusí plnit požadavek plynoucí z § 241a odst. 2 o. s. ř. To platí i tehdy, kdy dovolatel namítá porušení svých ústavně zaručených práv a má tak možnost požadavku na řádné vymezení přípustnosti dovolání dostat v intencích shora citovaného nálezu i tím, že se vymezí krom rozhodovací praxe dovolacího soudu též vůči rozhodovací praxi Ústavního soudu.

37. Odkazem na judikatorní závěry, v nichž Ústavní soud a Nejvyšší soud dovozují, že dovolací důvod může založit i otázka skutková, je-li namítáno porušení ústavních práv dovolatele, žalovaná povinnost označit judikatorní závěry, od nichž se měl odvolací soud při řešení skutkové otázky odchýlit, nesplnila. Není pochyb, že ve zde souzené věci odvolací soud neřešil otázku procesního práva, zda dovolací důvod může založit i otázka skutková, a na řešení této otázky jeho rozhodnutí nezávisí. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. [20 Cdo 1498/2017](#), formuloval a podrobně odůvodnil závěr, podle něhož k založení přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. z toho důvodu, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nepostačuje odkaz dovolatele na jakoukoli judikaturu Nejvyššího soudu, nýbrž jen na takovou, s níž je napadené rozhodnutí vskutku v rozporu. To pak – vzhledem k závěrům, k nimž v otázce přípustnosti dovolání dospěl Ústavní soud – platí též pro judikaturu Ústavního soudu.

38. K související argumentaci žalované považuje Nejvyšší soud za vhodné podotknout, že otázka, zda skutková zjištění skýtají či nikoliv postačující podklad pro právní posouzení věci, není otázkou skutkovou, nýbrž právní; jde přeci o posouzení, zda zjištěný skutkový stav věci umožňuje závěr, že znaky skutkové podstaty aplikované právní normy jsou naplněny.

39. Zbývá ještě dodat, že v rozsudku sp. zn. [30 Cdo 3025/2009](#) Nejvyšší soud uvedl, že není-li zřejmé, jaká nalézací soud vlastně učinil dílčí skutková zjištění a závěr o skutkovém stavu věci, pak taková absence verifikovaných právně rozhodných skutečností vylučuje právní posouzení věci, neboť bez skutkového základu není možné činit právně kvalifikační závěr. O takovou procesní situaci ve zde souzené věci nejde; soud prvního stupně dospěl ve vztahu k žalobou uplatněnému nároku na zaplacení kupní ceny specifikované ve faktuře č. 7140014 ke skutkovým zjištěním umožňujícím právní závěr, že tento nárok žalobkyně vůči žalované vznikl.

40. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako nepřípustné odmítl.

Přípustnost dovolání žalobkyně

41. Judikaturu dovolacího soudu, od níže se měl odvolací soud odchýlit při řešení otázky, zda může jednostranný úkon započtení, byť i neplatný, v sobě implicitně obsahovat úkon uznání závazku, žalobkyně přímo neoznačuje, nicméně v rámci vymezení dovolacího důvodu v této souvislosti argumentuje závěry rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [32 Odo 1206/2004](#), ze dne 24. 7. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3549/2007](#), a ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [32 Odo 1400/2004](#), a to způsobem, z něhož je patrné, že odvolací soud se podle jejího mínění těmito závěry neřídil. Zákonem stanovené a judikaturou blíže vysvětlené požadavky na vymezení předpokladu dovolání má tedy Nejvyšší soud za splněné.

č. 69

42. Od označené judikatury se však odvolací soud *stricto sensu* odchýlit nemohl, neboť její závěry se nevztahují k novému občanskému zákoníku, nýbrž k obchodnímu zákoníku, zrušenému k 1. 1. 2014. Protože k použitelnosti těchto judikatorních závěrů v poměrech nového občanského zákoníku se Nejvyšší soud dosud nevyjádřil, jde – oproti názoru žalobkyně – o otázku hmotného práva v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou. Pro řešení této otázky shledává Nejvyšší soud dovolání přípustným; skutečnost, že dovolatelka naopak vycházela z toho, že jde o otázku již vyřešenou, závěru o přípustnosti dovolání nebrání. Formálním vymezením předpokladů přípustnosti dovolání Nejvyšší soud vázán není (k tomu srov. jeho usnesení ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod č. 4/2014 Sb. rozh. obč.).

43. Obdobné platí pro řešení otázek uvedených pod písmeny b), c) a d), které z různých úhlů pohledu cílí na to, že odvolací soud při posuzování promlčení nároků žalobkyně opomněl vzít na zřetel zjištěný relevantní skutkový poklad, totiž částečné plnění žalované. Též v tomto případě se judikatura, od níž se měl odvolací soud odchýlit, vztahuje k právní úpravě obchodního zákoníku, a jde tak o otázku dosud neřešenou.

44. Protože otázky vymezené sub e) a f) byly předloženy toliko podpůrně, dovolací soud se posouzením jejich přípustnosti z důvodů procesní hospodárnosti nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

45. Dovolací přezkum je (s ohledem na skutkový stav věci) omezen na otázku, zda jednostranné započtení bez výhrad, které má vést k zániku celé vzájemné pohledávky (pohledávky kompenzáta), může vyvolat právní následky spočívající v přerušení a běhu nové desetileté promlčecí lhůty dle § 639 o. z.

46. Podle § 6 odst. 1 o. z. má každý povinnost jednat v právním styku poctivě.

47. Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (odstavec 1). Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání

předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají (odstavec 2).

48. Ustanovení § 575 o. z. stanoví, že má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednajících osob.

49. Podle § 639 o. z. uznal-li dlužník svůj dluh, promlčí se právo za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Určí-li však dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby.

50. Podle § 653 o. z. bylo-li právo již promlčeno a uznal-li dlužník svůj dluh, nárok se obnoví a počne běžet nová promlčecí lhůta ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Určí-li však dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby.

51. Ustanovení § 1982 odst. 1 věty první o. z. stanoví, že dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu, může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany.

52. Podle § 2053 o. z. uzná-li někdo svůj dluh co do důvodu i výše prohlášením učiněným v písemné formě, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá.

53. Podle § 2054 o. z. placení úroků se považuje za uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí (odstavec 1). Plní-li dlužník dluh zčásti, má částečné plnění účinky uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu (odstavec 2). Ustanovení odstavců 1 a 2 neplatí, je-li pohledávka věřitele již promlčena (odstavec 3).

54. Podle § 323 obch. zák. uzná-li někdo písemně svůj určitý závazek, má se za to, že v uznaném rozsahu tento závazek trvá v době uznání. Tyto účinky nastávají i v případě, kdy pohledávka věřitele byla v době uznání již promlčena (odstavec 1). Za uznání nepromlčeného závazku se považují i právní úkony uvedené v § 407 odst. 2 a 3. (odstavec 2).

55. Podle § 407 obch. zák. uzná-li dlužník písemně svůj závazek, běží nová čtyřletá promlčecí doba od tohoto uznání. Týká-li se uznání pouze části závazku, běží nová promlčecí doba ohledně této části (odstavec 1). Placení úroků se považuje za uznání závazku ohledně částky, z níž se úroky platí (odstavec 2). Plní-li dlužník částečně svůj závazek, má toto plnění účinky uznání zbytku dluhu, jestliže lze usuzovat, že plněním dlužník uznává i zbytek závazku (odstavec 3). Účinky uznání závazku způsobem uvedeným v odstavci 1 nastávají i v případě, kdy jemu odpovídající právo bylo v době uznání již promlčeno (odstavec 4).

56. K otázce, zda započtení může současně zahrnovat též uznání dluhu, se Nejvyšší soud v režimu předchozí právní úpravy vyjadřoval v celé řadě svých rozhodnutí.

57. V rozsudku ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [32 Odo 1400/2004](#), Nejvyšší soud vyšel z názoru, že k zjištění, zda návrh na uzavření dohody o vzájemném započtení v sobě zahrnuje též uznání dluhu, lze dospět výkladem projevu vůle podle § 266 odst. 1 a 2 obch. zák., a uzavřel, že v posuzovaném právním úkonu neshledává žádný jiný projev vůle, který by měl směřovat jinam než k zápočtu pohledávek.

58. V rozsudku ze dne 16. 11. 2005, sp. zn. [32 Odo 901/2004](#), Nejvyšší soud dovodil, že platnou a účinnou dohodou o započtení projevila žalovaná vůli částečně plnit závazek, což lze dle § 407 odst. 3 obch. zák. považovat za uznání zbytku dluhu, neboť z projevu žalované bylo zřejmé, že poskytuje věřiteli částečné plnění. Nejvyšší soud vyšel z úvahy, že započtení je vlastně splacením pohledávky vzájemným zúčtováním (odpočtem), a že i při započtení je dána stejná vůle dlužníka, jež směřuje k uspokojení nároku věřitele.

59. V usnesení ze dne 24. 7. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3549/2007](#), pak Nejvyšší soud shrnul, že započtení a uznání závazku jsou dva odlišné právní úkony. Zatímco právní úkon započtení směřuje k zániku závazku, právní úkon uznání závazku směřuje k potvrzení existence závazku v okamžiku jeho uznání; jde o institut zajištění závazku. Vůle dlužníka v případě uznání závazku směřuje k tomu, aby započítávaná pohledávka nezanikla a trvala nadále s tím následkem, že se prodlouží možnost jejího úspěšného soudního vymáhání, včetně důsledku přenesení důkazního břemene na dlužníka. Právní úkony je třeba vykládat v souladu s vůlí jednatelů a v souladu s jazykovým vyjádřením právního úkonu. S ohledem na to nelze bez dalšího dovozovat, že pokud nedojde k zániku pohledávek dohodou o započtení (kupř. pro neplatnost dohody o započtení z důvodu nedostatku její formy), je dohoda o započtení zároveň vzájemným uznáním pohledávek, které měly zaniknout započtením, se všemi důsledky, které s sebou uznání závazků nese. Totéž se týká i jednostranného právního úkonu započtení. Nelze tedy dovozovat, že právní úkon započtení v sobě implicitně obsahuje uznání závazku, aniž by toto bylo v právním úkonu započtení určité vyjádřeno. Pokud by tomu tak mělo být, musel by být tento projev vůle směřující k uznání závazku v tomto neplatném právním úkonu započtení obsažen. K takovému závěru by bylo nutno dojít případně i výkladem právního úkonu podle § 35 odst. 2 obč. zák. a § 266 odst. 1 až 4 obch. zák. K těmto závěrům se Nejvyšší soud přihlásil v rozsudku ze dne 11. 12. 2018, sp. zn. [32 Cdo 720/2017](#), v němž dodal, že uznáním závazku podle § 323 odst. 1 obch. zák. je jen takový projev vůle, který směřuje k přivození právě těch účinků, které zákon spojuje s uznáním závazku.

60. Rozhodovací praxe dovolacího soudu tedy předmětnou otázku hmotného práva zodpověděla záporně. Bude ovšem třeba posoudit, zda tyto závěry ob stojí v poměrech nového občanského zákoníku, zejména když již judikatura vztažená k předchozí právní úpravě byla částí tuzemské odborné literatury podrobena kritice a opačné závěry lze nalézt též v zahraniční judikatuře a komentářové literatuře, vycházející z obdobné právní úpravy.

61. Podle části české literatury *cum grano salis* není správné požadovat, aby v daném právním jednání bylo přímo vyjádřeno, k jakým právním důsledkům má směřovat. „Klíčové je, zda ten, kdo činí projev vůle, musí mít subjektivní představu o právním stavu, který jeho jednání vyvolá, zda musí chtít (zda musí mít vůli) vyvolat právě ty konkrétní právní důsledky, které zákon s tímto projevem vůle spojuje, nebo zda postačí, aby jeho vůle směřovala k určitému „obecnějšímu následku“, přičemž není rozhodné, zda jednatel chce způsobit právě ty konkrétní důsledky, které jsou vázány na hypotézu právní normy, či zda si je jich vůbec vědoma ... Legislativní vývoj i logika věci nasvědčují širšímu pojetí směřování vůle k právním důsledkům. Aplikováno na právní úkon, s nímž právní předpis (§ 323 odst. 1 obch. zák.) spojuje důsledky uznání závazku, by ten, kdo věřiteli nejen písemně potvrzuje existenci svého dluhu, ale disponuje s ním za účelem jeho zahlazení (zániku), resp. uspokojení věřitele vzájemným zúčtováním obou pohledávek, si nemusí přát, aby takové uznání (potvrzení) způsobilo i přetržení promlčecí lhůty a přenesení důkazního břemene. Z hypotézy obsažené v § 323

odst. 1 obch. zák. vyplývá, že projevená vůle adresovaná písemnou formou věřiteli by měla manifestovat jednak vědomost dlužníka o existenci jeho závazku vůči věřiteli a nepochybně jej určovat, ale vyjadřovat i jeho uznání... Uznáním lze rozumět to, že dlužník si je vědom své povinnosti uspokojit věřitele a chce této povinnosti dostát, což dává najevo tím, že činí právní kroky ke způsobení zániku svého dluhu jedním ze zákonem aprobovaných způsobů. Má-li písemný projev vůle dlužníka tyto charakteristiky vyplývající z hypotézy právní normy obsažené v § 323 odst. 1 obch. zák., pak by měl aktivovat i právní důsledky, které toto ustanovení s takovým úkonem spojuje.“ (ČERNÁ, Stanislava. Může být neplatné započtení alespoň uznáním závazku? Obchodněprávní revue, 2012, č. 2, s. 33-38, k tomu se hlásí též BEJČEK, Josef. O proměnlivosti a zastupitelnosti započtení, uznání a narovnání. Právní rozhledy, 2017, č. 15-16, s. 515-523, sub II. 3., pozn. pod čarou č. 61). Dospívá se přitom k závěru, že i neplatné písemné započtení zásadně (nikoliv automaticky) vyvolá účinky uznání dluhu.

č. 69

62. Proti závěrům vyjádřeným Nejvyšším soudem v usneseních sp. zn. [23 Cdo 3549/2007](#) a sp. zn. [32 Odo 1206/2004](#) a v rozsudku sp. zn. [32 Odo 1400/2004](#), se též namítá nedostatečné zohlednění principu poctivosti: „Započtení pohledávky druhá strana v dobré víře nemůže chápat jinak než jako současné uznání dluhu, ledaže to kompenzační úkon vylučuje, nebo se dá spolehlivě dovodit pomocí výkladových pravidel opak. V opačném případě působí obrana strany, která započítala či chtěla započítat svoji pohledávku, kterou vlastně neuznávala, velmi nevěrohodně a jako chování v rozporu s obchodní poctivostí.“ (BEJČEK, op. cit., sub II. 4.).

63. Na otázku, zda bezvýhradně (nepodmíněně) jednostranné započtení představuje uznání hlavní pohledávky (tj. dluhu kompenzanta), lze nahlížet ve dvou rovinách. Nejprve z hlediska toho, zda jde o výslovné uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z. (písemné uznání dluhu), event. alespoň o uznání dluhu ve smyslu § 2054 odst. 1, 2 o. z. (konkludentní uznání dluhu). S uznáním dluhu upraveným v § 2053 o. z. je spojována změna pravidel dělení důkazního břemene ohledně právního důvodu a výše pohledávky věřitele za uznávajícím, neboť v případném sporu je to právě uznávající (dlužník), koho mají stíhat negativní následky spojené s neobjasněním těchto skutečností. Vedle toho pojí § 639 o. z. s konkludentním a písemným uznáním dluhu běh nové, dokonce desetileté promlčecí lhůty. Je-li však pohledávka již promlčena, vyžaduje zákon k obnovení a běhu nové promlčecí lhůty písemné uznání dluhu (§ 653 odst. 1 ve spojení s § 2054 odst. 3 o. z.).

64. Pojem uznání dluhu v § 639 nový občanský zákoník používá v širším významu, nelze však přehlédnout, že pro písemné a konkludentní uznání dluhu stanoví částečně odlišné právní následky. Že mezi oběma druhy uznání existuje rozdíl, potvrzuje též historický vývoj.

65. Z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, se podává, že ustanovení § 2053 o. z. pochází z občanského zákoníku z roku 1964, kdežto ustanovení § 2054 o. z. z obchodního zákoníku. Ustanovení § 2053 o. z. navazuje na výslovné uznání dluhu obsažené v § 558 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který čerpal z § 297 zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku. V důvodové zprávě k § 297 přitom stojí, že z důvodu závažných právních následků uznání dluhu pro dlužníka se předepisuje písemná forma. Účelem této formy je zabraňovat „neuváženým a tíživým závazkům“. Smysl a účel, jaký zákonodárce zavedením formy sledoval, označuje současná civilní nauka jako tzv. varující

funkci písemné formy (např. Melzer in MELZER, F., TÉGL, P. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2014, § 582, marg. č. 6).

66. Občanské zákoníky z roku 1950 a 1964 neznaly konkludentní uznání dluhu (srov. např. Tégl, Dvořák in ELIÁŠ, K a kol. Občanský zákoník. 2. sv., § 488-880. Praha: Linde, 2008, s. 1604-1608). Konkludentní uznání dluhu zavedl až obchodní zákoník, jenž převzal pravidla z Úmluvy OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží (srov. důvodovou zprávu vládního návrhu).

67. Hovoří-li § 639 o. z. o uznání dluhu, pak s ohledem na § 2054 odst. 3 o. z. (výluka konkludentního uznání promlčeného dluhu) a zejména na výše podaná pravidla v obchodním zákoníku je zřejmé, že § 639 o. z. dopadá jak na výslovné uznání dluhu učiněné v písemné formě (§ 2053 o. z.), tak na konkludentní uznání dluhu (§ 2054 o. z.).

č. 69

68. Při výkladu pojmu uznání ve smyslu § 639 o. z. je třeba vzít na zřetel, na čem spočívá hodnotové rozhodnutí zákonodárce, že uznáním dluhu má nastat běh nové, dokonce desetileté, promlčecí lhůty. Jinými slovy, jaké zájmy jsou zde ve hře a jak je řešena jejich vzájemná kolize.

69. Účelem promlčení je jednak stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv (pohledávek), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých povinností vystaveni po časově neurčitou dobu donucujícímu zákroku (tzv. vynutitelnosti) ze strany soudů. Tím institut promlčení v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností, které jsou - zejména pokud jde o jejich dokazování po uplynutí delší doby - vždy spjaty s určitou sporností“ (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. [III. ÚS 104/96](#), uveřejněný pod číslem 84/1996 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. [III. ÚS 21/02](#), veřejnosti dostupné na webových stránkách Ústavního soudu; v literatuře např. WEINHOLD, Daniel. Promlčení a prekluze v soukromém právu. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 7.).

70. Smyslem promlčení je tedy zohlednění zájmu povinného (dlužníka), aby dále trval status quo. Dlužník má být chráněn před tím, aby se v důsledku plynutí času neocitl v hrozící důkazní nouzi, a nebyla tak plynutím času ochromena možnost účinné obrany. Okamžik zahájení sporu je totiž primárně v rukou žalobce, neboť až jeho návrhem (žalobou) je sporná věc předložena soudu. Významným aspektem promlčení je i obecný zájem na udržení stavu právního míru a též účinného zajištění konce hrozících sporů. Na druhou stranu však promlčení představuje zásah do základního práva oprávněného (věřitele) garantovaného čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť uplatněním námitky promlčení ztrácí věřitel (oprávněný) právní postavení přiznané právním řádem, které má majetkovou hodnotu. Z podaného je zřejmé, že pravidla promlčení řeší kolizi mezi zmíněnými zájmy povinného (dlužníka) a oprávněného (věřitele).

71. V tomto ohledu je třeba dále zkoumat, z jakých důvodů právní následek upravený v § 639 o. z., v souvislosti s § 2053 a § 2054 o. z., upřednostňuje zájem věřitele spočívající v běhu nové desetileté promlčecí lhůty oproti zájmu dlužníka.

72. Právní relevance konkludentního uznání dluhu v pravidlech o promlčení se vyskytuje i v nám příbuzných právních řádech. Dle § 212 odst. 1 bod 1 německého občanského zákoníku (dále též jen „BGB“) nastává nový běh promlčecí lhůty, pokud dlužník uzná věřiteli dluh skrze částečné placení, zaplacení úroků, poskytnutím jistoty či jiným způsobem. Podle nauky je důvodem pro nový běh promlčecí lhůty to, že na rozdíl od podání žaloby, která vede ke stavění promlčecí lhůty (§ 204 odst. 1 bod 1 BGB), dlužník sám sebe upomíná a současně že věřitel se může zdržet kroků, jimiž by zajistil stavění promlčecí lhůty. Část nauky a judikatury považuje za uznání dluhu veškeré chování dlužníka, z něhož plyne, že si je vědom existence dluhu, a současně že takové chování zakládá ve věřiteli důvěru, že se dlužník nebude po uplynutí promlčecí lhůty dovolávat námitky promlčení (srov. s dalšími odkazy a podrobnostmi Grothe in Münchener Kommentar zum BGB, 8. Aufl., 2018, § 212, marg. č. 6; Hau/Poseck in Beck Online-Kommentar. 57 ed., stav ke dni 1. 2. 2021, § 212, marg. č. 2; tak též rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora [dále též jen „BGH“] ze dne 9. 12. 2011, sp. zn. V ZR 131/11 (LG Köln), publikované v časopise Neue Juristische Wochenschrift, rok 2012, s. 1293, marg. č. 10.). Naopak některé názory aspekt důvěry věřitele, že se dlužník nebude dovolávat námitky promlčení, nepovažují za znak skutkové podstaty uznání ve smyslu § 212 odst. 1 bodu 1 BGB (takto např. Peters/Jacoby in Staudinger, Neubearbeitung 2014, § 212, marg. č. 7.).

73. Dle § 1497 císařského patentu č. 946/1811 Sbírky zákonů soudních, obecného zákoníku občanského, jak vydržení, tak promlčení se přetrhují, když ten, kdo se ho chce dovolávat, dříve než projde promlčecí čas, buď výslovně, nebo mlčky uznal právo druhého, nebo jest oprávněným žalován a v žalobě se řádně postupuje. Význam citovaného pravidla shledává aktuální rakouská nauka v tom, že uznáním dluhu (včetně uznání mlčky) je existence sporného práva dostatečně zjištěna, a proto není dán důvod pro nastoupení účinků promlčení; „zatemňující moc času“ zajištěné právní pozici neškodí. I rakouská nauka však zdůrazňuje, že projev uznání dluhu vůči oprávněnému (jeho zástupci) vytváří dostačující skutkový stav důvěry, který dává odpadnout nezbytnému soudnímu prosazení práva ze strany oprávněného, pročez se jeví nastoupení účinků přerušení promlčecí lhůty jako ospravedlnitelné (srov. s dalšími odkazy a podrobnostmi Vollmaier in Großkommentar zum ABGB - Klang Kommentar. 3. Aufl., § 1497, marg. č. 7, 8).

74. Zda může být uznáním dluhu i jednostranné započtení, není v německém právním prostředí řešeno jednotně. Podle judikatury BGH tento závěr závisí na posouzení okolností jednotlivého případu: ve vztahu k úkonu započtení je si třeba položit vždy otázku, zda věřitel (kompenzát) mohl z jednání dlužníka (kompenzanta) dedukovat, že si dlužník je nepochybně vědom existence dluhu a že sám (tj. věřitel) smí spoléhat na to, že se dlužník nebude dovolávat uplynutí promlčecí lhůty (rozhodnutí BGH ze dne 9. 12. 2011, sp. zn. V ZR 131/11 (LG Köln), publikované v časopise Neue Juristische Wochenschrift, rok 2012, s. 1293, marg. č. 10). Názory literatury, zda z „pouhé“ existence započtení lze dovozovat uznání, se různí (záporně: Grothe in Münchener Kommentar zum BGB, 8. Aufl., 2018, § 212, marg. č. 6; Retzlaff, B. Kein Anerkenntnis durch Aufrechnung. Neue Juristische Wochenschrift, rok 2013, s. 2854, sub. III; kladně: Peters/Jacoby in Staudinger, J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB. Buch 1: Allgemeiner Teil §§ 164-240 (Allgemeiner Teil 5). Neubearbeitung, Berlin: Sellier - de Gruyter, 2014, § 212, marg. č. 27). Rakouská judikatura v této otázce vyznívá nejasně, kdežto nauka dospívá k závěru, že v projevu započíst je třeba zpravidla shledat konkludentní deklarativní uznání (srov. Blíže Vollmaier in Großkommentar zum ABGB - Klang Kommentar. 3. Aufl., § 1497, marg. č. 23.).

75. Podobnou úvahu je třeba vést i nad ustanovením § 639 o. z. Jestliže věřitel uplatnil právo u orgánu veřejné moci (§ 648 o. z.), pak tím je dlužník upomenut (varován), že věřitel hodlá své právo prosadit. Zájem dlužníka proto zákonitě ustupuje do pozadí. Na ustanovení § 639 o. z. lze v tomto ohledu nazírat touž optikou: nikoliv jednání věřitele (tj. věřitelova upomínka), nýbrž chování dlužníka, kterým dává věřiteli najevo, že si je vědom existence svého dluhu, je rozhodujícím důvodem pro přerušení a běh nové, desetileté promlčecí lhůty. Oproti ustanovení § 648 o. z. tak varování nepřichází od věřitele, nýbrž dlužník „upomíná“ sám sebe. Méně zřejmé se pak jeví, zda chování dlužníka musí současně ve věřiteli vyvolat důvěru (očekávání) a případně na co přesně se má očekávání vztahovat. Nejvyšší soud připomíná, že pojem uznání dluhu ustanovení § 639 o. z. nikterak blíže nedefinuje, a proto je třeba na požadavek očekávání usuzovat z ustanovení § 2053 a § 2054 o. z.

76. Ustanovení § 2054 odst. 2 o. z. nevyžaduje pouhé částečné plnění, nýbrž též to, že lze z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal zbytek dluhu. Podle dikce ustanovení (a logicky) je přitom uznán právě zbytek dluhu, nikoliv to, co již bylo plněno. Shodně i dle § 2054 odst. 1 o. z. se uznání vztahuje na jistinu, nikterak ale již na plněné úroky. Z toho se tak podává, že má být ve věřiteli založena důvěra, že může v budoucnu očekávat i zbylou část plnění. Není-li taková důvěra vyvolána, příp. dlužník posuzovaným jednáním dává najevo, že plnění z jeho strany nelze již za žádných okolností v budoucnu očekávat, neboť částečné plnění považuje za plnění úplné, pak zbytek dluhu může být stěží ve smyslu § 2054 odst. 2 o. z. uznán. Tyto závěry nejsou v rozporu s § 2054 odst. 1 o. z., který je konstruován jako právní fikce. Nejvyšší soud se v tomto ohledu ztotožňuje s názorem literatury, že dá-li dlužník při placení úroků najevo, že dluh neuznává, tak placení úroku k uznání jistiny nepovede (srov. též BEJČEK, op. cit., sub II. 2; Horák, Bříza in PETROV, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, § 2054, marg. č. 3.).

77. Promítnuto do poměrů § 639 o. z. to pak znamená, že z jednání dlužníka, jež má být kvalifikováno jako uznání dluhu, musí plynout, že si je existence dluhu vědom a současně, že od něj lze v budoucnu očekávat plnění. Zda lze v daném jednání dlužníka seznat obojí, je třeba posuzovat z horizontu věřitele a za podmínek § 556 a § 6 odst. 1 o. z. se tázat, zda za daných okolností by osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (tj. věřitele), chování dlužníka rozuměla tak, že si je dluhu vědom a lze od něj v budoucnu očekávat plnění. Tak tomu je nepochybně v případě, když dlužník učiní písemné uznání dluhu dle § 2053 o. z. bez dalšího, neboť projevuje vůli, že dluh uznává co do důvodu i výše. S ohledem na princip poctivosti je ve věřiteli vyvolána důvěra, že může v budoucnu od dlužníka očekávat plnění. Písemnému uznání dluhu nelze totiž rozumět tak, že dlužník staví najisto svoji povinnost a současně se k plnění v budoucnu necítí být povinen; šlo by o mentální rezervaci, k níž nelze přihlížet. Totéž platí *mutatis mutandis* pro případy upravené v § 2054 odst. 1 a 2 o. z., neboť od toho, kdo plní na část dluhu či jen na úroky bez dalšího, lze důvodně očekávat, že bude plnit i v budoucnu.

78. S ohledem na výše uvedené však nemůže nastat právní následek upravený v § 639 o. z. v případě, kdy dlužník činí jednostranné kompenzační prohlášení bez výhrady, kterým má nastat zánik celé věřitelovy hlavní pohledávky. Za takových okolností kompenzant (dlužník) dává kompenzátu (věřiteli) najevo, že již ničeho v budoucnu plnit nebude, a tedy věřitel od něj nemůže nic očekávat. Kompenzací zde má totiž zaniknout zcela hlavní pohledávka. Jestliže je takové jednání podrobeno objektivizovanému výkladu dle § 556 odst. 1 věty druhé

ve spojení s § 6 odst. 1 o. z., pak je třeba dospět k závěru, že ve věřiteli není vyvolána žádná důvěra, že dlužník bude v budoucnu cokoli plnit, a proto chybí jakýkoliv rozumný důvod, aby nastoupily účinky § 639 o. z. Jednostranné kompenzační prohlášení bez výhrad, kterým má nastat zánik celé věřitelovy hlavní pohledávky, proto bez existence dalších okolností nemůže být konkludentním uznáním hlavní pohledávky ve smyslu § 2054 o. z.

79. Konečně je třeba se zabývat tím, zda písemnému jednostrannému započtení, jež bylo provedeno bez výhrad, lze připisovat též právní účinky, které s ním spojuje ustanovení § 2053 o. z. Požadavek písemné formy § 2053 o. z. má tzv. varující funkci (srov. výše citovanou pasáž důvodové zprávy k § 297 občanského zákoníku z roku 1950). Dedukovat z pouhého kompenzačního projevu učiněného v písemné formě též uznání dluhu na základě „širšího pojetí směřování vůle k právním důsledkům“ dle názoru Nejvyššího soudu nedostojí významu varující funkce. V právním styku, jenž je sice ovládán zásadou bezformálnosti (§ 559 o. z.), se jednostranné započtení činí v písemné formě zejména z evidenčních a účetních důvodů. Kompenzant písemnou formu volí s ohledem na dosažení tohoto účelu. Stěží lze ale tvrdit, že písemným jednostranným započtením uznává pohledávku věřitele s rozvahou, k čemuž má požadavek písemné formy § 2053 o. z. sloužit. Při akceptaci názoru zastávaného částí literatury by varující funkce byla ochromena, neboť by hrozilo, že se kompenzant až ex post dozví, že jeho jednání vedlo k uznání dluhu. Specifikuje-li kompenzant v písemném kompenzačním projevu protipohledávku, hlavní pohledávku, tak to činí právě proto, aby započtení bylo určité a bylo též postaveno najisto, v jakém rozsahu mají nastat kompenzační účinky. Zohlednit je třeba i odlišnost hospodářského významu započtení a uznání dluhu; právní účinky obou institutů se zcela mívají, neboť uznáním dluhu má být věřitelova pohledávka utvrzena, s čímž zákon pojí změnu pravidel dělení důkazního břemene. Bez uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z. je to právě věřitel, kdo musí prokázat kauzu závazku (§ 1791 odst. 1 věta za středníkem o. z.). U započtení ale nedává dobrý smysl, aby kompenzant zároveň posiloval právní pozici věřitele hlavní pohledávky, vychází-li z toho, že kompenzační hlavní pohledávka zanikla. Tomu svědčí též výkladová metoda § 556 odst. 1 věty druhé o. z., podle které je třeba, sic objektivizovaně, přihlížet i k zájmům jednajícího; adresovaný projev vůle dle § 556 odst. 1 věty druhé o. z. nemá být vykládán tak, jak to nejlépe vyhovuje zájmům adresáta, nýbrž dle toho, jak mu mohla rozumná osoba za daných okolností při zohlednění principu poctivosti rozumět. Z těchto důvodů pak Nejvyšší soud dospívá k závěru, že v písemném jednostranném kompenzačním projevu bez výhrad není bez dalšího zahrnuto uznání hlavní pohledávky ve smyslu § 2053 o. z.

80. Závěr v předchozím bodě platí tím spíše o kompenzačním projevu, který se ukáže jako neplatný. Nad rámec výše uvedeného lze tento závěr argumentačně podepřít též *rationem* ustanovení § 575 o. z., dle něhož má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby. Jen v důsledku pouhého formálního naplnění náležitostí § 2053 o. z. nelze *per se* učiněnému jednání přiznat účinky alespoň uznání dluhu dle § 2053 o. z., neboť předpokladem konverze dle ustanovení § 575 o. z., aby platné „jiné právní jednání“ odpovídalo vůli jednajícího. V daném případě je však vůle odlišná, což se podává zejména z odlišných hospodářských důvodů, k nimž „původní“ neplatné právní jednání a jiné platné právní jednání cílí, a to splnění dluhu (započtení) a posílení právní pozice věřitele (utvrzení dluhu). Opačný závěr přichází do úvahy tehdy, pokud by bylo z okolností zřejmé,

že právní jednání neobsahovalo pouze projev vůle započíst, nýbrž směřovalo k utvrzení věřitelovy pohledávky.

81. Vztáhneme-li výše uvedené ke zde posuzovanému případu, pak za situace, kdy žalovaná provedla neplatné a neúčinné jednostranné započtení bez výhrady, které mělo vést k úplnému zániku hlavních pohledávek, je třeba uzavřít, že odvolací soud dospěl ke správnému právnímu závěru, že pro aplikaci § 639 o. z. nejsou předpoklady. Z okolností, které dané právní jednání doprovázely, se jiný závěr nepodává. Poukaz na to, že žalovaná v řízení pohledávky nespороvala, na tom nic nemění, neboť vycházela z toho, že zanikly již dávno před zahájením sporu v důsledku započtení. Správný je tak závěr, že nárok žalobkyně na zaplacení kupní ceny ve výši 810 519 Kč (faktura č. 7140003), splatný ke dni 26. 3. 2014, byl k datu podání žaloby, tj. dne 6. 4. 2017, již promlčen. Za těchto okolností nelze hovořit ani o konkludentním uznání dluhu, neboť již v okamžiku dojití kompenzačního projevu do její sféry muselo být žalobkyni zřejmé, že žalovaná jí v budoucnu na její pohledávky ničeho neposkytne. V žalobkyni tak žalovaná nevyvolala jakoukoliv důvěru (ani při zohlednění principu poctivosti), která by ospravedlnila otálení s uplatněním pohledávky u soudu.

č. 69

82. Shora citované judikatorní závěry, k nimž Nejvyšší soud dospěl při výkladu obchodního zákoníku, jsou tedy *mutatis mutandis* využitelné i za současné právní úpravy a odvolací soud se od nich ve zde souzené věci neodchýlil. Dovolání žalobkyně ohledně v pořadí první z otázek, pro něž bylo dovolání žalobkyně shledáno přípustným, tudíž důvodné není.

83. V části, v níž se odvolacímu soudu vytýká, že v rámci právního posouzení nezohlednil částečné plnění, však dovolání důvodné je.

84. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, v jejichž rámci byl učiněn též závěr, že na žalovanou pohledávku z titulu práva na zaplacení kupní ceny ve výši 1 857 882 Kč (faktura č. 7140002), splatnou dne 26. 3. 2014, žalovaná dne 25. 4. 2014 uhradila částku 136 105 Kč. K úhradě zbylé části pohledávky přitom zůstala částka ve výši 1 721 777 Kč.

85. Podle § 2054 o. z. plní-li dlužník dluh zčásti, má částečné plnění účinky uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu (odstavec 2).

86. Podle § 407 odst. 3 obchodního zákoníku plní-li dlužník částečně svůj závazek, má toto plnění účinky uznání zbytku dluhu, jestliže lze usuzovat, že plněním dlužník uznává i zbytek závazku.

87. V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. [23 Cdo 2914/2015](#), od něhož se měl odvolací soud dle tvrzení žalobkyně odchýlit, byl s odkazem na usnesení ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2441/2012](#), či usnesení ze dne 28. 12. 2012, sp. zn. [23 Cdo 1572/2012](#), učiněn závěr, že dlužník ve smyslu § 407 odst. 3 obch. zák. uznal zbytek předmětného závazku částečným plněním, když před tímto plněním, ani později, nezpochybnil fakturovanou cenu díla či provedené práce, ani případně nevytkl vady provedených prací.

88. S ohledem na výklad provedený k předcházející otázce je zřejmé, že judikatorní závěry zmíněné v předcházejícím bodě se uplatní i za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Nastane-li tedy částečné plnění na dluh, je třeba se dále zabývat tím, zda z takového

částečného plnění lze usuzovat též na uznání zbytku dluhu. Plní-li dlužník částečně bez jakýchkoliv výhrad, pak je třeba s ohledem na § 6 odst. 1 a § 556 o. z. zkoumat, zda ve věřiteli byla vyvolána důvěra, že může očekávat i plnění zbylé části pohledávky, a má být proto aplikován § 2054 odst. 2 o. z.

89. Při zkoumání, zda částečné plnění představuje uznání dluhu ve smyslu § 2054 odst. 2 o. z., s nímž jsou spojeny právní účinky upravené v § 639 o. z., je třeba se zaměřit především na ty okolnosti, které jsou způsobitelné ospravedlnit, že v daném případě o konkludentní uznání dluhu nejde. Nelze totiž ponechat mimo zřetel, že plyne z principu poctivosti, zejména z jeho složky zákazu *venire contra factum proprium* (tj. jednání v rozporu s vlastním dřívějším chováním), že ten, kdo vědomě částečně plní dluh bez dalšího, tak jeho zbylou část uznává. Za takových okolností může věřitel, objektivně posuzováno, důvodně očekávat, že dlužník počítá s tím, že má plnit i na zbylou část v budoucnu. Optikou tohoto přístupu je tak třeba se zaměřovat zejména na zjišťování těch skutečností, které vyvracejí závěr, že částečné plnění ze strany dlužníka má charakter uznání dluhu (např. dlužník poskytne část plnění s tím, že pokládá dluh za uhrazený).

90. Právní posouzení odvolacího soudu stran otázky promlčení je v tomto ohledu nesprávné, neboť odvolací soud při posuzování délky a běhu promlčecí lhůty nevzal v potaz zjištěnou relevantní skutkovou okolnost a opomenul ji zohlednit ve svém právním hodnocení. Jestliže žalovaná provedla dne 25. 4. 2014 částečnou úhradu na pohledávku žalobkyně z faktury č. 7140002, měl se odvolací soud zabývat otázkou, zda bylo možné z okolností této úhrady dospět k závěru, že tím uznala zbytek dluhu. Jestliže by tomu tak bylo, pak se uplatní § 639 o. z., dle něhož se zbylá část pohledávky promlčí za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo.

91. Dovolání je proto v této části důvodné.

92. Protože rozhodnutí odvolacího soudu v části výroku o věci samé, napadeného dovoláním žalobkyně, není úplné a tudíž správné a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud je, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil v rozsahu, ve kterém odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v meritu věci změnil tak, že se výrok I co do zaplacení částky ve výši 1 721 777 Kč s příslušenstvím zamítá. Nejvyšší soud současně zrušil též závislé výroky o nákladech řízení (§ 243e odst. 2 věta třetí o. s. ř.).

93. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1, část věty první za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 70

Nevyplývá-li z obsahu bankovní záruky něco jiného, nemůže banka, která vystavila bankovní záruku, započíst proti pohledávce věřitele vůči bance z titulu bankovní záruky svou vzájemnou pohledávku, kterou má vůči věřiteli z jiného právního titulu. Možnost započtení vzájemných pohledávek banky a věřitele by musela vyplývat z obsahu záruční listiny.

Bankovní záruka, Započtení pohledávky

§ 313 obch. zák., § 316 odst. 1 obch. zák., § 317 obch. zák.

č. 70

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 29 Cdo 3267/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.3267.2019.3

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 23 Co 364/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 21. 2. 2018, č. j. 11 C 80/2016-264, uložil žalovanému zaplatit původnímu žalobci (společnosti Š. s. r. o. – dále též jen „společnost Š“) částku 42 996 380 Kč spolu s 8,05% úrokem z prodlení za dobu od 25. 11. 2015 do zaplacení (výrok I.) a na náhradě nákladů řízení částku 3 114 426,50 Kč (výrok II.).

2. Soud prvního stupně vyšel zejména z toho, že:

[1] Na žádost společnosti C. vystavil žalovaný dne 27. 4. 2011 ve prospěch společnosti Š neodvolatelnou bankovní záruku č. BZ-90003410/10, v níž se zavázal zaplatit jakoukoliv částku, případně její část, která nebude vyšší než 42 996 380 Kč, a to bez námitek po obdržení první písemné žádosti společnosti Š o plnění, která bude podepsaná oprávněným zástupcem společnosti a bude obsahovat písemné prohlášení, že společnost C nesplnila své závazky spočívající v řádném a včasném provedení díla dle smlouvy o dílo uzavřené dne 11. 3. 2010 mezi společností Š (jako objednatelem) a společností C (jako zhotovitelem) [dále jen „smlouva o dílo“]. Výzva k plnění měla být uplatněna prostřednictvím banky společnosti Š s tím, že banka rovněž ověří podpis na žádosti.

[2] Platnost bankovní záruky (původně do 31. 8. 2015) byla dodatkem č. 1 ze dne 1. 7. 2013 prodloužena do 30. 11. 2015. Nejpozději tento den mohla být bankovní záruka předložena žalovanému k placení.

[3] Dopisem ze dne 18. 11. 2015 společnost Š prohlásila, že společnost C nesplnila své závazky spočívající v řádném a včasném provedení díla dle smlouvy o dílo a vyzvala žalovaného k vyplacení bankovní záruky ve výši 42 996 380 Kč.

[4] Dne 19. 11. 2015 společnost Š požádala Komerční banku, a. s. (dále jen „KB“), aby žalovanému kurýrní službou odeslala výzvu k plnění z bankovní záruky s ověřením pravosti podpisů.

[5] KB odeslala žalovanému prostřednictvím kurýrní služby originál výzvy společnosti Š k plnění z bankovní záruky spolu s průvodním dopisem KB ze dne 23. 11. 2015, obsahujícím ověření pravosti podpisů zástupců společnosti Š na výzvě k plnění.

[6] Zásilka obsahující výzvu k plnění a průvodní dopis KB byla do sídla žalovaného doručena kurýrní službou dne 23. 11. 2015, kde ji převzala recepční M. K., zaměstnankyně společnosti PPF a. s. Do dispozice žalovaného se zásilka dostala nejpozději dne 24. 11. 2015.

[7] Žalovaný odmítl z bankovní záruky plnit a vůči pohledávce společnosti Š vznesl (mimo jiné) námitku započtení své (blíže specifikované) pohledávky za společností Š.

3. Na tomto základě soud prvního stupně – odkazuje na ustanovení § 313, § 316 odst. 1, § 317 a § 319 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“) – uzavřel, že žalobou uplatněný nárok je důvodný.

4. Soud prvního stupně nejprve předeslal, že s ohledem na datum vystavení záruční listiny (27. 4. 2011) se právní poměr účastníků (založený touto listinou) podle § 3028 odst. 3 a § 3073 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), i nadále řídí dosavadními právními předpisy, tedy úpravou obsaženou v obchodním zákoníku a zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku (dále též jen „obč. zák.“).

5. Ve vztahu k žalobcem uplatněnému nároku pak dospěl k následujícím závěrům:

[1] Žalovaný si v záruční listině nevymínil konkrétní způsob, jakým má výzvu k plnění z bankovní záruky obdržet. Jestliže byla výzva doručena kurýrní službou do sídla žalovaného, byla doručena na adresu uvedenou v záruční listině a způsobem, který text záruční listiny nevyklučoval. O tom, že předmětná zásilka se zjevně dostala do dispozice žalovaného, ostatně svědčí také následné chování žalovaného, který v písemné korespondenci vedené se společností Š před zahájením tohoto sporu opakovaně prohlásil, že výzvu k plnění bankovní záruky obdržel.

[2] V textu záruční listiny žalovaný explicitně uvedl, že žalobci zaplatí částku do výše 42.996.380 Kč „bez námitek“. Žalovaný se tak ve smyslu § 316 odst. 1 a § 317 obch. zák. „zbavil možnosti namítat cokoliv proti uplatnění práv z předmětné bankovní záruky“. Jelikož text záruční listiny vylučuje právo žalovaného vznášet námitky jakéhokoliv druhu (včetně kompenzační námitky), nehodnotil soud prvního stupně ani námitku započtení, kterou žalovaný uplatnil v průběhu řízení.

6. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 4. 2019, č. j. 23 Co 364/2018-354, k odvolání žalovaného potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 299.112 Kč (druhý výrok). Odvolací soud přitom již jednal a o věci rozhodl s novým žalobcem (Š. P. a. s.), když původní žalobce (společnost Š) zanikl v průběhu odvolacího řízení (ke dni 1. 1. 2019) výmazem z obchodního rejstříku z důvodu fúze sloučením s označenou nástupnickou společností. O tom, že v řízení bude dále pokračováno na straně žalobce se společností Š. P. a. s., odvolací soud rozhodl podle § 107 odst. 1 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), usnesením ze dne 10. 1. 2019, č. j. 23 Co 364/2018-311.

7. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně v závěru, podle kterého byla výzva k plnění z bankovní záruky žalovanému účinně doručena v době platnosti bankovní záruky, maje potud námitky žalovaného, jimiž doručení výzvy k plnění zpochybňoval, za zjevně účelové.

č. 70

8. Přílehlavými shledal odvolací soud rovněž úvahy soudu prvního stupně ohledně (ne)možnosti uplatnit proti nároku žalobce na plnění z bankovní záruky kompenzační námitku. Přitom zdůraznil, že nevymínil-li si žalovaný v záruční listině uplatnění námitek, kterými by byla bankovní záruka omezena co do rozsahu či podmínek (vystavil bankovní záruku jako bezpodmínečnou), nemůže zkoumat oprávněnost nároků žalobce z věcného hlediska a nemůže ani uplatnit jakékoli další námitky, včetně námitek započtení. Žalovaný je oprávněna pouze k formálnímu přezkumu záruční listiny a výzvy k plnění. Jistě nebylo vyloučeno, aby si v záruční listině žalovaný vymínil, že proti pohledávce z bankovní záruky může provést započtení své pohledávky vůči žalobci (§ 306 odst. 2 a § 322 odst. 1 obch. zák.), žalovaný však této možnosti v poměrech dané věci nevyužil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 o. s. ř., maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které dosud nebyly dovolacím soudem vyřešeny, případně při řešení kterých se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu. Dovolatel namítá, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu spolu s rozhodnutím soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, případně aby zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

10. Za dosud neřešenou má dovolatel otázku, zda je banka, která se při vystavení bankovní záruky zaváže zaplatit beneficietovi určitou částku, a to bez námitek po obdržení písemné žádosti o plnění, oprávněna uplatnit kompenzační námitku, již započte proti pohledávce beneficianta na plnění z bankovní záruky vzájemnou pohledávku vzniklou z jiného závazkového vztahu.

11. K tomu dovolatel uvádí, že účelem bankovní záruky je bezpochyby snaha o eliminaci podnikatelského rizika, které vyplývá z podkladového právního vztahu. Bankovní záruka má posílit platební spolehlivost smluvního partnera a v případě, že ten své finanční závazky nesplní, může se věřitel obrátit na banku, která se pak na podkladový právní vztah může odvolávat jen v rozsahu, který znění záruční listiny připouští. Nelze však podle přesvědčení

dovolatele přijmout závěr, že by se banka prohlášením v záruční listině, podle kterého zaplatí bezodkladně a bez námitek věřiteli požadovanou částku, vzdala veškerých svých práv. Jestliže má banka vůči věřiteli vlastní pohledávku vzniklou ze samostatného právního vztahu mezi věřitelem a bankou, není možné z výše uvedeného znění záruční listiny dovozovat, že banka není oprávněna „učinit jednání směřující k zániku závazku z bankovní záruky započtením“. Započtení je jen jedním ze způsobů zániku závazku (jde o zcela legitimní způsob úhrady dluhu), přičemž nebyla-li možnost započtení v záruční listině výslovně vyloučena, nemůže bance nic bránit v tom, aby (obdobně jako je tomu u běžného ručení – viz § 306 odst. 2 věta druhá ve spojení s § 322 odst. 1 obch. zák.) takto postupovala.

č. 70

12. Za nesprávný má dovolatel též závěr soudů nižších stupňů, podle kterého žádost společnosti Š o plnění z bankovní záruky byla řádně doručena žalovanému. Přitom zdůrazňuje, že kurýr předal předmětnou zásilku osobě, která nebyla oprávněna jednat za žalovaného, právní jednání společnosti Š (žádost o plnění z bankovní záruky) tak bylo „dokonáno vůči jiné osobě“ a tuto skutečnost nelze zhojit nějakým „kvazi náhradním“ doručením. Jestliže předmětná žádost nebyla uplatněna vůči žalovanému jako adresátu, nelze „takto formalizované jednání nahrazovat náhodným seznámením se žalovaného s jejím obsahem“.

13. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, případně zamítnout pro nedůvodnost. Podle žalobce byla otázka „neprojednatelnosti“ námitky započtení žalovaného posouzena oběma soudy správně a v souladu s příslušnými ustanoveními obchodního zákoníku. Uplatněním kompenzační námitky jedná dovolatel proti svému výslovnému příslibu v záruční listině, že zaplatí určenou částku bezprostředně po obdržení výzvy, a to bez podmínek a bez námitek. Výklad předestíraný dovolatelem je podle žalobce v příkrém rozporu s úpravou bankovních záruk a jeho akceptace by měla za následek výrazné oslabení účinnosti bankovních záruk coby zajišťovacích instrumentů. Jde-li pak o dovolací argumentaci vztahující se k otázce doručení výzvy k plnění bankovní záruky, potud podle žalobce dovolatel polemizuje výhradně se skutkovými závěry soudů obou stupňů, navíc jeho tvrzení o tom, že mu nebyla výzva společnosti Š doručena, jsou účelová a krajně nevěrohodná.

III.

Přípustnost dovolání

14. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozsudku je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. též článek II bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

15. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání. V projednávané věci mohlo být dovolání žalovaného, pro něž neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř., přípustné jen podle § 237 o. s. ř.

16. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím

soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

17. Z hlediska úvah o přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. jsou především právně bezvýznamné ty výhrady dovolatele, jejichž prostřednictvím zpochybňuje pouze hodnocení provedených důkazů, jak je provedly soudy nižších stupňů a polemizuje s výsledkem tohoto hodnocení, projevivším se ve skutkovém závěru, podle něhož v řízení bylo prokázáno, že zásilka obsahující výzvu k plnění a průvodní dopis KB byla do sídla žalovaného doručena kurýrní službou dne 23. listopadu 2015, přičemž do dispozice žalovaného se pak zásilka dostala nejpozději dne 24. 11. 2015.

18. K nemožnosti úspěšně napadnout samotné hodnocení důkazů (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) dále srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněného pod číslem 108/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, včetně tam zmíněného odkazu na náleží Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#), uveřejněný pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, jakož i náleží Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3717/16](#), uveřejněný pod číslem 179/2017 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

19. V obecné rovině je pak právní posouzení věci soudy nižších stupňů, jde-li o řešení otázky doručení výzvy k plnění z bankovní záruky, souladné s ustálenou judikaturou. Nejvyšší soud již mnohokrát vysvětlil, že účinnost adresných jednostranných hmotněprávních úkonů v režimu občanského zákoníku předpokládá, že projev vůle je doručen adresátovi, tj. že se dostane do sféry jeho dispozice (§ 45 odst. 1 obč. zák.). Slovním spojením „dostane do sféry jeho dispozice“ je přitom třeba rozumět konkrétní možnost nepřítomné osoby seznámit se s jí adresovaným právním úkonem. Právní teorie i soudní praxe takovou možnost chápá nejen samotné převzetí písemného hmotněprávního úkonu adresátem, ale i ty případy, kdy nabyl adresát hmotněprávního úkonu objektivní příležitost seznámit se s obsahem zásilky. Přitom není nezbytné, aby se adresát skutečně seznámil s obsahem hmotněprávního úkonu, dostačuje, že měl objektivně příležitost tak učinit (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. [29 Odo 805/2006](#), publikovaný pod číslem 104/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Kritérium objektivní možnosti seznámit se s obsahem adresovaného hmotněprávního úkonu se přitom uplatní i při doručování písemností právníckým osobám (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. [32 Odo 1030/2004](#)).

20. V poměrech pojednávané věci je přitom (se zřetelem ke zjištěnému skutkovému stavu, z něhož vyšly při svém rozhodování soudy nižších stupňů a jenž dovoláním nemůže být zpochybněn) zřejmé, že výzva společnosti Š k plnění bankovní záruky (obsahující záruční listinou vymezené náležitosti, včetně prohlášení o nesplnění zajištěného závazku a bankou společnosti Š provedeného ověření pravosti podpisů zástupců této společnosti) byla doručena na adresu sídla žalovaného, přičemž zásilka se nejen dostala do dispozice žalovaného, ale žalovaný se zjevně s jejím obsahem rovněž seznámil. Současně není pochyb ani o tom, že v záruční listině nebyl stanoven žádný konkrétní způsob doručení žádosti o plnění bankovní záruky.

21. Dovolání Nejvyšší soud naopak shledává přípustným podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení otázky, zda banka, která vystavila bankovní záruku, v níž se zavázala po obdržení výzvy

dohodnutého obsahu zaplatit věřiteli „bez námitek“ částku až do stanovené výše, může místo plnění (zaplacení ve výzvě uvedené částky) započíst proti pohledávce věřitele vůči bance z titulu bankovní záruky svou vzájemnou pohledávku, kterou má vůči věřiteli z jiného právního titulu. Potud jde o otázku dovolacím soudem dosud v daných poměrech nezodpovězenou.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

č. 70

23. Vzhledem k době vystavení záruční listiny se právní poměr účastníků (založený touto listinou) řídí dosavadními právními předpisy, především tedy úpravou obsaženou v obchodním zákoníku (srov. ustanovení § 3028 odst. 3 a § 3073 o. z.).

24. Podle ustanovení § 313 obch. zák. bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině.

Dle ustanovení § 316 odst. 1 obch. zák. banka ručí za splnění zajištěného závazku do výše částky a za podmínek stanovených v záruční listině. Banka může vůči věřiteli uplatnit pouze námitky, jejichž uplatnění záruční listina připouští (odstavec 1).

Z ustanovení § 317 obch. zák. se pak podává, že nevyplývá-li ze záruční listiny něco jiného, nemůže banka uplatnit námitky, které by byl oprávněn vůči věřiteli uplatnit dlužník, a banka je povinna plnit své povinnosti, když o to byla požádána písemně věřitelem. Předchozí výzva, aby dlužník splnil svůj závazek, se vyžaduje, jen když to stanoví záruční listina.

Podle ustanovení § 322 odst. 1 obch. zák. (1) se na bankovní záruku použijí jinak přiměřeně ustanovení o ručení.

25. Nejvyšší soud v první řadě předepisuje, že jeho judikatura je při výkladu institutu bankovní záruky ustálena v závěrech, podle kterých:

[1] Při bankovní záruce vzniká v zásadě právně samostatný závazek banky, který je závislý na existenci zajišťovaného závazku, jen když to vyplývá z obsahu záruční listiny.

[2] Nevyplývá-li z obsahu bankovní záruky něco jiného, má tato záruka povahu bezpodmínečné bankovní záruky (tj. záruky na první výzvu a bez námitek). Při této formě bankovní záruky se neuplatní ani princip akcesority, ani princip subsidiarity.

[3] V rozsahu vyplývajícím ze záruční listiny může mít bankovní záruka podmíněnou povahu a banka si v ní může vyhradit některé nebo všechny námitky, které má vůči věřiteli v souvislosti se zajištěným závazkem dlužník. V záruční listině tak může být stanovena (v určitém rozsahu nebo zcela) akcesorita bankovní záruky,

jakož i subsidiarita bankovní záruky (např. věřitel musí napřed požadovat zaplacení na dlužníku, nebo jej žalovat či dokonce neúspěšně vést exekuci na jeho majetek).

[4] Obsah práv a povinností banky a oprávněného z bankovní záruky je dán striktně (jen) obsahem záruční listiny. Nejsou-li splněny podmínky stanovené v záruční listině, nelze plnění z bankovní záruky požadovat.

K tomu srov. např. důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. [29 Cdo 2387/2007](#), uveřejněného pod číslem 18/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. [32 Cdo 1730/2012](#), ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [29 Cdo 2171/2014](#), uveřejněného pod číslem 92/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. [32 Cdo 4752/2014](#), jakož i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. [29 Cdo 1395/2017](#), nebo ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [29 Cdo 3480/2017](#).

č. 70

26. Z výše podaných judikatorních závěrů pro poměry projednávané věci především plyne, že pro posouzení, zda byly splněny podmínky pro plnění z vystavené bankovní záruky, je určující obsah samotné záruční listiny, tedy v zásadě prosté poměření toho, zda skutečnosti tvrzené či doložené osobou oprávněnou z bankovní záruky odpovídají podmínkám uvedeným v záruční listině (srov. též § 316 odst. 1 obch. zák.). Obsah záruční listiny je ovšem podle přesvědčení Nejvyššího soudu zásadní také pro odpověď na otázku, zda banka může proti nároku věřitele na plnění z bankovní záruky uplatnit nějaké námitky a pokud ano, tak konkrétně jaké.

27. Obecně platí, že nevyplývá-li ze záruční listiny něco jiného, není banka oprávněna uplatnit proti nároku věřitele z bankovní záruky žádné námitky. Jak se totiž podává z ustanovení § 316 odst. 1 obch. zák. (ve vztahu k námitkám dlužníka, jehož závazek je zajištěn bankovní zárukou, i ve vztahu k námitkám banky z jejích vlastních vztahů k věřiteli), jakož i z ustanovení § 317 obch. zák. (ve vztahu k námitkám náležejícím jen dlužníkovi), může banka vůči věřiteli uplatňovat pouze takové námitky, k nimž ji legitimuje samotná záruční listina (jinak řečeno jen námitky, které záruční listina připouští).

28. Smyslem bankovní záruky je poskytnout věřiteli jistotu, že banka při splnění podmínek stanovených v záruční listině věřiteli zaplatí (na úhradu zajištěného závazku) částku uvedenou v záruční listině. Banka může v záruční listině vymezit nejen podmínky, za nichž bude z bankovní záruky plnit, ale rovněž stanovit, jaké námitky bude případně proti nároku věřitele oprávněna uplatnit. Není v tomto ohledu nijak limitována (může založit právo k uplatnění libovolných námitek vyplývajících z vlastních vztahů k věřiteli či námitek náležejících jinak jen dlužníkovi, námitku započtení pohledávky své či dlužnickovy z toho nevyjímaje), vždy však musí být již ze záruční listiny zřejmé, zda tohoto práva využila a v jakém rozsahu. Jestliže tak neučiní, či dokonce (jako v posuzovaném případě) v záruční listině výslovně deklaruje, že po obdržení výzvy (případně splnění dalších stanovených podmínek) bude plnit „bez námitek“, nemůže věřitel legitimně očekávat nic jiného, než že banka svému závazku z bankovní záruky řádně dostojí a věřiteli požadované peněžitě plnění poskytne.

29. Při řešení otázky, zda banka může místo plnění bankovní záruky (zaplacení ve výzvě uvedené částky) započíst proti pohledávce věřitele svou vzájemnou pohledávku, kterou má vůči věřiteli z jiného právního titulu, není možné rovněž pominout ani to, že započtení

pohledávek nelze považovat za „nějaký jiný“ způsob či formu plnění dluhu (k tomu srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2018, sen. zn. [29 ICdo 85/2017](#), uveřejněného pod číslem 116/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) a že započtením se stranám zápočtu nedostává žádného plnění, natož takového plnění, které by mohlo být využitelné k uspokojení pohledávek dalších osob (v daných poměrech např. pro platby dodavatelům věřitele z bankovní záruky apod.). Mohla-li by banka svůj závazek plynoucí z bankovní záruky „uspokojit“ (aniž by ji k tomu legitimovala záruční listina a věřitel tudíž o takové možnosti zániku závazku banky již od počátku věděl) tak, že místo poskytnutí příslibeného peněžitého plnění pouze započte vzájemnou pohledávku vůči věřiteli, mýjela by se bankovní záruka zjevně svým účinkem (věřiteli by se nedostalo úhrady zajištěné pohledávky) a účelu bankovní záruky by nebylo dosaženo.

č. 70

30. Oproti mínění dovolatele nelze ve prospěch závěru, podle kterého může banka odepřít věřiteli plnění bankovní záruky a místo toho započíst svou pohledávku vůči věřiteli) argumentovat ani poukazem na přiměřené použití právní úpravy ručení (podle dovolatele mělo jít konkrétně o ustanovení § 306 odst. 2 obch. zák.). Odkaz obsažený v ustanovení § 322 odst. 1 obch. zák. lze totiž vykládat jen tím způsobem, že z úpravy obecného ručení jsou použitelná jen ta ustanovení, u nichž to nevylučuje (obsahově, nikoli výslovně) právní úprava bankovní záruky. Takovým ustanovením přitom § 306 odst. 2 obch. zák. (se zřetelem k výše řečenému) zjevně není.

31. Nejvyšší soud proto uzavírá, že nevyplývá-li z obsahu bankovní záruky něco jiného, nemůže banka, která vystavila bankovní záruku, započíst proti pohledávce věřitele vůči bance z titulu bankovní záruky svou vzájemnou pohledávku, kterou má vůči věřiteli z jiného právního titulu. Možnost započtení vzájemných pohledávek banky a věřitele by musela vyplývat z obsahu záruční listiny.

32. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, přičemž z obsahu spisu se nepodávají ani vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

č. 71

Plní-li osoba, která má peněžitý závazek (dluh) vůči (insolvenčnímu) dlužníku, tento závazek (dluh) po prohlášení konkursu podle pokynů dlužníka tak, že peněžní prostředky poukáže (na úhradu dlužníkovu dluhu) věřiteli dlužníka, pak tím ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona plní (insolvenčnímu) dlužníku.

Advokát, který se jako schovatel ve smlouvě o advokátní úschově peněz zavazuje (má zavázat) složiteli (klientu) k tomu, že se složenou částkou bude nakládat podle pokynů složitele tím, že ji vyplatí složiteli nebo jiné osobě určené složitelem, je povinen si před uzavřením takové smlouvy ověřit, zda je vedeno insolvenční řízení na majetek složitele a zda splnění tohoto závazku nebrání některý z účinků takového řízení. Vyjde-li na základě takového ověření najevo, že je sice vedeno insolvenční řízení na majetek složitele, avšak splnění závazku ze smlouvy o advokátní úschově v době jejího uzavření nebrání žádný z účinků insolvenčního řízení, pak v době, kdy obdrží pokyn složitele k výplatě peněžních prostředků složiteli nebo jiné osobě, jedná svědomitě (§ 16 odst. 2 zákona o advokacii) pouze advokát, který si ověří, že splnění pokynu složitele nebrání aktuální stav insolvenčního řízení vedeného na majetek složitele.

č. 71

Advokát, který jako schovatel po prohlášení konkursu na majetek složitele vyplatil peněžní prostředky z účtu advokátní úschovy přímo složiteli, se ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezproští svého závazku (dluhu) z advokátní úschovy jen proto, že šlo o peněžní prostředky, jejichž poukázáním po prohlášení konkursu na majetek složitele na účet advokátní úschovy se předtím jiná osoba ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezprostila svého závazku nahradit složiteli ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Dokud se příslušné plnění (po zohlednění tzv. nezabavitelné částky) nedostane do majetkové podstaty složitele, může se insolvenční správce složitele domáhat splnění původního závazku (dluhu) jak vůči osobě povinné nahradit složiteli ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, tak vůči advokátu (schovateli) coby osobě povinné k vydání předmětu advokátní úschovy složiteli. Plněním kteréhokoli z těchto subjektů do majetkové podstaty zaniká v rozsahu plnění povinnost plnit do majetkové podstaty druhému z nich.

Advokacie, Smlouva o úschově, Konkurs, Majetková podstata, Splnění dluhu, Náhrada za ztrátu na výdělku

§ 206 odst. 1 písm. i) IZ, § 207 IZ, § 229 odst. 3 IZ, § 245 IZ, § 246 IZ, § 249 odst. 2 IZ, § 252 IZ, § 16 zákona č. 85/1996 Sb., § 21 zákona č. 85/1996 Sb., § 56a zákona č. 85/1996 Sb., § 619 o. z., § 629 o. z., § 1908 odst. 1 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2797/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.CDO.2797.2019.1

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 22 Co 299/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 8. 6. 2018, č. j. 126 C 33/2017-52, Okresní soud v Pardubicích:

[1] Zamítl žalobu, již se žalobkyně [Mgr. M. C., jako insolvenční správce dlužníka J. G. (dříve J. K., dále též jen „J. G.“)] domáhala po žalovaném (K. R.) zaplacení částky 558 923 Kč (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobkyni zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 40 048,60 Kč, do 15 dnů od právní moci rozsudku, k rukám jeho zástupce (bod II. výroku).

2. Okresní soud nejprve dovodil, že žalovaný je ve věci pasivně legitimován, když je osobou, která neposkytla plnění do majetkové podstaty, byť tak (po prohlášení konkursu na majetek J. G.) učinit měla, a porušila tak insolvenčním zákonem uloženou povinnost. Okresní soud přisvědčil žalobkyni, že ustanovení § 249 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), je použitelné na jakýkoliv závazek, který by povinná osoba mohla mít vůči dlužníku, nejen na závazek ve smyslu věřitel-dlužník. Žalovaný se přitom ve smlouvě o úschově peněz, kterou uzavřel s J. G. dne 4. 2. 2014 (dále též jen „smlouva o advokátní úschově“) zavázal spravovat finanční prostředky J. G. a vydat je dalším osobám. Úprava obsažená v § 249 odst. 2 insolvenčního zákona dopadá i na advokáty.

3. Následně okresní soud shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovaným. Odkazuje na ustanovení § 619 odst. 2 a § 629 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), uvedl, že žalobkyně mohla předmětné právo uplatnit u žalovaného následujícího dne poté, co žalovaný vyplatil finanční prostředky z advokátní úschovy, tedy dne 3. 4. 2014 a 3. 9. 2014. Tříletá promlčecí lhůta tak uběhla marně, když žalobkyně podala žalobu až 11. 9. 2017.

4. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ve výroku označeným rozsudkem:

[1] Změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni částku 558 923 Kč, do 3 dnů od právní moci rozsudku, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně a žalovaný je povinen zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozsudku soudní poplatek za žalobu ve výši 27 947 Kč (první výrok).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 1 521 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil žalovanému zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozsudku na soudním poplatku za odvolání částku 27 947 Kč (třetí výrok).

5. Odvolací soud – vycházejí z § 213, § 245 odst. 1, § 246 odst. 1, § 249 insolvenčního zákona a z § 619 a § 629 o. z. – dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozsudku a po doplnění dokazování smlouvou o advokátní úschově, k následujícím závěrům:

6. Námitka promlčení vznesená žalovaným není důvodná. Ustanovení § 619 odst. 2 o. z. vychází z předpokladu, že věřitel nemůže uplatit své právo u soudu, dokud nezná skutkové okolnosti věci, „od poznání kterých“ závisí jeho úspěch u soudu. Právo může být tudíž uplatněno poprvé až tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty. Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty se přitom liší v závislosti na uplatňovaném subjektivním právu. V dané věci mohla začít běžet tříletá promlčecí lhůta, až když se insolvenční správkyňe dozvěděla o existenci finančních prostředků, jež měly být vyplaceny do majetkové podstaty, a o tom, kdo je měl vyplatit.

č. 71

7. Žalobkyně se dozvěděla o existenci finančních prostředků, jež měly být vyplaceny do majetkové podstaty J. G., a o tom, že peněžní prostředky nebyly vyplaceny do majetkové podstaty J. G., až ze zprávy Kooperativa pojišťovny, a. s., Vienna Insurance Group (dále jen „pojišťovna“) ze dne 12. 9. 2014. Ani k tomuto dni však nevěděla, že pojišťovna vyplatila finanční prostředky právě žalovanému. Tříletá promlčecí lhůta tedy začala běžet až dnem, kdy se žalobkyně mohla dozvědět, na jaký účet pojišťovna vyplatila finanční prostředky (v době po 12. 9. 2014). Uplatnila-li žalobkyně nárok u soudu dne 11. 9. 2017, učinila tak v době, kdy tříletá promlčecí lhůta dosud neuplynula.

8. Ke dni prohlášení konkursu na majetek J. G. (k 26. únoru 2014) spravoval žalovaný na účtu úschovy prostředky J. G. s nimiž mohla nakládat pouze žalobkyně jako insolvenční správkyňe J. G. Žalovaný měl žalobkyni oznámit, že má „u sebe“ majetek J. G. (§ 213 insolvenčního zákona). Jestliže žalovaný po prohlášení konkursu na majetek J. G. vyplatil finanční prostředky (z úschovy) J. G., nebo třetí osobě dle pokynů J. G., pak s nimi nakládal v rozporu s § 245 odst. 1 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona.

9. Žalovaný mohl prokázat, že o prohlášení konkursu na majetek dlužníka nemohl vědět, nebo že s ohledem na okolnosti plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník vydá plnění do majetkové podstaty. Tvzení žalovaného, že „nevěděl“ o prohlášení konkursu, „neobsahuje podmínku“, že o prohlášení konkursu „vědět nemohl“. Žalovaný je jako advokát obeznámen s tím, jak lze z veřejně dostupných informací zjistit, zda byl prohlášen konkurs na majetek určité osoby (jeho klienta). Přitom konkurs na majetek J. G. byl prohlášen více než jeden měsíc před vyplacením peněz z úschovy.

10. Jelikož žalovaný na výzvu žalobkyně neposkytl plnění do majetkové podstaty, je žaloba dle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona důvodná. Ustanovení § 246 odst. 1 a § 249 insolvenčního zákona nemají žádný vztah k povinnosti mlčenlivosti advokáta. Na skutečnost, že prohlášením konkursu ztrácí dlužník dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty, nemá vliv ani ustanovení § 21 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání (jež podle svého obsahu směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozsudku, kterou odvolací soud změnil rozsudek

soudu prvního stupně ve výroku o věci samé), jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, nebo otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Konkrétně dovolatel klade následující otázky:

1) Je přípustný rozšiřující výklad ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona, podle kterého se uvedené ustanovení uplatní i tehdy, není-li plněno insolvenčnímu dlužníku, ale jiné osobě?

2) Lze postupem podle ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona obcházet způsob řešení založený na neúčinnosti pokynu dlužníka ze zákona dle ustanovení § 246 odst. 2 insolvenčního zákona?

3) Je ustanovení § 213 insolvenčního zákona *lex specialis* vůči ustanovením § 16 a § 21 zákona o advokacii v tom smyslu, že advokát je oprávněn, potažmo povinen, v jakémkoliv okamžiku o své vůli (bez vědomí, žádosti a souhlasu klienta) ověřovat, zda vůči klientu je vedeno insolvenční řízení?

4) Je správné posouzení okamžiku počátku běhu promlčecí lhůty pro výkon práva požadovat náhradní plnění ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona, jestliže „z hlediska okamžiku přechodu dispozičních oprávnění na insolvenčního správce i okamžiku rozhodného plnění do dlužníkovy sféry již k jejímu uplynutí došlo a odvolací soud provedl subsumpci právní hypotézy ustanovení § 619 odst. 2 o. z. až pro okamžik existence jiné (pozdější) skutečnosti ve sféře insolvenčního správce“?

5) Může insolvenční správce postupem dle ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona uplatnit nárok na vydání stejného plnění (jež se nedostalo do majetkové podstaty dlužníka) vůči několika subjektům?

12. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně (shledá-li dovolání důvodným jen ve vztahu k první z položených otázek) aby je změnil v tom duchu, že žalobkyni přizná nárok (jen) ve výši 150 000 Kč. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (k plnění jiné osobě než dlužníku)

13. Potud dovolatel ve vztahu k částce 408 923 Kč namítá, že šlo o plnění ve prospěch společnosti G. LTD. (dále jen „společnost G“), nikoli o plnění dlužníku (J. G.). Výklad § 249 odst. 2 insolvenčního zákona, jenž ztotožňuje příjemce platby s dlužníkem (J. G.) je výkladem rozšiřujícím, překračujícím znění zákona (jde o exces).

K otázce č. 2 (k neúčinnosti pokynu dlužníka)

14. K této otázce dovolatel uvádí, že v intencích § 246 odst. 2 insolvenčního zákona byl pokyn dlužníka (J. G.) k nakládání s finančními prostředky v advokátní úschově neúčinným právním jednáním, takže žalobkyně měla podat odpůrčí žalobu podle § 239 insolvenčního zákona „včetně uplatnění peněžitého nároku“. Postup podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona není alternativou postupu dle § 239 insolvenčního zákona.

K otázce č. 3 (ke vztahu § 213 insolvenčního zákona k § 16 a § 21 zákona o advokacii)

15. U této otázky dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že povinnosti stanovené v § 213, § 246 odst. 1 a § 249 insolvenčního zákona nemají žádný vztah k advokátní mlčenlivosti. Mínil, že odvolací soud advokátu mlčky ukládá povinnost, aby (bez ohledu na povinnost mlčenlivosti, na princip vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem a na důsledky ve sféře klienta) informoval třetí osobu (insolvenčního správce) o aspektech vztahu s klientem, a to bez uvedení rozsahu takové informační povinnosti, a že mu nesprávně ukládá periodicky si ověřovat, zda ohledně jeho klientů není vedeno insolvenční řízení (s tím, že jinak ponese důsledky nekonání ve své majetkové sféře). Tvrdí, že odvolací soud nadřadil insolvenční zákon ústavně chráněnému principu vyplývajícímu ze zákona o advokacii. V této souvislosti odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. [II. ÚS 889/10](#) (jde o nálezy uveřejněné pod číslem 237/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu). Zdůrazňuje, že J. G. jej nikdy nezprostil mlčenlivosti a insolvenční zákon povinnost mlčenlivosti advokáta neprolamuje.

č. 71

K otázce č. 4 (k počátku běhu promlčecí lhůty)

16. K této otázce dovolatel namítá, že odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) neposoudil správně námitku promlčení. Závěr odvolacího soudu o počátku běhu promlčecí lhůty směřuje obsahově do úpravy dle § 620 odst. 1 o. z., přičemž z dikce § 249 odst. 2 insolvenčního zákona plyne, že nejde o ustanovení škodní povahy, ale o ustanovení *sui generis*. Ustanovení § 619 odst. 2 o. z. obsahuje hypotézu „potenciálu vědomosti“. Žalobkyně měla oprávnění k tomu, aby ve věci podnikla příslušné kroky, od doby jejího ustavení do funkce insolvenční správkyně. Tímto momentem byla naplněna zákonná podmínka „měla a mohla“, určující počátek běhu promlčecí doby. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 846/2006 [jde o rozsudek ze dne 24. 7. 2008, který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu] dovolatel uzavírá, že pro počátek běhu promlčecí lhůty je rozhodný okamžik plnění pojišťovny dlužníku (J. G.); konkrétní platební místo nemá z tohoto pohledu význam.

K otázce č. 5 (k uplatnění téhož nároku vůči několika subjektům)

17. U této otázky dovolatel poukazuje na to, že žalobkyně uplatnila stejný nárok vůči němu i vůči pojišťovně, což odporuje logice, neboť podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona měla žádat o vydání plnění pouze pojišťovnu, která jako první plnila po prohlášení konkursu jinam, než do majetkové podstaty J. G.

III.

Přípustnost dovolání

18. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. bod 2., části první článku II zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

19. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených otázek jde v dotčených souvislostech o věc dovolacím soudem neřešenou.

20. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

21. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

23. Pro právní posouzení věci dovolacím soudem jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšel odvolací soud):

24. U Krajského soudu v Praze (dále jen „insolvenční soud“) je vedeno (od 7. 6. 2013) pod označenou spisovou značkou insolvenční řízení na majetek J. G.

25. Usnesením ze dne 9. 12. 2013 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 10. 12. 2013), zjistil insolvenční soud úpadek J. G. a insolvenční správkyň ustanovil žalobkyni.

26. Žalovaný (jako schovatel) uzavřel s J. G. (jako složitelem a oprávněným) dne 4. 2. 2014 smlouvou o advokátní úschově, kterou se J. G. zavázal složit do 20 pracovních dnů ode dne podpisu smlouvy na označený účet žalovaného vedený u označené banky částku 555 745 Kč a žalovaný se zavázal vyplatit složené prostředky na základě výzvy J. G. tak, že:

1) částku 34 400 Kč vyplatí v hotovosti společnosti I. P. s. r. o. nejpozději do 3 pracovních dnů od složení částky 555 745 Kč,

2) částku 71 345 Kč vyplatí J. G. nejpozději do 3 pracovních dnů od složení částky 555 745 Kč,

3) částku 450 000 Kč vyplatí na základě písemné dispozice složitele.

27. Usnesením ze dne 26. 2. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 27. 2. 2014), prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek J. G.

28. V době od 3. 3. 2014 do 22. 8. 2014 vyplatila pojišťovna J. G. náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti v celkové výši 367 418 Kč; z toho částku 13 479 Kč vyplatila přímo J. G. a částku 353 939 Kč poukázala do advokátní úschovy žalovaného.

29. Žalovaný potvrdil, že obdržel (v době od 14. 2. 2014 do 18. 6. 2014) od pojišťovny pro J. G. na účet advokátní úschovy částku 570 923 Kč [v době před 26. únorem 2014 takto obdržel (14. 2. 2014) částku 150 299 Kč].

30. Z účtu advokátní úschovy vyplatil žalovaný J. G. dne 2. 4. 2014 částku 150 000 Kč a dne 2. 9. 2014 částku 408 923 Kč na účet společnosti G.

31. Dopisem ze dne 25. 9. 2014 sdělil J. G. žalobkyni, že finanční prostředky od pojišťovny použil na úhradu svých závazků.

32. Trestním příkazem ze dne 15. 4. 2016, č. j. 3 T 47/2016-234 (který nabyt právní moci dne 12. 5. 2016), uznal Okresní soud v Kolíně J. G. vinným z přečinu poškozování věřitele a porušení povinností v insolvenčním řízení.

33. Podáním datovaným 2. 8. 2016 vyzvala žalobkyně žalovaného k úhradě částek 150 000 Kč a 408 923 Kč do majetkové podstaty J. G. To žalovaný odmítl přípisem ze dne 12. 8. 2018, s tím, že jednal v intencích § 56 zákona o advokacii.

34. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 206 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, majetkovou podstatu podle § 205 tvoří zejména

(...)

i/ dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,

(...)

§ 207 (insolvenčního zákona)

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí; věci sloužící k podnikání dlužníka však z majetkové podstaty vyloučeny nejsou.

(2) Příjmy dlužníka náleží do majetkové podstaty ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

(...)

§ 229 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

(...)

c/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

(....)

§ 245 (insolvenčního zákona)

(1) Účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku.

(...)

§ 246 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovu podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

(2) Právní úkony podle odstavce 1, které dlužník učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, jsou proti jeho věřitelům neúčinné ze zákona; § 235 odst. 2 se nepoužije.

(...)

§ 249 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Jestliže osoba, která má závazek vůči dlužníkovi, plní tento závazek po prohlášení konkursu dlužníku, a plnění se nedostane do majetkové podstaty, není tím svého závazku zproštěna, ledaže prokáže, že o prohlášení konkursu nemohla vědět

nebo že vzhledem k okolnostem plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník plnění vydá do majetkové podstaty.

§ 252 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu zanikají všechny jednostranné právní úkony dlužníka, které se týkají majetkové podstaty, zejména jeho příkazy, pověření a plné moci včetně prokury, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Osoba, které dlužník udělil příkaz, pověření nebo plnou moc, musí v případě, že je nebezpečí z prodlení, pokračovat v obstarávání jeho záležitostí, kterých se tyto jeho úkony týkají, a to až do doby, než se jejich obstarávání ujme insolvenční správce. Náhrada nutných výdajů této osoby a přiměřená odměna za tuto její činnost je pohledávkou za majetkovou podstatou.

(...)

§ 16 (zákona o advokácii)

(1) Advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem; o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit.

(2) Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.

§ 21 (zákona o advokácii)

(1) Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb.

(2) Povinnosti mlčenlivosti může advokáta zprostit pouze klient a po jeho smrti či zániku právní nástupce klienta; má-li klient více právních nástupců, ke zproštění advokáta povinnosti mlčenlivosti je potřebný souhlasný projev všech právních nástupců klienta. Zbavení povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem nebo jeho právním nástupcem anebo jeho právními nástupci musí být provedeno písemnou formou a musí být adresováno advokátovi; v řízení před soudem tak lze učinit i ústně do protokolu. I poté je však advokát povinen zachovávat mlčenlivost, je-li z okolností případu zřejmé, že ho klient nebo jeho právní nástupce této povinnosti zprostil pod nátlakem nebo v tísní.

(...)

§ 56a (zákona o advokácii)

(1) Peníze, cenné papíry nebo jiný majetek přijatý advokátem do správy je advokát povinen uložit na zvláštní účet u banky nebo u jiné osoby oprávněné podle zvláštních právních předpisů k přijímání vkladů nebo ke správě cenných papírů anebo jiného majetku.

(2) Klient je povinen uhradit advokátovi náklady se správou majetku uvedeného v odstavci 1.

(3) Smlouvu o správě majetku, kopie klientem předložených dokladů, plnou moc udělenou mu klientem, popřípadě další listiny vzniklé v souvislosti se správou majetku podle předchozích odstavců, uschovává advokát po dobu deseti let od ukončení správy.

(4) Podrobnosti o povinnostech advokáta podle předchozích odstavců stanoví stavovský předpis.

§ 619 (o. z.)

(1) Jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.

(2) Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

§ 629 (o. z.)

(1) Promlčecí lhůta trvá tři roky.

(2) Majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu.

§ 1908 (o. z.)

(1) Splněním dluhu závazek zaniká.

(...)

35. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 206 odst. 1 písm. i/ insolvenčního zákona od rozhodnutí o úpadku dlužníka (10. 12. 2013), a další ustanovení insolvenčního zákona od 1. 1. 2014 a později změn nedoznala. Ustanovení zákona o advokacii ve výše uvedené podobě platila od uzavření smlouvy o advokátní úschově do 31. 8. 2017. Ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, platí v nezměněné podobě od uzavření smlouvy o advokátní úschově.

36. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním položeným právními otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (k plnění jiné osobě než dlužníku)

37. K dovolací námitce, že co do částky 408 923 Kč šlo o plnění ve prospěch společnosti G, nikoli o plnění dlužníku (J. G.), Nejvyšší soud uvádí, že ze smlouvy o advokátní úschově je zjevné (srov. zjištění shrnutá v odstavci 26. výše), že osobou oprávněnou nakládat se složenou částkou byl podle této smlouvy složitel (J. G.) a že s částkou 450 000 Kč (z níž bylo vyplaceno oněch 408 923 Kč) měl dovolatel naložit „na základě výzvy složitela“ (J. G.). V rovině hmotného práva (v mimoinsolvenčních poměrech) není žádných pochyb o tom, že plní-li dlužník peněžitý dluh svému věřiteli podle pokynů věřitele (na účet označený věřitelem, nebo k rukám osoby označené věřitelem), pak takovým plněním přivodí zánik dluhu (svého závazku vůči věřiteli se zproští) bez zřetele k tomu, že později vyjde najevo, že věřitel nebyl majitelem označeného účtu nebo, že jím označená osoba nepřijímala peněžní prostředky pro věřitele, nýbrž pro sebe [že prostřednictvím takového pokynu věřitel sám hradil (v pozici dlužníka) svůj dluh vůči jinému věřiteli]. Ani v této věci není žádných pochyb o tom, že tím, že podle „výzvy“ (pokynu) složitela (J. G.) zaplatil ze složené částky 408 923 Kč společnosti G coby věřiteli dlužníka (J. G.), projevil dovolatel navenek vůli splnit svůj závazek ze smlouvy o advokátní úschově vůči složiteli (J. G.); vůči společnosti G dovolatel žádný závazek neměl; srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2011, sp. zn. [33 Cdo 3077/2010](#), uveřejněný pod číslem 74/2012 Sb. rozh. obč. Odtud pro insolvenční poměry plyne, že plní-li osoba, která má peněžitý závazek (dluh) vůči (insolvenčnímu) dlužníku, tento závazek (dluh) po prohlášení konkursu podle pokynů dlužníka tak, že peněžní prostředky poukáže (na úhradu dlužníkovu dluhu) věřiteli dlužníka, pak tím ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona plní (insolvenčnímu) dlužníku.

38. Právní posouzení věci odvolacím soudem je potud správné (o žádný excesivní výklad nejde).

K otázce č. 2 (k neúčinnosti pokynu dlužníka)

39. Argumentuje-li dovolatel ve prospěch závěru, že pokyn dlužníka (J. G.) k nakládání s peněžními prostředky v advokátní úschově byl neúčinným právním jednáním podle § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, takže žalobkyně měla podat odpůrčí žalobu podle § 239 insolvenčního zákona, pak přehlíží, že ustanovení § 246 odst. 2 insolvenčního zákona v části věty za středníkem vylučuje použití ustanovení § 235 odst. 2 insolvenčního zákona, tedy pravidlo, z něž plyne, že neúčinnost dlužníkových právních jednání se zakládá rozhodnutím o odpůrčí žalobě insolvenčního správce. K tomu dále srov. např. rozsudek ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. [29 Cdo 1164/2019](#), v němž Nejvyšší soud vysvětlil, že neúčinnost právního jednání dlužníka učiněného po prohlášení konkursu na majetek dlužníka jako následek předjímaný ustanovením § 246 odst. 2 insolvenčního zákona není třeba uplatnit odpůrčí žalobou. Dovolání tak ani potud není opodstatněné.

K otázce č. 3 (ke vztahu § 213 insolvenčního zákona k § 16 a § 21 zákona o advokacii)

40. K dovolací námitce, že odvolací soud advokátu nesprávně ukládá periodicky si ověřovat, zda ohledně jeho klientů není vedeno insolvenční řízení (s tím, že jinak ponese důsledky

nekonání ve své majetkové sféře), Nejvyšší soud připomíná, že podle literatury i ustálené judikatury má advokát také povinnost ověřovací a znalostní. Rozsah advokátovy ověřovací povinnosti lze charakterizovat tak, že jeho cílem je vyjasnit všechny otázky, které mohou být relevantní pro právní posouzení případu, a vyjasnit pochybnosti, které musí jako znalec práva identifikovat. Nesmí se, jinak řečeno, spokojit s objemem či rozsahem poskytnutých informací, nýbrž jeho úkolem je zjistit úplný a objektivní stav věcí. (...) Součástí advokátovy povinnosti je důkladnost jeho počínání. (...) Charakter „šetření“ mají určité postupy, které jsou sbíráním a ověřováním informací z veřejných zdrojů. Je totiž povinností advokáta sbírat údaje z veřejných registrů, nahlížet do spisů, vyžadovat potvrzení a ověření od úřadů a jiných institucí apod. (...) Znalostní povinnost předpokládá především odpovídající „obecnou“ znalost zejména oboru (oborů), kterého se mandát dotýká. (...) Míra, tj. hloubka a rozsah právních vědomostí, je otázkou standardu péče, tedy objektivizované úrovně, která musí být zachována, aby právní služby byly poskytovány svědomitě ve smyslu § 16 odst. 2 zákona o advokacii [srov. Tichý, L. (ed.) Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C. H. Beck 2013, str. 115 a násl., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2020, sp. zn. [23 Cdo 1858/2019](#), uveřejněný pod číslem 17/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 17/2021“)]. V [R 17/2021](#) Nejvyšší soud na výše uvedeném základě dospěl k závěru, že advokát, který zastupuje oprávněného při vymáhání pohledávky v exekuci, je povinen pravidelně ověřovat v insolvenčním rejstříku, zda nebylo zahájeno insolvenční řízení na majetek povinného.

č. 71

41. Nejvyšší soud nepokládá za potřebné formulovat pro poměry dané věci všeobecné (univerzální) pravidlo na téma ověřovací povinnosti advokáta, který plní pokyny klienta, co do zjištění, zda splnění toho kterého pokynu nebrání některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek klienta (§ 109 a násl. insolvenčního zákona), nebo některý z účinků rozhodnutí nebo opatření přijatých insolvenčním soudem po zahájení insolvenčního řízení na majetek klienta (§ 113, § 244 a násl. insolvenčního zákona). V daném skutkovém rámci je nicméně zjevné, že advokát (dovolatel) uzavíral (coby schovatel) s klientem (J. G.) smlouvu o advokátní úschově 4. února 2014, tedy téměř po 8 měsících od zahájení insolvenčního řízení na majetek J. G. (7. 6. 2013) a téměř po 2 měsících od účinnosti rozhodnutí o úpadku J. G. (10. 12. 2013).

42. V intencích toho, co bylo (obecně) řečeno výše o rozsahu advokátovy ověřovací povinnosti, Nejvyšší soud uzavírá, že advokát, který se jako schovatel ve smlouvě o advokátní úschově peněz zavazuje (má zavázat) složiteli (klientu) k tomu, že se složenou částkou bude nakládat podle pokynů složitele tím, že ji vyplatí složiteli nebo jiné osobě určené složitelem, je povinen si před uzavřením takové smlouvy ověřit, zda je vedeno insolvenční řízení na majetek složitele a zda splnění tohoto závazku nebrání některý z účinků takového řízení. Vyjde-li na základě takového ověření najevo, že je sice vedeno insolvenční řízení na majetek složitele, avšak splnění závazku ze smlouvy o advokátní úschově v době jejího uzavření nebrání žádný z účinků insolvenčního řízení, pak v době, kdy obdrží pokyn složitele k výplatě peněžních prostředků složiteli nebo jiné osobě, jedná svědomitě (§ 16 odst. 2 zákona o advokacii) pouze advokát, který si ověří, že splnění pokynu složitele nebrání aktuální stav insolvenčního řízení vedeného na majetek složitele.

43. V poměrech této věci je zjevné, že kdyby dovolatel postupoval při plnění své ověřovací povinnosti tak, jak mu ukládá ustanovení § 16 odst. 2 zákona o advokacii, nehrozila by mu žádná majetková újma, jelikož by vyšlo najevo, že pokyny J. G. splnit nemůže (nemá).

Problémy, v nichž se ocitl, si dovolatel přivodil tím, že při plnění povinností advokáta nekonal svědomitě a nedbal obecného právního principu „*vigilantibus iura scripta sunt*“ (bdělým náleží práva). Nejvyšší soud rovněž nemá pochyb o tom, že ve splnění povinnosti podle § 213 insolvenčního zákona nebrání advokátu povinnost mlčenlivosti a že účinkům prohlášení konkursu na majetek jeho klienta je povinen se podrobit i advokát. Nesplněný pokyn složitele (J. G.) udělený co do nakládání s předmětem úschovy před prohlášením konkursu, by prohlášením konkursu zanikl podle § 252 odst. 1 insolvenčního zákona a pokyn složitele (J. G.) udělený co do nakládání s předmětem úschovy po prohlášení konkursu, odporoval § 246 odst. 2 insolvenčního zákona (a již proto neměl být splněn). Prohlášením konkursu na majetek J. G. se místo J. G. coby původního složitele a osoby, která podle smlouvy o advokátní úschově byla oprávněna udílet advokátu pokyny k nakládání s předmětem úchovy (složenými penězi), stala jedinou osobou oprávněnou udílet advokátu pokyny k nakládání s předmětem úchovy insolvenční správce dlužníka (na kterou přešlo ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty dlužníka); právě ve vztahu k insolvenční správce měl proto dovolatel plnit od prohlášení konkursu své závazky z předmětné smlouvy.

č. 71

44. Dovolání proto potud též neobstojí.

K otázce č. 4 (k počátku běhu promlčecí lhůty)

45. V důvodech rozsudku ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1510/2019](#), uveřejněného pod číslem 91/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 91/2020“), Nejvyšší soud ozřejmil, že ustanovení § 619 o. z. upravuje obecně počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty nároků vymahatelných u orgánu veřejné moci. Lhůta počne běžet tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo se měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení. Běh subjektivní lhůty není proto nezbytně spojen s vědomostí o rozhodných skutečnostech, ale i se stavem, kdy se o nich oprávněný subjekt dozvědět mohl a měl (zaviněná nevědomost). Předpokládaná vědomost může nastat zároveň s vědomostí skutečnou nebo jí může předcházet a v takovém případě je rozhodný pro počátek běhu promlčecí lhůty ten okamžik, který nastane dříve. Určení, kdy se oprávněný mohl a měl objektivně dozvědět o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, závisí na okolnostech případu, přičemž je u něj předpokládáno vynaložení obvyklé míry pozornosti, pečlivosti i opatrnosti.

46. Z [R 91/2020](#) se dále podává, že ustanovení § 619 o. z. je ustanovením obecným, jehož použitelnost není omezena pouze na škodní nároky ve smyslu § 620 o. z.

47. Ve zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120) [K § 249] se k podstatě § 249 odst. 2 uvádí, že se v něm „(...) nově řeší případ, kdy dlužníkův dlužník plní svůj závazek i po prohlášení konkursu přímo dlužníku, ač tak má činit k rukám insolvenčního správce“. V literatuře (srov. např. Hášová, J., Moravec, T. a kol. Insolvenční zákon. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 985) ani v judikatuře (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4564/2015](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2018, pod číslem 119) přitom není pochyb o tom, že § 249 odst. 2 o. z. je zvláštním ustanovením určujícím, při splnění jakých předpokladů nepřivodí dlužníkův dlužník zánik svého závazku vůči

dlužníku jeho splněním (§ 1908 odst. 1 o. z.). K těmto předpokladům (jež musejí být splněny kumulativně) patří to, že:

- 1) V době plnění trvají účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka.
- 2) Dlužník dlužník plní svůj dluh dlužníku, nikoli insolvenčnímu správci dlužníka jako osobě s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě.
- 3) Plnění poskytnuté přímo dlužníku se nedostalo do majetkové podstaty dlužníka, ač do ní podle pravidelného chodu věcí náleží (patří).

48. Jsou-li splněny tyto 3 (objektivní) předpoklady, může dlužník dlužník odvrátit následek spočívající v tom, že plněním dlužníku jeho dluh nezanikl, jen tehdy, jestliže:

- 1) buď prokáže, že o prohlášení konkursu nemohl vědět, anebo
- 2) prokáže, že vzhledem k okolnostem plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník plnění vydá do majetkové podstaty (subjektivní předpoklad „vyvinění“).

49. Jsou-li splněny všechny předpoklady, za nichž lze dovodit, že dlužník dlužník se plněním dluhu dlužníku nezprostil svého závazku [že tento závazek (dluh) nezanikl splněním], pak je ovšem také zřejmé, že odpověď na otázku: „Kdy právo mohlo být uplatněno poprvé?“ se nepojí s právem (nárokem) podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona (žádný nový nárok tu nevzniká), nýbrž s právem (nárokem), které nezaniklo plněním dlužníkov dlužníka.

50. Řečené lze demonstrovat na příkladu peněžité zápůjčky (§ 2390 a násl. o. z.), kterou vydlužitel vrátil (splatil) po prohlášení konkursu na majetek zapůjčitele přímo zapůjčiteli (insolvenčnímu dlužníku). Ve sporu, v němž insolvenční správce dlužníka (jako žalobce) vymáhá vrácení zápůjčky vůči vydlužiteli na základě argumentu, že podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona takovým plněním dluh nezanikl, nebude při zkoumání námitky promlčení vznesené vydlužitelem pro účely určení počátku běhu promlčecí lhůty určující, kdy vydlužitel plnil na tuto nevykonatelnou pohledávku insolvenčnímu dlužníku, nýbrž to, kdy po něm poprvé mohlo být soudně vymáháno vrácení zápůjčky (zpravidla v době, kdy se dluh ze zápůjčky stal splatným). Jinak (pro poměry této věci) řečeno, posouzení, zda a kdy se promlčel žalobou uplatněný nárok, je závislé na odpovědi na otázku, zda a kdy mohlo být vůči žalovanému coby schovateli poprvé soudně uplatněno dlužníkov právo na vydání předmětu advokátní úschovy.

51. Právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž se z tohoto pohledu věcí nezabýval, tedy potud správné není.

K otázce č. 5 (k uplatnění téhož nároku vůči několika subjektům)

52. Poukaz dovolatele na to, že žalobkyně uplatnila stejný nárok vůči pojišťovně (správně) i vůči němu (již nesprávně), zjevně vychází z toho, co zaznělo při jednání před odvolacím soudem, jež se konalo 10. 1. 2019 (srov. č. I. 65). Této argumentaci nelze upřít jistou míru oprávněnosti v tom směru, že součástí skutkových zjištění, z nichž vyšly oba soudy, je i údaj, podle kterého pojišťovna zaslala na účet advokátní úschovy 14. 2. 2014 částku 150 299 Kč

a v době od prohlášení konkursu na majetek J. G. do 18. 6. 2014) další částku do celkové výše 570 923 Kč (420 624 Kč) [srov. odstavec 29. výše].

53. S přihlédnutím k době poukázání částky 150 299 Kč (14. 2. 2014) není dovolání v této části opodstatněné (šlo o částku poukázanou pojišťovnou před prohlášením konkursu na majetek J. G.). Ve vztahu k částce 420 624 Kč nicméně platí, že pojišťovna v rozporu s § 249 odst. 2 insolvenčního zákona neplnila do majetkové podstaty dlužníka jako první. Oba soudy pochybily, jestliže tuto otázku nezkoumaly tak, aby bylo postaveno najisto, zda žaloba v tomto rozsahu směřuje vůči dovolateli coby jedinému možnému žalovanému proto, že pojišťovna se „vyvinila“ (její závazek zanikl plněním dlužníku) [srov. odstavec 48. výše], nebo zda se tak děje s vědomím možného souběhu povinností pojišťovny a dovolatele za porušení povinnosti dle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona a jaká jsou při takovém „souběhu“ práva a povinnosti osob povinných plnit. K tomu Nejvyšší soud uzavírá, že advokát, který jako schovatel po prohlášení konkursu na majetek složitele vyplatil peněžní prostředky z účtu advokátní úschovy přímo složiteli, se ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezproští svého závazku (dluhu) z advokátní úschovy jen proto, že šlo o peněžní prostředky, jejichž poukázáním po prohlášení konkursu na majetek složitele na účet advokátní úschovy se předtím jiná osoba ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezprostila svého závazku nahradit složiteli ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Dokud se příslušné plnění nedostane do majetkové podstaty složitele, může se insolvenční správce složitele domáhat splnění původního závazku (dluhu) jak vůči osobě povinné nahradit složiteli ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, tak vůči advokátu (schovateli) coby osobě povinné k vydání předmětu advokátní úschovy složiteli. Plněním kteréhokoli z těchto subjektů do majetkové podstaty zaniká v rozsahu plnění povinnost plnit do majetkové podstaty druhému z nich.

č. 71

54. Odvolací soud rovněž nezohlednil význam toho, že podle skutkových zjištění (a obsahu spisu) byly částky hrazené pojišťovnou na účet advokátní úschovy právě platbami z titulu náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Šlo o příjem, který dlužníku nahrazoval odměnu za práci (§ 206 odst. 1 písm. i/ insolvenčního zákona), a který proto náležel do majetkové podstaty ve stejném rozsahu, v jakém z něj mohly být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (§ 207 odst. 2 insolvenčního zákona).

55. Jinak řečeno, v dané věci bylo nutno zkoumat, zda a v jakém rozsahu je součástí předmětných plateb tzv. nepostižitelná částka [srov. obdobně (při aplikaci § 249 odst. 2 insolvenčního zákona ve vztahu k platbám starobního důchodu) opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 4564/2015](#)], jejíž výplata přímo dlužníku rozpor s § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezakládá. Touto otázkou se však soudy nezabývaly.

56. Dovolání je tudíž potud důvodné.

57. Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo v řešení otázek č. 4 a 5, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení a soudních poplatcích) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 72

Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do pravosti dlužníkem v reorganizaci proti dlužníku včas žalobu o určení pravosti pohledávky, k jeho pohledávce se po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby v insolvenčním řízení nadále nepřihlíží (§ 185 insolvenčního zákona) bez zřetele k tomu, že později došlo k přeměně reorganizace v konkurs. Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do výše dlužníkem v reorganizaci proti dlužníku včas žalobu o určení výše pohledávky, je pohledávka po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby zjištěna pouze ve výši uvedené při jejím popření, bez zřetele k tomu, že později došlo k přeměně reorganizace v konkurs.

č. 72

Incidenční spory (odporové spory), Reorganizace

§ 5 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 185 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 192 odst. 3 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 198 odst. 1 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 336 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 363 odst. 5 IZ ve znění do 31. 5. 2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2021, sen. zn. 29 ICdo 95/2020, ECLI:CZ:NS:2021:29.ICDO.95.2020.2

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 10. 2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 22. 1. 2019, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu v části, ve které se žalobce (V. spol. s r. o., věřitel č. 422) domáhal vůči žalovanému (Mgr. Bc. D. V., jako insolvenčnímu správci dlužníka V. a. s.) určení, že pohledávky č. 2 ve výši 29 927 739,50 Kč, č. 3 ve výši 390 065,52 Kč a č. 4 ve výši 5 567 563,04 Kč, uplatněné přihláškou P438 v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka jsou po právu (body I. až III. výroku).

[2] Určil, že pohledávka žalobce č. 3 ve výši 2 210 371,28 Kč uplatněná přihláškou P438 v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka je po právu (bod IV. výroku).

[3] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 17 630 Kč (bod V. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení 198 odst. 1 věty třetí, § 336 odst. 1 a 2 a § 363 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jakož i z ustanovení § 272 odst. 2 a § 536 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního

zákoníku, a z ustanovení § 153a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. U pohledávky č. 2, části pohledávky č. 3 (co do částky 390 065,52 Kč) a části pohledávky č. 4 (co do částky 4 062 693,03 Kč), tedy u pohledávek (jejich částí) popřených jak insolvenčním správcem tak dlužníkem, vyplývá z § 336 odst. 1 ve spojení s § 198 odst. 1 věty třetí insolvenčního zákona, že žaloba musí být v takovém případě podána proti oběma popírajícím, o čemž byl žalobce insolvenčním správcem písemně řádně poučen. Podal-li přesto žalobce žalobu pouze proti insolvenčnímu správci, pak v rozsahu, v němž měla být současně podána i proti dlužníku, nastávají i v reorganizaci účinky ustanovení § 198 odst. 1 věty třetí insolvenčního zákona. Tento závěr se prosadí i tehdy, je-li reorganizace následně přeměněna v konkurs, neboť účinky předjímané posledně označeným ustanovením nastaly vůči tomu z popírajících, vůči kterému věřitele nepodal žalobu, již marným uplynutím lhůty k podání incidenční žaloby. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. [29 Cdo 4515/2011](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročníku 2013, pod číslem 143, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sen. zn. [29 ICdo 24/2013](#), uveřejněný pod číslem 33/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 33/2016“), uplatnitelný i v poměrech reorganizace dlužníka; rozhodnutí jsou (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupná i na webových stránkách Nejvyššího soudu.

4. V rozsahu části pohledávky č. 3 (co do částky 2 210 371,28 Kč) žalovaný nárok uznal (§ 153a odst. 1 o. s. ř.).

5. Co do části pohledávky č. 4 (v rozsahu částky 1.504.870,01 Kč) platí, že dlužník není povinen zaplatit žalobci jinou (vyšší) než sjednanou cenu díla (k dohodě o uhrazení vícenákladů nedošlo a sjednaná cena díla byla pevná).

6. K odvolání žalobce (proti bodům I. až III. a V. výroku rozsudku insolvenčního soudu) Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 17. 10. 2019:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I., II. výroku a v té části bodu III. výroku, kterou insolvenční soud zamítl žalobu co do určení pravosti pohledávky č. 4 ve výši 4 062 693 Kč (první výrok).

[2] Zrušil rozsudek insolvenčního soudu ve zbývajících částech bodu III. výroku a v bodu V. výroku a věc potud vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení 198 odst. 1 věty třetí, § 336 odst. 1 a 2 a § 363 odst. 5 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí ve vztahu k potvrzujícímu výroku k následujícím závěrům:

8. Odvolací soud se ztotožňuje se závěrem insolvenčního soudu, že žalobě, která směřuje pouze proti insolvenčnímu správci, nebylo možné vyhovět v rozsahu, v němž pohledávky popřel i dlužník; srov. [R 33/2016](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 4515/2011](#) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2012, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) [29 ICdo 1/2011](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 2013, pod číslem 99).

9. Jak v oddlužení, tak v reorganizaci, je dlužník nadán vlastním popěrným úkonem (neodvozeným od práva insolvenčního správce) vyplývajícím z obdobné právní úpravy v oddlužení a v reorganizaci. Insolvenční správce i dlužník mohou popřít pohledávku každý z jiných důvodů a žádnému z nich nelze upřít právo hájit svůj důvod popření právě v incidenčním sporu zahájeném žalobou věřitele, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena. Pro osud popřené pohledávky je určující, zda ob stojí všechny popěrné úkony. Shledá-li soud důvodnými popření pohledávky i jen jedním z popírajících, nemůže být pohledávka považována za zjištěnou. Z ustanovení § 336 odst. 1 insolvenčního zákona (jakož i z ustanovení § 410 odst. 1 insolvenčního zákona) vyplývá, že o přezkoumání přihlášených pohledávek platí v reorganizaci (i v oddlužení) obdobně ustanovení § 190 až § 202 insolvenčního zákona, tedy i ustanovení § 198 odst. 1 věty třetí insolvenčního zákona. Z toho plyne, že popře-li nevykonatelnou pohledávku jak insolvenční správce, tak dlužník v reorganizaci, musí být žaloba o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky podána proti oběma popírajícím. Nepodá-li věřitel včas žalobu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky vůči některému z popírajících, pak v rozsahu popření pohledávky tím z popírajících, vůči kterému věřitel žalobu nepodal, nastávají i v reorganizaci účinky uvedené v ustanovení § 198 odst. 1 věty třetí insolvenčního zákona. Včasnou žalobu podanou přihlášeným věřitelem ve stejném rozsahu vůči druhému popírajícímu insolvenční soud zamítne. Shora uvedený závěr se nutně prosadí i tehdy, je-li reorganizace následně přeměněna v konkurs, neboť marným uplynutím lhůty k podání incidenční žaloby již nastaly zákonné účinky uvedené v ustanovení § 198 odst. 1 věty třetí insolvenčního zákona vůči tomu z popírajících, vůči kterému věřitel žalobu nepodal. I v takovém případě soud zamítne včasnou žalobu podanou přihlášeným věřitelem ve stejném rozsahu vůči druhému popírajícímu; rozhodnutí o přeměně reorganizace v konkurs (totiž) nemůže odklidit již nastalé účinky podle ustanovení § 198 odst. 1 věty třetí insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby je Nejvyšší soud v dotčeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

11. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel především namítá, že dlužník po dobu trvání reorganizace nespolupracoval, pouze využil mylného dojmu věřitelů o možném vyšším uspokojení a řešení úpadku reorganizací nemělo žádnou šanci na úspěch. Odtud dovozuje, že výběr a aplikace právních následků spojených s bezvýchodnou reorganizací, povolenou pouze na krátkou dobu, působících vůči němu negativně, zcela jistě neodpovídá účelu insolvenčního řízení a zásadám obsaženým v insolvenčním zákoně. Oba soudy porušily především zásadu obsaženou v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona, když dovolatel je nespravedlivě poškozen na svém právu domáhat se určení, že jeho pohledávky jsou po právu.

12. Dovolatel dále vytýká odvolacímu soudu, že se nevypořádal s odvolací námitkou, že následky popěrných úkonů a podání žalob má soud posuzovat s ohledem na ustanovení § 7

insolvenčního zákona a v souladu s ustanovením § 154 odst. 1 o. s. ř., tedy podle stavu v době vyhlášení. S přihlédnutím k ustanovení § 40 odst. 1 a 2 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona pak dovolatel uvádí, že od 24. 8. 2017, kdy nastaly účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka, již dlužníku nesvědčilo právo disponovat s incidenčním řízením (to přešlo na insolvenčního správce). Názor odvolacího soudu, že účinky podle § 336 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, nastalé za trvání reorganizace, nejsou dotčeny přeměnou reorganizace v konkurs, dovolatel nesdílí, maje za to, že takový výklad odporuje základním zásadám insolvenčního řízení vyjádřeným v § 5 insolvenčního zákona a vede k přímému zpochybnění pravidla uvedeného v § 363 odst. 5 věty první insolvenčního zákona.

13. Dále dovolatel poukazuje na to, že do vydání [R 33/2016](#) měly odvolací soudy za to, že přeměnou reorganizace v konkurs zanikají účinky popření pohledávky dlužníkem (popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na její zjištění). Srov. např. „rozhodnutí“ (správně rozsudek) Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 15 Cmo 89/2011, podle něhož prohlášením konkursu (rozhodnutím podle ustanovení § 363 insolvenčního zákona) dlužník neztrácí právo popírat pohledávku přihlášeného věřitele, ale s tímto jeho popřením přestávají být nadále spojeny právní účinky uvedené v ustanovení § 336 odst. 2 insolvenčního zákona (takové popření má nadále jen účinky uvedené v ustanovení § 192 odst. 3 insolvenčního zákona). Stejný závěr učinil Vrchní soud v Olomouci v „rozhodnutí“ ze dne 30. 4. 2015 (správně jde o usnesení), uzavíraje, že podal-li žalobce žalobu alespoň proti insolvenčnímu správci (byť v době podání měla správně směřovat i vůči dlužníku), nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění.

14. Odvolacímu soudu dovolatel rovněž vytýká, že vyšel z [R 33/2016](#), ač se netýká reorganizace, a ač neobsahuje závěr o nemožnosti odklidit účinky nastalé podle § 336 odst. 2 insolvenčního zákona, ve spojení s § 198 odst. 1 větou třetí insolvenčního zákona. Usuzuje, že konflikt účinků spojených s povolením reorganizace (ve smyslu § 336 odst. 2 věty první insolvenčního zákona) a účinků spojených s prohlášením konkursu (ve smyslu § 192 odst. 3 věty před středníkem insolvenčního zákona) je třeba vyřešit v souladu s pravidlem přednosti ustanovení obecného před ustanovením speciálním tam, kde chybí právní regulace přímo dopadající na řešenou otázku.

15. Za použitelné na danou věc má dovolatel „rozhodnutí“ Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sen. zn. [29 ICdo 121/2016](#) [správně jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 117/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 117/2019“)], a to co do závěru, že pominou-li účinky schválení oddlužení, přestává popření pohledávky dlužníkem mít (v rozsahu popření) vliv na zjištění pohledávky. Žalobu, kterou se věřitel proti popírajícímu dlužníku domáhá určení pravosti pohledávky, soud v této situaci odmítne jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna.

III.

Přípustnost dovolání

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předešlé otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, se ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

č. 72

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

21. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

22. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno věřitelským insolvenčním návrhem dne 28. 4. 2016.

23. Usnesením ze dne 25. 8. 2016 insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a ustanovil žalovaného insolvenčním správcem.

24. Dovolatel přihlásil sporné pohledávky jako nevykonatelné 24. 10. 2016 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (příhláškou evidovanou jako P438).

25. Při přezkumném jednání, jež se konalo dne 29. 11. 2016 (B-49), popřel žalobcovy přihlášené pohledávky částečně insolvenční správce i dlužník, a to tak, že:

[1] Pravost i výši pohledávky č. 2 (29 927 739,50 Kč) popřel insolvenční správce i dlužník.

[2] Pravost i výši pohledávky č. 3 popřel insolvenční správce co do částky 2 600 436,80 Kč a dlužník co do částky 390 079,04 Kč

[3] Pravost i výši pohledávky č. 4 popřel insolvenční správce co do částky 5 567 563,04 Kč; dlužník popřel výši pohledávky č. 4 co do částky 4 062 693 Kč.

26. Usnesením ze dne 15. 12. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 6.10 hodin) insolvenční soud (mimo jiné) povolil reorganizaci dlužníka.

27. Podáními datovanými 9. 12. 2016 (P438-6), doručeným zástupkyni žalobce 15. 12. 2016, vyznamenal insolvenční správce žalobce podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona o popření

sporných pohledávek jím a dlužníkem a poskytl mu poučení o nutnosti podat tam, kde pohledávku popřeli jak insolvenční správce, tak dlužník, incidenční žalobu v určené třicetidenní lhůtě jak proti insolvenčnímu správci, tak proti dlužníku.

28. Žalobce podal v určené třicetidenní lhůtě (27. 12. 2016) incidenční žalobu ohledně sporných pohledávek pouze vůči insolvenčnímu správci.

29. Usnesením ze dne 7. 8. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 11.16 hodin) insolvenční soud (mimo jiné) přeměnil reorganizaci dlužníka na konkurs.

30. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

č. 72

§ 185

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

§ 192

Popření přihlášených pohledávek

(1) Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.

(2) Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění; jeho účinkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekucním titulem.

(...)

§ 198

Popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

(1) Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyznění podle § 197 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce

popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

(...)

§ 336

(1) Není-li dále stanoveno jinak, platí o přezkoumání přihlášených pohledávek v reorganizaci obdobně § 190 až 202.

(2) Popření pohledávky dlužníkem má v reorganizaci tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo dříve, než nastaly účinky povolení reorganizace, nastávají účinky tohoto popření v reorganizaci dnem, kdy nastaly účinky povolení reorganizace; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku.

(3) Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, může dlužník jako důvod popření její pravosti nebo výše v reorganizaci uplatnit jen skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená.

(4) Popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění popřené pohledávky.

§ 363

(...)

(5) Rozhodnutím insolvenčního soudu o přeměně reorganizace v konkurs nastávají účinky spojené s prohlášením konkursu, pokud insolvenční soud ve svém rozhodnutí nestanoví podmínky této přeměny jinak. Tímto rozhodnutím se rovněž ruší zákaz započtení pohledávek uvedený v § 324 odst. 3.

31. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení v době rozhodnutí o úpadku dlužníka (25. 8. 2016) a do 31. 5. 2019 nedoznala změn. S přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, je insolvenční zákon

ve znění účinném před 1. červnem 2019 nadále rozhodným v poměrech insolvenční věci dlužníka.

32. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené právní otázce následující závěry:

33. V usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 54/2012“), z něž ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází, Nejvyšší soud ozřejmil, že insolvenční zákon vylučuje z uspokojení v insolvenčním řízení i ty z přihlášených pohledávek, k nimž se v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností nepřihlíží (srov. § 185 insolvenčního zákona). Přitom již v usnesení ze dne 16. 12. 2009, sen. zn. [29 NSČR 18/2009](#), uveřejněném pod číslem 64/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 64/2010“), Nejvyšší soud vysvětlil, že prostřednictvím usnesení o odmítnutí přihlášky podle § 185 insolvenčního zákona se v insolvenčním řízení deklaruje již dříve nastalá skutečnost, s jejíž existencí spojuje insolvenční zákon ten důsledek, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce. Tamtéž Nejvyšší soud dodal, že insolvenční správce může účinně vzít zpět popření pravosti nevykonatelné pohledávky (a ve smyslu ustanovení § 201 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona tak přivodit její zjištění) jen po dobu, po kterou se podle insolvenčního zákona k takto popřené pohledávce v insolvenčním řízení přihlíží. K účinnému zpětvzetí popření pravosti nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem tak může dojít do doby, než marně uplyne lhůta stanovená věřiteli popřené pohledávky k podání incidenční žaloby u insolvenčního soudu a podá-li věřitel včas žalobu o určení pravosti popřené nevykonatelné pohledávky, pak do doby, než rozhodnutí insolvenčního soudu o této žalobě nabude právní moci. V usnesení ze dne 30. 8. 2011, sen. zn. [29 NSČR 42/2010](#), uveřejněném pod číslem 13/2012 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud v témže duchu uzavřel, že zmeškání lhůty k podání žaloby o určení pravosti pohledávky popřené insolvenčním správcem je důvodem k vydání rozhodnutí o odmítnutí přihlášky ve smyslu ustanovení § 185 insolvenčního zákona. V [R 64/2010](#) Nejvyšší soud ve vazbě na dikci § 198 odst. 1 insolvenčního zákona v témže rozhodném znění také dodal, že k nevykonatelné pohledávce popřené co do pravosti insolvenčním správcem, „se nepřihlíží“, jakmile marně uplyne lhůta (a tím nastane skutečnost, se kterou se tento účinek pojí) stanovená (způsobem plynoucím z § 198 odst. 1 věty první insolvenčního zákona) věřiteli popřené pohledávky k podání incidenční žaloby u insolvenčního soudu.

34. V době do 30. 3. 2011 neupravoval insolvenční zákon popěrné právo věřitelů a v době od 31. 3. 2011 uplatňují věřitelé popěrné právo v insolvenčním řízení jinak než insolvenční správce (srov. § 200 insolvenčního zákona); s přihlédnutím k tomu, že za trvání reorganizace (§ 4 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona) nebo za trvání oddlužení (§ 4 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) má popření pohledávky dlužníkem tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem a platí pro ně obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce [srov. pro reorganizaci § 336 odst. 2 větu první insolvenčního zákona v rozhodném znění a pro oddlužení § 410 odst. 5 insolvenčního zákona v rozhodném znění (s vypuštěním podmínky, aby šlo o popření pohledávky věřitele „nezajištěného“; srov. v návaznosti na nález pléna Ústavního soudu ze dne 2. 7. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 2/19](#), uveřejněný pod číslem 223/2019 Sb., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. [29 ICdo 111/2018](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2020,

sen. zn. [29 ICdo 19/2019](#))). Odtud v intencích judikatorních závěrů shrnutých v odstavci 33. plyne, že:

[1] K nevykonatelné pohledávce popřené co do pravosti dlužníkem za trvání účinků reorganizace nebo za trvání účinků oddlužení „se nepřihlíží“, jakmile marně uplyne lhůta (a tím nastane skutečnost, se kterou se tento účinek pojí) stanovená (způsobem plynoucím z § 198 odst. 1 věty první insolvenčního zákona) věřiteli popřené pohledávky k podání incidenční žaloby u insolvenčního soudu.

[2] Dlužník v reorganizaci nebo v oddlužení může účinně vzít zpět popření pravosti nevykonatelné pohledávky (a ve smyslu ustanovení § 201 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona tak přivodit její zjištění) jen po dobu, po kterou se podle insolvenčního zákona k takto popřené pohledávce v insolvenčním řízení přihlíží. K účinnému zpětvzetí popření pravosti nevykonatelné pohledávky dlužníkem tak může dojít do doby, než marně uplyne lhůta stanovená věřiteli popřené pohledávky k podání incidenční žaloby u insolvenčního soudu a podá-li věřitel včas žalobu o určení pravosti popřené nevykonatelné pohledávky, pak do doby, než rozhodnutí insolvenčního soudu o této žalobě nabude právní moci.

35. V soudní praxi se již vyskytly případy souběhu popěrného úkonu insolvenčního správce a dlužníka ve vztahu k téže nevykonatelné pohledávce přihlášeného věřitele. Jedním z rozhodnutí, v nichž se Nejvyšší soud zabýval řešením otázky, jak má být dále postupováno v incidenčním sporu o určení pravosti nebo výše nevykonatelné pohledávky, v němž přihlášený věřitel, jehož pohledávku popřel co do pravosti nebo výše jak insolvenční správce, tak dlužník v oddlužení, podal žalobu o určení pravosti nebo výše pohledávky jen proti jednomu z popírajících, je výše zmíněné [R 33/2016](#).

36. V [R 33/2016](#) Nejvyšší soud nejprve shrnul, že:

[1] Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do výše dlužníkem v oddlužení proti dlužníku včas žalobu o určení výše pohledávky, je pohledávka v takovém případě zjištěna ve výši uvedené při jejím popření (§ 410 odst. 1 insolvenčního zákona, ve spojení s § 198 odst. 1 větou třetí částí věty za středníkem insolvenčního zákona).

[2] Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do výše insolvenčním správcem proti dlužníku včas žalobu o určení výše pohledávky, je pohledávka v takovém případě zjištěna ve výši uvedené při jejím popření (§ 198 odst. 1 věta třetí část věty za středníkem insolvenčního zákona).

37. Dále Nejvyšší soud tamtéž vysvětlil, že účinek předjímaný (pro případ, že věřitel nevykonatelné pohledávky nepodá včas žalobu o její určení) ustanovením § 198 odst. 1 větou třetí, insolvenčního zákona (že k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží a že pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření) se prosadí (může prosadit) i tam, kde popěrné právo uplatní jak insolvenční správce, tak dlužník v oddlužení. Jinak řečeno, popře-li nevykonatelnou pohledávku jak insolvenční správce, tak dlužník v oddlužení, musí být žaloba o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky včas podána (v rozsahu dotčeném popěrným úkonem toho

kterého z nich) proti oběma popírajícím (proti insolvenčnímu správci i proti dlužníku). Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené insolvenčním správcem i dlužníkem v oddlužení včas žalobu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky vůči některému z popírajících (vůči insolvenčnímu správci nebo vůči dlužníku), pak v rozsahu popření pohledávky tím z popírajících, vůči kterému věřitel žalobu nepodal, nastávají účinky uvedené v § 198 odst. 1 větě třetí, insolvenčního zákona. Včasnou žalobu podanou přihlášeným věřitelem ve stejném rozsahu vůči druhému popírajícímu, insolvenční soud zamítne.

38. V [R 117/2019](#) (jehož použitelnost v poměrech dané věci dovolatel prosazuje), pak Nejvyšší soud uzavřel, že pominou-li účinky schválení oddlužení, přestává popření pohledávky dlužníkem mít (v rozsahu popření) vliv na zjištění pohledávky. Žalobu, kterou se věřitel proti popírajícímu dlužníku domáhá určení pravosti pohledávky, soud v této situaci odmítne jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

č. 72

39. Dovolatel nicméně přehlíží, že i v poměrech oddlužení se závěry [R 117/2019](#) prosadí (i podle skutkových reálií, z nichž vyšel Nejvyšší soud v [R 117/2019](#)) jen za předpokladu, že předtím, než pominou účinky schválení oddlužení, již popěrný úkon dlužníka v oddlužení nevyvolal právní účinky, na jejichž základě se k nevykonatelné pohledávce přihlášeného věřitele nepřihlíží vůbec nebo v určité výši. Jinak řečeno:

[1] Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do pravosti dlužníkem v oddlužení proti dlužníku včas žalobu o určení pravosti pohledávky, k jeho pohledávce se po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby v insolvenčním řízení nadále nepřihlíží (§ 185 insolvenčního zákona, [R 64/2010](#), [R 54/2012](#)) bez zřetele k tomu, že později (lhostejno, zda po několika dnech, měsících či letech) došlo k přeměně oddlužení v konkurs.

[2] Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do výše dlužníkem v oddlužení proti dlužníku včas žalobu o určení výše pohledávky, je pohledávka po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby zjištěna pouze ve výši uvedené při jejím popření, bez zřetele k tomu, že později (lhostejno, zda po několika dnech, měsících či letech) došlo k přeměně oddlužení v konkurs.

40. Také v poměrech reorganizace se prosadí (může prosadit) závěr, že popření pohledávky dlužníkem v reorganizaci přestává mít (v rozsahu popření) přeměnou reorganizace v konkurs vliv na zjištění pohledávky (§ 363 odst. 5 insolvenčního zákona ve spojení s § 192 odst. 3 insolvenčního zákona), jen tehdy, jestliže popěrný úkon dlužníka v reorganizaci předtím nevyvolal právní účinky, na jejichž základě se k nevykonatelné pohledávce přihlášeného věřitele nepřihlíží vůbec nebo v určité výši. Shrnutí:

[1] Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do pravosti dlužníkem v reorganizaci proti dlužníku včas žalobu o určení pravosti pohledávky, k jeho pohledávce se po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby v insolvenčním řízení nadále nepřihlíží (§ 185 insolvenčního zákona, [R 64/2010](#), [R 54/2012](#)) bez zřetele k tomu, že později (lhostejno, zda po několika dnech, měsících či letech) došlo k přeměně reorganizace v konkurs.

[2] Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené co do výše dlužníkem v reorganizaci proti dlužníku včas žalobu o určení výše pohledávky, je pohledávka po marném uplynutí lhůty k podání takové incidenční žaloby zjištěna pouze ve výši uvedené při jejím popření, bez zřetele k tomu, že později (lhostejno, zda po několika dnech, měsících či letech) došlo k přeměně reorganizace v konkurs.

41. Na uvedených závěrech ničeho nemění skutečnost, že v době, kdy pominuly účinky reorganizace nebo oddlužení (kdy došlo k přeměně reorganizace nebo oddlužení v konkurs), stále probíhalo řízení o včasné žalobě přihlášeného věřitele nevykonatelné pohledávky popřené co do pravosti nebo výše insolvenčním správcem i dlužníkem směřující pouze proti popírajícímu insolvenčnímu správci. Zamítnutí žaloby proti insolvenčnímu správci (v intencích [R 33/2016](#)) totiž vyvolal následek (popěrný úkon dlužníka v reorganizaci nebo v oddlužení a marné uplynutí lhůty k podání incidenční žaloby proti dlužníku), který nastal za trvání reorganizace nebo za trvání oddlužení (srov. opět [R 64/2010](#) a [R 54/2012](#)).

42. V poměrech této věci uplynula dovolateli třicetidenní lhůta k podání žaloby o určení pravosti a výše sporných pohledávek (počítaná od 15. 12. 2016) již v pondělí 16. 1. 2017; k přeměně reorganizace dlužníka v konkurs pak došlo až téměř 7 měsíců poté (7. 8. 2017). Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v posouzení účinků popěrného úkonu dlužníka správné.

43. Z výše shrnutého skutkového stavu věci je zjevné, že újmu vyvolanou tím, že ke sporným pohledávkám dovolatele se (ve výše popsaném rozsahu) v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka nadále nepřihlíží (§ 185 insolvenčního zákona) a v tomto sporu nelze zjistit jejich pravost či výši, si dovolatel přivodil tím, že nedbal obecného právního principu „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležejí práva). V tom, že přihlášený věřitel nedbalý práv, o jejichž uplatnění byl řádně poučen, nebude v insolvenčním řízení uspokojen, pak Nejvyšší soud neshledává žádný rozpor se základními zásadami insolvenčního řízení vyjádřenými v § 5 insolvenčního zákona. V daném kontextu není pro výsledek sporu rozhodná ani námitka, že vzhledem k chování dlužníka neměla reorganizace od počátku šanci na úspěch, když je zjevné, že účinky popření pohledávek dlužníkem by se neprosadily, kdyby dovolatel postupoval v řízení předepsaným způsobem, o němž byl poučen.

44. Napadené rozhodnutí též není v rozporu s ustanovením § 154 odst. 1 o. s. ř., když je zjevné, že odvolací soud se tímto ustanovením řídil, zjistil-li že v minulosti (17. 1. 2017) nastala právní skutečnost, se kterou se pojí nemožnost zjištění sporných pohledávek v rozsahu dlužníkovy popření. K tomu budiž dodáno, že z ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. [které upravuje náležitosti odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku a přiměřeně se prosazuje i pro odůvodnění rozhodnutí vydaných odvolacím soudem (§ 211 o. s. ř.)] ani z práva na spravedlivý proces nelze dovozovat povinnost soudů vypořádat se s každou jednotlivou námitkou účastníka řízení. Jak opakovaně vysvětlil Ústavní soud, není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. [III. ÚS 989/08](#), uveřejněný pod číslem 26/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Rozhodnutí odvolacího soudu těmito požadavkům vyhovuje.

45. Vzhledem k tomu, že dovolání není důvodné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), je zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

46. Absence výroku o nákladech dovolacího řízení se podává z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. [20 Cdo 970/2001](#), uveřejněného pod číslem 48/2003 Sb. rozh. obč. (napadené rozhodnutí není rozhodnutím, jímž se řízení končí).

č. 73

Účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy ve smyslu ustanovení § 1745 o. z. může být dohodou stran pracovněprávního vztahu určena k jinému okamžiku než k okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli smlouvy. Takovým jiným okamžikem může být i okamžik podpisu písemného návrhu smlouvy (podepsaného navrhovatelem) stranou, které je návrh určen. To platí i v případě návrhu smlouvy, pro kterou zákoník práce vyžaduje písemnou formu. K odlišnému ujednání stran o určení okamžiku účinnosti přijetí návrhu na uzavření smlouvy může dojít nejen před předložením nabídky navrhovatelem straně, které je návrh určen; návrh takového ujednání může být obsažen i v samotné nabídce.

č. 73

Smlouva, Kontraktace

§ 1745 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 234 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. 21 Cdo 3382/2020, ECLI:CZ:NS:2021:21.CDO.3382.2020.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. 16 Co 70/2020, a rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 23. 1. 2020, sp. zn. 26 C 200/2018, a věc vrátil Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Okresního soudu v Opavě dne 19. 6. 2018 se žalobkyně domáhala po žalovaném zaplacení 15 758,90 USD s 8,05% úrokem z prodlení od 1. 12. 2017 do zaplacení. Žalobu odůvodnila zejména tím, že s žalovaným uzavřela dne 9. 11. 2016 pracovní smlouvu, na jejímž základě pro ni pracoval jako pilot, a že dne 2. 12. 2016 uzavřela s žalovaným dohodu o zvýšení kvalifikace (dále též „kvalifikační dohoda“), ve které se zavázala umožnit žalovanému zvýšení kvalifikace absolvováním „typového výcviku na letoun Beechcraft Premier 1“ (dále též „výcvik“) a uhradit „studijní náklady“ ve výši 24 000 USD a ve které se žalovaný zavázal setrvat u žalobkyně v pracovním poměru po dobu tří let po „úspěšném ukončení studia“ a pro případ, že tento svůj závazek nesplní, zavázal se žalobkyni nahradit uvedené náklady; pokud by žalovaný nesplnil svůj závazek setrvat u žalobkyně jako zaměstnavatele po sjednanou dobu jen z části, měla se jeho povinnost k náhradě „studijních nákladů“ poměrně snížit. Žalovaný svůj závazek setrvat u žalobkyně v pracovním poměru po dobu tří let nedodržel, neboť po úspěšném ukončení výcviku dal dne 21. 10. 2017 výpověď z pracovního poměru, na základě níž pracovní poměr účastníků skončil dne 31. 12. 2017. Žalobkyně opakovaně upomínala žalovaného, aby jí uhradil poměrnou část vynaložených nákladů, k úhradě dlužné částky však dosud nedošlo.

2. Žalovaný zejména namítal, že kvalifikační dohoda ze dne 2. 12. 2016 nebyla platně uzavřena, neboť před absolvováním výcviku sice podepsal písemné vyhotovení dohody o zvýšení kvalifikace, nicméně dosud mu nebylo do sféry jeho dispozice doručeno „originální vyhotovení dohody podepsané jednatelem žalobkyně“. Současně vznesl námitku započtení své pohledávky vůči žalobkyni ve výši 63 873, 80 Kč z důvodu nevyplacené mzdy a náhrady mzdy za dovolenou.

3. Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 8. 1. 2019 č. j. 26 C 200/2018-93 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 13 390,723 USD s 8,05% úrokem z prodlení od 1. 12. 2017 do zaplacení, co do částky 2 368,177 USD s příslušenstvím žalobu zamítl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 92 238,25 Kč k rukám advokáta JUDr. T. Ch. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že „žalobkyně dne 2. 12. 2016 učinila žalovanému písemnou ofertu“ kvalifikační dohody, a uvedl, že „je běžnou praxí, že podpisy obou kontrahentů nejsou na písemných smlouvách opatřeny ve stejnou dobu“, a že v takovém případě „je vůči navrhovateli, jehož podpis na smlouvě absentuje (v tomto případě žalobkyně), přijetí návrhu smlouvy oferentem (v tomto případě žalovaným), účinné až od okamžiku, kdy mu došel návrh na uzavření smlouvy, podepsaný adresátem návrhu“. Soud prvního stupně uzavřel, že jelikož kvalifikační dohoda obsahuje podpisy obou stran, „je namístě konstatovat“, že „bylo vůlí obou smluvních stran se předmětnou dohodou řídit“, a že jelikož žalovaný svůj závazek setrvat u žalobkyně v pracovním poměru po dobu tří let ode dne ukončení kursu 16. 2. 2017 nedodržel, neboť rozvázal pracovní poměr ke dni 31. 12. 2017 výpovědí, je požadavek žalobkyně na úhradu poměrné části nákladů na zvýšení kvalifikace žalovaného „zcela legitimní“. Soud prvního stupně shledal důvodnou námitku započtení pohledávky žalovaného vůči žalobkyni z důvodu nevyplacené mzdy a náhrady mzdy za nevyčerpanou dovolenou co do 52 912,16 Kč, a proto žalobu v rozsahu odpovídající částky 2 368,177 USD zamítl.

4. K odvolání obou účastníků Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 16. 5. 2019, č. j. 16 Co 62/2019-134 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud vytknul soudu prvního stupně, že se nezabýval „kontrakčním procesem při uzavírání kvalifikační dohody“, když je nutno vzít v úvahu, že dohoda je uzavřena, jakmile se zaměstnavatel a zaměstnanec dohodli na jejím obsahu. Uvedl, že žalobkyně dosud neprokázala, jaké náklady byly v souvislosti se zvýšením kvalifikace žalovaného „reálně“ vynaloženy.

5. Okresní soud v Opavě poté rozsudkem ze dne 23. 1. 2020, č. j. 26 C 200/2018-185 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 275 390,51 Kč k rukám advokáta JUDr. M. B. Vyšel ze zjištění, že žalovaný byl během trvání pracovního poměru vyslán zaměstnavatelem na „pilotní kurz v USA“ za účelem zvýšení kvalifikace a k získání oprávnění k pilotování „letadla PB1“ a že žalovaný před odletem na tento kurz podepsal kvalifikační dohodu, jejímž obsahem byl mimo jiné závazek žalobkyně uhradit poplatek za kurs ve výši 24 000 USD, jakož i závazek žalovaného setrvat po úspěšném skončení kursu u žalobkyně v pracovním poměru po dobu tří let, a pro případ dřívějšího rozvázání pracovního poměru ze strany žalovaného zde byla ujednána i jeho povinnost uhradit žalobkyni poměrnou část nákladů, které žalobkyně na kurs vynaložila. Soud prvního stupně dále zjistil, že žalobkyně předložila dohodu žalovanému k podpisu v době, kdy na ní „absentoval podpis osoby oprávněné za zaměstnavatele jednat“ (že tedy jako první dohodu

podepsal žalovaný, který ji „vrátil zpět“ žalobkyni), a že žalovaný do odletu na „pilotní kurz v USA“ neobdržel stejnopis jím podepsané dohody, na němž by byl připojen podpis žalobkyně. Na základě těchto skutkových zjištění dospěl k závěru, že to byl žalovaný, kdo učinil písemnou nabídku žalobkyni k uzavření kvalifikační dohody, a že kvalifikační dohoda nebyla platně uzavřena, neboť stejnopis dohody s podpisem žalobkyně se v přiměřené době – tedy do odletu žalovaného na pilotní kurs v USA – nedostal do sféry dispozice žalovaného.

6. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 29. 6. 2020, č. j. 16 Co 70/2020-210 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 24 587 Kč k rukám advokáta JUDr. M. B. Odvolací soud vycházel z toho, že uzavření smlouvy se v pracovněprávních vztazích řídí – neujedná-li si strany pro uzavření smlouvy jiný postup – ustanovením § 1731 až § 1745 občanského zákoníku a že obecně platí, že nabídka a její přijetí dojde (je doručena) druhé straně, jakmile se dostane do sféry její dispozice, tedy jakmile druhá strana získá možnost seznámit se s jejím obsahem. Uvedl, že smlouva je podle § 1745 občanského zákoníku uzavřena okamžikem, kdy akceptace nabyla účinnosti, tj. okamžikem, kdy včasné přijetí nabídky (popřípadě její pozdní přijetí s účinky včasného přijetí) došlo navrhovateli (oferentovi). Odvolací soud nesusouhlasil s názorem žalobkyně, že k účinnosti přijetí nabídky došlo již okamžikem podepsání kvalifikační dohody druhým účastníkem. Dovedl, že „písemná nabídka žalovaného byla učiněna vůči nepřítomnému jednateři žalobkyně“, že k uzavření kvalifikační dohody mohlo dojít až okamžikem, „kdy se kvalifikační dohoda opatřena podpisem jednatele žalobkyně dostala do sféry dispozice žalovaného“, což se „podle výsledků provedeného dokazování“ nikdy nestalo, a že proto mezi účastníky nebyla kvalifikační dohoda uzavřena v písemné formě. Dospěl proto k závěru, že žalovanému nevznikla povinnost uhradit žalobkyni poměrnou část nákladů vynaložených na zvýšení kvalifikace. K námitce žalobkyně, že kvalifikační dohoda obsahuje ujednání, že „platnost a účinnost této smlouvy nastává ke dni podpisu smlouvy oběma stranami“, že „je vyhotovena ve dvou stejnopisech“ a že „po jejím podpisu si každá ze stran ponechá po jednom stejnopisu“, což podle žalobkyně znamená, že k uzavření kvalifikační dohody došlo okamžikem jejího podepsání druhým účastníkem, odvolací soud uvedl, že obsah „závěrečných ujednání“ kvalifikační dohody není podstatný, protože z nich „není zřejmé“, kdo dohodu podepsal jako první a „zda a kdy se vyhotovení dohody podepsané jednatelem žalobkyně dostalo do sféry dispozice žalovaného“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Dovolatelka odvolacímu soudu vytkla, že se při řešení otázky, zda kvalifikační dohoda byla či nebyla platně uzavřena, odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu reprezentované rozhodnutími, na která poukazuje, a uvedla, že právní otázky „naplnění požadavků zákona na písemnou podobu kvalifikační dohody“ nebyly ještě dovolacím soudem „zkoumány“. Namítá, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné a že je neobvyklé a těžko představitelné – „pokud by se závěr odvolacího soudu měl aplikovat jako obecné pravidlo“ – po smluvních stranách požadovat, aby musely ve smlouvách „za podpis osvědčující uzavření smlouvy umístit ještě jeden podpis, osvědčující skutečnost, že si listinu převzaly“. Má za to, že žalovaný jednal nepoctivě, jestliže „sice podepsal dohodu, ale nikdy ji údajně neobdržel zpět, a přesto si nechal žalobkyni

zaplatit svůj drahý letecký výcvik a náklady s ním spojené za statisíce korun českých, ač věděl, že podmínkou absolvování a zaplacení výcviku je, že podepíše dohodu a zůstane u zaměstnavatele 3 roky po skončení výcviku, aby se mohly vynaložené náklady žalobkyni alespoň částečně vrátit zpět“. Dovolatelka vytýká soudům, že přes ustanovení § 1744 občanského zákoníku „pominuly možnost dodatečného zhojení jimi tvrzené absence předání oboustranně podepsané kvalifikační dohody formou faktického jednání žalovaného tak, že se dle dohody choval“. Namítá, že soudy bez odůvodnění nevyhověly návrhu žalobkyně na výslech svědkyně I. Š. k tvrzení žalobkyně o předání dohody do rukou žalovaného z rukou jednatele žalobkyně a že v rozporu s pravidly koncentrace řízení provedly důkaz emailovou korespondencí žalovaného se svědkem M. K.. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

8. Žalovaný ve vyjádření navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně jako zjevně bezdůvodné odmítl. Má za to, že napadané rozhodnutí je správné, neboť „písemná forma dodržena nebyla a z prokázaného průběhu kontraktace je zjevné, že ze strany žalobkyně nedošlo k řádné písemné akceptaci písemného návrhu kvalifikační dohody učiněného žalovaným.“

č. 73

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno, že žalovaný na základě pracovní smlouvy uzavřené dne 9. 11. 2016 pro žalobkyni pracoval jako pilot, že byl žalobkyní vyslán na pilotní kurs v USA za účelem zvýšení kvalifikace a k získání oprávnění k pilotování letadla PB1, že žalovaný podepsal před odletem na tento výcvik listinu nadepsanou jako „dohoda o zvýšení kvalifikace“ a datovanou dnem 2. 12. 2016, kterou připravila žalobkyně a která v době podpisu žalovaného nebyla podepsána žalobkyní, a že v připravené dohodě byla upravena vzájemná práva a povinnosti smluvních stran, mimo jiné závazek žalobkyně uhradit poplatek za výcvik žalovaného ve výši 24 000 USD a závazek žalovaného setrvat po jeho úspěšném skončení u žalobkyně v pracovním poměru po dobu tří let. Pro případ dřívějšího skončení pracovního poměru ze strany žalovaného obsahovala připravená dohoda ujednání o jeho povinnosti uhradit žalobkyni poměrnou část nákladů, které žalobkyně na výcvik vynaložila. V textu dohody bylo též obsaženo ujednání, že „platnost

a účinnost této smlouvy nastává ke dni podpisu smlouvy oběma stranami“. Žalovaný připravenou dohodu opatřenou svým podpisem doručil žalobkyni, od níž však do odletu na výcvik neobdržel stejnopis jím podepsané dohody, na níž by byl připojen podpis žalobkyně. Na listině (kopii dohody o zvýšení kvalifikace ze dne 2. 12. 2016), kterou byl prováděn důkaz a která je obsažena ve spise, je jak podpis žalovaného, tak žalobkyně.

13. Za tohoto skutkového stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda a popřípadě za jakých podmínek může být smlouva (dohoda) mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, pro kterou zákoník práce vyžaduje písemnou formu, uzavřena již okamžikem jejího podpisu oběma (současně nepřítomnými) stranami. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání žalobkyně je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

č. 73

IV.

Důvodnost dovolání

14. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

15. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k době, kdy měla být uzavřena předmětná kvalifikační dohoda – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů účinném do 31. 12. 2016 (dále jen „zák. práce“) a subsidiárně též (srov. § 4 zák. práce) podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále též „o. z.“).

16. Uzavře-li zaměstnavatel se zaměstnancem v souvislosti se zvyšováním kvalifikace kvalifikační dohodu, je její součástí zejména závazek zaměstnavatele umožnit zaměstnanci zvýšení kvalifikace a závazek zaměstnance setrvat u zaměstnavatele v zaměstnání po sjednanou dobu, nejdéle však po dobu 5 let, nebo uhradit zaměstnavateli náklady spojené se zvýšením kvalifikace, které zaměstnavatel na zvýšení kvalifikace zaměstnance vynaložil, a to i tehdy, když zaměstnanec skončí pracovní poměr před zvýšením kvalifikace. Závazek zaměstnance k setrvání v zaměstnání začíná od zvýšení kvalifikace (§ 234 odst. 1 zák. práce). Kvalifikační dohoda může být uzavřena také při prohlubování kvalifikace (§ 230 zák. práce), jestliže předpokládané náklady dosahují alespoň 75 000 Kč; v takovém případě nelze prohloubení kvalifikace zaměstnanci uložit (§ 234 odst. 2 zák. práce). Kvalifikační dohoda musí být uzavřena písemně (§ 234 odst. 4 zák. práce). Nesplní-li zaměstnanec svůj závazek z kvalifikační dohody pouze zčásti, povinnost nahradit náklady zvýšení nebo prohloubení kvalifikace se poměrně sníží (§ 235 odst. 2 zák. práce).

17. Zákoník práce neupravuje postup při uzavírání pracovněprávních smluv (dohod). Na uzavření těchto smluv (dohod), a tedy i na uzavření kvalifikační dohody, je proto třeba použít občanský zákoník (srov. § 4 zák. práce).

18. Uzavření (vznik) smlouvy v pracovněprávních vztazích, které se řídí – jak správně uvedl odvolací soud – ustanoveními § 1731–1745 o. z. (neujednají-li si strany pro uzavření smlouvy

jiný postup – srov. § 1770 o. z.), předpokládá podání návrhu (nabídky – oferty) a přijetí návrhu (akceptaci).

19. Návrh na uzavření smlouvy (nabídka) je jednostranným právním jednáním navrhovatele (oferenta), ze kterého je zřejmý jeho úmysl uzavřít určitou smlouvu s druhou stranou pracovněprávního vztahu, vůči níž nabídku činí (oblátem), které obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a ze kterého plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata (srov. § 1731 a § 1732 odst. 1 o. z.). Nabídka učiněná v písemné formě vůči nepřítomné osobě musí být přijata ve lhůtě uvedené v nabídce; není-li lhůta uvedena, lze nabídku přijmout v době přiměřené povaze navrhované smlouvy a rychlosti prostředků, které navrhovatel použil pro zaslání nabídky (srov. § 1735 o. z.).

č. 73

20. Přijetí nabídky (akceptace) je jednostranné právní jednání osoby, které byl návrh určen (obláta), adresované navrhovateli, v němž oblát projevil souhlas s návrhem; mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou (srov. § 1740 odst. 1 o. z.). Projev vůle, který obsahuje dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny, je odmítnutím nabídky a považuje se za novou nabídku; přijetím nabídky je však odpověď, která vymezuje obsah navržené smlouvy jinými slovy (srov. § 1740 odst. 2 o. z.). Akceptace nastává jen tehdy, byla-li učiněna včas, nebo jestliže má účinky včasného přijetí (§ 1743 o. z.). Smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí nabídky nabylo účinnosti, tj. okamžikem, kdy došlo navrhovateli (srov. § 1745 o. z.). Právní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle dojde (§ 570 odst. 1 část věty před středníkem o. z.).

21. Judikatura soudů ve vztahu k předchozí právní úpravě obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), dovodila, že ustanovení § 43c odst. 2 obč. zák. (podle jehož první věty včasné přijetí návrhu nabývá účinnosti okamžikem, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli) ve spojení s ustanovením § 45 odst. 1 obč. zák. (podle něhož projev vůle působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde) nemají kogentní povahu a nezakazují účastníkům, aby si upravili okamžik uzavření smlouvy jinak. Účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy ve smyslu ustanovení § 44 odst. 1 obč. zák. (podle něhož smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti; mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu) tedy může být dohodou účastníků určena k jinému okamžiku než k okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli smlouvy (srov. právní názor vyjádřený v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013 sp. zn. [31 Cdo 1571/2010](#), který byl uveřejněn pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2013, nebo v odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013 sp. zn. [21 Cdo 2747/2012](#) a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2015 sp. zn. [21 Cdo 2491/2014](#)).

22. Uvedené závěry vycházejí z úvahy, že podmínkou vzniku (uzavření) smlouvy mezi nepřítomnými osobami není skutečnost, že oblátem akceptovaný návrh došel zpět oferentovi, bylo-li mezi stranami ujednáno, že akceptace návrhu smlouvy nabývá účinnosti k jinému okamžiku. I v takové situaci totiž jsou naplněny všechny podmínky vzniku smlouvy – tj. návrh smlouvy, jeho přijetí a rovněž konsens účastníků ohledně obsahu smlouvy. Je-li hlavním

účelem ustanovení § 43c odst. 1 a 2 a § 45 odst. 1 obč. zák. ochrana oferenta před nejistotou, zda a kdy oblat ofertu přijal, pak tento účel nemůže bránit tomu, aby oferent výslovně vyjádřil svou vůli být vázán akceptovaným návrhem i za jiných – předem sjednaných – podmínek; jinak řečeno, aby si účastníci dohodou určili okamžik vzniku smlouvy jinak, než k okamžiku dojití akceptovaného návrhu oferentovi. Opačný závěr, podle něhož je vznik smlouvy mezi nepřítomnými účastníky možný pouze k okamžiku, kdy akceptovaný návrh dojde oferentovi, by vedl k absurdnímu závěru, podle něhož je oferent chráněn kogentností ustanovení § 43c odst. 2 obč. zák. ve spojení s § 45 odst. 1 obč. zák. i proti své, výslovně vyjádřené, odlišné vůli. Takový závěr však Nejvyšší soud považuje za ryze formalistický, bezdůvodně zasahující do autonomie vůle dotčených účastníků a odporující zásadě *potius valeat actus quam pereat* (srov. odůvodnění již zmíněného rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013 sp. zn. [31 Cdo 1571/2010](#)).

23. Na rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013 sp. zn. [31 Cdo 1571/2010](#) navázal též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017 sp. zn. [29 ICdo 28/2016](#) (uveřejněný pod č. 107 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2018), v jehož odůvodnění dovolací soud zdůraznil, že účastníci budoucí smlouvy uzavírané tzv. distančním způsobem se mohou též dohodnout, že projev vůle obláta (přijetí návrhu smlouvy) působí vůči oferentovi za jiných podmínek než od okamžiku, kdy mu tento projev dojde, neboť výslovnému projevu vůle oferenta být vázán návrhem za jiných (předem dohodnutých) podmínek povaha ustanovení § 45 odst. 1 obč. zák. nebrání; na tomto závěru ničeho nemění ani skutečnost, že uzavíraná smlouva má obligatorně písemnou formu, neboť povinnost obláta doručit písemné prohlášení o přijetí návrhu smlouvy nebo písemně akceptovaný návrh smlouvy zpět oferentovi zákon nevymezuje. Dovolací soud uzavřel, že dohodnou-li se na tom smluvní strany, může být přijetí písemného návrhu smlouvy účinné i mezi nepřítomnými k okamžiku, kdy oblat návrh na uzavření smlouvy, jemu doručený, podepíše. Za takovou dohodu smluvních stran považoval dovolací soud i ujednání, podle kterého nastává platnost a účinnost smlouvy „jejím podepsáním kupujícím a alespoň jedním z prodávajících s účinky pro něj, přičemž účinky pro druhého prodávajícího nastávají připojením jeho podpisu“.

24. Uvedené závěry judikatury k účinnosti přijetí návrhu na uzavření smlouvy podle předchozího občanského zákoníku lze vztáhnout i na uzavírání smluv podle obdobné právní úpravy obsažené v současném občanském zákoníku, o jejíž dispozitivní povaze nemůže být pochyb (srov. § 1 odst. 2 o. z.). Nejvyšší soud již před účinností této právní úpravy vyjádřil názor, že o závěr o dispozitivní povaze ustanovení § 43c odst. 2 a § 45 odst. 1 obč. zák. se opírá též platná úprava uzavírání smluv obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (srov. odůvodnění rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013 sp. zn. [31 Cdo 1571/2010](#)). Ke stejnému závěru dochází i odborná literatura [srov. např. Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 132-136.].

25. Nejvyšší soud České republiky proto dospěl k závěru, že účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy ve smyslu ustanovení § 1745 o. z. může být dohodou stran pracovněprávního vztahu určena k jinému okamžiku než k okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli smlouvy. Takovým jiným okamžikem může být i okamžik podpisu písemného

návrhu smlouvy (podepsaného navrhovatelem) stranou, které je návrh určen. To platí i v případě návrhu smlouvy, pro kterou zákoník práce vyžaduje písemnou formu.

26. K odlišnému ujednání stran o určení okamžiku účinnosti přijetí návrhu na uzavření smlouvy může dojít nejen před předložením nabídky navrhovatelem oblátovi; návrh takového ujednání může být obsažen i v samotné nabídce. Je-li navrhovatel tím, kdo tvoří obsah nabídky (kdo navrhuje znění smlouvy), není důvod mu bránit v tom, aby součástí nabídky učinil i návrh, za jakých podmínek (k jakému okamžiku) chce být smlouvou vázán. Je-li taková nabídka oblátem včas akceptována, řídí se určení okamžiku účinnosti jejího přijetí sjednaným způsobem.

27. V projednávané věci žalobkyně připravila text „dohody o zvýšení kvalifikace“, který obsahoval i ujednání, že „platnost a účinnost této smlouvy nastává ke dni podpisu smlouvy oběma stranami“, a který předložila (bez svého podpisu) žalovanému. Jestliže žalovaný tento text bez dalšího podepsal a doručil žalobkyni (jakožto jím podepsaný návrh smlouvy), která jej následně také podepsala, pak – za předpokladu, že žalobkyně připojila svůj podpis k návrhu „dohody o zvýšení kvalifikace“ v době přiměřené povaze této dohody – by nebylo možné než uzavřít, že se žalovaný a žalobkyně dohodli na tom, že návrh na uzavření kvalifikační dohody (podepsaný jednou smluvní stranou, v projednávané věci žalovaným jako zaměstnancem) je účinně přijat druhou smluvní stranou (v projednávané věci žalobkyní jako zaměstnavatelem) k okamžiku, kdy oblát (žalobkyně) návrh dohody podepíše, aniž by bylo nezbytné, aby akceptaci (vyjádření souhlasu s návrhem) doručil navrhovateli (žalovanému).

28. Z uvedeného plyne, že závěr odvolacího soudu, že mezi účastníky nebyla uzavřena písemná kvalifikační dohoda, neboť k jejímu uzavření mohlo dojít až okamžikem, kdy se kvalifikační dohoda podepsaná jednatelem žalobkyně dostala do sféry dispozice žalovaného, což se nikdy nestalo, není správný. Správný proto nemůže být ani jeho rozsudek, který je na tomto závěru založen.

29. Dovolací soud nepřihlédl k dovolatelkou namítaným vadám řízení, které měly spočívat v tom, že soudy bez odůvodnění nevyhověly jejímu návrhu na výslech svědkyně I. Š. k tvrzení žalobkyně o předání dohody do rukou žalovaného z rukou jednatele žalobkyně a že v rozporu s pravidly koncentrace řízení provedly důkaz emailovou korespondencí žalovaného se svědkem M. K. (která rovněž souvisela s žalobkyní tvrzeným předáním podepsané dohody žalovanému), neboť vzhledem k právnímu názoru, který Nejvyšší soud v této věci zaujal, nejde o vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.). Okolnost, zda žalovanému byla žalobkyní předána podepsaná kvalifikační dohoda, totiž není pro rozhodnutí projednávané věci významná.

30. Protože rozsudek odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správný a protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Opavě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).